

¶ nō ap' simili' considerat' de l'eo et de infinito q' p'
q' p' ap' falsa d'ni q' p' de l'eo estimat' q' sit et q' m'
finito q' nō sit q' q' p' ad mod' estimandi est finalis
nō q' p' ad finitum nec ap' p' sit

Liber

Imiliter autem ne
cesseret physicū et de loco sicut et de
infinito considerare si est aut non est. et
quō est et quid est

Zuwart liber Johesiorum

en varum et tempore suis
passione extensis dico
acabile per se sunt in rebus
potest fieri hoc

Postea phus determinauit de passionibz interinsecis corporis mobilis, scz de motu z infinito. qd sequitur cor pus mobile inchoatum hmoi. **H**ic psequenter in quattro huius phs determinat de tribz passionibz extrinsecis, scz loco vacuo z tpe, et fm hoc psens litter in tres diuidit tractatus. In quoz pmo determinat de loco. In secundo pto de vacuo. ibi (Eodem mō accipit) In tertio de tpe. ibi (Esequens aut dices) **P**rimus qdem tractatus in septem diuidit capta. In quoz pmo phus inquirit an locus sit vel nō sit arguendo ad vtrāq; eius parē. In sedo ostēdit que res sit locus, an sit materia aut forma. ibi (Quos nā aut aliud qdem) In tertio determinat de modis cēn- diuin. ibi (Post hoc autē) In qrtto ponit qncq; ppetates loci. ibi (Quid aut forte sit loc?) In qnto ostendit pplete quid est ipsius loci. ibi (Fere aut quatuor). In sexto phus ostendit que sunt in loco z q non sunt in loco. ibi (An qd dem igit) In septimo solvit rōnes pūs moras in pmo capitulo. pbantes locū nō esse. ibi (Manifestū aut) Et diuidit psens capta in tres partes. In quartū pma determinat nā qd ad naturālē phm spectat determinare de loco. In secunda ostendit qd locus sit. ibi (Qd qdem igit locus sit) In tercia pte ostendit qd locus non sit. ibi (Atuero hz defectū) **Q**uātū igit ad pma parte huius capituli phs dicit. qd licet determinatus est de infinito an sit aut nō. ita similiiter necesse est naturālē phm considerare de loco, quia est vnu pncipiū de psequentiibz motu. igit necāritus est natūrālē phm considerare de loco. illud em qd inquirēdū et sciendū de loco est an locus sit vel nō sit, z si sit quo est, aut quid est.

Et ea nō quae sunt omnes opinantur alicui
bi esse. Nō enim nō est nūc est. ubi enim est tra-
gelaphus aut phialax. Et de motu qui omnibus
est maxime et magis prius sī locū est quem
vocamus loci mutatōem. Habet autē multis
dubitatiōes quid forte sit locus. nō enim eadem
vident̄ siderantib⁹ ex omnib⁹ que insunt. Am-
plius autē neq; habemus nihil ab alijs. neq; p
dubitatiū neq; bene exquisitū de hoc

Mic phus pbat tribi rōnibꝫ qꝫ physicꝫ hꝫ determina
re de loco. Quarū pma est de illo hꝫ determinare physi
cus qđ est m̄tione om̄ibꝫ entibꝫ naturalibꝫ. sed locꝫ est cō
muniſ oībꝫ entibꝫ naturalibꝫ. Igit̄ ipſiſ physici ē pſidera
re de loco. Minor pꝫ. qꝫ om̄e ens naturale eſt in loco. vt
pꝫ autoritate antiquoꝫ ſic arguentii. qđ nō eſt nūcꝫ eſt
igit̄ qđ eſt in aliquo loco eſt. illud aut̄ qđ nō eſt ens ratuꝫ
in natura. ſicut ſunt plura ex his qꝫ ſunt ſola imaginary
ve hircoceruſ. qꝫ grece ὁ τραγαλόφος. et chymera que
phylax appellaſ. nō em̄ iſta ſunt alicubi. euz nō ſunt niſi in
phantasia faciente ꝑpōnem phantasticā ex partibꝫ aiaſtū
que ſunt diuerſari sp̄ꝫ. Multe em̄ vi inq̄t ve. do. Alter
tus pceddit pſequens huius ꝑne. lez ſciant ex logica talē
qñam nō valere. eo qꝫ arguit a deſtructiōne aūtis ad deſ
tructiōem ſintis. et ideo licet verū ſit qꝫ id qđ nō eſt nūcꝫ

Duartius

q̄ est. et ppter hoc nō sequit̄. id qd̄ est alicubi esse. q̄ intelligi
gentie q̄ nō sunt c̄tē nō sunt alicubi p̄ naturā sua. **S**e
cūda rō est. physicus h̄z determinare de motu. et maxime
de motu locali. qui maxime p̄muniis est corporib⁹ natura
lib⁹. eo q̄ in ipso supiora et inferioria moueant. et magis p̄
pri motus d̄r̄ s̄m locū qui d̄r̄ loci mutatio. ergo locus est
Lonsequētia. p̄ba. q̄ motus localis nō est sine loco. ergo
sequens physicus h̄z determinare de loco. **T**erciā est.
de illo est determinādū. in aliqua sc̄ia de quo sunt mol-
te dubitatoēs. de loco aut̄ sunt dubitatoēs multe tā quo
ad q̄stionē an est. q̄ quo ad q̄stionē quid est. in tantis q̄ du-
bitatoēs ille faciūt quibusdā antiquis credere nihil locū ē
q̄ se om̄ia inspererimus que dicuntur esse in loco. nō videt
locus esse idem s̄m rōnem. definitiū in p̄muni fīm om̄ia
locata. q̄ aliter est in loco mixtū. et alter simplex. et alter
celū et elementa. et alter superioris celū et alter inferius. no-
men igit̄ loci est ambiguū. ideo definitiū nō p̄t in p̄muni. q̄
definitiū illius nec diuisione nec p̄pōne acceptoꝝ p̄ diuisiō-
nē p̄t inueniri. q̄ diuisionum non erit eiusdē rōnis ad diui-
dentiā. nec dñe sumpre p̄ diuisionē p̄ vnam rōnem p̄po-
nūt essentias sp̄c̄p̄ eoꝝ que in loco esse dicuntur. Et si nam
alia rō difficultatis. eo q̄ multe sunt p̄rietates et p̄es lo-
ci in quib⁹ nō videt̄ esse locus s̄m rōnem. et iterū diffi-
cile est inuenire p̄pīa eius definitiōem. Preterea q̄ nihil
fuit naturalē p̄m de oīb⁹ istis p̄siderare
Quidē igit̄ locus sit videt ex trāsmutatiōe
manifestū esse. vbi nāq̄ nūc est aqua. hinc ex-
eunte sicut ex vase iterū aer inest. Qn̄ aut̄ endē
locū habent aliquid aliud corpora p̄ detinet̄ hoc
ab his que insunt et p̄mutant̄ alterū om̄ib⁹ esse
videtur. In quo em̄ aer est nūc. aqua in hoc p̄
ns erat. Quare manifestū est q̄ erat locus ali-
quid et receptaculū alterū ab utrisq̄ in qd̄ et ex
quo mutatum est.

Ista est secunda pars huius capiti, in qua plus ostendit
tribus rationibus locum esse, et autoritate Hesiodi poete. Quia
prima est, si transmutatio sibi locum est, locus est, transmuta-
rio autem sibi locum est, igitur locus est. **D**hac pbat, quod transmu-
tatio ad formam ostendit materiam esse aliquid a forma distin-
tum, ita etiam transmutatio sibi locum, pbat locum esse quod di-
stinctum a locato, ex quo locus quicquid hunc vnum locatum, quicquid
aliud, ut p de aere et aqua, quod ubi est minus aqua ibi iterum
aer sit exente aqua de loco sicut de vase. Et aliquid aliud
corpus quod tertium est ab his duobus obtinet hunc loci indec-
quum egreditur aer inde, videlicet autem ob id quod hic in quo sunt sic
successione multa corpora cum ipsum remaneant inde, aliud sit a
corporibus illis, et illud vocat locus, igit locus est aliquid in na-
tura in quo enim ubi aqua est minus in illo coditur aer plus erat
ipsorum coditur salvato et manente, igit locus est aliquid, et est re-
praelatum aeris et aque, alterum ab utrilibet existens in quo et
quo mutantur corpora.

¶ Amplius autem loci mutantur physicoz corporuz simpliciu. ut ignis z terre. z talium non solum ostendit qd aliquid est locus. sed qd z habet quidam potentiam locus. Fertur enim uniusqz in suu locu non prohibitu. hoc quidem sursum. illud vero deorsum. Hec autem sunt loci partes.

Physicorum.

Sp̄s sursum et deorsum. et relique sex distātia rum. Sunt autē h̄mōi nō solū quo ad nos deorsum sinistrorum. sursum et deorsum. H̄o bis quidē nō semp̄ idem sed fīm positiōēm quo cūq; vertamur sic ppter qd̄ idem multoties de perū et sinistrū est. et sursum et deorsum. et ante et retro. In natura autē determinatū est seorsum vñūqdq;. nō em̄ qm̄ ptingit sursum est. sed rbi serī ignis et leye. Siliter autē et deorsum. nō qz ptingit. sed rbi habentia. gravitatem et terrena tanq; nō positōē solū dñia. sed potētia. O stendunt autē et mathematica. Lū cīm nō sint in loco. cīm fīm positionem ad nos h̄nt dextra et sinistra. Quare solū est intelligere ipsoz positōēm nō h̄ntia natura horū et vñūqdq;

Nic ph̄s ponit secūdā rōnem. corpora naturalia ostendunt locū esse. erā ostendit qz locus habeat quādā potētiam. formaliter puenient corporib; que mouent ad locū qz vñūqdq; physicoz corporoz naturaliter fertur in sū locū pñū et naturalē. nisi fuerit pñū. tanq; id qd̄ ē pfectio sua fīm formaz. et ideo cītum suscipit de forma a generante taurū suscipit de loco eius. et vñū et idē generas dādo ei formā dat ei etiā locū in quo ppletur et saluat forma illa. eo illo mō ignis fertur sursum et terra deorsum. He autem sunt partes loci nō cītitatiue sed formales. et ideo sic sp̄s loci in oppositas formas. ipm locū dimidentes. et sic sex sursum deorsum. ante et retro. dextrū et sinistrū. Et dīph̄s qz he differentie sive distātiae nō solum dīnt quo ad nos. sed etiā differunt in natura p oppositas formas. qz si solum differunt qd̄ nos. tūc nō semp̄ idem esset dextrū. sī illud nō nobis efficeret sinistrū. qz vñū et idē si a nobis queratur fīm latera diversa efficiat aliquā dextrū aliquā sinistrū. aliquā ante aliquā retro. et aliquā sursum qz nos sum⁹ sub ipso. et aliquā inferius qm̄ est sub pedib; nostris. eo qz super ipm ascendamus. Sed in natura vñūqdq; istoꝝ dīfīctū est et determinatū est ab altero per formas oppositas. Nō cīm p cām ptingente est sursum qd̄ est sursum in natura. sicut illud qd̄ in est sursum qd̄ puerit corporis sed sursum est hoc rbi serī corpus leuissimū qd̄ est ignis. Et siliter deorsum nō est p cām ptingente. sed pōt⁹ hoc est ex natura deorsum vbi fertur corpora et manent hābita grauitate. sicut ea que nō solū positōē differunt. sed etiā potentia naturali. qz gruit h̄mōi locatis. Et sic constat nō solū cītitatiue esse sed etiā qualitatē formalem inesse illi cītitati qz gruit naturis illorū corporoz que mouent ad ipm et qd̄cūtū in ipso. Sed an iste dñia dīfīctū positionū qz sunt sex numero ita p oppositas formas in mōdo distinguitur. sicut distinguunt superius et inferius. dubius est qz vidēmus nō esse motuz elementoz nisi ad duas exipsis que sunt sursum et deorsum. et h̄mōi scia vera tradet in libro de celo et mōdo. qm̄ veritas est. qz om̄es distinguuntur in mōdo ppositas formas. et nō sunt distincte quo ad nos. sed due que sunt superius et inferius distinguuntur ad motū simpliciū iniatoyz localē. Quatuor autē alie distinguitur quo ad motū aiatoyz in. Autē autē celū aiatū dīctū in pītagora et pīsentū ei in hoc peripateti. et ideo sicut in elementis simpliꝝ et nō p cām ptingente erit dextrū et sinistrū. ante et retro. ita sunt illi dīctū in celo. et ista mate-

Arestotelis

ria subtilius inuenit in pīcipio secedi de celo et mōdo. Autē sit locus tale qd̄. et qz habeat talē potentia ostendit ipsa mathematicalia. qz illa nō sunt in loco. ita qz locus habeat positōēm ad ipsa. sicut ad corpora physica. et tñ fīm positōēm que est in pīgōde ad nos h̄nt dextra et sinistra. et ideo dñia positōēs coz non est nisi intellectualis. sicut et ipsa p solū intellectū abstracta esse accipiuntur. et non h̄nt p naturā vñāquāq; dñia in istaz sex positionum. qz si hābet eas qz naturā tūc mouerent ad ipsas p narū ā. hoc autē falsum est cū ipsa sint separata a motu. et si pz qz ipsa mathematicalia ostendit etiā locū esse in cītū ipis p rōneꝝ apprehensis cointellegit locus. qz intellecto corpe apprechēdit h̄z etiā drās positōēs. licet nō eodē mō sicut physica

Amplius vacuū affirmātes locū dicunt esse vacuū cīm erit vñiq; locus pūatus corpore. Qz qd̄em igit̄ si aliquid locū ppter corpora et om̄e corporū sensibile in loco esse p hoc aliq; pceptit

Nic ph̄s ponit tertīā rōnem et est ipsoꝝ antiquorum et est. vacuū est locus pūatus corpore. sed vacuū est. glōcū est. Peccat enim hec rō in materia. qz minor est falsa fīm vñū. nō sit simpliꝝ. tñ ex eo pīat locus. qz si sit infinitū est in eo qd̄ est finitum sicut insubiecto. et sicut materia nō est actu nisi sub forma. et nūq; ab om̄i forma ē separata. ita vacuū h̄z nō sit absolute. tñ est in pleno quo dāmō. qz h̄z sicut materia pūat qualitatē forma. ita locus pūat qualitatē corpore diuisim et nūq; om̄i simul. pīt tñ antiqui dixerūt vacuū esse simpliꝝ et absolute. igit̄ qz dīcta coz pī aliquis intelligere qz locus est aliquid ppter corpora locata. et qz om̄e sensibile qd̄ qualitatib; tactus distin- cū est in loco aliquo mō esse

Videat autē heliodus recte dicere faciens pī mūchaos. Dicit qd̄em igit̄ omnīū pīmū chaos factū. postea vero terrālatā tanq; indigeret pīmū esse receptaculū his que sunt ppter qd̄ opīnati sunt. quēadmodū multi dīa alicubi et in loco esse. Si autē h̄mōi est mirabilis quedā vñiq; erit potentia loci et pīma omnīū. Sine qua autē nāq; alioꝝ nullū est. illud autē sine alijs necesse est pīmū esse. Non cīm pditū locus his qz sunt in eo corruptis

Nic ph̄s pīmat dictū suū autoritate heliodi recte dīcentis vi apparet qui posuit chaos. hoc est receptaculum inane. **D**ixit em̄ in creatōe mūdi pīmo dīcisse chaos. et postea fecit terrā latā sup aquas natantē. et hoc dixit eo qz posuit qz corpora sensibiliū pīmo indigent receptaculo i quā generent. et sic in hoc non male dixit. qz infra dīctū qz locus simpliciū est pīcipiū generatiōis ipsoꝝ. Sed peccat ut heliodus in hoc qz posuit illū locū vacuū tpm̄ natūra et tpm̄ mūdi pīcessisse. et hoc accedit qz putabat illā cōseq; quātū pīterū et necessariā esse. si illud qd̄ non est in loco nō est. agit id qd̄ est aliquid de necessitate erit in loco. et iō dixit om̄ia esse in loco et in aliquo rbi. que pīna non valer. ut ex dīctū patuit. **E**t si hec positio heliodi de loco est. vere nēdum locus esset. sed mirabilis esset potentia loci cum em̄ mirabile sit qz sua potestate trahit admirantē. nī hī esset adeo admirabile sicut locus. qz potentia loci hoc modo esset om̄iu pīz et pīma omnīū pīcipiū nature. pī

Tertia rō

Chaos - qz pī vñū
mūdi

Liber

Etiam enim in natura est sine quo nullum alioz esse potest. et ipsum potest esse sine omnibus alijs. et hoc quenam loco finis heliocdū qz fin eum non destruunt locus. etiam si omnia destruuntur que sunt in loco. Sunt autem finis eum omnia in loco. ergo non possit locus omnibus entibus possit. qz dicit enim vacuum esse separatum ab omnibus his que sunt sine quo etiam nihil entium fieri posse. Et hoc supra ostenditum est esse falso. et postea etiam ostendetur amplius.

Atuero habet defectum si est. quid est. utrum est moles quodam corporis. aut quodam altera natura. Querendum enim est genus proprium. Distatias quodam igitur habet tres longitudinis latitudinis et profunditatis quibus determinatur corpus esse. Impossibile est autem corpus esse locum. In eodem namque essent duo corpora

Etiam est tercya pars huius capiti. in qua phus probat secundum locum non esse dicens. si possellerimus locum esse. tunc iterum incipimus desicere et dubitare quid sit locum. qz non inuenimus genus in quo ponit locum. igitur possimur dubitare an sit aliquid alcunus corporis sicut pondus eius. eo qz mobile inclinari ad se. aut sit quedam alia natura. cum genus primo querendum sit ut ex eo aliquid proterre esse in natura. Ostendit igitur phus ratione probat locum non esse. qz si locum esset aliquid. aut esset substantia. aut accidentis. neutrū illorum est dicendum. igitur locum non est. Unde non probat. qz non est substantia. qz vel esset spiritualis aut corporalis. Non spiritualis. quia ad spiritualem non mouetur corporis. et per sequens nullum corpus mouetur ad locum. Illud autem falso est. Etiam si sit substantia spiritualis sicut intelligentia vel aliorum separatarum aliquid habebit loci diffinitiones que sunt sursum et deorsum. ante et retro. dextrorum et sinistrorum. qz est absurdum. Non substantia corporalis. quia sic oportet qz esset corpus. et tunc duo corpora erunt in eodem loco. scilicet locum et locatum. Non accidentis quia vel erit accidentis corporis locantis. aut locati. Non locantis. qz proprietas loci referunt ad locatum. et non ad locatis. Non locati. qz tunc cum sit accidentis in subiecto. oportet qz locum sit in locato. sed hoc absurdum est. cu[m] potius ecouer solocatum dicatur esse in loco. Etiam cu[m] omne accidentis motu sui subiecti mouetur localiter. oportet qz motus non uenatur motu locali. hoc autem falso est. igitur cum non sit substantia nec accidentis. videbitur omnino qz locum nihil sit. Adhuc autem arguit zeno. qz locum non est tres distatias quibus omne corpus determinatur ex hoc videtur esse corporeum. locum autem esse corpus impossibile est. quoniam si locum esset corpus. et corpus esset in loco. tunc corpus locatum dimittitur sibi penetrare corpus quod est locum. et sic duo corpora essent in eodem loco. qz est impossibile. sicut patet infra latius de vacuo.

Amplius et cuius utique quod ponet his quod sunt causam esse locum. Nec enim una causa inest ipsi de quatuor. neque enim sicut materia corporis quod sunt nec ex ipso constituta sunt. neque sicut spes et rationes corporum que sunt. neque sicut finis. neque sicut mens ea que sunt.

Tertius non comparet locum est invenitibile propter invenitibile nullum comparet locum propter se ipsum.

Quartus

Nic phus ponit secundam rationem. si locum vere dicatur. ceptaculum quoddam corporis. in quo recipitur corpus quodam transferitur de loco in locum. tunc etiam oportet qz superficies linee et puncti. et si corpus intrat in loco transferuntur superficies linee et puncti. et si corpus intrat in locum eius corpore. qz est una ratio de motu corporis ad locum et de motu terminorum corporis ad locum. ubi enim prius erant aque plantices et linee et puncti ibidem exirent aqua sunt plantices aeris et linee et puncti. sed puncti nullus est locum. qz si punctus habet locum locum puncti non differret a puncto. qz locus puncti est indivisibilis positum in continuo. et illud idem est puerus igitur puerus non habet locum. ergo eadem ratione nec superficies nec linea. nec corpus habet locum. locum enim queritur propter corporis motum. igitur nihil est locum finis naturae ut appareat.

Quid enim forte et ponemus esse locum. neque elementum. neque ex elementis possunt esse huius habentia naturae. neque corporeorum. neque incorporeorum. magnitudinem quodam enim habet locus corporis aut nullum. Adhuc autem sensibilius quidem corporum elementa corporea. Ex intelligibili autem elementis nulla magnitudo fit.

Nic phus ponit tertiam rationem. Si locus est. aut est corpus. aut aliquid incorporeum. neutrū illorum est dicendum. ergo et minor probat. Non corpus. qz vel esset elementum. aut elementatum. Non elementatum. qz duo corpora non possunt esse in eodem loco finis penetratorem unius et alterius. Non etiam elementum. qz elementum corporis est corpus. Non etiam est aliquid incorporeum. qz locus habet magnitudinem et dimensionem quoddam. incorporeum aut nihil talum habet. Elementum aut sensibilius corporis esse non potest. qz hoc est corpus. et locus corpus esse non potest. Si vero deinde esset elementum intelligibilius substantiaz. sive sint intelligentiae sive forme ideales quas ponit plato hoc nihil est. qz ex elementis intelligibilius nulla fit magnitudo. locus autem magnitudo esse videtur sicut elementa intelligibili sunt ea que sunt partes esse et qualitates eorum. que ingrediuntur definitiones. et que non faciunt magnitudinem in natura. sed quoditatorem simplicem.

Amplius et cuius utique quod ponet his quod sunt causam esse locum. Nec enim una causa inest ipsi de quatuor. neque enim sicut materia corporis quod sunt nec ex ipso constituta sunt. neque sicut spes et rationes corporum que sunt. neque sicut finis. neque sicut mens ea que sunt.

Nic phus ponit quartam rationem que est ista. si locum est. aut ponit in genere effectus. aut in genere cause. neutrū illorum est dominus. igitur locum non est. Non prius. qz motus corporis est ad ipsum tantum ad continuum ipsum et perficiens ipsum esse. Hic enim non est actus effectus sed causa igitur locum non est in genere effectus. Non secundum. qz si ponat locum in genere cause. aut erit materia. forma. finis. aut efficiens. nullum istud est dicendum. igitur minor probatur. Non enim materialis. qz causa materialis est intrinseca ei cuius est et non separabilis ab eo cuius est re salua manente. Etiam ex hoc non fit res sicut ex materia. cum ipse sit extrinsecus et separabilis. Non est etiam spes et forma. qz forma est principium existendi rem in specie. si ergo locum esset forma. tunc om-

est qualitas et pars qualitatis est forma
materialis & longa est forma materialis

Physicorum.

nium quorum unus esset locus esset una forma vel species. Etiam si esset forma tunc morus a loco esset morus a forma sed morus a forma corruptio est. Igitur morus a loco est corruptio. et hoc non est videri. Igitur locus et forma non sunt idem. Sed et loco non sit materia neque forma patet subtilius infra. Non finalis ea quae locus est potius propter res locatae quae res locatae sit propter locum. ergo non est causa finalis. Non etiam causa efficiens. quia ea efficiens praeterita ei quod mouet praeferit motum. sed corpora praeterita locis suis non mouent sed quietescunt. Igitur etiam. Etiam causa efficiens est principium motus. sed locus est terminus motus. Igitur cum locus nec efficiens nec causa videatur esse. omnino locus nihil esse videtur.

Amplius et ipse si est aliquid eorum que sunt alii cubi erit. Zenonis enim opinio queret quādam rationem. Si namque omnis quod est in loco. est manus festū quam et loci loco erit. et hoc in infinitū procedet. Nec physis ponit tantam rationem. istaz scilicet si locus esset rūs sequestrum loci esset locus. hoc enim minus verum est. Igitur locus non est. Sequela. probat. quod omnis quod est. est in loco. si igitur locus est. erit in loco. et per sequentes loci erit locus. et sic usq ad infinitū. quod non est maior ratione. quare unus loci est locus quam alterius. hoc enim impossibile est. sicut locus non videatur esse.

Amplius sicut omne corpus in loco est. sic et in omni loco corpus. Quoniam igitur dicimus de his quae augmentantur. Necesse est ex his sumul augmentari locum cum ipsis. Necque enim minor neque maior locus est uniuscuius. Per hoc quidem igitur non solum quod est. sed etiam si est dubitare necesse est.

Nec physis ponit sextā rationem. scilicet istā. sicut antiquorum dicta omne corpus est in loco. et contra in omnibus corporibus est locus. sed si locus est tunc sequeretur quod cresceret et decreceret. et sic augmentaret et diminueret. hoc autem impossibile est. Igitur locus non est. Sequela. probat. quod loco est semper equalis loco. ergo quoniam locutus cresceret tunc etiam locus crescit. et per hanc rationem modus quod est inconveniens dicere. Probabat. quod loco est aliquid immobile. igitur ipsum crescere aut decrescere est impossibile. Et ideo physis dicit. quod rationes inducetas non solum dubitas quod locus sit. sed etiam si oportet est aliquid dubitare necesse est. Sed solennes istaz rationi patebunt infra capitulo. viij.

Quoniam autem aliud quidem sicut se. aliud vero sicut aliud dicitur sicut. et loco aliud quidem communis in quo omnia corpora sunt. Alius vero proprius in quo phis. Dico autem quoniam tunc nūc in celo est. quia in aere. Hic autem in celo et in aere. quod in terra. si milititer aut et in hac. quod in hoc loco qui continet nihil plus quam te. Sic igitur est locus primus continens uniusque corporum terminus quidem utriusque est. Quare videtur species et forma uniuscuiusque loci esse quo determinatur magnitudo et materia magnitudinis. Hec enim est uniuscuiusque terminus. Sic quidem igitur considerantibus loci uniuscuiusque species est.

Istud est secundū capitulum in quo physis inquirit que res sit locus. an scilicet materia vel forma. arguendo ad utramque.

Aristotelis

primus. et sicut hoc istud capitulo dividit in tres partes. in quae prima probat quod locus sit forma. In secunda quod loco sit materia. ut inquit plato. ibi. (Sed etiam autem quod videtur esse locus) In tercera parte physis ponit quoniam rationes probantes locum negant et materia neque formam. ibi. (Auctor quod impossibile) Et ante quod physis procedit ad primam a priori probatur quod sicut est duplex ens. scilicet pars et pars aliud. ita est duplex locus. scilicet pars quae est sicut aliud locus. et ille est continuus in quo sunt omnia corpora quae sunt in loco. Alius vero est locus proprius in quo prima est aliud et gratia sui. Exempli gratia. ut dicimus petrus nunc esse in celo. quod est in aere. et est in aere quod est in terra tanquam in loco communis. In loco autem proprio est tantum in primo continente quod nihil placet. Primitus igitur petrus aut bartus. Ita supposito probatur physis antis quod ratione et locus sit forma. et hoc scilicet locus continet formam continet. igitur locus est forma. forma enim est continere et potentialitate materie claudere. Sed hec ratio est facilis solutionis. quod ipsa peccat penes triplicem fallaciā. Primum quod penes fallaciā equocatio. quod equo locus terminat et forma. quod forma terminat et primitus intrinsecus. loco vero exterior continet et terminat. Sed penes fallaciam accidens. quod arguit ex puris affirmatiis in secunda figura. Tertio penes fallaciā punitus. quod arguit virtualiter a positione punitis ad positionem antoris. scilicet si aliud est locus ipsum est terminus. igitur si est terminus ipsum est locus. sed hoc non valeat.

Secundū autem quod videtur esse locus distantia magnitudinis materia. Hec namque altera est a magnitudine. Hec autem est contenta sub specie et definita. sicut sub piano et termino. Est autem huiusmodi materia et infinitus. Unde ergo remoueantur termini et passiones et species relinquunt nihil praeter materiam. Unde et plato materiam et locum dicit esse idem in timeo. Receptum enim et locum unum et idem dicit. Alio vero modo idee dices receptum et in dictis non scriptis dogmatibus tunc locum et receptionem idem retulit. Dicitur quidem enim omnes esse aliud locum. quod autem est hic solus conatur esse dicere.

Ista est secunda pars huius capitulo. in qua physis ostendit. quod locus sit materia. et hoc sicut opinione platonis. quod loco videtur esse distantia magnitudinis. distantia autem altera videtur esse a magnitudine ipsa. et videtur continere sub specie et definita sub forma. sicut sub plana superficie et termino quodam. Ceterum autem quod materia prima habet dimensiones qua magnitudo et ratio est in potentia. et tunc non determinat species. et sic dicebat platonici etiam sicut distantia infinita quod terminos superficiem. cui autem primam habeat superficies tunc efficietur finita et ideo distantia materie quod potest est finita continetur sub forma et sub specie. sicut sub plana superficie. et sicut sub termino quodam. Et ceteri qui dicitur illud subiectum proximum continet planum et terminum. Ad hoc dicitur quod est distantia aut materia distans. et ideo distantia quod sit subiectum continet terminos qui sunt superficies lineae et puncti. tunc enim infinitus est materia continua. Oritur autem sequentia. quod si remoueantur a re formata et terminata. passiones que sunt qualitates et termini quae sunt superficies et lineae. tunc relinquentur materia. sed manifestum est. quod remanet distantia infinita. quod distantia est materia. Unde dicebat plato. quod cum materia continet formas et transmutat se super unum et tandem materiam manentem passiones et terminos.

Q. iii.

Liber

*zato platonis q̄ p̄at q̄
om̄ sit materia est yta*

Es sicut ad vnu locū et cūdē sit trāsmutatio diuersorū dītebat q̄ p̄m̄us locus materia est. et est locus formaz et terminoz. q̄m̄ em̄ res locata nō est in loco. tūc loc⁹ nō est ter⁹ minar⁹ nisi porētia. s̄z in ipo est distāta loci saluata soluz. et cū recipit locatū actu tūc terminaz et finis ad receptū. In ambob⁹ em̄. hoc est in loco et materia. dixit plato in timeo receptiū esse locū et materia. et hec duo esse idē et vnu. Ex quib⁹ p̄bis sic forma rō. locus recipit. materia recipit. ita tur locus est materia. **P**laton p̄z. q̄ recipit corpus locatiū. **D**ior p̄z. q̄ materia de se est indeterminata. In alijs aut libris suis dī. receptiū esse altud q̄s materia. cū recipiū plures habeat p̄atōnes. et p̄cipue hoc facit in libro q̄ dī doctrina nō inscripta sine titulo. q̄ noīb⁹ discipulorum libros suos inscripsit. et illū nulli discipulorū asscrispit. cuz etiā ibi dī. q̄ receptaculū et locus idem sunt. et cū materia qdā sit receptaculū formaz et terminoz. dixit p̄m̄ locum esse materia. Ex quib⁹ p̄z. q̄ oēs antiqui p̄bi dicunt aliquem esse loci. sed solus plato conat⁹ est dicere qd sit p̄ definitiōne. Rō rō platonis est facilis solutōis. cū in ea p̄mittantur tres fallacie. Cōmitis em̄ fallacia equocatōis. q̄ etiā uoce locus recipit et materia. qm̄ locus extirpēce recipit. materia intrinsecē. Cōmitis etiā fallacia accidentis. q̄ ar⁹ quis ex puris affirmatiis in secūda figura. Et iā cōmititur fallā p̄tis. q̄ arguit virtualiter a positione p̄tis ad positionem antīs. si arguendo. si aliquid est locus ipm̄ est receptiū. igī si aliquid est receptiū ipsum est locus.

Therito aut ex his intendentib⁹ videt⁹ vtic⁹ difficile cognoscere qd est locus. si quidē horū qdūcūs est siue materia siue species. Hec em̄ altissimā habent speculatiōnem. et sibi inuicem nō facile est cognoscere ipsa.

Nec p̄bus dī q̄ merito incedentib⁹ dicere qd est loc⁹ ex his que dicta sunt videt⁹ esse valde difficile. si verū sit illud qdūcū antiqui p̄bi. q̄ locus sit alterū istoz. s̄z aut materia aut forma. Luius rōnē p̄bs assignat. q̄ materia et forma cū sint p̄incipia p̄ma sub altissimā hūtē speculatiōnē. ideo difficile est nobis ea cognoscere. Et cōsūtūtū ma sunt in se certissima. tūc s̄z nobis difficiellā. vt inq̄ p̄bs in p̄ma p̄bia. Alia rō est. q̄ nūrūm istoz possibile est cognoscere sine altero. q̄ forma est hūtē esse in materia. et materia est actu p̄ formā. ideo virtuos⁹ cognitio depēdet ad alterū. et iō si locus ē alterū istoz qdūcūs sit nō poterit haberi scīa de vno sine reliq̄. et h̄ mō tradere scīam ē difficile.

Altuero q̄ impossibile sit qdlibet horūz ēēlo cū nō difficile videre. Spēs qdē em̄ et materia nō separan̄t a re. locuz aut p̄tingit in quo nāq̄ aq̄ erat. in hoc iterū aer sicut diximus p̄bus sit trāsmutatis ad inuicē acreq̄ et aqua et alijs corporib⁹. sūlīt̄ quare neq̄ p̄s neq̄ habit⁹ sed se parabilis est locus ab vnoquoq̄. Et videt⁹ em̄ bmoī aliquid esse loc⁹ vt vas. Et iā vas locus trāsmutabilis. vas aut nihil rei. **S**cōm qdēm igī q̄ separabilis est a re. sic qdē nō est spēs. fm̄ aut q̄ p̄tingit sic qdēm alterū est a materia.

Ista est terciā p̄s huius capl. in qua ponit qdūcūs rōnes p̄bantes locū nec esse materia nec forma. Quād p̄ma ē locus p̄ separab⁹ eo cuius est re ipsa salua manente. ma

Quartus

teria em̄ et forma nō p̄nt separari re manente salua. igī loc⁹ nō ē materia neq̄ forma. **D**ior p̄baf. q̄ loc⁹ in quo nūc fuit aqua nō transmutat. cū ab eo aqua remota. he in eo aer. cū aqua et aer transmutant ad inuicē. q̄ aqua conuertit ad locū aeris. et aer ad locū aque fm̄ successiones. et tūc locus manet imobilis. **P**er cūdē em̄ rōnē p̄z. q̄ locus nō est p̄s locati nec habitus ipsius. q̄ nihil horū separab⁹ locato. locus aut̄ est separabilis ab vnoquoq̄ suoq̄ locatōz. semp. Et videt⁹ q̄ p̄paratio locati et loci sit sicut p̄paratio vas et eius qd est in vase. p̄ter hoc solū q̄ locus est intransmutabilis vas aut trāsmutabile. et ideo sicut vas separab⁹ eo qd est in vase. ita et locus. vñ fm̄ q̄ locus se parabilis est a re locata. nō posset dici forma. q̄ separatio forme a re est rei corruptio. igī manifestū est q̄ locus nō sit forma. cū forma sit p̄incipiū essentiale rei sine q̄ res non manet. Et q̄ nō sit materia p̄z. q̄ locus p̄tingit locatum. materia em̄ nō p̄tingit s̄z p̄tingit. igī locus nō est materia.

Videt⁹ aut̄ semp qd est alicubi ipm̄ esse ali⁹ quid. et alterū aliquid extra ipsum.

Ne p̄bs ponit sedaz rōnem q̄ est. locus est extra locatum. q̄ ipm̄ mouēt in loco. id aut̄ qd mouēt in alio hoc ē extra ipm̄ in quo mouēt. sed materia et forma non sunt extra rei cū sunt materia et forma. igī materia et forma nō sunt locus. Aut p̄t sic formari. om̄e qd est in aliquo loco h̄z duo necessaria. s̄z q̄ ipm̄ sit p̄pletū aliquid et finitū in esse. et q̄ sit alterū ab eo in quo est sicut in loco. sed forma et materia nō sunt altera ab his in quib⁹ sunt. q̄ differt mod⁹ loquēdi. cuz dicit forma inest materie. et cuz dicit materia est rei cuius est forma. et cū dī aliquid esse in loco.

Platoni igī dōm̄ est si opt̄ trāsmutantes dicere quare nō est in loco spēs et numeri sunt et hoc si vere participatiū est locus. siue magno et parvo existente participatiō. siue materia. vt in timeo scriptis.

Nec ponit terciā rōnem platonis p̄trariā. Si loc⁹ est materia. vt voluit plato. tūc sequeret⁹ q̄ idee ent in loco. h̄ aut min⁹ verū est fm̄ em̄. cum dixit in Timeo. q̄ idee siue spēs ille essent nūlī. hoc est in nūlo loco. Seçla p̄z. quā participatiū est in participāre. sed idee participātur a materia. ergo sunt in materia.

Amplius qdūcū ferrent in sui locū. si loc⁹ est materia aut spēs. impossibile est em̄ cuius nō est mot⁹ neq̄ sursum aut deorsum locum esse.

Quare querend⁹ est huicmodi loc⁹ est. Si aut̄ in ipso loc⁹ est. opt̄ em̄ siqdēm aut forma aut materia est. erit locus in loco. Trāsmutantur em̄ simul cū re et mouētur et spēs et infinitū. nō sp̄ in eodē s̄z rōbi vtic⁹ res q̄re loci erit loc⁹.

Hic ponit quartā rōnem. si loc⁹ dicas esse spēs vel materia. tūc querend⁹ est quo ferit⁹. i. mouēt vnuquoq̄ in locū suū p̄pū. cū manifestū sit q̄ nō mouēt ad id qd̄ h̄z tangē p̄t. sed forma et materia hūtē q̄ mouēt tangē p̄t ipsoq̄. Et iā loc⁹ h̄z sex dīnas positionū sursum et deorsum. et alias ad q̄s est motus. Forma aut̄ et materia nihil horū hūtē. et forma et materia nō s̄z loc⁹. Preterea si forma et materia essent locuti sequeret⁹. q̄ locus esset in seipso hoc mō. q̄ locus erit in loco et q̄ loci ent locuti. et sic esset processus in infinitū qd̄ est inconueniens. Et iā locus detinet rei q̄ moe-

Physicorum

tur fīm rem sī materia et forma mouent qm̄ corpus pōscū ex materia et forma mouet. ergo materia et forma sunt in loco. si ergo sint loca sive ambos iue alterz eoz seq̄tur q̄ locus mouet et q̄ loci erit locus.

Amplius cū ex aere sit aqua. pditum est loc⁹ siquidē spēi inerat. Non em̄ in eodē q̄ sit corp⁹. Que igit̄ corruptio ex q̄ibus igit̄ necessariū est locū esse aliquid. et iterū ex quibus utiq̄ dubitabit aliquis de substantia ipsius dictum est.

Hic ph̄s ponit q̄ntā rōem. si locus est materia vel forma. tunc ip̄e corrumpitur ad corruptōem re locate ut q̄ et aere sit aqua. tunc em̄ forma corrumpitur fīm else et pditum. sib⁹ etiam materia corrūpt⁹ in q̄ntū est sub forma. q̄ diuersa efficitur fīm spām et formā. sī locus nō corrupit ad corruptōem re locate. igit̄ loc⁹ neq̄ spēs neq̄ materia est. Et sic p̄t q̄ hec que dicta sunt iō dicitur sūne ut sc̄at ex quib⁹ rōib⁹ pbatur. q̄ locus est aliquid. et ex quib⁹ dubitatur que sit substātia ipsius.

Utrū de loco habeat p̄siderare naturalis ph̄s tanq̄ de passione adequata corporis mobilis

Oct̄ arguit p̄mo cōtra p̄mū naturalis ph̄s nō h̄z p̄siderare de loco. q̄ ip̄i⁹ mathematici est p̄siderare de eo qm̄ locus est superficies. et superficies est q̄stitas de q̄ p̄siderat mathematic⁹. igit̄ et de loco h̄z p̄siderare mathematic⁹. Scđo ar̄ p̄tra scđm. incorpalia sunt i loco. ex eo q̄ sunt hic et nō alibi. et de illis nō h̄z p̄siderare naturalis ph̄s. h̄z metaphysicus. igit̄ locus non est adequata passio corporis mobilis. Tertio. passio est in eo cuius est passio. ut risibile est hoīs passio et est in eo. loc⁹ at est passio corporis mobilis. q̄ erit i corpore mobilis subiectus et p̄n̄s ē passio intrinseca qd̄ fallit̄. **M**aior p̄mi discurs⁹ ēista ostendit antiquoz sophistica rō. q̄ ad naturalem ph̄m p̄tineat loci p̄sideratio. **N**inor. Locus ēi rez natura nō tū materia nec forma aut dimensio separata. **L**ōclusio. Igit̄ de loco tā q̄ de passione rei phisice spectat ad naturalem phylosophum considerare.

Maior p̄t argumēto antiquoz sic arguentū. qd̄ nō ē nūt q̄ est. igit̄ q̄cqd̄ est. alicubi c. et q̄ hec rō sophistica sit p̄t q̄ in ea pcedita destructōe antis ad destructōem p̄nt̄. Et iō licet vera sit q̄ id qd̄ nō est. nūc q̄ est. nī p̄ter hoc nō seq̄tur id qd̄ est alicubi esse. et licet nō sequat̄ ex dictis tū sunt multi q̄ dicunt q̄ oē qd̄ est in loco aliq̄ est. et sic il̄ la rō debuit p̄firo. q̄ ip̄i nō posuerūt aliq̄ entia nisi sensibilia corpora sensu tactus. quo dato oē sensibilia sensu naturale. et p̄n̄s in loco. Preterea ph̄s naturalis p̄siderat de motu. motus aut fīm locū inter oēs alios motus est p̄ncipioz qui nō p̄tēt gnōscū ignorata natura loci. Igit̄ ad naturalem ph̄m spectat determinare de loco.

Sī diceret aliq̄s locū esse est cuiuslibet manifestuz. igit̄ nō defer ad h̄ adduci aliq̄ rō. Ad hoc dōm est. licet locū cum esse sit notū. et iō nō dō ad hoc esse. pbatio. tū ex dubitatōe q̄ circa loci qdditatē surgit etiā dubitaf an oīno nō sit locus et iō p̄gruit inquirere locū esse. **N**inor qua tuor h̄z p̄t. q̄ p̄ma est. q̄ locus sit in rez natura. pbatur. q̄ illud in quo plura corpora successiue recipiuntur est in terū natura. in loco at successiue plura recipiuntur corpora. vt in loco vbi nūc est aqua ip̄a recedente recipiuntur aer. et e. igit̄. Alio q̄ pluras rōes circa textū habite sīz

Arēsto telis.

Scđo p̄t. et tertia. q̄ forma et materia nō p̄nt separati ab eo cuius sunt. locus aut est separabilis a locato. q̄ loc⁹ vbi nūc est aer. p̄ transmutatōem pt esse aq̄. quādmodū in eodē vase suscipiuntur plura corpora. et tū vas separabile est. Differūt tū vas et locus. q̄ vas est transmūrable. Qūm vas et long nō aut locus. q̄ta p̄t. q̄ si et ponēda talis dimēsio tūc esset possibilis corporū penetratio h̄ aut est incōuenient̄ ens dicere. vt parebit inferius. igit̄ Preterea si esset talis dimēsio aut esset substātia vel accēs neutrū illo p̄. ē dōm. Nō p̄mū. q̄ suba fīm se nō h̄z dimēsionē. Nec scđm qm̄ accēs existere p̄ se nō p̄t. **L**ōclusio p̄t. q̄a eiusde sc̄ie est. **C**onclusio. P̄siderare naturā et p̄tinentia ad ea. et subiectū et ipm p̄n̄s sc̄i p̄prietates eiusde. et q̄ ille varie sunt. qdā p̄prietates alijs. iō aresto. p̄s determinat demotu et infinito tanq̄ depprietatib⁹ intrinsecis q̄ de p̄prietatib⁹ extrinsecis corporis mobilis. **M**aior; alterius discursus est.

Locus habet mirabiliē virtutē tam generādi q̄ p̄seruandi rē naturalē. **N**inor. Dūcatur corpus mobile et generabile p̄prio dō loco. in dīgere. **L**ōclusio. Igit̄ est locus p̄prio et p̄silio adequata rei naturalis extrinseca.

Maior. p̄prio p̄t p̄ experientiā. q̄ vidēt in natura vñū qd̄ ḡnari i suo loco p̄prio naturali nisi p̄iediat p̄ accēs. **O**ct q̄ ē extra locū suū appetit ad locū suū moueri et cōseruari. vñ qdā sunt q̄ si extra loca sua derineat infirmātur et ad corruptōem disponitūr qm̄ in suis p̄prias locū p̄siderat. **A**ltius in lapidū p̄ciosis p̄t. vt inquit dñs Albertus. q̄ si extra sua loca p̄pria fuerint deportati p̄tuz nō h̄t sp̄ quā p̄us habuerūt in locis p̄prias. **O**ct istū etiā est de interōe p̄hi in libro de lōgitudine et breuitate vite dicentis. q̄ hoies vñ⁹ regionis sunt longioris vi. te q̄ in regione alteri⁹. qd̄ cēnō poss̄t nisi locus habere p̄tute p̄seruādi. **D**icit aut̄ hec p̄tus mirabilis nō iō. q̄ si sup̄ naturā sicut miraculū sī q̄ est sup̄ naturā p̄cūla rez corporis prime locatis sī fīm naturā vñem p̄mi corporis locatis. et iō occulte mirabiles facit effectus. **O**trabiles qd̄ q̄ effect⁹ nobis p̄gniti sunt et suū ad sentium. sī cām̄ p̄mū ignoramus. illud ei mirabile est qd̄ sensu p̄gnoscit. et tū cā eius ignorat. **S**ī diceret accēs nō est p̄ncipiuz ḡnarioz. sī locus est accēs. et p̄cipue tale qd̄ nō est de numero actiūoz. et passiūoz. **C**onfirmatur. si in loco ēt̄ virtus p̄seruati locati. tūc sequeat̄ et locati in loco suo naturali exīs multū corūperetur qd̄ tū min⁹ vñt̄ est. **S**equā p̄t. q̄ locū p̄tute suā p̄seruaret locati in esse et ipm a corruptōem p̄seruaret. **A**d h̄ dōm est. et trib⁹ modis accipit̄ locū. vno⁹ mathematicē inq̄stūm est distātia in qua distendit tota corporis q̄stitas. aut inq̄stūm sup̄ficies corporis est et illo mō nō est ḡnarioz p̄ncipiū cū q̄stitas nō sit de ḡne actiūoz. et passiūoz. **S**cđo inq̄stūm sup̄ ipmāndaf qdāmod⁹ p̄dicādi fīm et denoiar p̄ma lba. et sic nec est p̄seruati locati. sī mō accipit̄ inq̄stūm p̄t. qdā celestis ip̄i loco a p̄mo locate insula. et sic nec est p̄ncipiū sī etiā h̄z mirabilē p̄tute ḡnandi et p̄seruādi rē naturalē. Et ista p̄tus celestis nō est ḡnans p̄ncipale. sī instrūmentale. instrūmentū qdē ip̄i p̄mi ḡnante sive locatū nūlīt̄ at. p̄hibet accēs ad q̄natiōem sube p̄currere instrūmentālē. quādmodū i oī ḡnatoe naturali subfuit instrūmentālē alteratio q̄ est inf̄ q̄litates p̄mas materia p̄troducīōeyletic forme disponētes. **O**ct q̄ p̄t. q̄ locū fīm se inq̄stū est sup̄ficies p̄cava corporis p̄tinentis non p̄uenit agere. sī fīm q̄ habet in se virtutem quādā p̄seruatiū.

D uū

Quartus

locati sic ipsum bene est agere et seruare. Et ad confirmationem dicitur est. quod illa virtus conservativa in loco existens non est perpetua ipsius rei locare conservativa inesse. sed tam diu ut potest. unde quoniam supponit aliquod permanentem vincens virtutem conservatam. tunc ipsa non est amplius conservativa locari. Et ista virtus est quodam qualitas induta ipsi loco a corporibus celestibus ratione cuius locus est locati conservatus. Vnde locus sursum est quodam qualitas induta a corporibus celestibus et ratione cuius locus sursum est conservatus levius. Si militer in loco deorsum est quodam qualitas induta a corporibus celestibus ratione cuius est gravius conservatus. Et est virtus illa de secunda specie qualitatis. Nec tamen est qualitas prima nec secunda. Non enim sunt tria quatuor qualitates primae. Non scilicet quoniam ille causans per actionem qualitatibus primariis quod illa virtus causata a corporibus celestibus. Et si dicatur quod qualitas dividitur in qualitate primaria et secundaria. Ad hanc autem est illa triplex non est ipsius qualitatis in eo quod duratur qualitas sensibilis. Minor pars quod illud eger loco proprio cuius forma non potest permanere materia in corpore atque graviter et corruptibili forma non potest solu permanere materia propter pruationis maleficium materia inclinans ad aliam formam. igitur solu corpore gravili et corruptibili conuenit esse in loco proprio. quo eger pro sui conservacione. Ad hanc autem locum necessitate corporis locati. ut secundum locum tanquam terminus extrinsecus permaneat materia fluxibilem et mobilem per pruationem sub extrinsecis terminis. s. sub forma. Et si celum in loco esse dicatur. hoc non est indigentia sue gravitatis eo non eger. ut patet latius inferius. Conclusio quartae ad primam eius premis. quoniam illa passio est adequa et propria quod conuenit cuiuslibet rei naturali soli et semper. locus autem est huiusmodi passio. igitur est adequata et propria rei naturali. 2. quoniam autem omnis quod non est res naturalis quoniam sit in loco indigentia est in actu aut appetitudinem. conuenit etiam soli rei naturali quia non est aliud locus saltem necessitatis. sed forte locus congruentiae. quoniam etiam secundum hoc quidem est appetitudo. et hoc loquendo dene naturali proprie. ut si mobilis aut quietabilis est natura stricte definita est secundum principia. Secunda pars conclusionis patet. quod illa passio est extrinseca quod non est subiectiva in eo cuius est passio. igitur locus non est subiectiva in eo cuius est passio. quod non est in corpore locato. igitur est extrinseca. Tertia pars dicatur in loco que est subiectiva in eo cuius est passio. ut motus qui est subiectiva in mobili et risibile subiectiva in homine.

Ad obiecta i oppositum

Ad primum dicitur est quod locus non est physis consideratio in quantum superficies est solus et ut est mensura sed mathematica ut probatur argumentum. sed est physis consideratio in quantum est superficies corporis pertinet seruatia rei locare hanc quod est sibi infusa a corporibus celestibus. ut patuit circa declaracionem minoris. Ad secundum dicitur est quod tribus modis aliquod est esse in loco. uno circumscriptione. et sic illud est in loco per principium medium et vitium assignatur in loco et hanc modo dicuntur corpora esse in loco. Alio modo aliquod est esse in loco definitum et sic illud est in loco cuius centrum sic finis est clauditur in uno loco et extra ipsum nihil inveniatur. et hoc modo puncta et indivisibilia esse in loco dicuntur et intelligentie ait et huiusmodi. quoniam est ultima sphaera sit in loco quod nec definit locum nec circumscribit loco premit infra. Tertio modo aliquod est esse in loco repletive. ut illud cuius esse nec est infinitum nec

Liber

clausum aliud modum. ut deus. Et quis hic quod ibi operetur. ita videtur hic esse non est hanc definitum. quod non est finitum et intelligibile. Nec circumscriptione. quod non habet extitum molis. et sic de repletive esse in loco et esse in omnibus creatura non est sicut permanenti quoddam. sed potius sicut species in triplici genere cause forme exemplares efficientis et finis et ideo est ubiq; pessentia praeterea et praetatum. Et si dicatur quod deus sit in celo non excludit quoniam sit in ovo rebus. sed facit quod in celo est summa dignitatem effectus qui est glorificatio securorum. aut si intelligatur deo summa humanitatem assumptum est in celo circumscriptione. et in sacramento altaris est sacramentaliter et non circumscriptione. Nec ponit enim est ubiq; mundo. aut universo. quod ipse aut ipsum est ubiq; per accidens. et gratia. et prius oem locum replet. et non gratiosus sicut deus. Nec etiam ponit universaliter pessentia quoniam est sic ubiq; quod non determinatur ad locum suum repus sicut singularia. Ad tertium dicitur est. quod maior solus est vera de passione intrinseca non aut extrinseca qualis est locus. Sed dices. accidens non potest esse sine subiecto. sed locum est accidens. igitur est locus subiectus in corpore mobile cuius est passio. Ad tertium dicitur est. quod locus cuius sit accidens est utriusque aliud subiectum. s. in corpore locante. non enim est in eo. ut passio cuius non sit passio locatis corporis sed solu corporis locati cuius est extrinseca mensura

Incidunt dubia quorum

primus. An loci est attrahere et seruare suum locum. Et videtur quod non. quod si locus habeat attrahere locum. glaciatur mouetur violente ad locum. quod tractio est motus violentus. ut patet septimum huiusmodi. hanc autem falsum est. igitur Secundus. quod sic physis locum est. quod est illud est quod habet attractum corporum naturalium. locus habet et est attractus corporum naturalium. igitur. Minus probatur. quod universaliter corporum naturale determinate ferratur ad unum dratum ponitur ignis sursum et terra deorsum. Et ad obiectum dicitur est. quod duplex est tractio. ut sufficit proposito. quodam est tractio efficiens. et illo modo locum non attrahit locum. ut assidue arguitur. Etiam tamen id est corporum graue difficultius posset levare a terra. quod in aliquo distante a terra. quod terra quod locus gravis trahit ad se graue. et sic difficultius graue ab ea separatur. Hinc est de magnete et ferro. quod difficultius separatur a magnete si sibi universaliter est in distantia. Alio est tractio in genere cause finalis. quoniam peractio de trahere suum pfectibile. et sic fortia trahit materiam et eo modo locum trahit locatum quod locatum perficit et hoc quod accipit in suum locum et talis tractio est maxime naturalis. quod universaliter inclinatur ad suum finem et operat eum. Tertius dices ergo grauem magis approximatus suo loco. et tanto velocius mouetur. igitur locatum efficiens a loco trahit. Tertius probatur. quod de arresto. quod est aliud motus quod est in principio tardior et in fine velocior. ut motus naturalis. Et est etiam aliud motus quod est in fine tardior et in principio velocior. ut motus violentus. et aliud in medio velocior. quod in principio et in fine. ut est motus aequalis. sed in motu naturali quanto mobile magis approximatus suo loco tanto velocius mouetur. igitur trahitur a suo loco efficiens. Ad hanc dicitur est per intermedium. quod est in loco. quod est non mouetur graue velocius circa proprium locum quod si a talis loco trahatur. sed in graue descendente fortatur grauitas. et sic motus fortificatur. sed enim non est sic intelligendum. quod aliquod addatur ad grauitatem corporis descendenter. sed quod per remonstrances a contrario fortatur grauitas quod ad actu secundum. Et quo enim graue circa proprium locum existens coniungit sue pfectiones.

Physicorum

ses loco deorsum. et elongata retroscia loco sursum pectius habet suum actum gravitatis quam prius.

Secundum dubium est.

Quor modis sumuntur in rebus dñe positiones? Solo
duobus modis. Primo modo quo ad nos et hoc tribus mo-
dis primo modo per iuxta posicōem. ut aliq colūna siue sta-
tua dicat dextrā q̄ ponit ad dextrū aialis. et illa colūna dī
sinistra q̄ ponit ad sinistrū aialis. et illo modo dñe pōnum
nō sumuntur fīm naturā. q̄ tales dñe pōnt p̄ simplicē mo-
tum aialis variari. q̄ colūna q̄ finit dextrā p̄ statim fieri
sinistra. ex hoc q̄ hō mouet ad alid latitudine vel colūna mu-
ter. Secundo modo p̄ sp̄cēm. sicut est de imagine in speculo.
q̄m illa ps̄ imaginis dicit dextra q̄ opponit sinistro nrō.
et hoc ideo. q̄r imagines recipiuntur oposito mō in spe-
culo q̄ inueniuntur in his q̄ representant in speculis. Ter-
tio modo p̄ sitem positione sic in statuis et imaginib. q̄a
in imagine illa manus dī. dextra q̄ h̄ situdinē ad dext-
ram nostrā. Alio modo sumuntur fīm naturā rei et tūc sumu-
tur fīm diuersas reales virtutes in diuersis rebus aut in di-
uersis p̄tib. eiusdē rei existentes. Ibi tñ p̄siderādū est. q̄
differenter tres dñe pōnum in celo in uniuerso et in aialib
sumuntur. In celo em̄ sumuntur fīm tres dimensiones acce-
ptas fīm diuersas virtutes. sic q̄i polo artico est alia fīt
q̄i in polo antartico. et in oriente q̄ occidente et in aquilo
ne q̄i in meridie. ita fīm illas virtutes sunt diuerse dī q̄
ponuntur in naturā rei. In uniuerso em̄ sumuntur sursum
et deorsum penes motū elementorū hoc em̄ sursum est q̄
mouentur leuiā. et hoc deorsum quo mouent grauiā. Et
manifestū est. q̄ alia ē virtus in loco leuiū et alia in loco
grauiū. In aialib ē sumuntur iste dī pōnum in triplice mo-
tus q̄i fīm motū alimēti sumunt sursum et deorsum. hoc ē
et sursum in quolibet aialo vbi sumunt nutrimenti. et hoc
est deorsum vbi emittunt superflua nutrimenti. an aut et re-
tro fīm motū sensationis sumuntur. q̄ illud dī an vbi vi-
gent sensus. et hoc retro vbi nō vigent. sī dextrū et sinis-
trū sumunt penes motū locale. cū hoc sit dextrū. vñd
incipit naturaliter motus. et hoc sinistrū vbi motus natu-
raliter terminatur. vñd p̄z q̄i in plantis sunt due differen-
tie pōnum. in aialib ipsec̄s. atq; in pfectis omnes.

Tercium dubium est.

An verū sit nō depdit locus his q̄ sunt in eo corruptis
Et videf pmo q̄ nō qr̄ locus est equalis suo locato
et eidē figuraf. s̄z nō est vna q̄stitas aeris aq̄ vel figura
ta corporū mutarop̄. igit̄ locus corrip̄it et nō manet idē
q̄n er ipo mutat̄ locato. et p̄ p̄nis male dicit Arresto. q̄
nō depdit locus his q̄ sunt in loco corruptis. Q̄dormita
tur si aliquod corpus ponat in aere aut in aqua. recedente
aut corrupto illo locato corrip̄it etiā locu s̄igf zc. Se
cūdo accus corrip̄it ad corruptōe s̄biecti locū at accēns
est. igit̄ est corruptibilis ad corruptōem sui subiecti. Ter
tio locus est subiectue in corpore locato. qr̄ morus et suus
terminus ad quem erit in eodem subiectue. locus aut̄
est terminus ad quem morus. igit̄ morus est subiectue
in locato. et p̄ p̄nis locus qui est terminus ei' erit in
locato subiectue locatum aut̄ est corruptibile. q̄ locus.

Solo quod sic, ut dicitur Aresto, in textu. **A**d obiecta
in oppositio. Ad primum dicitur est, quod duobus modis acci-
pit locus, uno modo sicut essentiam suam, et sic locus ma-
net id, quod sic est superficies quod co:pis distinctis, Altero mo-

Arrestotelis.

Et esse quod procedit ab ipso circumscrip^tio locati qd est ist
ipso et sic corrup^tur. Ad confirmatorem d^m est similiter
qd locus utrius corrup^tur formaliter et s^m accidentale si-
guram qd est in superficie existens sⁿ no substancialiter. Exe-
pli grā. ve si sit aliquod vas plenū vino tunc superficies vana
est locus vini. iā vino corrupto no necessario corrup^tur su-
perficies. Ad secundū d^m est: qd locus bū corrup^tur ad
corruptōm locatōm ex quo accidens corrup^tur ad corru-
ptōm sui subiecti. no corrup^tur ad corruptōm loca-
ti corporis. qd locus est locati locus eno locantis corporis.
et sic est forma no quidē substancialis corporis locantis
vni dixerūt aliquantū. sⁿ accidentalis cū sit subiectum in cor-
poze locante. ex quo est eius accidens. Ad tertium d^m est
qd duplex est terminus ad quem ipsius mot^r localis. vna
est terminus intrinsecus qui per motū localez intrinsece
acquirit illo quod mouet. et talis terminus est ubi qd in-
trinsecus acquiritur in locato ex quo est in eo subiectus.
Alii est terminus extrinsecus qd no acquirit subiectum in eo. p
hd^m est ad argumentū. qd mot^r et terminus ad ques
intrinsecus erit in eodē subiectum et no motus et terminus
ad quem extrinsecus

Quartum dubium est

An locus corporis sit aliud a corpore, et an locus pucti sit aliud a pucto. Sc^o q^{uod} superficies corporis locatis et locati duobam modis pnt^e considerari. Uno^m mathematico et

cati duobus modis pnt considerari. Cino^m mathematicae et ex praesitius. et sic superficies corporis locantis et locati sunt una superficies. qr^m mathematicus abstrahit a materia. et

Via fugientis, qui mathematicis advenientibus inveniuntur, et ideo non distinguunt tales quantitates nisi ex pte situ. Et si superficies corporis locatis in locati sunt viii punctis. Igil. Si vero quare illae superficies ad viii punctis in corpore locatae

ro sparent ille superficies ad viii punctis in corpore locato-
tunc erit eadem distantia illarum superficierum ab illo puncto et
illud est quod dicunt mathematici quod impossibile est duos cir-

quidem in quo dicuntur in aliis elementis q̄ spacio de circuis et circulo sūculos egleas descripsi circa idē p̄nctū cū igit̄ sup̄ficies loci et locati sunt egleas. nō p̄nt esse due sup̄ficies mathematice. Talius p̄nctus sed raro p̄ntra eā p̄t subiector. et sic

tice. Alio^o pñt considerari phycē et ex pte subiecto y sic sunt due superficies corporis locantis et locati. qz superficies locatis est in corpe locate. et superficies locati est in corpe

locatis est in loco; per locata. et magnitudo locata est in loco; ge-
locato. Est situs per dicti de puncto et loco puncti. Est tamē
considerandū. q̄ nō est per oīa sile de puncto et loco. de sup/
erius et aliis suis sc̄iis et sc̄ificiis et causis adhuc in se locug-

11. *Vinum dubium est*

Quintum dubium est.
Si materia et forma eent locus. An tunc sequens aliqd in-

Himacheta et Iovana et in locutis **F**anum regum et imperatorum
conuenies scz quod sic loci est loc^e. **E**t ar. quod non quod idquod mo-
uet pro se est corpus conpositum. et pro accessus mouet quod mouet
mouet. **S**ed sicut fuisse et materia. verbi sicut eis conuenies est. ex-

motu illi^o sicut forma & materia. nō ei icouenies est. q
id qd p accns mouet accns sit in loco. & sic loci nō elo
cus nisi p accns. So^o q sic pz p aresto in tex. Et ad ob

cus nūl p accns. **S**o q ncpz p uero in tē. **L**et co-
ieci in oppositū dōm est fīm alexā. p ipotetū. q ex rōe
phi sequit. q loci eēt loc⁹ p se z nō solū p accns. qz opoz-

teret q̄ueniat eis rō loci q̄ est cē equalē loco. et p̄ oīs
materia et forma sunt corpi equalia qd̄ mouet. igit̄. de te
tut eis locus eōlīs corpi qd̄ mouet. et sic loci cēt locus p̄

Et si eis locus equis corpori mouet. et ne loco est locus esse. et in hoc bene dixit alexander inquit doctor magnus? Sed tu imperator auerois dicitur ex roe phinon seculi nisi quod loci

sit loc⁹ pac̄c⁹. id m⁹ qđ sp⁹ acc̄c⁹ duob⁹ mōis dī. vno⁹
dī aliquid p⁹ acc̄c⁹ raz⁹, ⁊ ex illo non p̄t p̄bari aliquid tanq⁹
er eo qđ est ver se. Syc̄do mō dic̄i aliquid per acc̄c⁹ sp⁹ ⁊ ex.

Duartus

۱۰۶

Liber

cā, rale aut̄ est loci esse locū si locus est forma aut materia
tūc em̄ sp̄ cū remota mox locū & sp̄ erit locus per ac-
cidens loci p̄ se. Sz istud fin̄ veritatem non est, qz fin̄ veri-
tatem locus nō mouet in motu locali sp̄. Sz aliqui, qz loc̄
est sicut vas cuius motu mouet id qz est in vase. & fin̄
hec p̄thus rōis in tex̄. p̄tace ē qz si locus est materia aut
forma. qz tūc loci p̄ se sp̄ erit loc̄ p̄ accīns. H̄t nō ē vey.

Sextum dubium est.

An locus crescat cū locato **S**olo duob; modis aliqd
qz crescere. vno mo p se z sū solu corpus crescer qd extē
ditur ad maiores dūmēsiones. z sic locus cresceret si sig
nificaret tres dūmēsiones separatas sicut dicebat antīq.
Alio modo crescit aliqd p accīs qz sez accipit p accīs
maiores dūmēsiones z sic locus crescit crescere locato. qz
locus extēndit ad extēsionē sui locati. z h sit p cessionē
qz corp locas cedit corpi locato z sic p accīs crescit loc
Post hec at accipiēdū est quo modis aliud
in alio dicitur: vno qdē igīl mō. sicut digitus
in manu. z oīno pars in toto est Alio mō vero
sicut totū in ptribo. Hō eīm preter ptes ē totum
Alio mō sicut hō in ali; z oīno sicut spē i ge
nere Alio vero sicut gen⁹ in spē. et oīno ps spe
cici in spē iōne Adhuc sicut sanitas in calidis
et frigidis. z oīno spē in materia Adhuc sicut
in rege qui grecorū. et oīno motū in primo mo
tivo. Amplius sicut in optimo et oīno in fine.
Hoc aut̄ est cuius cā fit. Dūm aut̄ maxime pro
priū est sicut in vase. z omnino in loco

Istud est caplūn tertīū in quo p̄hs determinat demo
dis ellendi in et diuidis p̄ns caplūn in tres pres. In q̄z
p̄ma facit qd̄ dictū est. In scđa mouet vna dubitatioē
ibi dubitabit aut alioē. In tertia soluit ex mōis ellendi
in roem zenonis ibi. Qz aut zeno. Dicit igit̄ p̄hs q̄zū
ad p̄mā pr̄h̄ huius caplū q̄ octo sunt modi ecclī in. et h̄
iō facit p̄hs. vt cognoscas illē mod̄. q̄ aliquid est in loco. qz̄
ille modus p̄ optime cognosci per d̄am ab alijs modis
essendi in. qz̄ p̄mus est q̄ p̄s integralis est in suo toto. vt
paries in domo. et digitus in manu. Secūs est quo totū
integralē est in suis p̄ib. vt dom⁹ in tecto parietib. et
fundamēto. qz̄ totū tale nō est aliud qz̄ pres sūl sumptē.
Tertius est quo sp̄es est in ḡne. vt h̄o in aial & vlt sicut
inferius est in suo sup̄iori. quartus q̄ genūs est in sp̄c. et
vlt sicut id qd̄ est centia lps speci in definitō sp̄e ī pres
at sp̄e sunt genus & d̄ia. & si aial est in hoie. quint⁹ est
sicut sanitas est in zplexione calidori & frigidorū & vlt
sicut forma est in materia. et isti qm̄s modi sciunt ex opa
tione ad id cuius est forma & cōcūrso. Forma ei aut ē
rei aut rōnis q̄m ē abstracta de re. si s̄ fuerit res. aut cō
parat ad materiā simpli. et sic est quintus modus ecclī
in. et ille modus nō queritur. qz̄ nō est aliq̄ mō materia in
forma. cū materia sit id qd̄ substat. aut ad materiā sub di
uersitate p̄tū existentē tūc est p̄mus modus et secūd⁹
qm̄ ille modus queritur. qz̄ sicut totū vni pres. ita pres
dat integrale zplexionē toti. Si ār̄ fuerit forma fm̄ roem
qz̄ est p̄dicat metalis. tūc est tertius & qrtus. qz̄ sicut sp̄es
est in habitat generis ita genus fm̄ ē in sp̄e determina
tioē accedit in illis. Forma mod⁹ est nō minus. & ne

this sim metaphorā dicitur. sicut regūm aut gubernatio
grecōrum existit in rege grecōrum. et vñter loquendo sicut ali
quid est in sua cā mouere et efficiēte. Et hic modus ē
duplex. qz aliquā mouēt et intrinsecū. et aliquā extrinsecū
qñ em̄ est extrinsecū tūc effectus d̄r esse in illo qz em̄ cā
prēte. sicut d̄r salus infirmi in medicō. aliquā est intrinsecū
cum qñ sc̄z forma ēmotrix sim̄ locū. vt aia ī corpē. tde
in mūdo. et tūc id qd̄ d̄r inesse est reges et mouēt et p̄n-
nens. et id cui d̄r inesse est p̄tentū mortū et recrū. Septi-
mus modus est quo aliquid d̄r esse in alto sicut in optimo
et vñter loquendo sicut d̄r esse id qd̄ est ad finē in suo fine. et
iste modus magis est vicinus illi quo aliquid dicitur esse
in loco qd̄ ille qui p̄cessit immediae. Ocratius est glōca.
tum est in loco. vt vinū in vase. et vñter sicut locatum et in lo-
co. et iste est p̄ncipalissimus et de eo est hic ad positum
solū. qz valet ad p̄scrutandū definitiōem loci. Et sumunt
modi isti in his vñ lib. Insunt ps totū sp̄s genus et calor
igni. Rex in regno res in fine loco qd̄ locatum

Dubitauit autem aliquis. utrum vnu et idem aliud
esse in seipso. contingit autem nihil sibi oia aut hunc
aut in alio esse. Dupliciter autem hoc est. aut fm
se. aut fm alterum. Cum enim sint quaedam partes totius
et hoc in illis et illa in hoc. dicitur totius in seipso
esse. Dicunt autem et fm partes ut albus. quod supficies
alba et sciens. quod rationatiuum Amphora quidem
igitur non erit in seipso neque vnu. vini autem ampho-
ra erit. Quod namque est in alio et in quo est. utrareg-
e eiusdem partes sunt idem. Sic quidem igitur contingit
quidem aliqd esse in seipso.

Ista est scđa ps hui⁹ capl in q̄ phs mouer vn̄ dubitacionē circa octauū modū eendi in. ⁊ est ista. **A**n vñz et idē posset esse in seipo. aut nihil idē in seipo esse p̄t. s̄ oīa nūl q̄ sunt. aut in alijs a seipis. et mouer ista q̄stione dibus de causis. **Q**uāz prima est. vt explicent mōi eendi in. **S**cđa ad intelligendū dēm anaragozē q̄ dixit de m̄nuro q̄ fulcire seipm. ⁊ sic infinitū eet in seipo. Aresto. iūis soluēs hāc dubitarōem. dē q̄ duobus modis alioq̄ dī esse in alio. yno⁹ fm se. ⁊ sic ipossible est idē esse in seipo. **A**lio modo fm alterū qd tñ inest ei et sic possibile ē idē esse in seipo. sicut cū pres aliq̄ sunt rotius. ⁊ quenam rotū denotari ab vna sua p̄t. id qd inest pri quenam fm ali- terū inesse sibi. q̄r rotū denotia p̄t. et rotū est in pribus et ecōuerso. et ideo dicet rotū esse in seipo. exp̄li q̄. vt totus hō dicit alb⁹ ppter corpus albū. ⁊ corpus d̄. albi q̄ sup̄ficies est alba. Silt rotushō d̄ scies. q̄r albarum eius est sciens. ⁊ iō cū hō et albū sint idē. ⁊ albi inest hō. quenam albū inēe sibi nō p̄ se h̄g alterū a q̄ rotū denomi- nat. Et h̄ mō amphora vini ē in amphora vini q̄r amphora vini pr̄ accipi. p̄ rōto qd 2stitut⁹ ex vino ⁊ amphora sicut trito sermone dicere solem⁹. ⁊ isteh⁹ decc̄ dolia. ⁊ intell̄- gimus q̄ habeat decc̄ dolia vini. q̄r dolui aut amphora co- ficiunt accipi. p̄ dolio aut amphora vinis plena. ⁊ totū q̄- p̄positū ex dolio et vino noīas noīe dolij qd tñ et solunt ps ill⁹ rotius. **S**i em̄ querat ab aliquo in quo sunt dolia sua. dicit q̄ in yasis suis. quia accepit dolium pro yl no mensurato per doliu. ⁊ hoc dicit esse in dolib⁹ q̄ sunt yasa. ⁊ sic dicimus q̄ aliquis porauit let amphoras vi- ni. ⁊ tñ manifestū est. q̄ non bibit yasa. s̄ yasa qd est p̄t ne mēsiūt⁹ undū. dñm̄ yasa. ⁊ sic cū

Physicorum

Vinū est in amphora dicimus amphorā vini esse in amphora vini. et sic fīm aliud et nō sīm scīptum dicitur esse in se ipa. Unde si querāt quātū vīnū est in amphora. respōde te de hēni q̄ amphora vīnū est in amphora. et sic pāt̄ q̄ idem fīm alterū est in se ipo.

¶ Prīmū autē nō p̄tingit. vt albū in corpore. su perificies em̄ in corpore. scīa autē in anima. fīm hec autē sunt appellatōnes. cū p̄tes sint sicut in hoīe Amphora autē et vinū cū seorsum sint nō p̄tes. Simul at cū sint p̄p̄t̄q̄ sint p̄tes erit idē in se ipo: vt albū in hoīe. qm̄ in corpore et in hoc qm̄ in superficie. In hoc autē nō amplius quoniam fīm aliud est. et altera specie hec sunt. et alteram naturam habet rūnūquodq̄ et potentia. superificies q̄ et album.

Hic phs exponit membra posita in solutione dubitationis p̄dīce. et ostendit p̄mo. quid sit aliquid esse p̄mo in se ipo qd̄ declarat per oppositū. s. vbi aliquid non reportur esse primo in alio. Qc dicit. q̄ albū nō est prīmū i corpore. s̄z albū dicit esse in corpore. q̄ est in superficie q̄ est in corpore. Qc similiter scīa non est in hoīe primo. sed est p̄mo in aīa. q̄ ratio disposita est fīm scīam et fīm has partes fūr̄ denotiones totius cū tamen p̄tes sint sicut patet in hoīe q̄ gratia istarū p̄trū dicit albū et scīens. Qc eodem modo amphora et vinū qm̄ sunt diuisa seorsuz et vinū nō est mēsurat̄ per amphora. tūc nō sunt p̄tes ad inuicem. vt dicat amphora vīnū. sed tūc dicit simpliciter vinū. Sed cū sunt sumul et sunt mensurata vīna per amphora. tūc sunt ambo vīno noīa noīa qd̄ est amphora et neutrū tūc est in se diuisum. et cū sic sint p̄tes eiusdem plenū tūc erit quodāmodo idem in se ipo. q̄ totum plenū dicit amphora vīnū et iterū p̄s eius dīr̄ amphora vīnū. co. q̄ vinū mēsurat̄ per amphora dīr̄ vīnū amphora. et sic vere dicimus. q̄ iste bibit amphora vīnū. et tamē amphora et vinū sunt diversa spē. sicut superficies et albedo. Ex quibz p̄z. q̄ esse primo in alio ē fīm se totū esse i alio et hoc mō scīa est in hoīe neq̄ etiam albedo.

¶ Neq̄ igit̄ inductiue p̄sideratibz nihil i se ipo videm̄ fīm nullū determinator̄ mō. Et rōne manifestū ē q̄ ipsoſible ē. Optet ei utraq̄ vīnū q̄ ee vt amphora vīsa et vinū esse. Vinū at et vi nū et amphora. si vero primū p̄tingit et ipm̄ in se ipo. ee q̄ si quidē maxime in alterutris cēnt̄. amphora quidē acciperet vinū nō fīm q̄ vinū s̄z inq̄tū illa. Et vinū inerit in amphora nō in q̄tūm amphora ipa. s̄z fīm q̄ est illud amphora. Secūdu igit̄ q̄ alterū sit manifestū ē. Aliis nāq̄ est rō ei qd̄ in quo. et alia illi? que i hoc.

Mic phs p̄bat inductione. et rōne. q̄ nō p̄t aliquid p̄mo ee in se ipo. Inductōe p̄z in singulis modis effendi in. q̄ neq̄ totū est totū sui ipsius. neq̄ p̄s ē p̄s sup̄p̄. neq̄ aliquid est genus sup̄p̄. neq̄ spēs sup̄p̄. ḡ nū hil est in se ipo p̄ se primo. Rōne sic. q̄ sic sequeret̄ q̄ idē esset p̄tinens et p̄tentū. et op̄tereret vīnū illoꝝ ee vīnū q̄ per definitōem. Oportet em̄ q̄ amphora effici vīnū et amphora. et vīnū effiꝝ amphora et vīnū. si vere p̄mo et p̄ se p̄tingeret idē esse in se ipo. ergo si p̄tingeret qd̄ esset in

Aristotelis.

alterutris maxime et primo tūc amphora caperet vīnū nō fīm q̄ qd̄ definitur vt vas p̄modū p̄tinens et mēsurans capiens vīnū. sed potius p̄t ipa est vīnū. quia definitio sua est definitio vīni. et ecōuerlo sicut dicit hypothesis. nec vīnū esset in amphora p̄ definitōem p̄p̄ia. p̄t liquor p̄tētus et mēsurat̄ ē ab amphora. sed potius per hoc q̄ idē esset amphora. q̄ vīna dīr̄ ee definitio vīni et amphora. s̄z hec oīa falsa sunt. cōstar em̄ q̄ amphora accipit vīnū p̄ hoc q̄ haber definitōem diuersam a vīno. et non q̄ ipa vīnū esse dicitur. et per hoc q̄ dīr̄ vīna definitio esse vīnūq̄. et ideo capitur vīnū p̄t ipa est definita vt vas. et illud vt liquor in vīl p̄tentus et vīnū capiſ ab amphora p̄ definitōem propria vīni inq̄stūm est vīnū. q̄a sic est liquor p̄tentus in vase. et nō capiſ ab ipa inq̄stūz vīnum est amphora. Qūia igit̄ diuersē definitōnes vīni sunt et amphora. manifestū est q̄ vīnūq̄ istoz est alterū. ab altero fīm esse. alia nāq̄ definitio est eius qd̄ est sicut in quo est vt in vase. et alia eius quod est sicut qd̄ est in alio. igit̄ neutrum est in se primo et per se.

Atuero neq̄ fīm accīns p̄tingit simul duo corpora in eodē erūt. Iphaq̄ em̄ amphora in se ipa erit. si cuius natura receptiva est. hoc cōtingit in se ipo esse. Et adhuc illud cuius receptio est vt si vīni vīnū. Qd̄ igit̄ impossibile sit aliquid in se ipo esse primo manifestū est.

Hic phs p̄bat q̄ neq̄ fīm accīns p̄tingit idē ee in se ipo. s̄z obat q̄ dīr̄ sit mīſt. fīm istūz modū quo dīr̄ aliquid ee in alio sicut in vase. q̄ tūc fīm amēndat̄ seq̄ret̄ q̄ duo corpora cēnt̄ in eodē loco. s̄z impossibile est duo corpora ee in eodē loco p̄ se vel p̄accīns. igit̄ idēno p̄t ee in se ipo. 2̄na p̄z. q̄ tūc amphora fīm p̄p̄ia definitōem sunt p̄ta erit in se ipa p̄ accīns. et itez. vīnū erit i eadē. et sic ee in eodē loco erit amphora et vīnū. q̄ illud cuius natura erō est esse receptuum p̄tingit esse in se ipo. et insup illud. cui p̄tēt p̄ceptūt sicut et vīnū. si amphora dicat vīni ee. receptiuū. Dīr̄. p̄bat. q̄ tūc ēt penetratio diuersiōnū. ¶ Qautē zeno opposuit. q̄ si locus est aliquid. in aliquo erit soluere nō est difficile. Fībil em̄ p̄bhet in alio esse primo locū. nō m̄ in illo sicut in loco. sed sicut sanitas quidē in calidis et hūi dis. aut ē sicut color in corpore passio. Quare nō necessē est in infinitū abire. Illud autē manifestū. qm̄ nihil est vas eius quod est in ipo. Alterū em̄ primo et qd̄ est et in quo est propter qd̄. nō erit vīnū neq̄ materia neq̄ spēs locus. sed alterū illius em̄ aliquid existētis materia et forma. Hec quidē igit̄ sunt opposita.

Ita. s̄z tertia p̄s hūi capili in q̄ phs soluit rōem zeno. p̄s posita ex mōis ecōndi in de loco dices. q̄ ex p̄di crīs p̄z. q̄ nō ē difficile soluere rōem quā opposuit zeno. destrūt̄ locūz dices. q̄ oe qd̄ est in loco est. q̄ si locus ē. in loco est. et ille itez. in loco. erit p̄cessus in infinitū. Hāc rōnē soluit phs dī. q̄ zeno fīm dixit in hoc. q̄ oe q̄ ē in loco ē. s̄z vīz. dīt in h̄. q̄ dixit locūz ee aliquid. et in h̄ q̄ dīt locūz ee in alio. s̄z nō est malio. sicut in loco. s̄z alio est sicut sanitas. est in p̄ceptūt calidi et frigidū. q̄est si cur habit̄ in equitate p̄plexionis. Et est in aliquo sicut color est in corpore qui est in eo sicut passio in suo subiecto. et vītēt sicut forma est in sua materia. et ita locus est.

Quartus

Loretoianus

In alio. sicut terminus et superficies est in corpore terminus et per superficiem. Et subdit pbs p modum correlative. qd habitus loci ad locatum est habitudo vasorum ad id quod est in vase. Vas enim nihil est eius qd est in vase. neque enim est materia. neque forma. neque pars neque accidentis eius. Forma autem et materia ad aliqd sunt ei quo n sunt materia et forma. ergo forma et materia non sunt locum res locate.

¶ Quid aut forte sit locus. sic fiet utrumque manifestum. Accipiamus autem de ipso quecumque videnter finem ipsum inesse ipsi. Significamus igitur locum esse primum qd continet illud cuius est locus. et nihil esse rei. Amplius primum neque maiorem neque minorem esse. Adhuc autem neque deficere uniuersum et separabilem esse. Adhuc autem oem locum habere sursum et deorsum et ferri naturam et manere vnuquod corporum in propriis locis. hoc autem facere aut sursum aut deorsum.

¶ Istud est capitulo quartum. in quo pbs ponit quicunque suppositiones sue proprietates loci. et dividitur in tres pres. In quarum prima facit qd dictum est. In secunda preponit quatuor loco convenientes. ibi suppositis at his. In tercia vero preponit quatuor pambula ad notificandum qd est ipsius loci. ibi primus quidem igitur Quartus igitur ad primam premat pbs qd aut si locus. fuit utrumque manifestum si accipiterimus ei qd inesse ei finem se. ex illis enim sciemus naturam et qualitatem et vim loci naturalis. sed non ois locus vulgariter sumptus habet ea. et ideo auctus determinatus est de quiditate ipsius loci. videndum erit de quibuscumque qd vere videntur inesse ei finem ipsum. Et ideo ponit loci quicunque proprietates sue suppositiones. Quarum prima est. locus pertinet illud cuius est locus. id. locatum et nihil est eius sed locati. Hinc enim extrinsecus sicut superficies exterior ad quam finis est locati. et cum nihil sit per hoc differt et figura et forma locati. qualid est eius. qd licet est locati figuratur ad figuram ipsius et ad formam que continet locatum in forma et figura est aliquid ipsius. Sed et locus proprius est aliquis locato hoc in equalitatibus qd nec maior nec minor sit locus corpe qd includit. Et licet ihoc videat convenienter cum iani sue vacuo non tamē convenient. qd vacuus non est. et ideo nec equale nec inaequale est locato qd h accipit equalitas finis extensione. qd locus proprius non extensetur extra extitatem locati. Tertia qd locus non deficit uniuersum et separabilis a qualibet relocata sicut materia non deficit forma. et tri separabilis est a qualibet forma. Sed tunc loci materia non est. qd separatio forme a materia qd corruptio est utriusque. sed separatio loci a locato non est corruptio loci vel locati. vt patuit ex dicitur. Quarta locus hz dicas polum qd sunt sursum et deorsum. qd ille sunt finis motum naturalem distincte licet alie quatuor sex ante et retro decessum et similitudinem non inveniuntur nisi in corporibus aitatis eo modo quo superius dicitur. Quinta est vnuquod corporis naturaliter ad suum locum proprium et in illo naturaliter quiescit ut experientia aliter videmus in elementis qd elementorum duo feruntur sursum et duo deorsum.

¶ Suppositis autem his reliqua consideranda sunt. Oportet autem tentare intentionem sic fieri ut quid sic reddatur. et quecumque opposita soluantur. et

Libri

que videntur loco inesse insunt. et amplius distingue causam et oppositorum circa loca manifesta erit. Sic enim utrumque pulcherrime demonstratur vnuquod.

¶ Ista est secunda pars huius capituli in quo pbs ponit conditions loco convenientes dictas his suppositis. necesse est considerare reliqua sicut sunt definitio loci. et solutiones dubitationum inductarum de ipso. sed oportet pbs intelligere quod definitio debeat inquire de loco et ideo pbs assignat quales probatores debeat habere definitio danda de loco. et dicit qd sunt quatuor. quarum prima est. ut ex definitione inuestiganda reddatur quid sit locus finis substantiae. Sed et per eandem definitiōem solvantur quae opposita sunt circa locum. qd veritatis inuenitio est dubitatum solutio. Tertia est ut per ea manifestent proprietates que insunt ei. Quarta autem qd discollit id est contradictionis et difficultatis causa ex ipsa sciatur et manifesta fiat ea qd opponuntur a discoloris circa locum. qd hoc vnuquod utrumque pulcherrime demonstratur. qd si aliqua definitio assignetur ex qua non possunt oia ista declarari aut in utili est. aut insufficiens. et hoc pricipue in physicis ratione cause definitiōem rei ingrediuntur.

¶ Primus quidem igitur oportet intelligere. qd non quereretur locus nisi motus aliquis esset finis loci. propter hoc enim et celum maxime in loco esse opinatur qd semper in motu est. Undique autem aliud quidem esse loci mutatio. aliud vero augmentum et decrementum. Et namque in augmentatione et decremente transmutatur in maius et minus.

¶ Ista est tercya pars huius capitulo in qua pbs quatuor ponit preambula. Quorum primus est. qd non quereretur locus nisi esset motus finis loci. licet enim corpora physica quiescant in propriis locis. non ita tamē scitur locus ex quiete sicut ex motu. qd motus est sicut habitus. et quiescit sicut priuatio. et ideo si aliquo modo agnoscatur locus per quietem. oportet enim qd illius agnitionis principium sit motus. propter enim motum localiter etiam celum a quibusdam maxime putatur in loco esse. qm celum habet motum localem per se et non est verum qd dicunt quidam. qd non moueat nisi finis situs hz ei motus finis sit in pribus. qd gressus sue in motu renouantur. sed hz motus localis eo qd circa locum mouetur. Et non approbatur scia corporis qd dicunt. qd mouetur finis gressus et non finis totius enim non est extra gressus. et ideo qd finis gressus mouetur. finis rotum etiam mouetur. Et subdit pbs. qd motus per quietem scitur locus est duplex. quidam est per se. et locum in relatione. Alius est finis augmentum et decrementum qd est in quietate. locum in relatione indicat locum ex quo et ad quem si est recta. aut locum circa quem si est circularis. Aliud autem qd augetur crescere in maiorem locum. et id qd minuit deinceps in minorum locum.

¶ Est autem quod mouetur aliud quidem per se ipsum actum. aliud vero finis accidens. Ipsius autem qd finis accidens est. alia quidem contingencia moueri per se. ut gressus corporis. et in nauis clavis. Alia vero non contingencia sed sicut finis accidens

Physicorum.

ut albedo et scientia. Hec enim sic transmutat locum quod in quo sunt transmutatur.

Hic p̄hs ponit secundū p̄ambulū. et est q̄ siq̄d mouet s̄m locū p̄ se et in actu. sicut corpus q̄d p̄ se h̄z esse in loco. et aliqd mouet s̄m locū per accīs. Et hoc duplē p̄tingit. q̄d quoddā sit est mobile p̄ altud et cōtingit aliquā p̄ se ipsum moueri. sicut digitus in manu. et vlt̄ pars in toto. hec enim separans ab his quoz sunt p̄es et efficiunt actu p̄ se ipsa distincta. tunc p̄ se moueri p̄t. Quedā autē sic sit mobilia p̄ accīs et iniquā eis suerit p̄ se moueri. et q̄ sit sunt mobilia inseparabilia sunt ab eis in quib⁹ sunt. ut accidētia in corporib⁹ motis. ut albedo et scia. hec enim nō transmutant locū nisi illa in quib⁹ sunt.

Qm̄ autē dicimus esse sicut in loco in celo. q̄d in aere. Hic autē in celo. et in aere autē nō oī. sed ppter vltimū ipm. et p̄tinēs in aere esse dicim⁹. Si enī omnis aer locus nō equalis erit vnius cuiusq; locus et vniūq; locatū. Vides autē hīmōi p̄mū in quo est.

Hic p̄hs ponit tertium p̄ambulū dices. q̄ duplex est locus. quidā enī est p̄mūnū qui est plurū corporū p̄tentū. Et templi gra. ut aer est locus p̄mūnū nobis. dicimur enī esse in aere. q̄d sumus in certa pte aeris. Quidā est loc⁹ p̄ prius qui est vni⁹ corporis adequate p̄tentius. In loc⁹ q̄ p̄es et p̄ se p̄tinēt et circūdat locatū de loco p̄pri⁹. ut vltimū aeris q̄d est p̄ficies aqua aeris p̄tinēs locatum. Igit̄ manifestū est q̄ nihil est in loco p̄mūnū nisi ratione loci p̄p̄. Si enī totus aer est locus tunc locus nō esset equa lis locato. agit̄ vides q̄ loc⁹ sit aliqd hīmōi p̄mū et p̄tinēs p̄mū cū actu sit diuisum et diuersum ab eentia locati. q̄d alter eēt forma vlt̄ figura locati. qd nō ē verū. ut patuit s̄.

Lū qdēm igit̄ nō diuisum sit p̄tinēs sed con tinuum. Nō dicimus esse in illo sicut in loco sed sicut ps in toto. Lū vero diuisum sit et p̄ta ctum in p̄mo quodā vltimo p̄tinētis qd neq; pars est ipsius qd est in ipso neq; maius distātia sed eq̄le. In eodē enī vltima cōtingētū. Et cū p̄tinētū qdēm sit nō in illo mouet. sed cū illo Diuisum autē in illo et sine moueat p̄tingens sit nō. nūbil minus. Amplius cū nō diuisum sit. sicut pars in toto dī. ut sicut in oculo visus et in corpore manus. Lū autē diuisuzē ut in ca do agus et cipho vinum s̄. agit̄ manifestū exhi⁹.

Hic p̄hs ponit quartū p̄ambulū. et est. qñ p̄tinēs p̄mū et p̄mū nō est diuisum et distinctū a locato. sed p̄tinēs ei tunc nō dī in eo esse sicut in loco. sed potius ipm̄ p̄tinēs p̄mū et p̄mū dices esse in p̄tento sicut ps in toto. pars es sentialis sicut termin⁹ terminata p̄tinēs ps est essentialis. Hoc enī mō dī supficies intrinseca ps p̄tinētis corporis. et linea ps supficies. et p̄tētus linea ps. Lū autē sit diuisum et p̄tractū hīmōis ad ipm̄ p̄tentū. et p̄tractus est in p̄mo quodam sue. primo tangit enī corpus p̄tentū id qd est contine nes ipm̄ corpus in p̄mo occurrente sibi. et hoc est supfici es aqua corporis p̄tinētis. et tunc neq; ps est ipsius. q̄d cōtingētia si diuersa sunt. neq; distātia q̄d est inter termios supficiēt p̄tinētis est maior q̄d distātia que est inter termi

Aristotelis

nos supficiēt p̄ente. sed equalis. q̄d vna est. vnu enī bene dicis sibi equalē. quando referunt ad diversa. sicut in geō metricis solemus dicere. q̄d latus figure est aliquando sibi equalē. Ultima enī sunt p̄tingētia se in eodez. qd est distātia vna numero exīs. qd est inter terminos illarū su perficiep. Lū autē supficies p̄tinēs nō sit diuersa a p̄tēto. sed p̄tinēa sibi tunc p̄tentū nō mouet in illo qd sibi est cōtētū. s̄z port̄ mouet cū illo. sicut totū mouet cūz parte. et econtra. Etā qñ p̄tinēs nō est diuersum sive diuisum tunc dī esse in p̄tento sicut ps in toto. sicut visus in oculo. qd est ps que nō p̄t habere motū p̄ se si dividat a toto. Lū autē diuisum est p̄tinēs p̄mū sue p̄mū tue nō dī esse in p̄tento. sed econtra p̄tentū in ipso. sicut aqua dī esse in cado aut vna. et vnu in cipho. et hoc indicat diuersus motus ipso. qd manus cū corpore mouet et nō de corpe ad corpus. aqua autē mouet in cado. et de cado ad cadū. Et ideo infert Aristoteles. correlarie. q̄d ex his licet insufficienter manifestū est quid sit locus ex quib⁹ definientib⁹ locum. Est enī locus p̄tingens et p̄tinēs equalē sive spaciū ei quod est in ipso.

¶ Tertigū manifestū ex his quid locus. fere enī quatuor sunt quoz necesse est locū vnu ali qd esse. Aut enī forma aut materia est. aut spaciū aliqd in medio extēmorū. aut extēma si nō est spaciū nulluz preter impositi corporis magnitudinem.

¶ Illud est qñtū caplīm hīmōis tractatus in quo p̄hus ostendit p̄plete qd est ipius loci. Et diuisit p̄pis capitulū in duas ptes. In quarū p̄ma inuestigat definitonem loci p̄tētū ad eius genns. In secūda inuestigat ipam differētiā. ibi. (Vides autē magnum) Quantū igit̄ ad p̄tinaz prem̄ phus inuestigat genus ipsius loci dices. q̄d fere locus sive genus sive est vel forma vel materia aut spaciū dimensionatū. aut extēma p̄tinētia. id est extēritas corporis cōtinētis. sed nō p̄t dici. q̄ sit sp̄es. hoc est forma. aut spaciū dimensionatū. aut materia. ergo est extēritas corporis p̄tinētis. Major p̄z sufficiēt diuisione. q̄d omnes qui opinati sunt circa locū ponebat locū esse vnu ex his.

¶ Hoc autē q̄ tria nō p̄tingat esse manifestū ē. sed ppterēa id qd cōtinēt videt̄ forma esse. In eodē enī sunt extēma cōtinētis et p̄tentū. Sūc quidē vtrāq; terminis s̄z nō eiusdē. s̄z sp̄es qdēm rei. locus autē p̄tinētis corporis.

¶ Hic p̄hs p̄bat minorē p̄dictē rōnis dices. manifestū erit. q̄ nō p̄tingat locū esse aliqd triū p̄p̄. videbat tū am̄ quis q̄ locū est forma. eo q̄ ipse p̄tinēt in eodē īm̄ vi dī esse. hoc est simul extēma aqua p̄tinētis et p̄tētū. et p̄ueniat in hoc q̄ forma est terminus et locū est terminus et q̄uis in hoc p̄ueniant. nequaquā tū locū est forma. q̄d forma est terminus illius enī est forma. ut forma hoc est est essentialis terminus enī. sed locū nō est terminus illius enī est locū. puta locati. sed est terminus corporis locantis. eo q̄ est supficies aqua ambītis corp⁹ locatū.

¶ Sed ex eo q̄ mutatur multoties manēt cōtinētē p̄tentū et diuisum. ut ex vase aqua ipm̄ mediū esse aliqd videt̄ spaciū tanq̄ aliquid sit p̄ter corpus qd̄ transseritur. Hoc autē nō est. sed

R. i.

Liber

Quartus

Pringens incidit corp^o eoz q̄ transferatur et q̄ p se apta nata sunt pringere

Nic phus ostendit q̄ locus non est spaciū dimensio natu et primo qualiter hoc videbat antiquis diuersimode de eo loquētib. Quidā em eoz dicebat hoc spaciū semper esse plenū sed separatū a quolibet corpore qd suscipit in ipso. Et qdā dicebat aliquis esse vacuū ita q nullus corp^o est in ipso. Rōnes aut eoz qdā ponebat hīmōi spaciū paretur in tractatu de vacuo. sed in pposito sufficit dicere q̄ spaciū illud ponebat q̄ in ipso fū oēm dimensionē corp^o locati recipere. et dicebat ipm esse separatū a quolibet eoz pote. ita q̄ longitudo locati recipit inter longitudinem illi spaciū. et latitudo in latitudinem. et pfundū in pfundo. et ita dimensiones separatas in spacio esse dicebāt. ideo longitudo ipsius est ipsa longitudo. et latitudo ipsa latitudo. et pfundū in pfundo. Et istas dimensiones separatas in spacio esse dicebāt. ideo longitudo ipsius est ipsa longitude. et latitudo ipsa latitudo. et pfundū dicaf. pfundū eas fm se quia non sunt in aliquo corpore iste dimensiones quod per eas longum lacum et profundum esse dicatur. Et ex eo q̄ videbant multotiens manente continente loco et spacio contentum diuīsum et diuersum ab ipso et in ipm mutari. sicut aqua in vase mutat. ideo putabāt q̄ aliquid spaciū mediū esset inter extrema vasis et loci pter spaciū corporis. cuius distātia q̄ritatis implet locū in quo fm longitudinem et pfunditatem corporis dimensiones recipiuntur. et ex quo mutant q̄m mutant fm locū. hoc aut nō est verū. sed potius inter terminos loci et mediuī incidentis in locū est de numero eoz que p se est apta nata pringere. et ideo inter terminos loci non est dīstantia nisi illa que est locati corporis.

Si aut aliquid esset spaciū aptū natum et manens in eodem loco Infiniti vtq̄ idē essent loci. trāsmutante em aere et aqua idem faciet omnes ptes in toto qd quidē omnis aqua in vase. Simul aut erit et locus trāsmutās. quare erit loci alius locus. et multi loci erūt simul. Non est aut alius locus partis in quo mouet. cum totū vas transmutat. sed idēz in quo em est cōmutat aer et aqua aut ptes aque sed nō in quo sunt loco qui ps est loci qui est loc^o toti^o celi

Nic phus ostendit q̄ si esset aliquid spaciū separatum et diuersum a locato. et manēs in eislo cum locati spacio inter terminos loci. tunc oportet q̄ infiniti essent loci. hī aut falsum est. igitur rē. Maiorē probat phus trib^o rōib. Quārū pma est. quia cū spaciū sit separatū non sit alius corporis ato se habet ad totum sicut ad ptes. sed locus totus est per se. ergo locus erit per se partium totius loci. q̄ si per accēs esset partiu hoc non posset ēē nisi quia ipsum esset terminus aut dimensionis alius totius. qd falsum est. cum sit separatū. igitur sicut locus toti^o est p se locati. ato est per se medietatum eius et partium mesdīcatū. et sic in infinitū. ergo in uno loco sunt infinita loca. et per psequēs aliquid est in actu infinitū. qd est p̄ra p̄dicta in tertio Exemplū aut hīmōi est in acre et in aqua locatis. q̄ sicut quādam dīstantia habent totus aer et tota aqua in spacio separato per se. ita eandem per similem

modū dīstantie in partib spaciū illius habebūt partes omnes in toto. quia respiciuntur a partib spaciū per se. sicut et totum in toto spacio sive toto vase. qd etiā fm veritatem nō sunt partes spaciū. sed separata spaciū infinita. Secūdā est. quia dicaf totum spaciū ita esse locū totius q̄ partes non sunt partū nūlī per accidens adhuc erunt infinita loca per accidens in uno. quia si vas mouetur in aliis locis. cōstat q̄ tunc mouetur spaciū primū in ipso quo recipit in se aquam primā. et iterum recipit in se spaciū se cōndi loci et partiu ipsius. igitur iam sunt ibi duo spaciū et totius et partium in quo subiacentur partes locatis. cur in pmo spacio. et si mouebitur ad tertium locū uerū erunt ibi spaciū terciū loci. et sic in infinitū murando locis et colligendo spaciū in quibz locantur totū et partes. Tercia rō est. q̄ spaciū est in spacio. et si p̄dicto mō mutetur vas et locus secundū spaciū erit in pmo. et tertius et quartū in secūdo et pmo. et sic in infinitū. sed cum hoc sit impossibile. falso est locū esse spaciū separatum inter extrema loca. Simul autē cuz predictis impossibilibz omnis locus mutat in locū spaciū em̄ transferit in spaciū. et sic erit loci locus. et multe loci in uno loco. qd est inēcūnēs. Operz ergo q̄ dicaf fm veritatem q̄ locus nō est spaciū separatum. et q̄ nō sit aliis locis toti^o et partis. sed idem est locus toti^o p se. et p̄tis per aliud. q̄ in quo mouet totū p se mouet p̄s cū suo toto. et hoc etiā ē cum totū vas transmutat et in ipso locati mouetur et partes eius. qd aer et aqua mutant motu eius in quo sunt. et partes eoz simileter. Nō em̄ retento loco priori veniunt aut fluūt in alio loco que sunt pars loci qui sit spaciū vel locus totius spaciū quod est inter circūferentiaz celi. sicut dixerūt illi q̄ dixerūt locū esse spaciū.

Et materia aut videtur vtq̄ esse locus. si sit quiescenti aliquis p̄sideret et non in separato. sed p̄tinno. Sicut em̄ si alteret hoc quidē vi et q̄m nūc est albū. nūc autē nigrū. et nūc qdē durum. olim autē molle. Unū dicimus aliquid ēē materiaz sic et locus p̄ tales quādam videf ēē phantasiā. Verūtamen illud qdē qm̄ quod nūc est aqua p̄us erat aer. Locus autē q̄rbi nūc est aqua ibi erat aer. Sed materia qdē si sit dictū est in p̄oribz neq̄ diuīsa est a re neq̄ p̄tinet. locus autē vtraq̄.

Nic phus ostendit q̄ locus non est materia dices. et materia dīcētes esse locū mori fuerit ex hoc. q̄ si locus. p̄sideraretur in quiescente aliquo vase in quo manēt et transmutatio eoz que sunt in ipso. et q̄ poneretur vas illud nō esse separatum. si p̄tinū ei qd̄ est in ipso. Sicut em̄ qm̄ alteret aliquid. hoc em̄ nō est albū. olim autē erat nigrū et nūc qdē durū. aliquādo autē molle fuit. ppter qd̄ hoc dicimus aliquid esse materia que manēt una numero in talī successione formarū. et sic locus videf ēē p̄sistūdū et hūrē phantasiā et apparentiā. Sed istud est minus reū et p̄tis in eodem vase si ponat pmo fusse aqua et vas manet in mobile donec ex eo aspirat aqua et generetur inde aqua tunc non videtur differētia inter locū et materiam nisi q̄ ad materiam. qd̄ erat aqua modo est aer. quo ad locum autē. qd̄ ybi nūc est aer fuit aqua et nūc in loco elemētum

Physicorum.

est maior similitudo, qz in illa sit generatio et corruptio elemenatorum loco et materia manentibus transmutatis. video locus et materia idem esse videbatur. sed hoc non est rerum, quia materia neqz diversa est a re cuius materia nec continet id cuius est materia. locus autem virtus istoz hz.

Si igitur nihil horum trium locus est, neqz spes neqz materia, neqz spaciū aliquod. sed semper est aliter id quod est rei distantia. necesse est locum esse reliquum quatuor termini continentis corporis. Dico autem corporis qd mouetur secundum loci mutationem.

Nicophorus excludit si nullum trinum est locus. scz neqz forma, neqz materia, neqz spaciū aliquod separatum alterius preter id quod est rei locate distantia. necesse est qz locus sit reliquum ex quatuor supra nominatis. hoc est terminus sive superficies corporis continentis. Dicitur autem, presentis in loco corpus quod mouetur secundum loci mutationem, in qua totum mobile transmutat locum. hec autem est loci mutatio recta que sola prie loci mutatio vocatur.

Videatur autem magnū aliquid difficile accipi locus. et propter hoc qz appetet materia et forma et propter hoc quidē qz in quiescenti et continentis sit transmutatio eius qd fertur. pertingere enim videlicet spaciū mediū aliquod aliud a motis magni tudenibz. Proficit autem aliquid et aeri appetens incorporeus esse. Videatur enim non solum terminus vasus esse locus sed ei quod est mediū tanquam vacuum.

Aesta est secunda pars huius capituli, in qua phus invenit differentiam loci. inuestigato eius genere dicens. qz loci differentia est immobilitas. Et hoc dupliciter probat phus. Primo autoritate antiquorum dicentium locum esse immobilem. Et ideo dicit phus qz ex dictis manifestum est qz aliquid magnum et difficile est accipere quid sit locus propter dictas loci similitudines ad tria que dicta sunt. Apparet enim materia et forma. et ideo heresiode dixerunt ipsum esse materiam. quidā dixerunt ipsum esse formam. Epicurus autem dixerunt ipsum esse spaciū intermediu[m] extremon loci. hoc est spaciū dimensionatum inter corpora esse locum. quia est immobile. Et quidā propter id qz transmutatione eius qd mouetur secundum locum sit in vase quiescenti et manentibz. propter hoc videtur eis pertingere qz sit spaciū aliquod separatum a loco et vase qd aliud est a motis magnitudi[n]ibz. in quo magnitudines eorum que mouent recipiuntur et locantur. Unde habuisset error aliquid remedius si fuissent imaginati extrema vasus corrupti. Si enim spaciū fuisset locus tunc oportet qz aqua in vase adhuc contineretur post corruptiorem superficiem vasus. et hoc est falsum. ut patet ad sensum. et ideo hoc fuisset remedium erroris eorum. Aliud autem remedium si imaginari fuissent motum coline. hec enim qz non est p[ro]cauia sicut vas. non ita videtur habere spaciū separatum sicut vas vacuum. Apud rudes enim epicurius opinio multū profecta ad assertio[n]em vacui. et hoc qz aer eis incorporeus videbatur. propter hoc enim qz ei vas erat aere plenū videbatur eis esse vacuum. et ideo non solū terminos vasus sed spaciū intermediu[m] qd aer accipiebat locū esse dicebant tanqz vacuum.

Aristotelis

Estaute sicut vas locus transmutabilis. sic locus vas immobile. Unde cum qdem in eo qz mouetur moueat et mutet qd intus ut in fluamine nauis tanqz vase magis vtritur qz loco continentis. vult autem immobilis locus esse. An ois fluius magis locus est qz immobilis omnis.

Nicophorus inuestigat differentiam loci secundum suam opinionem. et vult qz nō sic est intelligenda immobilitas loci. sed qz loco sit sicut vas qd est iuxta corpora locata et extra ea. Est tamen differentia inter vas et locum. qz vas est locus transmutabilis. qz transmutat cum vasato. sed locus qui est sicut terminus est immobilis. Et ideo est duplex locus. Unus est locus p[ro]se. et ille est terminus sive superficies immobiles. et talis est locus corporum simpliciū. sicut elementorum. Alius est locus qui est sicut vas et ille est mobilis. et est locus per aliud. et ideo cum in tali loco mouetur id quod est in eo sive locutio. sicut nauis mouetur in flumine. tunc magis mouet in eo sicut in vase qz sicut in loco continentis. quia locus de se vult esse immobilis. et ergo si flumen dicatur locus nauis p[ro]uenientius totum flumen dicetur esse locus et terminus qz superficies flumina. Totum flumen est immobile et mouetur secundum partes. et ideo partes sunt sicut vas. et totum sicut terminus mobilis.

Quare terminus continentis immobilis secundum ipsum hic est locus. Et propter hoc medium celi et vltimum ad nos circularis loci mutationis videtur esse. Hoc quidē sursum. illud vero deorsum maxime omnibus proprie[tes]. quia hoc qd semper manet. Circulo enim ultimum siller habebet manet quare qm qd leue quidē sursum fertur natura qd vero graue deorsum. Quod quidē enim ad mediū continentis terminus deorsum est et ipsum medium. Quod vero ad ultimum sursum est et ipsum ultimum.

Nicophorus ex predictis excludit loci definitionem dicens. qz locus est intrinsecus terminus continentis primū immobilis. que continentis sic ponitur. locus est superficies corporis continentis immobilis primū. hoc est terminus continentis et non p[ro]ter. Et propter hoc quia locus est immobilis videretur omnibus qz intra circulacionem circuli orbis duo sicut que p[ro]cipue loca sunt et vera habent rationem loci. et hec duo sunt mediū celi quod est centrum et ultimum in comparatione ad eos. quod est p[ro]cauia lumen. hoc enim est ultimum orbis. et qz unus istorum locorum est sursum et alter deorsum. Hec enim proprie[tes] et maxime debent habere rationem loci. et ista sunt loca immobilia. Id enim qd est superius semper manet uno modo. manet enim ultimum circulus orbis semper uno modo. licet enim circuoluat. enī distantia ipsius que est secundum remotionem a centro eodem modo manet et decat quo ad hoc et immobilis est motu locali. et ideo qd est leue fertur sursum. natura. quod est graue fertur natura deorsum. qz cum natura sit ad unum si loca ista essent mobilia et essent modo sursum modo deorsum. modo alter et alter. non posset esse una natura mobilis inclinans mobilia ad ipsa. sed oportere.

R. q.

Liber

ultimo orbis et immobili

¶ mobilia ad loca illa essent multarum naturarum sum oem
loci variatorem. Et ideo quod hoc est impossibile in mobili
bus esse. natura ordinavit locum immobilem. Unde sicut vlt
imum orbis est immobile. sic et locus deorsum est immobilit.
et ille locus est superficies primens apud medium et ipsum me
dium. et hoc est punctum sub aqua aque et centro aquaria
ris illius quod vere est apud ultimum orbis lumen est iuris quod
dem. et ipsum ultimum totum in circuitu

¶ Et propter hoc planum videtur esse quoddam
et sicut vas locum primus simul cum re quod
dammodo locus est. simul enim finis est et locum.

¶ Nic plus probat definitorem loci esse bene assignata
propter hoc quod loco sum eam tria praeceperunt. quorum prius est. quod lo
cus est primus immobile. et ideo antiqui ponebat duo lo
ca. primo centrum mundi quod est simpliciter immobile. secundum su
perficiem aquam lumen versus nos. que videtur omnia pri
mari. et sic si alia duo primi continent duas partes defin
itiones loci. Secundum quod dicitur de loco est. quod locus est simul
cum re locata. et ideo locus est primus prius et prius loco.
Tertium. quod locus est terminus aut superficies. et ideo ha
bitat sicut vas. quod valorem terminum ad vas. Ex quibus per
quod locus est superficies corporis et in multis imobilis prius

¶ Quis quidem igitur corpori inest aliquid extra
corpus primens. Hoc ipsum in loco est. cui ve
ro non minime. Unde et si aqua fiat huius parti
quidem mouent ipsius. primens enim sub innuicem
omnis aut est tanquam quod mouebitur et tanquam non.
sicut enim tota simul locum non mutat. Circulari
ter autem mouebitur. partium enim hic locus et sursum
quidem et deorsum vero circulo. aut quedam
alia vero sursum et deorsum quecumque habent
densitatem et raritatem.

¶ Istud est sextum capitulum huius tractatus in quo plus
ostendit que sunt in loco et que non sunt in loco. Et diuidit
istud capitulo in duas partes. In qua prima ostendit
propositum. In secunda ostendit quod dupliciter aliquid est
esse in loco. ibi. Sicut autem dictum est. dicens cuiuscumque corpori
inest hoc quod huius extra se circundas et primus corpus hoc est
in loco. et uniter loquendo de loco. cui enim non inest habe
re extra se circundans et primens corpus illud non est in lo
co. Unde si ponatur quod celum sit aqua et habeat prius modi sub
se distinctas. sicut celum habet sub se sphaeras inferiores et
elementa. tunc partes aquae sunt prius modi prius sub
sphaera aquae mouentur in loco. eo quod primens sub innuicem
sicut sphera orbium sub orbe primo. et sphera elementorum con
tinens sub sphera lumen. rotum autem quod est aqua. quod est atmos
fera. mouebitur autem sursum et deorsum ratione levium et gravium
partium suarum. Circulo autem ergo sic quidem mouentur quidam par
tes prius. aliae autem quecumque habent densitatem et raritatem ex frig
ido defante et calido rarefaciente mouent sursum et deorsum.
¶ Sicut autem dictum est. alia quidem sunt in loco
sum potentiam. alia vero sum actum. Unde cum quidem

Quartus

continuum sit quod est satis partis summa potentia in lo
co partes sunt. Cum autem separata quidem sunt tan
gunt aut se. sicut collectio sum actum sunt.

¶ Nic plus ostendit quod duplex aliquid est esse in loco. quod q
dam sunt in loco summa potentia. quodam sunt in loco sum actum.
Exempli gratia. ut si sit aliquid continuum quod est solum prius
illud totum actum in loco est. partes vero eius manentes co
tinuerint in ipso sunt in loco summa potentia. sed si dividatur par
tes a toto sunt in loco sum actum. Et illud est verum de toto
et partibus similibus plus quam de dissimilibus. quod distiles partes
etiam quoniam sunt in toto qualiter videtur habere divisionem. et ideo
magis sunt in loco quam partes siles. Illud autem totum est esse
in loco sibi equaliter. non quod locus habeat omnes dimensiones cor
poris locati. quod equalitas duplex est. Una quidem summa co
tinuentia. sicut est circulus equalis figure angulose in geo
metria. Alia est equalitas quoniam duo equalia habent una me
suram communem quam mensurant. et hoc modo locus non est equalis
locato corpore. utque in primo modo sunt equalia loco et locum.

¶ Et alia quidem per se sunt ut omne corpus aut summa
loci mutationem aut angumentum mobile alicuius per
se. Celum autem sicut dictum est non est alicuius totum ne
quam in aliquo est. Si quidem nullum continet ipsum
corporis. summa autem quod mouet sic. sic et locus est par
tibus. Altera enim ab altera habita prius est. Alia
vero summa accensus et aia et celum. Partes enim in loco
quodammodo omnes sunt. In eo enim quod circulariter
sunt primi alia alia. Unde mouet circulariter so
lum quod sursum est. Omnis autem non alicubi est. quod
enim alicubi ipsum aliquid est. et adhuc aliquid optet
esse extra hoc in quo quod primus. Extra autem om
ne totum nihil est. et propter hoc omnia in celo sunt
celum enim in quo omne est. fortassis est. Est autem
locus non celum sed celum quidam ultimum et tangens
mobilis corporis terminum descendens et propter hoc
quidem terra in aqua. hec vero in aere. hic autem
in ethere. ether vero in celo. celum autem non am
plius in alio.

¶ Nic plus ostendit quod duplex aliqua dicuntur esse in lo
co summa actum. Quedam per se sunt in loco. ut que habent extra
se aliquid circumscribens. ut sortes plato et alia huiusmodi indu
cta de predicamento substitutae. que augmentantur et di
minutio recipiuntur. Celum autem totum non est in loco per se. nec
in loco quodammodo. eo quod nullum corporis est ipsum circundans primus
sum sub quo mouet. sed partibus inest alicubi esse sicut in
loco. et partes vocantur orbites celestes. eo quod altera illarum par
tium habita et disposita sit sub altera. Illud propositum in loco
per accensum illa lez que non habent aliquid circumscribens extin
tum. sed alterius grae locari dicuntur. sicut aia et celum. id est
fereretur. Amma enim est in loco quod subiectus eius est in loco. celum autem supremum. quod centrum eius est in loco. partes enim
celum in loco quodammodo sunt omnes. eo quod circulariter orbita
nate una primi aliae. et id quod est sursum circulariter mouet
tum circa locum. omnis autem sine totum quod omnia circumdat non est
alicubi per se. quod alicubi est per seipsum est quodammodo in
alio. et oportet quod aliud ab ipso corpus sit extra ipsum in quo

Physicorum.

spūm p̄tineſ, ſed extra totū qd̄ vocaſ om̄e. ⁊ eſt mūdus rōh
nre vleme ſphere nihil eſt. Et ideo planū eſt poritranum
menturi dicenteſ, qd̄ ultima ſphere mouet ſub ſuſficie ſua
puexa. ⁊ quo ad illā in loco eſt. qd̄ ſic eſſet in loco extra qd̄
nō eſt corpus diuersum ab iplo. ⁊ locuſ eſſet ſuſficies ei⁹
qd̄ eſt in loco nō ſuſficies corporis extra ambīctis. Et
qz celū ambit om̄ia. ideo ppter hoc om̄ia in celo eſſe dicu-
tur. Lelum eim eſt rōz; om̄e qd̄ ambit om̄ia z om̄ia orbi-
nans ad ipm. locuſ aut̄. prie ſumptrus non eſt celū. ſed celū
quodāmodo vlaſtū in deſcendendo. ⁊ hoc eſt pcauū luſ
ne qd̄ ptingit corp⁹ qd̄ haſter moueri motu recto ⁊ eſt res
eius quiſcens. ⁊ ideo terra locaſ in pcauō aque. aqua au-
tem in pcauō aeris. aer vero in pcauō etheris quē pteſa/
goz̄ vocauit igne. ethere vero locaſ in eōcauō orbiſ
lune qd̄ eſt celū. Lelui vero fm ſe totū non amplius locaſ
in alio. Et ſic p̄z qualiter diuersa diuersi mode ſiſ in loco

DManifestū autē ex his qm̄ t̄ dubitatōes oēs
soluitur sic vtq̄ dicto loco. neq; em̄ simul au-
gumentari necesse est locū. neq; pūcti esse locuz
neq; duo corpora in eodē loco. neq; spaciū aliqd
esse corporeū loci mediū. corpus autē quodcū/
q;. sed nō spaciū corporis. et est locus alicubi.
nō sicut in loco. sed sicut terminus in finito. nō
em̄ om̄e qd̄ est in loco est. sed mobile corp⁹.

Tstud est septimum capitulo in quo physis soluit rationes physantes locum non esse. Et dividit sensus capitulo in duas partes. In quarum prima facit quod dictum est. In secunda assignat duas loci priuataes. ibi (Et tertiis igitur) **Q**uantum igitur ad primam partem physico soluit ultimam rationem. que fuit. illud quod augest est corpus. locus augest cui corpore locato. igitur est corpus. Illa rationem physicus soluens dicit. quod locus non augeatur sed accidit sibi augeri. quia corpus sine loco esse non potest. igitur ipso aucto nec ario maiori occupat locum. **D**icit si dicere quod locus esset spacio dimensionatum tunc per se augeretur. quod locato dimensiones que sunt intra corpus per se extenderentur. Et eodem modo soluimus secundam. que fuit quod punctum est in loco. et sic idem esset punctum et locus puncti. **A**d illam respondet physicus. quod illa ratio non procedit nisi dicere locutus corporis. hoc enim falsum est. igitur corpus per se est in loco. dimensiones vero et principia dimensionum sicut puncta per accidit sit in loco. Et prima ratio fuit ista. si locus esset tunc duo corpora essent in eodem loco. Ad illam dicit physicus. quod hoc sequitur si locus ponatur spacio dimensionatum. sed per terram determinari est in loci definitio. cum ipse sit superficies corporis continens. Et si loco est terminus corporis continens faciliter solvit quinta ratio. in qua dicitur. si locus esset tunc esset in loco sive alibi. Soluimus physis illam rationem per interemperiorum dicentes quod locus est in aliquo non quidem sicut in loco. sed sicut in subiecto. in subiecto est enim quod est corpus locas. sed est terminus in eo cuius est terminus. sive eius quod finit loco. non enim omne quod est in loco est. sed mobile corpus motu recte per se est in loco. corpus autem separatum a motu non est in loco nisi imaginabiliter. et non omne corpus est mobile circulariter est in loco. Et sic patet quod ille tres rationes iniuriantur falso fundamento. et ideo sunt facilis solutores. ut per ynicius praetatem. Sed physicus non soluit tertiam et quartam rationes. quibus le dicit quod locus sit elementum aut elementatum. causa aut causatum. sed nullus antiquorum dixit quod locus esset alius quod istorum. Et quod physicus procedit hic ex dictis antiquorum

Ἀρεστοτελίς

rum et alia antiquos. ideo eas non soluit

Et fertur igit̄ in suū ipsius locū vñq̄d̄rō nabiliter. **L**ui em̄ p̄nter et qđ tangit̄ nō vi proximū est. **E**t simul apta nata impossibilia sunt. **Q**ue vero tanguntur et actiua et passiua sunt ad invicē. **E**t manet igit̄ natura in p̄prio loco vñq̄d̄rō nabiliter. **E**t nāq̄z hec pars in toto loco. sicut dinisibilis ps ad totū est. vt cuž aliq̄s mouet aque aut aeris partē. sic aut̄ et aer habz aquā vt materia em̄. hic aut̄ sp̄es Aqua qđem materie aeris. aer aut̄ sicut actus qđaz ipsius. **A**qua em̄ potentia aer est. aer vero potētia est aq̄ alio mō. **D**eterminādū aut̄ de his posteri⁹ est.

Ista est secunda pars huius capituli, in qua phus assig-
nat duos praetates loci. **Q**uarum prima est. **vnique** mobilium rationabiliter fertur in suum primum locum, primum em-
vocatur illud cui corpus est ita consequenter quod inter ipsum
et illud non est aliqd medium ita quod tangit ipsum, et est proximum ei per naturam, et non vi sine violentia, quod que apta nata
sunt esse simul illa sunt impossibilia adiuicem illa autem
que seminavit tangunt et tanguntur violenter sunt activa et
passiva ad inuicem et pugnatio, et ideo recedit a se inuicem.
Seconda praetata est. **vnique** corpus in suo loco pro-
prio manet et quiescit rationabiliter. **E**t quia locus et loca-
tum non sunt ad inuicem pars et totum, tamen similitudinem
habent cum parte et toto, quod sicut pars quiescit cum to-
to quodque pugnit et sicut cum aliquis ab aqua vel aere
removet partem illa non quiescit donec pugnit, ita
etiam de parte locati ad totum locum, cum enim est extra locum
mouet ad ipsum, et cum venit ad locum tunc quiescit. Sicut autem
se habet aer ad aquam ita se habet locus ad locatum, est enim
aqua ut materia aeris, et aer sicut spes et forma aque, quod
aqua est sicut potentia et materia aeris et corruptio ipsius
aer aut sicut actus et generatio aque, licet enim aer potentia
sit aqua, in illud est per alium modum potentie, cum sit per
circulare generaliter in elementorum, sed finis preparatoe
nobilitatis et formalitatis tunc aer est actus aque, et aqua est
potentia aeris, ut patebit latius in quanto celi est per se gnatore.

Sed ppter tēpus necesse est quidez dicere
Incerte autē nūc dictū tūc erit certius Si uigil
materia et actus. aqua em̄ vtracq. Sed hoc q̄
dem potētia. illud vero actu. Habebit ita q̄ si
cū pars quodāmō ad totū. Unū et bis tactus
inest corporatio cū cū vtracq. actu unū fiant

De loco qđē t̄ quo est t̄ qđ est dictū est
¶ Nic dicit phus q̄ illud qđ nunc incerte dī t̄ supponit
pter necessitatē doctrine t̄re est certius. sicut ergo id est
est materia t̄ actus. aqua eīm vt̄rāq̄ est. sed materia id est
ratione potentie. actus vero rōne pfectiōis. t̄ eodem mō
vt̄rāq̄ quodāmodo se habet similiter pars ad totūz hoc est
locans ad locatum. quia locatum est sicut materia. t̄ los-
cus sicut actus. t̄ forma sicut format et cōtinet. t̄ locās
corpus est formale. ppter quod talia corpora se ptingunt
aptitudo em t̄ renititas est inter ea. ut̄ vt̄rāq̄ vñ fiant
per transmūrādēm potentie ad actū. et̄ hec est eadē ppor-
tio locati ad locū. Igit̄ qđ est t̄ quid est dictū est.

Contra locum ad ipsum vel suo locato p^ro p^ro loco h^rum dicitur
diminutus. et locato h^rum dicitur p^ro loco q^rum q^rum
q^rum suo locato quod ad totum s^rum q^rum q^rum
minus est. ut q^rum loco h^rum h^rum dicitur diminutus
practus h^rum h^rum p^ro loco p^ro locato.

Liber

Questio. qui sunt idem

Quicquid

non p^rest esse in seipso. cum tamen locus sit equa-

lis suo locato

Et arguit p^rimo p^ratra quesitum illud q^rum nō est in alio est in
seipso. substantia nō est in alto. igitur est in seipso. Confirmatur.
totū nihil aliud est q^rum sue partes simul sumptu. sed q^rum
liber pars est in toto. igitur idem est in seipso. Secundū sic.
idem p^rdicatur de seipso. igitur idem p^rest in seipso. Lōsequē-
tia. p^rbatur. q^rum dici de presupponit esse in. Tercio arguit
p^ratra suppositū. scz q^rum locus nō sit equalis locato. q^rum equali-
tas est rerū differentiū eadem q^ratitas. locus autē et loca-
tum nō habent eandē q^ratitatem. igitur nō habent equalita-
tem. Quarto sic si locus est in equalis locato sequeret
q^rum supra idem centrum circulo nō mutato possint describi
duo circuli locatoe equales quoq^rum unus alterū p^rmet. hoc
autē est impossibile et p^ratra euclidē in p^rimo libro. Sequela
p^r. q^rum superficies locantis et locati sunt tanq^rum duo circuli su-
pia idem centrum. Quinto sic. omne p^rtenens est maius
p^rtento et excedit ipm. locus autē p^rtenet locatum. igitur excedit
ipm. In oppositū virtusq^rum est doctrina p^rhi in textu. Et
p^r maior intellectu q^ratitatis ponitur duo discursus. Quo-
rum maior p^rimi discursus est ista

Idem nec in seipso nec fin accūs vere in se
ipso p^rest esse Minor Attamen pars p^rtenet
partē. et sic idem dicit esse in seipso per sinecdo-
chem. Lōclusio. Igitur p^r inducitur q^rum nullo
mo essendi in idem p^r in seipso esse

Maior quo ad p^rmā eius partē p^r. scz q^rum idem fin se to-
tum nō est vere in seipso. q^rum illud d^r vere fin se totum esse
in seipso q^rum mest p^rmo et p^rle. sed impossibile est idem esse in
seipso p^rmo et p^rle. igitur. Minor. p^rbatur. q^rum sic sequeretur
q^rum eidem fin idem conueniret ro eius in quo est aliud. et ro
eius quod est in alio. et p^rtenens et cōtent. sed hoc est im-
possibile. q^rum p^rtenens se habet ut forma vel actus. et cōtent
tum sicut materia. Unde si amphora vni p^rueniat esse in
seipso p^rmo et p^r se sequeret q^rum nihil recipiat p^rum q^rum est ampho-
ra. sed fin p^rteni totum aggregatum ex virtutib^r. Secunda
pars pars. scz q^rum idem nō est in seipso fin accidentis. q^rum alii
quid dicunt esse in seipso vere per accidentem. quia p^rum se to-
tum est in eo rōne tamē aliquid extrinseci in quo est q^rum
facit ipsum esse. sicut homo est in aqua per nauem in qua
est. igitur si homo esset aliquid in seipso p^rmo. sequeretur
duo corpora simul essent in eodem loco. scz illud quod est
in seipso. et aliud in quo ipsum esset. quod facit ipsum esse
in seipso. Consequens falso illius p^rum q^rum aliqd d^r esse in seipso fin alterius
ex differentia illius p^rum q^rum aliqd d^r esse in seipso fin alterius
hoc est fin partem. et illius fin q^rum aliquid d^r dicunt esse in se-
ipso p^rmo. hoc est fin totum. Unde illud dicunt esse in se-
ipso fin partez cuius una pars p^rtenet ab alia et gratia
vnius partis totum denominat p^rtenens. et gratia alterius
denominat p^rtentum. et hoc modo alius est in superficie. et su-
perficies in corpore. et sic una pars haberet se ut p^rtenens. et
alia ut p^rtentum. Sed esse in seipso primo potest dupliciter
imaginari. Uno mo aliquid sit in seipso primo et per se
ut quād idem imaginari p^rteni. a seipso per se sine fine alto
medio ut si amphora sit in seipso fin se totam et non graz
tia partis. nec per aliquod corpus in ea existens. Alio mo
potest aliquid intelligi esse in seipso p^rmo et non p^r accidentis.

Contra aer nō p^r rotundum plenum locato.
Et p^r illud quod est totū p^r p^r rotundum
illud finis p^r p^r p^r aer nō p^r rotundum
Q^rum dicitur aliquid loco illud totū p^r aer
rotundum et sit aer p^r loco aer nō p^r rotundum
Et nō Quartus. rotundum et p^r rotundum
sunt loco aer nō p^r rotundum

ut q^rum totū est in altero. et illud alterū est in p^rmo. ut si am-
phora dicatur esse in seipso q^rum est in vino et vini est in ipsa se-
p^r totū fin se p^rmeat a seipso toto mediate ab corpore
Conclusio est p^rhi in textu. Major secundū discutitur

Locus p^ruenienter a phō in p^rminē et pro-
priū est p^rminis Minor Sicut locus co-
munitis est plurū corpora p^rtentiu^r. sic loco p^r
prius est vnius corporis adequate p^rtentium
Conclusio Igitur locus proprius est ipsi rei
locate equalis

Maior p^r p^rbm in textu. Et ē ista diuersio analogia
sua analogata. qm per p^rus d^r loco p^rbo q^rum deloc
p^rmin. Unde locus p^r prius p^rincipialior est loco p^rmin.
en loco p^r prius sit locus p^r se. locus vero p^rminis locus p^r
accēs. qm nō locat plura corpora nisi p^r aliud sine mediū
alterius. Exempli gratia. ut p^rcaū orbis lune nō locat
plura corpora generabiliā et corruptibiliā immediate et p^rse.
sed mediate et p^r accēs sine p^r altitud. ut locat petrum vel
hānem. q^rum petrus aut iohānes est in aere qui locat ab ig-
ne. qui iterū est in celo sicut in loco. Ex quo p^r. q^rum loco co-
minis nō p^rime plura circūdat corpora. sed quād ordi-
ne. Et ideo sicuti per accēs reducit ad p^r se. ita loco p^rminis
reducit ad loci per se. Et d^r locus p^rminis nō p^rmin-
itate p^r dicitionis. ita scz q^rum p^rdicetur de isto aut illo loco
sed d^r p^rminis p^rminitate p^rtentie localis fin duplices
legē. scz fin legem q^ratitatis molis. q^rum plura locat et p^rtenet
corpora. et fin legem q^ratitatis virtutis que est inflatio
et celestib^r corporib^r. Sed dices. vnius et idem est lo-
cus p^r prius et p^rminis. igitur no valer diuersio. cum ipso dan-
ditur per oppositū. Ad hoc dicendum q^rum nō d^r locus p^r prius
et p^rminis respectu eiusdem sed respectu diuersorum. nam
id q^rum est locus p^rminis p^rparatōem ad corpus q^rum p^rro-
xime locat d^r locus p^r prius. p^rparationem p^ro ad diuersa
que ordine quād aut sine ordine in ipso p^rtenent d^r lo-
cus p^rminis. Minor p^r ex diuersitatē loci p^r prius et p^rminis.
Conclusio p^r. qm si locus nō esset equalis suo locato.
aut esset maior. et sic esset dandum vacū. aut esset minor.
et sic esset corpus sine loco. virtusq^rum autē impossibile est. igitur
nō est maior neq^r minor sed esset equalis. Et loci esse equa-
lem ipsi rei locate tribz p^r intelligi modis. Uno mo fin
p^rtentia. sic q^rum locus tantuz p^rtenet sicut replet locatum.
Secundū mo fin superficiem. q^rum equalia sunt que sibi
uicem supposita nō excedunt se inuicem. sed superficies loca-
tis et superficies locati sibi inuicem suppositae p^r indistincta nō
excedunt se inuicem. igitur locus et locatum adequātur fin super-
ficiem. Tercio mo quo ad diametros. q^rum si diametria cen-
tro locati procedentes ad eius superficiem non essent equa-
les eu illis que terminātur ad ipm locū. tunc diameter ter-
minata ad locum excederet illā que terminat superficiem.
igitur illa linea medians inter locū et locatum. et p^rsequens
sup illam lineam posset fieri triangulus. q^rum prima p^ronem
euclidis. et p^rsequens ibi esset vacū inter locū et locatum
hoc enim impossibile est. q^rum locus est equalis ipm rei locate

Ad obiecta in oppositū

Ad primū dicendum est. q^rum aliquid esse in seipso potest du-
ob modis intelligi. Uno mo negatiue. et si substantia
d^r esse in seipso. q^rum nō est in alio sicut accidentis insubiecto
Alio modo affirmatiue. et sic aliquid esse in seipso alius

Physicorum

octauū modū essendi. et hoc duobz modis. uno si odo primo et fin se torū. et sic nō p̄ aliquid cēn se ipso vti. p̄ batum est circa tertū. Alio modo fin prem. et sic aliqd p̄ esse i se ipso. qz si aliqua res duas habeat p̄tes quartū vnaqz hz denotātē totius. tunc idem p̄ dici esse in se ipso p̄ter illas duas p̄tes quaz vna sit primens. et alia p̄tenta. sic qz p̄tenta sit in corūente. sicut dicimus qz flescula vni est in flescula vni. qz vnu ē in ea. Et ad p̄fumationē dōm est. qz p̄tes sunt in toto et ecōtra. no en fin qz eadem sunt. sed fin qz sunt diuersa. qz in oīb modis een di in. optet p̄siderare vniatatem et distincōem. et sic eodē mō quo aliqua sit eadē. sic nō sunt in se inicē. hz eo mō qz aliqua hz distincōem p̄ne dici esse in se inicē. exēpli gratia. genus et sp̄es sunt eadem fin rem. et ideo ut sic genus nō est in sp̄e. hz genus est in sp̄e inq̄stūm distinguitur ab ea fin rōnē. Et eodem mō dicendum est de toto et suis partibus et econtra. Ad secundum dicendum est. qz dici de p̄dicabilis proprie accepti presupponit esse in non autem p̄dicabilis communiter sive impro/prie accepti quod p̄dicatur p̄dicationē imp̄roprie di/era. ut clarius patitur in porphirio. Ad tertium dōm est per interemptōem minoris qz locus et locatū eande hz q̄titatē. quis nō silt. qz licet locus non habeat tres dimensiones fin essentiam hz tñ ipas quo ad p̄tinētia sicut haber corpus fin essentia. Ad quartū dōm ē qz licet in eadē superficie supra idē centrū sit impossibile describere plures circulos eq̄les. tñ hoc fieri p̄t in diversis su/superficieb. s. corporis p̄tinētis et p̄tentis qz sunt diuersa no/rōne situs. hz rōe suo p̄ subiectoz. ille tñ due superficies s̄c p̄tinētis sive locatūs et p̄tentis sive locati p̄t dupl̄t considerari. vno mō abstractio ne p̄ respectū ad subiecta i qz sunt. et illo modo hz rōne vnu superficie. et si p̄ impossibile possent separari sive subiectis ille due essent vna superficies qz est indissibilis fin. p̄fundū. Alio modo p̄t p̄siderari fin qz sunt in diversis subiectis. et hoc modo facit duas superficies et nō oīz qz inter illas duas superficies sit aliqd corpus mediās. eo qz sunt in diversis cor/pozibz licet oportet si essent in eodem subiecto. qz sicut sp̄ inter duo p̄tūca est linea medians sic inter duas superficies mediat corpus. Ad quintū dōm est. qz duplex ē p̄tinens. qddā est cōtinens. p̄ximū qz est superficies corporis cōtinētis qz locus et cōtinēt tanqz quo et tale cōtinēs nūqz est maius p̄tentio. Aliud est contine re morum et est id qz continer. scz corpus locans et de tali p̄tentio verum est. qz semper excedit p̄tentuz. nec illud qz locus saltem p̄prius.

Vtrū octo modi essendi in et definitio loci sive bñ a phō assignate

Et arguit primo. qz sunt plures modi essendi in qz octo qz aliqd est in alio sicut in rōpe. et etiaz aliqd est in alio sicut in signo. igitur sunt plures modi essendi in qz octo. Confirmatur. qz oīa sunt in deo ut asserit oīs catholici. et tñ non fin aliquem modū hic positiū. ut patet vnicuius qz practicanti. Sed definitione loci non est bene assig/nata. qz locus et superficies sunt distincte species quartatis. ut dicit phō in predicamentis. igitur nō p̄t super/ficies de loco p̄dicari. Tertio. locus est mobilis qz locus est superficies corporis locantis. hz tale corp̄mo uetur. igitur superficies qz est locus mouet. Confirmatur

Aristotelis.

p̄mo imobilitas loci sumitur per respectū ad primum locans qz est ipsum celū si locus habeat imobilitatē. celū ar non est imobile cū velocissime moueat. igitur rōne ipi nō p̄uenit imobilitas ipius locis per p̄nū locis nō p̄t esse imobilis. Confirmatur scđo. locus est phīce considerationis. igitur locus est mobilis. Oīsequētia p̄bātur. qz phīicus tractat de corpore mobili ut de subiecto. igitur oīa qz in phīca cōsiderant mouenf. Pro intellegētu istius questionis ponuntur duo discursus quorum maior primi est ista.

Licet sit modorum essendi in nūem octena riis. est tamē ad binarū reducibilis. **M**enor. Luius subdivisio facit modos octo in/ter quos octauū ē magis proprius. **L**ōclūsio. Igitur conueniens et sufficiens est mo/dorum essendi in assignatio

Maior p̄t. qz ē qz est in alio. aut cōuenit realiter cum illo in quo est. aut differt ab illo in qz est realiter. Si pri/mū hoc est dupliciter. qz vel est in alio p̄ modū p̄tis. aut per modū roti. Si p̄ modū p̄tis hoc est dupliciter aut per modū p̄tis subiective. et sic est tertius modus qz sp̄es est in genere. Est em sp̄es in genere sicut pars subiectiva in toto vniuersali qz non est in toto fin actū. hz so/lum fin p̄tatem. aut per modū p̄tis integralis. et sic est primum modus. Si per modū roti hoc est dupliciter. aut per modū roti integralis et sic est secundus modus. aut per modū roti vniuersalis. et sic est quartus modus. Si scđm hoc est dupliciter. qz vel inest ac/tualiter vel virtualiter. Si actualiter hoc est dupliciter quia vel illud quod inest dat esse ei cui inest et facit vnu in esse cū eo. et sic est quintus modus quo forma est in materia. dat em forma materie esse. sicut contra materia dat forme subsistere aut existere. aut distinguunt ab eo in quo est. et non facit vnu inesse. et sic est octauū modus quo locatus est in loco. Si est virtualiter in alio tñ hoc est dupliciter. qz vel est in alio virtualiter qz tñ ad virtutē p̄ductuā qua p̄ducit vnu inē. et sic est sextus modus quo effectus est in sua causa efficiente. aut est in eo virtualiter qz tñ ad bonitatem. et sic est septimus modus quo effectus habet esse in suo fine. Sed diceres se p̄tūmodus eindī coincidit cū octauū modo eindī in qz fin octauū modū essendi in aliquid dicitur. et in alio tanqz in suo loco et penes septimū modū essendi aliquid est in alio. ut in suo fine. Verum est tamen qz illi modi non semper coincidunt in eodem materiali qm̄ licet locus naturalis sit finis locati non tamē violentus. **E**t diuisio modorum essendi in est analogica qz per p̄tū dicitur de octauū modo quo aliquid est in alio. sicut in loco. cuius ratio est. quoniam ad hoc qz aliquid sit in lo/co proprio requiruntur due conditiones. Quarum prima est. qz continetur proprie in eo. et propter hoc sex/tus et leptimus modi sunt imperfecti. quia effectus p̄tū p̄tū non p̄tent in sua causa. scđa qz sit ab eo distinctus. qz idem p̄tū nō est in seipso. et ideo alii modi sunt imperfecti.

R. iii

*Intellectus est pro specie intelligibilibus et per se ipsum
et non pro intelligibili per se vel genitivo proprieitate
quandoque et quod respondet.*

Quartus

*etiam modo essendi in est
perfectissimum modum*
*q̄ nō est distinctio sive distantia illius q̄ dicitur ab eo
q̄ continet. Ut q̄ iste p̄ditiones in octauo mō cendi in
reperiuntur. Igitur ipse est p̄fectissimus sive magis p̄p̄ius.
Et deinde post octauum p̄fectior modus essendi est q̄
totum integrale est in suis partibus et pars in toto. Deinde
quo genus in specie et species in genere. Deinde sicut
accidens in subiecto. Et deinceps sicut effectus in sua
causa efficiente. et ultimum sicut aliquid est in suo fine. quia
isti duo ultimi modi sunt p̄tiales et nō actuales. q̄ esse
causa efficientis et effectus causa finalis sunt solum
in suis causis p̄tualiter. Ut p̄ hoc patet ipsa minor.*

Explorat.
*Sed dices p̄cipitalius analogia debet preponi. Igitur
octauus modus essendi in erit primus. Ad hoc dōm
est. q̄ via p̄fectionis est alijs prior. q̄uis nō via genera/
tionis. Et est sciendū q̄nq̄ intrinsecū p̄fectus est exri-
seco et q̄nq̄ imperfectus. ut in modis cendi in. cū in illis
sit p̄sideradū p̄tinens et p̄tentū sive recipiens et receptū
et ideo. ibi necessario est aliqua distinctio. et quāto fuerit
minor rāto p̄fectior est modus ille. hoc ei rep̄ in octauo
mō essendi in. quare dī p̄fectior absolute in loquendo
intrinsecū est p̄fectus extrinsecū q̄uis nō q̄ ad p̄sentem
p̄siderationem. Conclusio est ipsius p̄hi in textu. Ma-
ior alterius discursus est.*

Corlito.
*Divisio quadrumēbris ad venandū genus lo-
ci sufficit quo rā tria philosophus in textu rōa
biliter intermit. Minor Bene assignatur
ad sententiam Aristotelis p̄ differentia q̄ lo-
cus est imobilis. Conclusio. Igitur defi-
nitio loci a philosopho assignata q̄ dicit locus
est terminus p̄tinens imobilis primū est con-
ueniens et bona.*

*Maior patet qm̄ oēs de loco tractātes dixerūt locū
esse materiam formā aut spaciū separatiū aut terminū id ē
superficie corporis p̄tinens. tria aut p̄ma superiorū sunt in
terempta. Igitur relinquitur quartū sc̄z q̄ locus est superfici
es corporis p̄tinens tē. Lōquentia. p̄baſ p̄ locū a suffi-
cienti divisione. Ultra em rōnes dicas sūte adhuc q̄
tuor rōnes subtiliores q̄bus alij p̄babant locū esse spa-
ciū separatiū. Quār p̄ma est. corpori nō debetur locus ra-
tione sive superficie. Igitur rōne corporis inq̄stuz h̄z tres di-
mensiones. Iñ si superficies est locū nō p̄tinet corpus i lo-
co nisi sive superficie. Igitur superficies includēs non est locū
sed potius spaciū separatiū q̄d tres dimensiones habet.
Secunda est locū est equalis locato. superficies ei sola nō
est equalis corpori nisi tres dimensiones. cū iñq̄s locus sit
separatiū a relocata. erit locū spaciū separatiū h̄s tres di-
mensiones. Tertia est p̄cule locū ad vñū terminū cōem
copulans. nō est aut terminus cois nisi duar. distantia p̄-
centri locū et locati. Igitur locus est spaciū sive distantia
h̄s centri cū p̄tate locati. cū ḡ locus sit separatiū a loca-
to. oportet q̄ locus sit spaciū separatiū in quo recipit res lo-
cata. Quarta si locus est superficies. nūc q̄n corporis moue-
tur ad locū mouet ad superficiem. et et est idē mot⁹ ad lo-
cum qui est motus ad superficiem. mouet autē corpus ad lo-
cum tangit ad perficiens et saluans. et hoc inconveniens
esse videtur. q̄ superficies alterius corporis est q̄d habet
q̄nq̄ p̄trarietatem cū corpe q̄d locat in loco et q̄ p̄trariū
perficiat et saluet videtur inopinabile. Pro intelligentia
fallitatis istaz rōni est sciendū. q̄ duplex fuit ep̄icureo-
num linea de loco quida ei ponebant aliquid spaciū eēiane.*

*Materialis et hoc
est suorum
fformis et hoc est
influentia in lege*

Liber

*et aliq̄ plenū et de illis loquēdū est postea in tractati de
vacuo. quidā autē ponebat spaciū illud sp̄ esse plenū et se
parabile tñ per successionem mobilium a quolibet corpore
et illo p̄ sua probabilit̄ fuit qm̄ fere oēs academici in
illa sua p̄cordabāt. Et peripateticis non placuit ista via
h̄z dicebat locū esse superficiem p̄cauam corporis p̄tinens.
Dicebant enim q̄ oē generabile et corruptibile h̄z p̄
priū locū sive generatio et corruptio et h̄z ostendit in aliā
generatio q̄b locū generatio est matrix et in plāta
generatione q̄b locū generationis est terra et sic de oē
bus elementis. eo q̄ in locis generationū suaz virtus celis
est cū virtute elementi p̄mixta formans et generans ge-
neratio. Si autē querat sī sit in elementis p̄at manifeste
q̄ apertus est in elementis. q̄ in elementatis. q̄ ignis nō
p̄ficit in sp̄ēnisi in p̄cauō orbis lune et aqua nisi p̄a
uo aeris et videmus expresse q̄ motus ad locū vnicū
q̄ mobili datur a generante ip̄m. q̄ p̄stum dat ei de sp̄ē
et forma levius vel grauius tñ dat ei de p̄sequētū formā
q̄ sunt motus et locus ad quē est motus. Ex quo enaz
patet q̄ locus detinet ei grā formē et nō materie. formē
enī variatio variat locū et nō materie. est ergo sua per-
petuatio et q̄ cū virtus celestis in oīb̄ sit formans et ge-
nerans elementa et elementata q̄ p̄p̄ie sunt in loco. et for-
mans et p̄ficiens nōcē sit esse distinctū a formato et p̄fec-
to nōcē est q̄ illa virtus sit diffusa sicut in subiecto in eo q̄
tangit p̄mixta formari et p̄fici. Est autē superficies p̄ca-
ua corporis superioris q̄d ambit locatiū ergo in hac superficie
diffundit virtus illa. et ideo p̄cauū lune et orbis ē for-
matiū et p̄ficiū materie in sp̄ē ignis et p̄cauū ignis
formatiū et p̄ficiū materie in sp̄ē aeris et sic sit de-
cens in elementis et elementatis. Ex q̄p̄ intellect⁹ h̄bi
porphyrī peripateticī dicentes locū esse p̄cipiū genera/
tionis quē admodū patet. Et hoc p̄fimuntur p̄ Aristotē.
Inquire. q̄ oē agens est tangens. Nō endubius est quin
generatio et p̄ficio generabilium corporū ad aliqd agens
reducantur. oportet ergo q̄ illud tangat ea. nō autē cōḡ ni
si p̄cauā superficies in qua sunt. est ergo illa formans sal-
uans et p̄ficiens ea q̄ formatur saluans et p̄ficiens. Enā
qdā alij dixerūt q̄ locus est corpus p̄tines cū determina-
ta a celo distantiā et distantiā nō esset eis opus nisi vide-
rente q̄ locū a p̄ture i se diffusa celesti haberet p̄tūre
mandi et saluandi et p̄ficiendi ea q̄ sunt in ip̄o. Alij dice-
bant q̄ locus est superficies p̄cauā corporis p̄tinens cui⁹
basis et summa est lux orbis. intelligentes glēc p̄tū
tem celestē loco infusam. q̄ locū h̄z mirabilem virtutē
p̄seruādi creaturas q̄s fecit creator. Ad primā rōnes
dōm est q̄ corpus locatū grā sui totius est in loco. virt⁹
tñ loci p̄tiguntur ei p̄mo p̄ superficie. et q̄ superficie diffun-
ditur in toto locato. et sic q̄uis totū corpori detinatur loc⁹
nō tñ daf ei nisi vt p̄tingens et p̄tines. Motactus ei nō
est nisi in ultimo q̄d est superficies. et iō locū nō p̄tinet p̄
xime nisi q̄ superficie. nō em tangit superficie p̄ter superficie
h̄z tangit superficie p̄ter totū corpus. Ad secundā dōm est
q̄ vna est distantiā loci et locati h̄z sunt duo termini. loc⁹
em est illius distantiā terminus extrinsecus nō cōntialis
et figura et superficies locati est euādē distantiā terminus
intrinsecus cōntialis. et sic eadē est distantiā loci et locati
et sic ad quēcūq̄ terminū copulat p̄cule distantiā illi⁹
et terminū cōntialis ad euādē copulat p̄cule loci sicut ad
terminū extrinsecus non cōntialē et sic equātur p̄ter
hoc patet eriam solutio rōni terciā. Ad quartā dōm
est q̄ non est motus ad locū p̄tūt est superficies loc⁹*

Physicorum

Exterior

Et duplo
supra fine 6

Interior

¶ quod corpus mobilis mouet se superficem tunc ad mouet ad eadē tunc ad eum rotetur si mouet ad eadē tunc ad formam et hanc est q̄ vultus refutat q̄ sibi infligeat p̄ vultus velutum

Aristoteles.

sed prout habet potentiam actiuā et perfectiuā locati et hec ē a virtute celi loco infusa. Et ad p̄partiōem q̄ epicuri p̄babat. q̄ superficies est p̄trari corporis et motu p̄trari non est ad p̄trari corporis dōm est. q̄ licet sit p̄trari corporis nō tū mouet ad ipsum tanq̄ ad p̄trari corporis. q̄ virtutes formatae et salutari elemētōs terminatēs et vltra terminū proportionate distantea a primo formatae nō extēdūt et iō cū per motu et lumen celestis corporis materia elemētōrum calefacit et rarificet ita p̄tus nō est infinita. finit ḡ in aliq̄. stat enim q̄ nō preinditur vltra subiectū suū qd̄ est ignis. eo q̄ nulla virtus vltra subiectū preinditur. finit ergo in ultimo ignis. est autē hoc superficies p̄caua ignis. ergo in illo finitur. ita q̄ nihil sub ipso formatur in genere illo. optet ḡ q̄ ibi incipiat p̄tus formas aeris. illa ei q̄stū est de primo formata. optet esse extra aerem. ignis ibi erit p̄tus formas aerem. nec est inconveniens duas virtutes esse in eodem ultimo vnam sicut deficientem et terminatam. Aliā sicut perficiēntē et incipientē. et ideo locus refertur ad inferius locatum. licet sit superficies corporis superioris. q̄ inferius diffundit virtutē et non superius. Et quo patet. q̄ nō mouetur ad ipsum superficie rā q̄ ad p̄trariū. sed sicut ad formas et p̄seruās. Minor p̄z qm̄ derōne loci est q̄ sit terminus corporis p̄tinēt̄ inq̄obilis p̄mū. h̄ clarū est q̄ q̄libet p̄s definiri vere dī de suo definiōe. vt̄ sexo rhopicos. ignis vere dī q̄ locus est imobilis. Considerandū tū est. q̄ in corpore p̄tinēt̄ sunt dues superficies. qd̄a em̄ est exterior q̄ dī superficies p̄exa. Alia est interior q̄ dī superficies p̄caua et de illa superficie interior sit in loci definitōe et nō de p̄ma. In loco em̄ duo inclūdunt q̄z vñū ē materiale. s. superficies p̄caua corporis p̄tinēt̄. Aliud est formale qd̄ est influentia celestis in ipso p̄tinēt̄ infusa. et ista causalit̄ p̄tinēt̄ superficie certa distātia et determinata aspectu que h̄z ad celi. et p̄spēctū ad polos mūdi et ad ipsum cētrū et q̄z cētrū ē imobile ut p̄babat scđo celi. et etiā poli mūdi. illi aspectus et illa distātia q̄ causalit̄ influentia celestis in loco sunt imobiles. Est tū imobilis p̄ accīs q̄ ad suū essi materiale. q̄ materialē loci est superficies p̄tinēt̄ qmouet q̄ accīs ad sui subiectū motu. h̄z q̄ a formaliori deter fieri denōario. iō locus magis dī imobilis gratia sui ē formalis q̄z imobilis grā sui esse materialis qd̄ est superficies q̄ illa etiā cuī sit accīs non mouet p̄ se. h̄z mouet p̄ accīs grā. s. subiectū in quo est. Sz dices trāslūtū p̄tinēt̄ p̄tinēt̄ trāslūtū illa distātia que est inter latera corporis p̄tinēt̄. igit illa distātia ē mobilis quo ad esse eius formale.

Ad hoc dōm est. q̄ duplicitate accipit distātia. vno. p̄spācio intermedio. et sic est imobilis. et sic intelligit trāslūtū p̄tinēt̄ et trāslūtū etiā illa distātia tē. Alio. accipit p̄ quodā respūtū fundato i superficie p̄caua corporis cōtinentis et terminat ad tria p̄tūta imobilia. et sic non est imobilis. Et q̄uis locus nō nēario corrūptū ad corruptū illi cui. ē. s. corporis locati. tū nēario corrūptū ad corruptōes corporis locatēs q̄z moto corpe locare corrūptū illa distātia et acq̄rit nouā. L'clusio p̄z. q̄ illa definitio ē p̄uenies et bona q̄ nihil dūnūt̄ aut supfluī p̄tinēt̄ ista ē h̄mōi. igit ē p̄uenies et bona. Minor p̄ba. q̄z p̄ hoc q̄ dicit terminus p̄tinēt̄ explicat esse materiale ipsius loci. et p̄ hoc q̄ dī imobilis explicat ē suū formale. et p̄ pri mā hoc est imediate secludit̄ locus p̄mū q̄ non est p̄tinēt̄ p̄mū et imediate cū illud solū loco p̄prio p̄ueniat.

Ad obiecta i oppositū

Ad p̄mū dōm est. q̄ isti mōi essendi in p̄phendūt̄ sub alijs. modus em̄ cēndi in quo aliquid ē in tpe reducūt̄ ad octauū q̄ aliqd̄ est in alio sicut est in loco et h̄z iō. q̄ sicut locus est mēsura mobilis. ita tps est mēsura motu. et iō octauū modus fecit q̄ aliqd̄ est in loco. sicut in mēsura extrinseca et h̄z est p̄mū rei tpa in ordine ad tps. et rei locate in ordine ad locū. Modus at cēndi in quo aliqd̄ est in alio sicut in signo. no est p̄prie loquēdo mod⁹ cēndi in. h̄z solū modus analogicus. et p̄pter talē analogiam p̄ reducūt̄ ad q̄ntū modū quo aliquid est in alio. sicut accidēs in subiecto. quia accīs p̄ter inherētā ē etiā signū subiecti. cū accīs debet esse subiecto p̄portionatū. Aut dōm est. q̄ nō est realis et iō nō ponit. Aut dōm ē. q̄ nō p̄prie aliqd̄ dī esse in alio sicut in signo. h̄z potius ad alterū aut ad signū. q̄z relatiū potius dī esse ad correlatiū q̄z in correlatiō. Ad secūdū dōm est q̄ locus non est superficies em̄ h̄z est ultima superficies sive terminus corporis p̄tinēt̄. Nec ē inconveniens superficie de loco p̄dica ri q̄z dī dī Alberti in p̄ma p̄ha q̄ locus realis est superficies et est superius ad locū. q̄z locus est superficies p̄tinēt̄ locatū. h̄z superficies est indifferens ad superficie p̄tinēt̄ q̄lis est locus et nō p̄tinēt̄ q̄lis est superficies locati. In p̄dica mētis tū p̄hs p̄siderat locū q̄s in mathematicē. ut ibi dōm est q̄re etiā ponib⁹ ut spēs distincta a loco. Ad tertium dōm est. q̄ locus sic est imobilis. q̄ nō mouet cū locato. Aut dōm est. q̄ in loco sunt tria p̄sideranda. s. materialē loci qd̄ est superficies corporis p̄tinēt̄. et sic est imobilis cū corpore locare. Scđo p̄sideratur in loco formale. et illud ē duplex. s. formale mathematicū et formale p̄fycū. Hor male mathematicū est certa distātia alicuius locati p̄pōlis mūdi. et ita est locus oīmo imobilis qm̄ talis distātia variari nō p̄t et sicut variato loco aliqd̄ sit p̄pinq̄o; aut re motoria p̄polis mūdi. et hoc formale ē de p̄dīcamēto relationis. Sz formale p̄fycū est virtus p̄seruātūa locati et ē de scđo spē q̄lūtatis derivata a p̄mo locare. et talis p̄tus influīt̄ vñicūt̄ fm̄ analogiā nature. Et ex eo accipit q̄o ea q̄ p̄seruant̄ in uno loco corespūtūr in alio loco. q̄ nō est eadem vñit̄ p̄seruant̄ in singulis locis imo in oppositis locis ē oposita vñit̄ p̄seruant̄. vt̄ de loco graui et leui. et istud foīale est imobile fm̄ spēm iōtuz. sz in eodē loco sz succedit filii vñit̄ variat̄ tū fm̄ nūezet̄ h̄z ex p̄re subiecti. q̄ moto aere in q̄ ē vñit̄ p̄seruant̄ mouet etiā vñit̄ fm̄ nūezet̄. i alto aere succedēre in eindē locū ē eadē p̄tus fm̄ spēm. Et q̄ p̄z. q̄ q̄nō p̄tinēt̄ motu est i eodē loco fm̄ formale p̄fycū. vt̄ de fluvio q̄ q̄nō p̄tinēt̄ mouet. q̄ vñit̄ fm̄ p̄tinēt̄ ad variationē subiecti. Ad p̄mā p̄firmatōem dōm est. q̄ licet celūz moueat circulariter circa centrū. tū nūc̄ mouet ex tra suū locū. et sic q̄ aliquā maius et min⁹ distet ab ipso cētro. q̄o ad illam distātia dī imobile. Et si celū īmaginetur per circuluz equinorūlē tunc quelibet pars eius est immobilitas loci. Ad secūdā p̄firmatōem dicēdūm est. q̄ nō oportet q̄ oīa in scīa considerata habeant ordinem ad subiectū sz q̄ subiectū de eis dicat in recto. h̄z sufficit q̄ subiectū de aliquib⁹ verificetur in obliquo. et sic q̄uis locus non est corpus mobile. est tamen p̄silio corporis mobilis.

Duartus

Über

¶ Incidunt dubia quorū.

primum est. An celum per accidens sit in loco? Ut video p'mo q' no. quoniam corpus h'z locu' sicut mouetur s'm locu'. celu' autem mouet p' se s'm locu'. igit' p' se est in loco. Ut ex opposito p'ntis p' argui. si celu' est in loco per accidentem. tunc mouetur localiter p' accidens. non est fallit. q' p'mus o'm mo- tuu' p'uenit celo q' est motus circularis. igit' no' p' dici q' sit motus per accidens. Scdo o'c p' accidens h'z reduci ad aliqd p' se tanq' ad aliqd prius. nihil prius est celo in illis que sunt in loco. agitur celu' no' p' reduci ad aliqd prius loca- tum. et per sequens non est in loco p' accidens. Tertio si esset in loco p' accidentem. aut hoc esset r'one sua p' triu' in- gralium quaru' vna p'tinet ab alijs ut q'ra pars circuli in- alias pres. sed hoc no'. q' celu' ut dicunt sexto huius est in loco s'm formam. igit' no' est in loco p' accidens sua p' triu' vel r'one centri. sicut d't aueroius. h'z hoc no' q' nihil est in loco per accidens r'oe illius q' est sibi o'mo extrinsecu'. cen- trum autem est extrinsecu' celo. igit' zc. Quarto celu' no' de- pender nec in esse nec in moueri ab ipso centro. q' u'no de- pender ab hoc. quo ad hoc q' est in loco. h'z resp'cu' illi' a quo habet moueri localiter. Solo q' sic. v'z p' phm in- tex. dicente. Alia vero sunt in loco p' accidens. ut alia t' ce- lum. Pro intelligentia maior sciendi est. q' trib' mo'is caput celu'. Primo m'o p' toto aggregato ex oib' corporib' sc's p' tota vniuersitate corporu'. Scdo m'o p' corporib' cir- culariter motis in q'ntu' distinguunt ab elementis. et vocat q'nta essentia. Tertio m'o caput celu' p' vltima sphera. vñ si capiat duob' primis modis sic celu' est in loco r'oe sua- rum p'riu'. eo q' vna p' sp' p'tinet ab alia. et hoc modo totu' vniuersum. h'z capitulo celu'. t'co m'o dubium est. quo i' loco e' possit et i' de loco e' celu' multe fuerint opiniones. vñ qui- dam dixerunt ipm p' se esse in loco. vt io' annas gramicatus'. et ponentes corpus dimensionatum usque locu'. q'z ad h'z q' cor- pus p' se sit i' tali spacio no' oporet ipm habere aliqd cir- c'udans. h'z q' prius p'batu' est talis spaciu' no' esse locu'. io' relinquif illa falsa positio. Alij vero dixerunt q' corpora cir- cularia sive sphaerica no' sunt in loco q'z s' finita et termi- na in seipsis i' no' indigent loco. et i' o'c anepphache prima sphaera no' esse in loco. h'z solum rectilinea corpora infinita et corpora recti imperfecti q' defluentes h'z pres extrinse- cus. et i' indigent p'tinente ipa' et finiente extra. ppter q'z oporet illa esse in loco. licet em sphaericu' no' sit in loco et mouet. et hoc dixit no' esse impossibile. q' motus no' depen- det ad locu'. q'z locus no' cadit in definitio' motus nec mo- tus in definitio' loci. et i' dixit corp' p'mus in loco no' e'. et tñ habere motu' circulari q' est circulatio et no' e' motu'. s'm locu'. eo q' motus s'm locu' e' de loco ad locu'. et i' cir- culatio no' est motus localis. Ut hec etia' fuit opinio al- phorabij quem etia' anepphache inducit p' testimonio sui. h'z ipa' est multipli falsa. tu primo q' motus localis p'mus motus est q' ca' est ois motus. ut in octauo huius dice- isti at' dicit q' p'mus motus localis no' est. nuz scdo. q'z o'c q' est in gne' e' in aliq' sp'ez et p'cedit ab ipis p'mu' mo- bile altera motu'. igit' o'c ille sit in aliq' sp'e motu'. p'lat- ar' s'm ipos q' no' est in sp'e motus localis. cum 3' de phs' q' celu' est i' loco p' accidens. i'c dcm cor' no' recordar dico

Physicorum

ad hoc quod est centrū esse in loco p se qz centrū p se ē in
loco. ideo celū per accidens dicit esse in loco gratia certi.
Sz dices illud dicit esse in loco per accidens qd accidit
illi quod est in loco per se. celū autem non accidit alicui qd est
in loco per se. igitur nō est in loco per accidens. **O**nus p
batur. qz celū nulli accidit ex quo est substātia. **A**d hoc
dīm est. q duobz modis accipitur per accidens. **U**no
vt opponit huic qd est per se in loco. et sic celū nō est per
accidens in loco. **A**lio modo accipitur per accidens. vt
opponitur huic qd est primo et sic p accidens est in loco
qd nō est pmo in loco. sz gratia alteri scz centri. aut sua
rum ptiū nō quidē integraliū sicut dixerūt theomixti
et sanctus thomas sz subiectuarū que sunt sphere qnū
una ptingit alia et alia ptingit rōe in fluentiis celestis quaz
principiat. **A**d tertium dīm est quo ad eius probatōnem
q celū duobz modis p considerari. vno mō in rōne corpo
ris et hoc modo centru est sibi extrinsecu. **A**lio mō quo
ad rōem corporis circularis. et qz centru est de ratione
circuli. ideo hoc modo considerando centru non est sibi ex
transcū sz intrinsecū. **A**d quartū dīm est. q in motu ce
li duo sunt scz substātia motus et circulatio. yin rōe mo
tus nō dependet ab ipso centro. sz ab intelligentia mouē
te in rōne circulatio motus illius quodā mō dependet
a centro. quia ois circulatio fit circa aliqd fixū et imobile
respectu cuius corp' circulare dicitur moueri circulari
ter. et non extre propriū locum.

Secundum dubium est.

An sphere inferiores sunt per se in loco. Sunt q̄ duo
sunt de ratione loci. primum ē. terminus locati qd̄ sibi conuenit
in extremitate corporis. secundum q̄ sit generatio et
conseruationis locati qd̄ sibi conuenit in extremitate mobilis
est per hoc dōm est ad quiescētū. q̄ sphere inferiores bene-
ficiunt in loco. eo q̄ circundantur loco. scz a superioribus
sphaeris. si non sunt in loco sic q̄ habeant p̄seruari et ge-
nerari in loco. Et dicuntur esse in loco per accidentem etiam
respectu centri quod est immobile quādmodū et prima
sphera. et eo modo entia mathematicalia in loco eē possunt
q̄ circundant loco. nō tñ q̄ p̄seruari habeant in loco qm̄
non sunt corruptibilia. id nō indiget p̄seruatio loci.

Tercium dubium est.

An elemēta sunt in loco per se. Solo q̄ sic qz per se cur-
cūdant loco et etiam locus eoz est generatiuus et pser-
uatiuus ipso in pcam em orbis lumen propter pinqui-
tatem ad corpus celeste influentia celestis h̄z pfecta vir-
tutē. ideo sufficit inflāmare materiā generando caliditā-
tem et expellere hūditudinem. et sic ibi generat elementū
calidū et siccū sc̄ ignis. Sed in pcam ignis aliqualiter
deficit illa virtus. sic q̄ non sufficit inflāmare materiam
h̄z siccū gemitū humiditatē. et sic ibi generatur elementū
calidū et hūdū sc̄ aer. et deinde p in maiore recessum ab
ipso orbe in pcam aeris talis influentia celestis totaliter
deficit caliditatem. et ideo causat frigiditas nō tñ int̄ē-
sam sed secū pmitit hūditudinē. et sic generatur ibi elemē-
tum frigidū et hūdū qd̄ est aqua. Sed in pcam q̄ pro-
pter magnā distantiā est int̄ensa frigiditas queno p/
mitit seen hūditudinem h̄z cōstringit materiā iō generat
elementū frigidū et siccū qd̄ est terra. Ex qb̄ p̄z correla-
tione qd̄ locus elemētorū est causa generationis et cōserua-
tōnis eoz.

Arestotelis.

Edē autem modō accipiēdū est p̄physici cōsiderare de vacuo. et si ē aut nō. et quō ē. et qđ ē sicut ē de loco. Et nāq̄ silem h̄z icredulitatem et fidem per ea q̄ opinantur ut em̄ locū quendam et vas vacuū ponūt dicentes. Videat autem esse plenū quidē cū habet molem cuius suscepimus est. Lū vero privatū est vacuū tanq̄ idē quidē sit vacuū et plenū et locus. eē at ipsis nō idem.

Iste est tractatus scđs huius quarti in quo p̄ls determinat de vacuo. postq̄ in precedenti determinatum est de loco. **O**tro ordinis est ista. qđ locus h̄z se ad vacuū sicut habitus ad priuatoem. qđ spaciū plenū corpore vocatur locus. et spaciū sine corpore vocatū vacuū. habitus autem

an priuatoem est. igif. Et dividitur iste tractatus in sex capla. In quozy primo ostendit qz naturalis phis hz considerare de vacuo. In secundo inqrit qz sunt descriptioes vacui. ibi ad quale aut. In tertio ostendit vacuum no esse ex premotus. ibi qm aut no est vacuum sic diuisum. In qz

tophs probat vacuuū non esse ex pre velocitatis et tarditatis quā in motu. ibi. Amplius autē ex his. In quinto probat vacuuū non esse ex pre vacui in seipso siderari. ibi. p. se autē siderantib. In sexto docet aresto. q. nō est vacuum corporib. imbibitū. ibi sunt autē quidam. Primum capi-

*Ex iis ergo quae ante id videtur esse certe, videtur quod p̄s ostendit
tulit in duas dividit p̄s. In qua prima p̄s ostendit
quod determinandū est de vacuo. In secunda vero parte
ostendit quo ordine determinandū est de vacuo. Quād-
cum igitur ad primā premē de p̄s. q̄ eodem modo acci-
piendū est per unum lectum et p̄s. q̄ sicut artem fā-*

pienau et per intreccutum q̄ physici dingerat in rati-
cere de vacuo sicut suum est considerare de loco. eadē p̄.
bleumata quereda sunt de vacuo que queruntur de loco q̄
sunt tria sc̄ si est aut nō est. et si ponat esse. q̄o est. & q̄d
est. qz queccūgēt eisdē principiis et rōibus ad v̄rāq̄ p̄.
et q̄dā dīcōe inducōe filiā. h̄c incredulitatis cōcē-
dit.

*et fide sue credulitate essendi. horum consideratio p[ro]tice
et eadem sciam. s[ed] ex eisdem principiis et r[ati]onib[us] locis
et vacuuis accipiunt silen[ti]o incredulitate et fide e[st]endi et no[n]
essendi. cu[m] igit[ur] locus sit de consideratione physci erit et va-*

cuum de sideratione physci. Manifestum est ex hoc q^{uod} physci ponunt vacuum esse in genere loci. q^{uod} ponunt et vacuitate sicut locu^m quedam et vas quedam. Glidet at plenum et vacuum et locus id est substantia. sed differunt enim et definiri possunt q^{uod} antiqui dixerunt esse plenum id quod est. ut locus et vas cuius

h3 in se graue aliqd et grossum visibile et tangibile cuius
ipm est susceptiu. s. cu prianu sit illo tuc dicebat idem
receptaculu esse vacuu. locu em dicebat idem p rōem q sus
ceptibilis est illi? nō distinguētes inter locu et vas tanq
ide sit vacuu p lenu et locus sūm subiectu sive substān

Inspere autem oportet consideratorem accipientes que dicunt affirmates esse. et iterum quod dicunt affir- mantes non esse. et tertio coes opiniones de ipsis. **I**sta est scda ps huius caplū in quo p̄hs ostendit. quo ordi- nate de vacuo determinandū est. **A**cūd q̄ oportet nos in- spere ab illo qd̄ intēctū alijs p̄hi assignare per nomine va- cui accipiendo q̄cūq̄ illi dicunt q̄ assentir esse h̄ est q̄ ponere vacuū esse. secundo q̄ assentir non esse vacuum. hoc est qui non ponunt vacuū esse. et tertio iterum colligentes communias opiniones que sunt de vacuo et nobis et antiquis.

Quartus

quod ille videntur esse vere et communiter cognite.
Alij quidem igitur tentantes monstrare quod non est
non quod homines volunt dicere vacuum hoc arguant
sed peccantes dicunt sicut anaxagoras, et qui
hoc modo arguant demonstrat enim quod aliquid
est aer litigantes per vetes et demonstrantes quod
aer est fortis et accipientes in clepsedris.

*ne p̄t̄ p̄t̄ am̄q̄ inf̄
ne d̄l̄ c̄r̄d̄r̄ vacuū
esse*

*lonḡ om̄ne grāne nō
d̄p̄d̄t̄ r̄nt̄ d̄p̄s̄d̄
d̄ aqua h̄ta m̄ d̄p̄s̄d̄
d̄v̄d̄ d̄ grāne nō d̄
d̄ḡt̄ d̄ t̄nd̄t̄ d̄o
d̄f̄ d̄ p̄ ḡt̄ m̄l̄ d̄
d̄ aqua in clepsedra
for manuē s̄p̄w̄t̄ ob
st̄ct̄ nō effl̄at̄ d̄
d̄ oē grāne nō d̄p̄s̄d̄
d̄ nō pos̄t̄ pos̄t̄ nō
d̄ t̄nd̄t̄ d̄v̄d̄ d̄
d̄ q̄t̄ m̄t̄c̄p̄s̄d̄ d̄a
d̄p̄d̄t̄ nō s̄p̄t̄ t̄d̄
d̄ p̄t̄ p̄t̄ p̄t̄ p̄t̄ p̄t̄
nō aerat̄*

Non omnes granae non
dupliciter sunt dupli-
catae aqua hinc non
accedit et tendit aer
sunt et per quod molem
per aqua in clepsedra
for manuē s̄p̄w̄t̄ ob
st̄ct̄ nō effl̄at̄ d̄
d̄ oē grāne nō d̄p̄s̄d̄
d̄ nō pos̄t̄ pos̄t̄ nō
d̄ t̄nd̄t̄ d̄v̄d̄ d̄
d̄ q̄t̄ m̄t̄c̄p̄s̄d̄ d̄a
d̄p̄d̄t̄ nō s̄p̄t̄ t̄d̄
d̄ p̄t̄ p̄t̄ p̄t̄ p̄t̄ p̄t̄
nō aerat̄

Et ideo dicuntur vacui non esse in parte
quod est aer. Et hoc volunt vtrum affirmare quod nihil est vacuum
sunt hoc non sufficit. Quod necesse est vtrum ostendere vacuum non
esse. Ita quod nullus locus sit vacuus. Hoc igitur est aliud cor
pore repletus et ideo peccant peccato anaxagoras qui cum de
bet ostendere nihil esse vacuum conatus est ostendere ma
teriam non esse vacuam. Hoc potius in se latenter habere formam
et ideo non exinde modo argumentantur quo illi quod dicunt va
cuum esse sed ferunt contra eos contradictem particulariter osten
dentes vasum esse plenum quod vacua dicuntur esse ab antiquis
Probatur enim quod aer aliquid est et non nihil litigii sui mate
riam lumentes per vetes et monstrantes quod aer fortis est in
clepsedris quod sunt instrumenta furantia aquas quod elephas
sunt greci quod idem est quod furor et idem est aqua. Et
autem instrumentum superius stricturnum hinc collum cum ore quo
quod digito obstrui possit et inferius est latum hinc multa fo
ramina in fundo quod cum infusa est aqua si obstruunt super
ius foramen non egreditur aqua inferius. Quod illi dicebant
fieri propter vim aeris aqua determinantis. Et erat deceptio
quod licet verum dicant aerem esse aliquid non tamquam propter vim
aeris aqua stat in vase. Sed ideo quod nihil est vacuum et ideo
potest supponi corpora esse plena. Et ideo aqua nul
lo modo separabatur aero supericie nisi aer ipso de instru
mento cadente sequi possit. Et aliud aer sed possit ipsum
et hoc est quod foramen superius aperit et hoc est unum per
cipitorum quo virum qui facit ingenia sumit enim multa via
sa et ciphones per illud principium. Et illi qui volunt leuare
magnum ponderum per instrumentum faciunt primo insepara
biles superficies corporis quod leuare voluit et instrumentum et
tunc leuantur unum per aliud. Et ponit hic ista ratione ostendat
quod illi qui probant ipsum non esse nisi
particulariter quod dicunt quod non est vacuum. quod vasum quod videntur
esse vacua sunt aere plena. et ideo necessari est tractare
iste in quod probabis vacuum vtrum non esse.

Hoc autem volunt vacuum esse spacium in quo nul
lum corpus sensibile. Opinantes autem oē quod est
eē corpus dicunt oīno in quo nihil est hoc eē va
cuum. Unum plenum aere vacuum est. Igitur hoc non oportet
mostrar quod est aliquid aer. Sed quod non est al
terum spaciū a corpib⁹ neque separabile neque quod sit
actu quod distinguat oē corpus. ut si non continuum
sicut dicitur democritus et leucipp⁹ et alij mul
ti physiologorū. Aut et si aliquid extra oē corp⁹
est cui sit continuum. Hic quidem igitur non solum pos
ita ad problema contradictione.

Hic p̄bs ponit opinionē aliquā dicentium particularē va
cuum esse. quod dicit quod vacuum est spaciū in quo nullū corpus
sensibile est ad visum et tactū. opinantur ei. quod oē

*point op̄m̄n̄s̄ antīq̄
d̄c̄t̄n̄ m̄x̄p̄l̄i u
nō eē*

Liber

quod est sic corpus grossum et sensibile quod resistit tactū et
terminat visum. et dicunt quod in quo nullū corpus talē est quod
hoc est vacuum. Et aut illi qui negant esse vacuum volunt pra
dicere illis quod dicunt vacuum esse aliud. non oportet probare quod
aer sit aliquid sed adducere rēs ad hoc quod nullū sit spa
cium vacuum separatum a corpib⁹ siue infra celū siue extra.
Nec etiā quod spaciū vacuum infra corpora sit actu. oī signat
probare eos quod tale vacuum non sit quod capiat torū mundū et
quod nullū corpus sit vere spaciū. sed intercepitū mūles va
cū cuius sicur dicit democritus et leucipp⁹ et alij physiologorū
aut oī eos probare et ostendere si vacuum sit aliquid quod sit terra
oī corp⁹ separatum extra celū cuius sit spaciū continuū ex
tra celū existens. sicut dicitur pythagoras. prout igitur illi non
sum hypotēsim ad problema dicunt quod singulariter de
monstrat non esse vacuum cuiuslibet contradicere deberent.

Sed affirmantes esse magis dicunt unū quidem
quod motus solum locū non erit. Hec autem est loci mu
tatio et augmentū. Non enim videbitur utique mo
tus esse nisi sit vacuum. Plenū enim impossibile estre
ciper. Si vero recipiat et sunt duo in eodem
contingit utique et quelibet simul esse corpora dis
ferentia em̄ propter quam non erit utique quod dictū
est non erit dicere. Si autem hoc contingit et par
vissimum accipiet maximū. Multa namque pia quod
dam magnū sunt. Quare si multa equalia con
tingeret in eadem esse et multa inequalia.

Nicop̄. ostendit. quod illi qui affirmabāt esse vacuum dicentū
quod magis est verū. et inter alia convenienter ostendit. et
hoc est. quod motus solum locū non erit si vacuum esse non ponat.
motus autem solum locū quod destruit non posito vacuo eloci mutatio
et augmentū et decremetū. quod id quod augmetū inutile
cum crescedo in locū maiorem. et id quod diminuitū decretū
in locū minorem. Non enim videbitur loci mutatio esse quicquid
modificari sit vacuum. id enim quod quoctū modificari locū
aut mouere ad plenū. aut vacuum. neutrū. aut horū dōmē.
Non ad vacuum. quod si habet pōsitū quod sic vacuum esset quod
fallum est. Non ad plenū moueri pōt̄. quod plenū nihil apliū
recipere pōt̄. si vero recipiat tunc erit duo corpora in eodem
loco quod esse non potest. quod infra ostendit. quod si duo corpora sint
in eodem loco. et tunc erit quilibet corpora esse in eadem loco
et quilibet corpora erit unū corpus. Non enim pōt̄ aliquis dice
re dām quare quilibet corpora non pōt̄ esse in eodem loco. sic
cedat duo corpora posse esse in eodem loco. et si hoc contingat
tunc sequentur multa inconvenientia. quod tunc maximū corpus
pōt̄ esse in minimū loco. Multa enim pia pōt̄ esse in loco pō
tū et multa pia sunt equalia magno. Et et maximū pōt̄
esse in loco minimo. convenienter etiā inequalia esse in loco uno
et eadem. duo autem equalia equantur unū in eaq̄li quod duplū
est ad unū. ergo et illud pōt̄ esse in loco subtriplici sibi
Mellissius quidē igitur et demonstrat. quod oē imo
bile exhibet. si ei mouebit aliquid necesse est vacuum
dicere vacuum autem non est eorum que sunt. Uno quidē
igitur in eo exhibet demonstrat quod aliquid est vacuum.
Hic p̄bs ostendit quod hec oīa inequenitatem putabat sed
mellissius si ponere fens moueri. et iō dicit. ens ēē unū
mobile quod ipse p̄cessit ista p̄dītō alē. si morū localis ē
vacuum est. sed in illo argumēto ex opposito p̄sistit ad oppositū
praejudicat

Physiconz

ancedentis. sic scz q̄ si motus localis est. vacuum est.
Is vacui nō est. igit̄ motus localis nō ē. Et sic ipz plu-
res alij vacui esse demonstrat ex dicta roe de motu qui
nō p̄t esse ad plenii sed ad vacui

Alio vero mō. q̄r vident̄ quidē quedā coeūtia et calcantia vt t̄ r̄inū dicunt cū v̄tr̄ib̄ recipere dolia tanq̄ in ea que sunt vacua coeunte denato corpore: Amplius aut̄ et augmentū videt̄ om̄ibus fieri p̄ vacuū alimento quidem corpus esse. duo aut̄ corpora impossibile s̄l̄ esse. Testimoniū aut̄ et quod est de cinere faciunt qd recipit tantū aque quasi vas vacuū esset

Nic phs ostēdit quō antiq̄ p̄babant vacuū ēē cor-
porib⁹ imbibitū duab̄ rōib⁹ t̄ experimēto quāz p̄ma
ē. Q̄odensatio est iſq̄ vacuū ē corporib⁹ imbibitū. B̄is
p̄bāt q̄ in p̄denitioe corpora ingredunt̄ in seimūcc et in
rarefacto eelabunt̄ a seimūcez p̄ia p̄. q̄ prescīc in grez
diētes vel recipiūnt̄ in plenū aut in vacuū. nō in plenū
ut patuit̄. ḡ in vacuū. Oicūt em qdā q̄ sunt quedam
res que q̄i ex ip̄is impleta sunt vasa vsc̄ ad summum
ad huc vident̄ coēuntia et calcata in minorā spacia va-
cia q̄ intra se h̄nt̄. sicut dicit fieri de vino. Q̄i em dolia
plena sunt ad huc recipiūnt̄ v̄tres p̄ios et tenues et p̄cīz
pue recipiūnt̄ corpora tenuia paulatim immissa sicut cathe-
nas aut nummos. ita q̄ ext̄ est q̄ vas p̄iu plenū v̄i-
no vsc̄ ad summum ad huc recipit nummos pue p̄cīssu-
re et tenuis cui⁹ cām dixerūt illi ec̄. q̄ corpora illa intrant
in spacia vacua q̄ sunt intra vinū postq̄ vinū fuerit im-
pressum et q̄densatio p̄ corpora q̄ iniuit̄ in ip̄m. Sc̄da
rō ē augmentatio est. iſq̄ necesse est vacuū esse. B̄is ē no-
tum ad sensum. p̄ia p̄. q̄ augmentatio fit p̄ appositioez
nutrimēti q̄d est corp⁹. Iz nutrimēti appositiū at susci-
pitur in plenū aut in vacuū. nō in plenū. ḡ in vacuū. et
p̄ p̄is vacuū est. Experimēto p̄z de vase cinerib⁹ im-
plerō. Nā vas cinerib⁹ plenū tm̄ recipit aque quasi vas
vacuū sine cinerib⁹. Lui⁹ cām dicūt̄ ēē vacuū q̄d̄ sepat̄
inter p̄ticulas cineris et hoc qdēvēz ēē de cinere. t meli⁹
inuenit̄ in farina t quanto fuerit farina subtilior tanto
plus recipit aquita q̄ aliqui plus aque recipit q̄d̄ vas
vacuū cape p̄. Looperat̄ ad h̄ siccitas farinet cineris

Esse aut̄ affirmant et pythagorici vacuū et in-
gredi ipm a celo ex infinito spiritu tanq̄ respirā-
ti. et hoc esse vacuū qd̄ determinat naturas tan-
q̄ sit vacuū separatio quedā eoz. q̄ sunt psequēter
et determinatio et hoc esse primum in numeris.
Vacuū em̄ determinare naturā ipoz. Ex quibus
quidem alij dicunt esse. alij vero nō dicunt. sere-
t̄ et huiusmodi sunt.

Hic p̄hs ponit opinionē phoz innaturalis loquenterū
Or dicunt innaturalis locuti ppter duo qz non pcedebant ex naturalibz ratiōibz sicut alij phizacū ponētes
Fuit aut̄ istoz sc̄s p̄thagoricoꝝ dicētū infinitū vacuū
ē et extra celū et mundū ē et celū dixerūt magnū aīal
ē qd̄ sp̄itu suo anhelando et respirando in sc̄pim at̄
trahit vacuū ex infinito vacuo qd̄ est extra elementū et
illud vacuū inspiratū separat naturas rez in mūdo di
stinctaz ab inuicē tanqz vacuū sit id qd̄ separat ea q sum

Arestotelis

ad initicē. t̄ q̄ sunt p̄sequēter t̄ dicit hoc determinans
pm̄ esse in numeris faciens discretōem. et p̄ numeros
determinat alia. q̄ numeri fūi cos p̄ncipia erūt rep̄ sen-
sibiliū t̄ eoz rō fuit. q̄ id qđ distinguis et dividis vacuo
aut diuidis vacuo aut pleno. nō pleno. q̄ hoc est p̄tinū
in oēm loci sui dimēsionē. q̄ distinguis vacuo et distin-
guitur. Hec igit̄ sunt fere ex q̄b̄ phī dixerūt esse vacuū
et ex q̄b̄ ali⁹ negant ipm̄ ēe. Q̄t̄ reducī posse ponētur
ē vacuū ad tria. Quidā em̄ dixerūt locū infra celū sepa-
tum a corpe sicut democrīti: s̄ et leucippus et hez̄ sunt
inducte roes de vacuo. Quidā aut̄ dixerūt ipm̄ ēe in
bibitū in corporib⁹ naturalib⁹ porosis. t̄ q̄ ipm̄ fieri rāb̄
refactōez t̄ p̄densatōem sicut dixit xirtes t̄ h̄moi roes
nō sunt habite supra. Et ap̄ter ipm̄ dixit aristoteles q̄
feret tot et h̄moi roes sunt quot et quales posite sunt ex
q̄b̄ ali⁹. pbant ēē vacuū t̄ ali⁹ improbat ipm̄ esse.

Incidunt dubia quo
ruz pīm ē q̄e cīnis aut farīna aliq̄i plus capit aque q̄as
vacuū Solo ppter tres causas quāz pīma ē cō
mīscibilitas q̄ subtīlis ē cīnis et p̄cipue farīna et cōmī
cetur aque et terminat ēa et aqua p̄tinet farīnā et effici
vtrūq̄ retentū alterius Scēda cā est cīneris et farīne
porositas q̄ aqua terinet in poris cīneris et farīne q̄ fa
rīna h̄z poros obliquos ex q̄b nō p̄t effluere aqua et
io magis p̄tinuat p̄ aquā et aqua euaporante p̄tinue ma
net indurata Līmis autē magis h̄z poros amplos et re
cteos et io sorbet aquā fortiter s̄ nō bñ retinet et io aqua
effluente et euaporante discōtinuat cīnis Tercia cā est
corruptio aque fīm ptem a siccitate cīneris q̄z q̄n diuī
ditur in ptes et miscerur aqua tūc in pte corrūptis cū
iis signū infallibile est q̄z q̄n postea expīnit nō tan
ta est quanta fuit q̄n infundebat et minus est q̄n pūs et
hoc p̄cipue evenit in farīna q̄z in illis poris trāfusis re
tinet ita q̄ forte nulla aqua expōni possit quando be
ne fuerit admīcta farīne.

Secundū dubium est

An impossibile sit duo corpora esse in eodem loco. **E**t vide p^{ro}imo q^{uod} nō possunt duo corpora esse in eodem loco p^{otest} potentia^m diuinā. Nā situs est de rōne loci. sed si duo corpora sint in eodem loco manebunt quāta^m q^{uod} sunt corpora. t^{amen} p^{otest} non p^{otest} situs ab eis separari. **S**cōdo. deus nō p^{otest} separare pro priā passionē a suo subiecto. situs autem de p^{ro}dicātō p^{otest} positionis est propria passio corporis. igitur nō p^{otest} a corpore separari. **T**ercio. si duo corpora essent in eodem loco. tunc esset penetratio dimensionū. illa autem impossibilis est. igitur duo corpora nō p^{otest} esse in eodem loco. **Q**uarto. in ferro ignito sūl est ferrum et ignis et sunt duo corpora. igitur sūl duo corpora sūl in eodem loco. **C**onfirmat. si duo corpora p^{otest} esse in eodem loco. igitur totū vnuersum p^{otest} ē in uno grano multij. q^{uod} qua rōne duo corpora sunt in eodem loco. cadērōne 7 mille milia. et sic deinceps. **Q**uinto. si duo corpora p^{otest} esse in eodem loco. tunc idem accēs numero est in diuersis subiectis. q^{uod} locus causat ubi. igitur idem loc^{us} causat idē ubi ergo si duo corpora sunt in uno loco tunc etiā erit unum ubi in diuersis corporib^m. **S**olutio duob^m modis est aliquid impossibile. uno mō simplē. q^{uod} sez p^{otest} nullam potentiam fieri potest. et sic illud dicitur impossibile quod implicat p^{er}adīcōnem. sed quod p^{er}adīcōm implicat p^{otest} nullam potentiam fieri potest etiā si sic diuina. quia illud

S 1

Quoniam homo p̄t intelligi h̄o p̄t dīg
fāctū

Liber de Mūro

Serendo aliqnd cō-
pōssibile p̄t quād

Ex dīcī p̄mērī ad
dīmīt vītātā locī

Ex duplē sitū fīz

Ex duplē p̄fī p̄fī

q̄ s̄ est nūl nō p̄t cadere sub aliqua potētia. cū obiectū potētia est esse. t p̄t q̄n̄s aliqd illud aut q̄d p̄radictio nem implicat nūl est. igif nō p̄t esse obiectū aliqui⁹ potētia. Alio mō aliquid est impossibile fīm q̄d. q̄ sc̄z nō cadit sub potētia creature. Et rō istius distinctionis ē q̄d deus habet essentia infinita et p̄t q̄n̄s potētia infinitam. q̄ potētia et essentia se adinuic̄ sequunt. t ideo quicqd aliquo mō h̄z rōem entis hoc p̄t fieri a deo. sed creatura h̄z potētia finita. q̄ h̄z essentia finita. t ideo aliqd p̄t cadere sub potētia diuina q̄d nō cadit sub potētia creature. p̄t hoc dīm est ad q̄ntū. t duo corpora ēē in eodē loco est impossibile p̄t potētia creatā. q̄ tūc ēē penetratio dimensionū q̄ est impossibilis. et sic seq̄t ut inquit dīs albertus. q̄ quātitates duoz̄ corporoz̄ ēēt eedē h̄z quoq̄ quātitates sunt eedē. illa quāta sunt eadē. igif duo corpora efficerent vñū quantit. h̄z hoc ēē incōueniens. vt declaratū ē circa textū. nō en ē impossibile p̄t potētia diuina q̄m duo corpora ēē in eodē loco nō implicat extrinsecum. q̄ ex diuersis p̄ncipis nō sumit vītātā locī et vītātā corporis. q̄ vītātā corporis sumit ex vītātā mate rī. q̄t p̄ncipī in diuinduato. sed vītātā locī sumitur ex vītātā sitū. ex diuersis locī ex diuersitate sitū. Et q̄ esse in loco circūscriptiū sicut nunc loq̄mūr de loco p̄uenit alicui ex p̄e sitū inde est. q̄d deus p̄t p̄seruare aliqd corporis sub sua materia t separare sitū ab illo corpe et tunc poterit hoc corpe ēē cū alio corpe in eodē loco. Ut quo enī sitū non ē de rōe corpori h̄z solū qdā p̄dī adueniēt corporibz p̄ coparōnē ad locū extrinsecū. iō p̄t deus absoluere sitū ab aliquo corpe t erit hoc corp⁹ cū alio in eodē loco. Ad obiecta in oppositū. Ad p̄mū dīm est q̄ duplex est sitū. Aliqnd est sitū de gene re quātitatē fīm q̄ quātitas dī habere positōem in p̄tī nūo et ille sitū p̄cat ordinē p̄tī in toto et sic p̄cedit q̄ talis sitū nō p̄t separari a corpibz naturalibz. q̄ corp⁹ nō manet naturale nisi habeat debitū sitū p̄tī quātitatū rum in toto. Alius ē sitū de p̄dicātō p̄tī aut sitū qui significat ordinē p̄tī ad totū et ad locū et talis sitū non est de rōne quātitatis t sic dīm ē. qdā h̄z corpus q̄d est cū alio in eodē loco separa a tali sitū. t sic corpus xp̄i in ascensu ad celos fuit sūl cū corporibz celestibz et hoc iō. q̄ corp⁹ celeste est indiuisibile. igif nō p̄t cedes re corpī qdā aduenit sibi. oportet ḡ p̄t corp⁹ xp̄i fuit sūl cū corpe celesti. sic etiā xp̄s exiuit vītātā vītātā arq̄ intravit ianuā clausis ad discipulos. Ad sc̄dm dīm ē. q̄ duplex ē passio. qdā ē q̄ oris p̄cīse ex p̄ncipis intrinsecū aliquid nature. sicut risibile dī hoīs passio. t talis nūq̄ p̄t separari a suo subiecto p̄ aliqui⁹ potētia. q̄ ē naturalis subiecto ac fluēs a p̄ncipis subiecti. et sic p̄ncipis manēt nō p̄t talis passio nō ee. Alius ē passio alicui⁹ q̄ oris ex aliquo subiecto p̄ coparōnē ad aliqd extrinsecū sicurvisibile dī passio coloris. q̄ oris ex colore p̄ coparōnē ad potētia visuā. et eo mō sit dī passio quātitatis. q̄a oris a quātitate p̄ coparōnē ad locū extrinsecū. t talen passione p̄de⁹ separari a subiecto. q̄ nō oportet tūc subiectū variari absolute. h̄z sufficit ipm variari in ordine ad extrinsecū. t h̄z sit per ablatōem alicui⁹ extrinsecū. Eodem mō in corporibz gloriōsibz p̄t visibilitas coloris a colore separari. q̄ talia corpora etiā veraciter colorata. suos colores etiā visibili corporali ad nutū ostendit aut nō ostendit. Ut q̄ etiā p̄t. q̄ nō p̄t esse duo corpora in eodē loco per potētia naturale siue creatā. q̄ illa nō p̄t imutare naturalem cursū t habitudinē rei. cū igif sit naturalis oria

Quartus

tur ex quātitate nō p̄t immutari p̄ potētia creatā. vītātē tūc p̄ potētia increatā h̄z diuina. q̄ sicut potētia diuina ē institutrix nature. ita p̄t etiā mutare ea q̄ sequunt naturā. t iō potētia diuina fieri potest. q̄ sint duo corpora in eodē loco. Ad tertū dīm est. q̄ dimensions siue quātitates duobus modis capi p̄t. Uno mō fīm q̄ p̄t eis ortur sitū de p̄dicātō quātitatis t vītātē sitū de p̄dicātō p̄tī. t sic ip̄ossible est dimensions se penetrare t esse simul. Alio modo accipiuntur dimensions siue quātitates fīm q̄ ab eis absoluitur sitū de p̄tī tāmento p̄tī. t sic p̄t dimensions se penetrare sine aliquo inconvenienti. q̄ repugnantia penetratiōnē dimensions ex hoc est. q̄ tales dimensions habent ordinem ad locū si igitur ille ordo absoluitur non est in cōueniens dimensions esse simul per potētia diuina. t sic possibile est deo facere penetrationem dimensionū. t non est possibile potētia create. Ad quartū dicendum dīm dīm Albertus t ferrū et ignis non sunt in eodē loco ita q̄ dimensions vītātē sunt intra dimensions alterius h̄z ferrū corpus porosum est. t ita in positiōe ipsius ferrī p̄t p̄seruari ignis. Aut dīm est fīm sc̄m thomā. q̄ in ferro ignito nō sunt duo corpora sed estim vītātē corpus substancialiter. h̄z ferrū. t aliud corpus p̄maliter enī. et non substancialiter h̄z ignis. Sed si dicatur ferrum ignī generat ignem. igitur h̄z in se substancialiter ignē. q̄ nūl generatur nisi a suo sūl. Ad hoc dīm est q̄ duplē aliqd generat ignē. t p̄ncipaliter t instrumentaliter. licet igitur q̄d generat ignē p̄ncipaliter est ignis siue alia substantia. sed q̄d generat ignem instrumentaliter p̄t esse calor in quo saluatūr vītātē ignis. t sic est de ferro ignito. q̄ calor existens in ferro ignito generat ignem in stramine aut in alia materia nō p̄ncipaliter t instrumentaliter. Ut simile est de semine decisio ad aliquo animali. quia semen non est aīal et tamē generat aīal. q̄m in semine est virtus ipsius aīalis a quo diffunditur t grā illius virtutis semen instrumentaliter generat. Ad p̄tī marionē est dīm. q̄ duplē accipīm̄ corpora vītātē. uno modo quātū ad materiā acceptā absolute. et sic nō repugnat rotū vītātē esse sub p̄ua quātitatē. q̄ materia de se nec est qualis nec quāta sī primo metaphysice. et ideo habere magnā quātitatē vel quātū nō repugnat materia. Alio modo capiuntur corpora vītātē fīm formas substanciales. t sic repugnat corpora vītātē esse sub quātū p̄ua quātitatē q̄ forme rerū nō p̄seruāt nisi in determinata materia habēt certā quātitatē. Ad quintū dīm est. q̄d illud corpus q̄d reperitur in eodē loco cū alio corpore nō habet in se vītātē. q̄d absoluere a loco et habet locū alterius corporis in quo recipitur. et ideo illud corpus in quod aliud recipitur est in loco. et habet in se vītātē. et p̄pli gratia. si corpus h̄umanū est in eodē loco cū corpore celesti. tūc corpus celeste est in loco t non corpus humānum quod recipitur penetratiōne in corpus celeste. et corpus celeste habet in se vītātē. et nō corpus humānum

Tertium dubium est.

An idē corpus potest esse in diuersis locis p̄ quācūm̄ potētia. Et videtur q̄ sic. q̄ corpus christi est in diuersis altariis agitur idē corpus est in diuersis locis.

Solutio q̄ non. quia illud non est possibile quod implicat contradictionem. sed idē corpus esse in diuersis locis implicat contradictionem. igitur non est possibile.

Et Corpus Christi p̄t sub p̄pēb̄ sacramentaliter. q̄d sūl manet p̄tī p̄pētū et h̄z manet corpus. Et p̄pētū ab h̄z sūl p̄tī p̄pētū. Et Corpus Christi p̄t sub p̄pētū.

Vnde quod non est quod est per loco non sibi
poterit esse intelligente sed non quod est
per loco non sibi

Physicon

unum corpus esse in diversis locis. Minus patet, quia
tale corpus erit idem et non idem. Et quod sit idem cor-
pus in quodam supponitur, et si est in diversis locis tunc
hoc idem corpus erit duo corpora, quia locus circumscri-
bit locatum gratia quantitatis quia non quanta sunt
in loco circumscripere ergo ubi corpus est diversa loca sunt
diuersae qualitates corporum locorum. sed quod est ex parte
materie, igitur ubi sunt diuersa loca ibi est alia et alia ma-
teria sed materia est principium individualiter. igitur
ubi est alia materia ibi est aliud corpus individualiter.
si ergo idem corpus est in diversis locis erit idem cor-
pus et non idem quod implicat contradictionem.

Ad obiectum in oppositum dicitur quod duplicitate est ali-
quid in loco uno modo localiter, et circumscripere, et sic cor-
pus christi est in celo imperio soli. Alio modo aliud est
in loco sacramentaliter, et sic est in pluribus locis. Com-
paratur sic ad locum non per se sed per accidens ratione speciem
sacramentalium, et illud pertinet ex hoc quod corpus christi sit
in loco per questionem panis in ipsum, quod ergo plures par-
tes panis pertinet in idem corpus christi, ut christus
est in diversis locis sacramentaliter. Et esset si sic ceterum
ligna transubstantiantur in unum lapideum idem la-
pis est in diversis locis lignorum.

Quartum dubium est

Non posito per pythagoreum aliquo modo sustineri. Sic
sunt similitudine, quod extra celum est infinitus spiritus. Ideo
qui suo statu id est sua operatione distinxit res ab innuicem
vacuo, id negat de vacuo. quod non est ens reale. Et
sunt per intelligi secundum vulgares quod vulgares distinguunt res
ab innuicem per vacuum id est per aerem medium quod ipi dicunt
vacuum, sed propter loquendam non est vera. Aresto, in de ista
opinione nihil praesupponit, eo quod equum vidi sunt non
magine vacui et extra ratione et vixlo loquendi phos.

Ad quale autem se habeat oportet accipere quod
significet nomen, videtur autem vacuum locus esse in
quo nihil est, huius autem causa est, quod omne quod
est corpus opinatur esse. Omne autem corpus in lo-
co est, vacuum autem in quo nullum corpus est, quod
sic ibi non est corpus nihil esse hic. Corpus autem
iterum opinatur esse tangibile. Unde autem quod ha-
bet gravitatem aut levitatem. Accidit igitur ex sil-
logismo hoc esse vacuum in quo nihil est graue
aliiquid aut leue. Hec quidem igitur ex syllogis-
mo sicut prius diximus accidit. Sed inconveniens
est si punctum vacuum sit. Oportet enim locum
esse in quo loco corporis sit spacio tagibilis.

Istud est secundum capitulo huius tractatus in quo plures inquit
descriptiones vacui, et excludit rationesphantum vacuum esse
et secundum hoc capitulo in duas dividit pres. secunda ibi, neque
una aut. Quatuor igitur ad primam precepit dicitur, quod per
matuus aut negatuus de vacuo non potest declarari nisi prius
accipias, quod non ipsius vacuum, cum iam id quod quis per questionem
nem an res est non est, debet determinari, oportet quod
accipias non definitor, et postea in qua ratione hoc sit genus
eius quod ponitur esse genus, et hec differentia quod in
utrumque est hoc ita esse inveniatur inveniatur in alio genere
tunc scilicet quoniam res non est. Describitur autem vacuum tribus defini-
ciis.

At vero non est definitio definitio directe
quod est in definitio definitio directe
quod non est in definitio definitio directe

Arestotelis

prionibus. Quare prima est vacuum est locus in quo nihil est
accipiendo locum non per superficie corporis continentis, aut spa-
cio quod est inter superficies continetis suppositum, sed per capacita-
te cuiuslibet rei quilibet modo dicta. Et est hec descriptio val-
de eius non ponens vacuum aliquam esse naturam determinata
causa huius, quod opinantur quod est ens corporis, et quod est corp-
us in loco, et sic vacuum dicitur esse in quod nullum corpus est, et in rati-
onibus est id quod nihil est, quod non est corpus ibi nihil dicitur esse. Pre-
terea est corpus dicuntur hec gravitate et levitate et ceteras
dicas tagibilia causa istius quod in quod nullum est tagibile cor-
pus quod ibi sit vacuum. Hoc igitur ex syllogismo accidit quod syllo-
gizar quod ex positio antiq[ue] devacui descripsit. Secundum ap-
ponit alii descriptores ista reprobat dices, quod sic acci-
dit eis inconveniens, quod non ponit vacuum aliquam naturam
determinata, sed negat eum definitum ipsum diceres, sed esse
vacuum in quod nihil est, sed quod est in vacuum, quod per
sum est in quod nihil est, sed est inconveniens est quod vacuum sit spacio
quod est in loco, quod est in spacio divisible in puncto, et ita divi-
sibile est in dividibili quod est inconveniens, igitur locus et vacuum non
debet sic determinari sed quod vacuum est in quod nihil est et locus sic
id quod capax est alieuius quoconque modo.

Hic igitur videatur dici vacuum uno quod non est
plenum sensibili corpore secundum actum. Sensibile autem fin-
tacum est gravitate huius aut levitate. Unus et sic divi-
sabit aliis quod utriusque dicat, si habeat hoc spacio
color et sonum, ut vacuum an non. Aut manifestum
est, si quod accipiat corpus quod tangit vacuum
esse, si vero non minime.

Hic igitur ponit secundum definitum vacuum dices, quod vacuum
est spacio non plenum sensibili corpore secundum tactum. Et hoc repro-
bat plures, quod sic definitum vacuum a negatione generis spacio non
est negatio vel levitate, sed est in sensibili secundum tactum est id quod
est in gravitate vel levitate. Unde etiam aliis dubitare possunt
in hac antiqua descriptione quod debeat dici, tali hypothesis
facta quod spacio sit plenum color et sonus, ut sit vacuum dis-
cendum, aut non. Manifestum est enim si dicatur nihil est plenum ne
sit quod graui vel leui corpore plenum est quod spacio illud est vacuum
Si autem illud non dicatur plenum est et alia quod plena sunt quae
quod tunc istud spacio minime dicuntur est vacuum. Et describi
potest vacuum sicut nunc dictum accidit quod celum rotum est vacuum
quod non est plenum corpore sensibili hinc gravitate vel levitate.

Alio autem modo in quo non est hoc aliud neque subha-
bit corpora. Unus quod dicitur vacuum est corpus
materia quod quod est in loco dicentes id est hoc et non binum.
Materia quod est non est separabilis a tribus. Vacuum
autem quod dicitur sicut separabile. Omne autem de loco determi-
nat est et vacuum locum necessarium est eis est plenum
corporis. Locus autem quod est et quod non est dictum est. Mani-
festum est quoniam sic quod vacuum non est neque separabile neque
inseparabile, vacuum enim non est corpus sed corporis
spacium volunt esse.

Nicponit tertiam definitum vacuum quod est plato
nico dices, quod vacuum est in quo non est hoc aliud, hoc est
subhabit corpora perfecta per formam subiectam in qua ratione motus
dicuntur quod est platonici corporis materia et vacuum anque ha-
bit formam, et hoc innuit plato in timeo, ubi dicitur quod mate-
ria est forma, et hoc enim verissime dixerunt et locum

S 4

Liber

reprobatur testimoniis & finis
francis variis

Definitio vacuum
vacuum est locus non repletus
corporis corporis naturae
non repletus

q: locū & materiā idē esse dixerūt sicut dictum est sup̄ de hēsiodo. nō tñ bñ in hoc dixerūt. **O**c p̄hs definitonem istā rep̄obat dicens. q: materia nō separabilis est vlt̄ a rebus. ita q: ipa sit q: se sola vel ab oī forma separata & nuda. s: vacui ab antiquis p̄his ponit sicut separabile a corpore qd̄ aliqui est in ipso. igit̄ materia nō p̄t dici vacuum. **E**t p̄tra oīs istas definitōes vacui est id qd̄ de loco sup̄ius determinat̄ est. et vacuum locū necesse est esse s: corpe p̄tū. **E**tiam supra dictū ē in tractatu p̄cedēti qualiter locus est et qualiter nō est. Manifestū ē qm̄ vacuum hoc mō nō est sicut dicitur ipm̄ eī spaciū extra corp̄ se parum ab ipis aut in ipis corporibz iblibitū sicut dicunt dicit̄es poros raroz corpori eī vacui et intra corporibz naturā p̄tentiu. **A**mbe aut̄ iste secrete volunt q: vacuum sit nō corpus s: corporis spaciū hoc est h̄ns dimensiones corporis in qbꝫ recipit corpus tres corporis dimensiones. cū em̄ supra ostendit̄ est. q: locus est superficies p̄tinens et p̄tingens corpus qd̄ nō est aliqd̄ locati. et q: locus nō ē ipē dimensiones spaciū q: sunt intra superficies corporis p̄ten- ti. et qd̄ est intra superficies corporis p̄tinētis nō est spaciū aliquaz dimensionū nisi dimensionū illaz. q: sunt corporis p̄tentia in loco. **O**cc̄ibus manifestum est. q: vacuuū nō est etiā dimensiones spaciū separati & q: nō sunt ibi aliqd̄ dimensiones separate a corporis in loco p̄tentia dimensionibz.

Vnde et vacui videſ̄ aliqd̄ esse q: & locū. et propter hoc acceptū est. Prouenit cīn motus q: est fin locū & locū dicentibz esse aliqd̄ p̄ter corpora incidentia & his qui vacui. **C**aſam autē motus opinant̄ esse vacui sic. sicut in quo mouetur. hoc aut̄ erit quale locū qd̄ē dicunt esse.

Nic p̄hs oñdit q: vacui dī aliqd̄ eoz quoz est locū q: ponit locatoz esse receptaculū. et p̄ter hāc cām acceptū est. et ab antiquis sup̄positū vacui esse. Et iō vnam rōnem h̄nt dicentes vacui esse. et illi q: dicunt locū esse spaciū qd̄ā separatū. dicentibz em̄ esse loci mutatōez aliqd̄. et aliqd̄ esse locū p̄uenit etiā s: rōn aliqd̄ esse vacuum p̄ter formā corpori et separati a corporibz q: per motū incidente in ipm̄. H̄iem dicunt q: vacui est aliqd̄ et opinant̄ q: vacuuū est cā motus localis hoc mō sicut id dī esse cā in quo et in qd̄ fit motus localis. hoc em̄ est tale aliqd̄ quale dicunt esse locū. erit em̄ receptaculū spaciū in quo locat̄ s: eos dimensionis corporis moti. hoc at̄ etiā dicunt vacuū. At̄ hoc fuit. q: cū nō p̄t motū corporis esse ad plenū. eo q: duo corpora non p̄nt cē in eodē loco. oportet vt eis videſ̄ q: sit aliqd̄ vacui qd̄ s: suas dimensiones est receptiuū dimensionū corporis moti.

Nec vna aut̄ necessitas est si motū est esse vacuū. Om̄ino qd̄ē igit̄ om̄is motōnis neq: vñ. vnde & mellissium latuit alterari nāq: p̄tingit plenū. Sed neq: s: motū locū. Sunt em̄ sub ingredi ad inuicē p̄tingit si nullū spaciū separabile sit p̄ter corpora mota. et hoc manifestū ē etiā in continuoꝫ renolutōibz. sicut in his que sunt humidorum.

Ista est scđa p̄s huius capituli in qua p̄hs excludit vacui esse. ethoc duplī. p̄mo hoc facit de vacuo separato a corporibz. scđo de vacuo imbibito corporibz. ibi. p̄tingit aut̄ densari. Quantū igit̄ ad p̄mū dī p̄hs. q: ratōz

Quartus

nes qbus. p̄babant vacui esse. nō esse efficaces. **O**t sol ut p̄mo p̄ncipalē eoz. rōem q: fuit. motus est. igit̄ va cui est. et hoc sic. qz aut̄ accipiunt q: motū in genere caſatur avacuo. aut in spē motus q: est fin locū. sed neutr̄ illoꝫ dōm̄ est. igit̄ ratio illoꝫ est insufficiens. **M**inor p̄batur q: nō in genere. qz non est necesse q: ideo oīs motus excludat̄ nō ponendo vacui. q: potest aliqd̄ plenū alterari. ergo ad minus alteratio q: est motū p̄t̄ fieri sine vacuo. Nō in spē cū nō excludit om̄is motus locālis. qz fieri potest q: corpus vñ subingredit̄ in aliud. p̄ hoc q: illud cedit sibi & motū locale q: modū in spissatōnis suis p̄densatōnis. et istud satris manifestū est in corporibus q: p̄tinua sunt cū p̄m̄ pres reuoluunt sicut aer aqua q: sunt de numero humidior. hoc em̄ pres mouet̄ tur sūg alias & alie cedunt alijs p̄ter hoc q: aliqd̄ spaciū cūm̄ vacui in eis ponat̄. qz humida corpora cū sunt male terminabilia nō p̄nt in se habere h̄mōi p̄tia separata. et sicut est de motu p̄tū ipoꝫ. ita est de motu corpori que mouent̄ in ipis. talia em̄ corpora cedunt sibi & cōp̄mūtur densata in minorē locū. et ampliant̄ rarefacta in locū maiorē p̄ter hoc q: aliqd̄ ipis addat̄ aut auferant̄ fin̄ materiam.

Löttingit aut̄ densari nō in vacui. sed prop̄ter quod ea q: insunt elabunt̄ vt aqua collusa ac̄re qui inest augmetari nō solū ingrediente aliq: quo est et alteratōne vt si ex aqua fiat aer

Hic p̄hs solvit rōnē ponentiū vacui esse corporibz imbibitu et p̄mo solvit cā q: est de p̄densatōne dī cens. q: p̄tingit densari huiusmodi corpora nō in vacui quod extra se vel intra se habent. sed p̄ter id q: ea que sunt in ipis elapsa elabunt̄ ab eis ac dissolum sicut aer q: p̄tineat̄ aliquādo retentis in aqua spaciis. et egreditur ab ipa et tunc aqua vel alia corpora immissa resident in locis aeris sicut dicit̄ fuit de numeris aut cathemis immisſis in olio aqua vel vini. Non solū aut̄ fit hoc ingrediente alio in aquam et diuidente ipam aut implēte sed etiam ex sola alteratōne qualitatū p̄maꝫ que transiunt̄ substantia aque. sicut quando ex aqua fit aer. tunc em̄ sine additōne sub statu accipiunt pres quātitatem maiorē & replent maiorē locū qz p̄s. et ecōuerso cōdensant̄ p̄ter hoc q: aliqd̄ ipis addat̄ et p̄trahūr immixtū locum quādo ex aere fit aqua & accipiunt quātitatem minorē.

Om̄ino aut̄ et que est de augmento ratio & in cinerē diffuse aque ipa seipam ipedit. aut em̄ nō auger̄ quodlibet. aut nō corpore aut cōtingit duo corpora in eodē esse. Dubitatōem igit̄ volunt cōmūnē soluere. sed nō demonstrat̄ vacui quō est. Aut oē eē corporis necesse est vacui. si p̄nit̄ auget̄. et auget̄ p̄ vacui. Eadē aut̄ em̄ cinerē ratio est. Qd̄am igit̄ et ex quibz demonstrant̄ vacui soluere facile sit manifestū est.

Nic p̄hs solvit rōnē de augmento et de experimēto dicens. q: vniuersaliter ratio quā inducit̄ de augmento & de experimēto aque diffuse destruit seipam in hoc q: p̄bat esse augmentum qz questio de augmento tali ratio posita ita manet postea sicut prius.

Physicorum

at taliter videri potest. Dicitur enim quod corpus augeatur per vacuum sicut ipsum dicunt. tunc sequitur unus trium inconvenientium, scilicet vel corpus non augeretur in qualibet parte et sic oportet quod vacuum sit in qualibet parte. et sic corpus est ipsa vacuum. tamen augeretur per corpus augens sed per incorporeum. hoc at inconveniens est. quod corpus non accipit additorem per incorporeum aut augeretur per corpus et sic duo corpora erunt in eodem loco finis eos. ergo relinquitur quod questione de augmentatione non est soluta per vacuum. quod adhuc queritur si augmentatio etiam si ponatur esse vacuum. non ergo probatur esse vacuum per augmentum. sed potius dubitatem nobis est in ipsius communione volunt soluere per vacuum positionem. et tamen solvere eandem non potest. quod cum augmentum propriez animato est et non elementorum. et ad hanc scientiam non pertinet soluere hanc questionem sed ipsa venit soluenda in libro perigeneseos. et etiam in libro de aria. Quod autem ratione ponitur de aqua in cinere insueta quo ad hoc est per ipsum non probant vacuum esse. Si enim aqua ranta intraret in cinere quieta in vase sine cinere intraret. oportet finis eos non tam vacuum sit inter particulas cineris. sed oportet quod ibi sit cinis vacuum et sit ipsa vacuum quod est inconveniens. quod finis hoc nihil est de cinere in vase. Soluenda autem est questione de cinere sicut soluta est supra. Manifestum est igitur ex dictis. quod facile est soluere rationes illas ex quibus intendebatur demonstrare esse vacuum quoniam per ipsas vacuum esse non probant.

Quoniama autem non est vacuum sic diuinis sicut quodam dicuntur dicemus iterum. Si enim est uniuscuiusque loci mutatio aliquam simplicem corporum naturam. ut ignis quodam sursum. terre aut deorsum. et ad medium manifestum est quod non vacuum erit calori mutationis. cuius igitur causa erit vacuum. Videlicet at calorem finis loci huius aut causa non est.

Et istud est tertium capitulum in quo plus ostendit protra antiquos vacuum non esse spaciū separati necessarium ex parte motus localis ita scilicet quod vacuum sit eius causa sex rationibus. Quia prima est. quod corpora aliunde habent per mouentur localiter. igitur non oportet vacuum ponere propter motum localē. Antecedens patet. quod finis sua natura corpora naturalia ad sua loca mouentur. ita quod se habent naturale percipuum mouendi et quod se habent extra sua loca naturalia mouentur per violentiam. Vel sic corpora simplicia quod mouentur a sua natura mouentur. sicut ignis quod naturalis mutationis loci est moveri sursum. terre aut deorsum et ad medium. tunc manifestum est. quod vacuum non potest esse calori mutationis quoniam ostensum est supra in tractatu de loco. quod locus naturalitatē habet ad locum. et ideo habet potentiam trahērem ad se locum in ipso quādō mouet ad ipsum. talem conaturalitatem et potentiam non habet quod est ostendere in vacuo. cui vacuum non sicut nisi dimensiones que sunt unus rōnis viribus et nūscit est in ipsis natura superioris et mediū natura.

Amplius si est aliquid velut locus prius corporis cū sit vacuum quod mouebit positiū in ipso corpore. non enim iam in omni. Eadem autem ratio et ad locum esse aliquid opinantes separati in quā fieri quod fertur. Quod enim mouebit positiū aut manebit et de sursum et deorsum. et de vacuo puenit eadem ratio merito. vacuum enim locum faciunt esse dicentes

Aristotelis

Et quod iam inerit aut in loco aut in vacuo. non enim accidit cū totū positiū sit sicut in separato loco et suffidente corpe. Pars enim nisi scorrum ponatur non erit in loco sed in toto. Amplius si non est locus vacuum non erit.

Hic plus ponit secundum rōnum. si aliquid supponatur esse vacuum ut locus quod habeat potentiam trahēre locum per modum dicitur de loco. et dicatur vacuum esse locus corpore prius. cū sit vacuum a corpore separatum. tunc oportet quod corporis positiū in ipsum moueat alicubi in ipso. hoc est in aliquā per rem spaciū eius quod dicitur esse vacuum. quod dictum est. quod motus corporum simplicium non est nisi ad unam prem spaciū. et sic ista ratio inducit est communiter propter ponentes vacuum esse spaciū separatum. et propter ponentes locum esse dimensiones spaciū separati in quod mouetur id quod fertur. quis enim spaciū cum illud quod dicitur esse vacuum vel locus ponatur habet re potentiam trahēre corporis. tamē cū spaciū illud non sit nisi quietitas quod viuis rōnum est finis oīm sui premi. oportet quod potentia trahēria sit per viū modum et viā rationem in omnibus prībus spaciū illi. et hoc supponendo queritur. quod moueat id quod ponitur ipsum. aut quod manebit aut enim ad oīm prem mouebit aut ad nullam. et similiter in omni propter ipsum mouebit. aut nūscit. Similiter queritur qualiter in ipso est sursum et deorsum. Non enim videtur esse in ipso nisi quod ad nos sicut est in mathematicis dimensionib⁹ sicut dictum est in tractatu de loco. De vacuo autem merito convenienter eadem ratio cū vacuum etiam ponatur esse locus separatus sive prius corporis. Adhuc autem queritur. quod corpus in eo est ei. Non enim quodam est in ipso finis viā premi est magis naturalis corporis locatio quam finis alia. Sicut inest ei. rūc queritur. an sit in ipso sicut in loco naturali habet naturalitatem ad locum. aut in spacio vacuo tantum quod dicitur esse corporis receptaculum. Similiter non possunt dicere cām sic dicentes esse vacuum nec modum per quod id quod est in ipso sive in loco sive in vacuo inest ei. aut enim est in ipso per se. sive totū. aut per accidentem sicut pars. et dicentes locum esse separatum spaciū. et vacuum esse ponentes causam non habent quā reddant ita quod totū sit in illo spacio per se. et per accidentem. Non enim accidit totale corpus esse per se in aliquo spacio separato permanenti supposito sicut sepe dicitur est. ergo nec per se erit in ipso per accidentem cū totū non sit in eo per se. pars enim non potest dici esse in spacio illo per se nec accidit quod totū sit in toto spacio illo per se et per dimensionem prius sit per se in prībus spaciū. quod pars non est in aliquo loco per se nisi scorrum et diuinis ponatur a toto. sed potius cū totū sit in loco per se. pars est in toto et in loco totius per accidentem. si igitur locus sit separatum positus non potest esse eo quod non est causa motus nec actus nec existentia in loco per se vel per accidentem. igitur 2st quod non sit vacuum. Et potius ratio sententiale sicut sumi. si ponatur vacuum. tunc non erit ratio assignanda causam motus naturalis et quietis quod corporis naturale mouet ad aliquā locū. propter quietem tamen quā habet cū ratiō loco. ut gravitas deorsum mouentur quod ponuntur in gravitate cū illo loco et ideo corporis dicitur ab aliquo loco. quod disconvenit cū eo in aliquo. sed ponendo vacuum non erit ponentia aut disconvenientia corporis ad invenientem. igitur corpus naturale non mouebitur nec quiescit.

Accidit autem dicentibus esse vacuum tanquam naturalis si quodam est motus proprius magis est. si alio-

Liber

quis intendat nō ptingere moueri nihil si sit vacuum. Sicut em̄ ppter sile dicentes terrā q̄dēce resic et in vacuo necesse est quiescere. Nō em̄ q̄ magis et minus mouebit. fīm em̄ q̄ vacuum est nō habet differentiam.

Hic ostendit phus q̄ nō tantū ex ratōnib⁹ inductis ex motu ostēdit nō esse vacuū sed etiā insup ostēdit ex ip̄is q̄ ex cā ex qua dixerunt esse vacuū separū auctorēs vacui debent magis dicere contrariū hoc est esse plenum id in quo est motus fīm locum. Et sic potest sumi tercia ratio si est vacuū tunc nihil ptingit moueri neq̄ naturalē neq̄ violente. sed hoc est incōueniens. Dñor patz a sili lūmpo ex cauā quā qdā antiquoz ponebat de quiete terre. dixerunt er. qdā phī terrā q̄dēce ppter hoc. q̄ vndiq̄ equaliter attrahit a circūferentia orbis. et nō ex hoc. q̄ habeat pnaturalitatē ad mediū locū. h̄ po riū ex hoc p circūferentia orbis sit in circuitu eiusdem dispositōnis cui⁹ quexū equaliter distat a terra p circuitū. et ideo attrahit terrā vndiq̄ equaliter. et sic stat in medio quasi suspensa p circularem attractum circum ferentia. a sili iḡ dicit de eo qd̄ ponit in vacuo. Si em̄ vacuū ponat naturā attractiu habere opoz̄ q̄ ab oībus prib⁹ equaliter attrahat. et sic positiū in ip̄o nō est q̄ magis aut minus moueat. eo q̄ vndiq̄ attrahit. q̄ virtus attractiva nō h̄ differētia sī. q̄ est in vacuo. igitur nūlq̄ mouebit. q̄ si est motus puenit dicere non esse va cuum sed plenum.

Deinde qm̄ om̄is motus aut violent⁹ fīm nat uram est. Necesse est aut si qdē sit violentus esse. et enī q̄ est fīm naturā. violentus qdē em̄ extra naturā posterior est eo q̄ est fīm naturā. Qua resi nō fīm naturā est vnicuiq̄ physicoz corporz motus neq̄ alioz erit motuū neq̄ vñ. Altero natura motus quō erit in vacuo cuiz nec vna sit differētia fīm vacuū et infinitū. Scdm̄ qdē em̄ q̄ infinitū est nihil erit sursum neq̄ deorsum neq̄ mediū. fīm aut q̄ vacuū est nihil differēs sur sum a deorsum. Sicut em̄ nullius neq̄ vna est differētia sicut et nō entis vacuū aut. cum nō sit aliqd pnuatio videf esse. Natura aut loci muta tio differens est. quare erunt q̄ sunt natura diffe rentia. Si iḡ non est natura. nūlq̄ et nulla loci mutatio. aut si hec est nō est vacuū.

Hic phus ponit quartā rōem si vacuū ponere spaciū separū tunc in eo nullus possit fieri motus. pta tur q̄ si fieret mot⁹ aut ess̄ naturalis aut violent⁹. neu trum illoz est dñm. iḡ. minor. pbaf. nō naturalis. quia motus naturalis est ad determinatā differentiā loci. sc̄ sursum aut deorsum. Nō violentus. q̄ motus naturalē nō p fieri in vacuo. iḡ nec violent⁹. pna. pbaf. q̄ motus violentus est posterior naturali. et naturalē p supponit. sicut id qd̄ est p accīs posterior est eo qd̄ est p se. et pnuatio est posterior habitu. et ex hoc se htur si corpora non habeat naturalē motū. q̄ nō habeat motū violentia. et vtterius se htur ex illo q̄ id qd̄ nullū h̄ motū naturalez q̄ oīno nullū h̄ motū. nec habere p. Iḡ si. pbaf. q̄ phz

Quartus

sici corporis naturalē mot⁹ nō p̄t ee. si vacuū separū a corp̄ porib⁹ ee ponat. pbaf erit q̄ in tali vacuo nō p̄t ee mot⁹. Querif ḡ. quō in tali vacuo separo p̄t esse mot⁹ naturalē si dicat ita ee in ip̄o. cu no sunt in eo dñtiae loci siue positōis fīm q̄ ē vacuū et infinitū. Si em̄ pone retur ip̄m finiri tūc oportet. q̄ finire ad plenum. et sic plenū est essentialis terminus vacuū. h̄ hoc est incōueniens. cu opositū nō sit finis opositū. Adhuc aut ybiciū q̄ ponere finiri vacuū ibi nō posset esse motus fīm sensi tentia eoz. q̄ dicunt vacuū et cā motus. et cu ybiciū sit mot⁹ dicit vacuū esse infinitū. fīm iḡ q̄ vacuū ē infinitū. sic nō h̄ drās q̄ sunt sursum et deorsum ut sup̄ declaratū est in tractatu de infinito. et h̄ mō etiā consideratū nō h̄ mediū sicut nec h̄ pncipū fīm at q̄ vacuū sic nō hil dñt in potētia tractuū mobilis id qd̄ ē sursum. et id qd̄ ē deorsum. sicut em̄ nullū simplicē nō ens h̄ drās forma et potētia naturalē dñtiae. sic etiā id qd̄ vacuū dī. cu sit pnuatio simplicē. nō h̄ drās forma et potētia naturalē differētes. q̄ vacuū cu nō sit aliqd videf ee et est pnuatio. Palā at ex oīb⁹ phabitū et habēdis in libro de celo et mundo q̄ loci mutatio naturalē differēs est. Naturalē em̄ differtid qd̄ mouef sursum in foza et materia ab eo qd̄ mouef deorsum. iḡ optz etiā loca ad q̄ sunt isti motus q̄ habeat drām in forma et potētia naturalē ad formam illam pñte. ḡ claz q̄ inter duo optet vñ. pcedere. aut em̄ optet nos pcedere q̄ nulla mutatio naturalē sit ali cū coipi. aut dicere q̄ si mot⁹ naturalē ē q̄ tūc vacuum nō ē. h̄ pñm ē incōueniens. q̄ ostēsum ē supra. q̄ si mot⁹ naturalē nō ē. q̄ tūc nullū mot⁹ ē. iḡ optz pcedere se cundū sc̄. q̄ exīte motu nō ē vacuū. Et sic p̄z q̄ ermo tu ppter que dixerūt antiq̄ vacuū ee cogunt ad dñm sit dicti p̄dictoriū. Iz at ex correlario habeat nō ē motum violentū in vacuo si nō sit mot⁹ naturalē. tñ ppter bonitatem exercitij. pbabif posterius ex p̄p̄ijs non esse mot⁹ tūc in vacuo.

Ampliū nūc qdē plecta mouenf plectuū nō tangēte aut ppter antiparisthasim sicut qdā dicunt. aut ex eo qd̄ pellit pulsus aer velociori motu q̄ latio pulsi fīm quā ferit in pprū locum. In vacuo aut nihil horū contingit esse. neq̄ em̄ ferm sed aut sicut quod vehitur.

Nic p̄bs ponit qntā rōez dicēs. si ponat vacuū. nūc nō p̄t plecta moueri. h̄ h̄ ē falsus ut ad sensū p̄z. maior. pbaf. qz plecta mouenf q̄ mediū. in vacuo at nullū ē mediū. iḡ in eo nō p̄t ee mot⁹ plectoy. minor. pbaf. q̄ dī p̄bs octauo hui⁹ q̄ ipa mouenf ex h̄ q̄ vna pars mouef a plectore q̄ ps vlt̄i⁹ mouet alia p̄donec cess̄ p̄t ipeller. h̄ posito vaeuo nō p̄t vna ps aeris alia mouere. cu tūc nō erit aer in medio. Quecūq̄ em̄ mouenf violēte. aut mouenf sie q̄ mouēs violentē separa p̄ motō violēte. aut ita q̄ nō separa ab ip̄o. Que at mouenf violēte motorē separato ab eo qd̄ mouef cūp̄ expulsia moueri. et fīm diuersas opiniones st̄ dī diuersē causē illi⁹ mot⁹ violēti. Quidā em̄ sequētes platōne dixerūt h̄ ē ppter frequētia reppulsionis siue p̄cutientiū. p̄bi grāman⁹. p̄icēs p̄cutit aerē p̄mū motui. h̄ aerē manet ipetus man⁹ et p̄cutit aerē q̄ ē iuxta enī. et sic aerē p̄cutit tēcū. et sic fit iteratio reppulsionis donec cess̄ ar violētia et tēcū cess̄ mot⁹. et hec ē sentētia oīm stoicoy de his. Sillō at ē sentētia de cā mot⁹ sagitte a cozdā arc⁹. Alioꝝ at sentētia ē q̄ pñm̄ p̄cutientiū p̄cutit aere et ille q̄ leuis et nō grauis.

Quarta rōe

Mot⁹ naturalē. et
mot⁹ p̄p̄ijs nō existit.
et cont̄ mot⁹ aut loci

Physicorum

simpler naturaliter non est sine naturali ipetu quod iuuat pellere ad locum quod dirigit motus eius quod mouet violente. unde aer vel locutor est in expelliendo et fortior quam sit prius pellens et sic motus aeris non oino violenter est. pellit expulsum. et hec est finia arrestoteli liber de celo et mundo et fine octauum huius. quae tenet oes pipatherici Qualitas aut sit ista patebitur. Sed quod habuerit deum est enim quod sive causa prima sit motus violentia sive de causa quod in vacuo nihil hoc esse potest. quod nihil est in ipso quod recipiat motum. pietatis aut expelliens prius. igitur quod pertinet aliquid fieri in vacuo ita quod id fieri separari ab eo quod mouet. Si autem deficiatur quod non separari mouentes violentia moto. tunc est sicut vehas super illud sicut si sedes aliquid vehas in eum aut vehas in illo. et hoc est non per se. quod vehiculum in vacuo nihil habet super quod innaturatur ad sustinendum illud quod vehis super ipsum ergo nullus motus violentus per se est in vacuo. Amplius nullus habebit directio aliquod posterius quod quod mouet stabit alicubi. Quid enim magis hic quod ibi Quare autem quod est aut in infinitum necesse est ferri nisi aliquid impediatur maius. Amplius atque nunc quod est in vacuum ob id quod cedit ferri videtur In vacuo autem viribus sicut est huiusmodi quare ybiq; fertur

Nic phs ponit sextā rōem istā sc̄i si ponereū vacuū
separatū spaciū tūc corp⁹ positiū in eo p̄tinue mouet. aut
p̄tinue q̄escit. b̄ falsūz ē t̄ impossibile. iḡ illō ex q̄ sc̄q̄. se
q̄la p̄z. qz null⁹ posz dare c̄az. p̄fqua id qd̄ mouet sta/
bit aut q̄escet mag⁹ in vna p̄te vacui q̄ in alia. cū vacuū
nullā habeat loci drām q̄ posz ee cā q̄ mag⁹ q̄esceret b̄
q̄ ibi. cū vacuū vni⁹ modi t̄ nature sit in oib⁹ p̄tib⁹ suis
sc̄q̄ ḡ ex illo q̄ aur vbiq̄ q̄escit si ē in vbi naturali. aut
opz q̄ moueat i finitū t̄ sp̄ si ē i vbi nō naturali. sytrū
q̄hōz ē impossibile. qz nihil q̄escit naturalit̄ in oib⁹. t̄ nihil
mouet naturalit̄ ad oē vbi. Idē at ē de q̄ete et moru
violēt⁹. qz neq̄ q̄escit i oī vbi violētē nec mouent ad oia
vbi violent⁹. **H**oc idē p̄bat phs p̄ locū ad quē ē motus
violēt⁹ qm̄ ois mor⁹ violēt⁹ ē ad ynu vbi qd̄ nō ē natu/
rale. t̄ ad illō vbi ē natū cedere mediū p̄ qd̄ ē motus sic
patebit i oratio hui⁹ t̄ libro de celo t̄ mūdo. Iz vacuūz
vbiq̄ vno⁹ exis ad oē p̄te natū ē eq̄lif cedere. iḡ mo/
tus violēt⁹ vno⁹ ē ad oē p̄te vacui qd̄ ē impossibile. quie
tūc id qd̄ mouet ad nullā p̄te mouetur naturalit̄ t̄ si ad
nullā p̄te mouet naturalit̄ tūc ad nullā p̄te mouetur vio/
lētē. ergo a p̄mo si ad oē p̄te mouet violentē. tūc ad
nullam p̄tem mouetur violentē qd̄ falsum est.

Ampliū at ex his manifestū ē qd dī. videm⁹ em̄ idē ⁊ graue ⁊ leue corp⁹ velocit⁹ ferri ppter duas cas. auti differēdo qd fer si alia sunt eadē ppter excellētiā gravitatis et levitatis.

Istud ē capitulū q̄rtū ī q̄ ph̄s oñdit vacuū nō c̄ separat̄ ex p̄e velocitat̄ t̄ tarditat̄ in motu duob̄ modis. s. ex p̄e mediū t̄ mobil̄ s̄ fin h̄ diuidit istd capitulū in duas p̄es ut p̄atebit i. p̄cessu. p̄o p̄mittit ph̄s duas cās velocitat̄ t̄ tarditat̄ ī motu. Quaz p̄ma sumiſ ex diversitate mediū. qz q̄sto mediū p̄ qd fit mot̄ t̄ subtlet̄. tanto p̄ ipm velocio fit mot̄. t̄ q̄sto fuerit dēſi. rato p̄ ipm tardior fit mot̄. **S**co cā velocitas t̄ tarditas ē figura mobil̄. qz corp̄ eq̄ ḡue retinet̄ eadē q̄tūtate vna vice veloci. mouet q̄s alia. p̄p̄ alterā duar̄. qz cā mouet p̄ diuerſibas. autem mouet velocit̄ t̄l' tardi. qz cā mouet p̄ diuerſibas. dia qz vnu c̄ spissi altero. t̄ altero maḡ tenuie sic idē la-

Arestotelis

piscic⁹ mouē p aer⁹ q̄ aquā eoq aer ē mag⁹ tenuis
q̄ aqua aut etiā si dicat nō retinere eadē guitarē si dicā
tur eē duo corpora p idē mediū morta tūc em qd hz excess⁹
sum i leuitate cici⁹ ascēdet ⁊ qd hz excess⁹ i guitarate ci
tius delcedet ⁊ tuc diuerſificabunt mor⁹ duo z corporis
rum ppter diuersitate eoꝝ q ferunt suue mouent

Hoc igitur quod ferit causa est quod ipedit maxime quod est quod
ferit, postea autem remanes. Magis autem quod non faci-
le dividitur. Hoc autem grossius est, id igitur in quod est: mo-
uebitur per b. quod est per c. tamen per ipsum autem d. cum sit subtilius
si equestris longitudo est ipsius b: quod est ipsius d. sicut analo-
gia impedit corporis. Sit enim b. quod est aq. d. vero aer.
Quanto igitur subtilius aer aq. et incorporeus statim citius
a. per d. mouebitur quam per b. Hoc igitur eadem ratione sicut in qua-
qd distat aer ab aqua velocitas ad velocitatem.
Quare si duplum subtile est in duplicitate per quod est ipsum
b. transibit a. quam d. et erit ita quod est c. tamen duplex in quod est.
Et iespa quatuor in corpore sunt minima quod impeditur
et binum divisibilium per quod ferit citius mouebitur. Vacuum
autem nullum habet ratione quam excellat sub pleno sicut neque nihil
ad numerum. Si enim quatuor tria excellunt uno, pluri-
am duo et adhuc unum plurimi quam duobus. Nihil autem non
aperte habet ratione quam excellunt necesse est ei dividere excellentes
in excellentiis et id quod excellit. Quare erunt quatuor
exstinctio quam excellunt et nihil. unum neque linea punctum ex-
cellit nisi componatur ex punctis

Hic pbat phs vacuu no ec ex pte velocitat^r & tardit^r
tis in motu ex pte ipi^r medy. qz ipedumentu qd ex pte
medi^r p qd e mot^r oib^r alijs extitib^r eq^r lib ex pte mobil^r
yl mobilii duo^r yl plurii e trib^r modis. qnq^r em max^r
me retardat motu. h. e qn^r aliquid mouet h motum ei^r qd
mouet p ipm. sic si pscis natet h iteru fluuij. yl lapis p^r
ciat 3 iperu yeti. p^r h retardat medi^r qd stat. s^r z
retardat id qd ad eadē pte mouet ad quā fer^r res mo^r
ta. sicut silapis fera^r fm flatuyeti. yl pscis fm motu flu^r
uij. id at qd ipedit ex medy ipi^r dispositioe h e qd nō fas-
cile diuidit. sic id qd pingui^r & grossi^r e mediū. h si po^r
nam^r vnu z idē moueri p duo media diuersa in spissitate
& tenuitate erit pportio tpis q mouet gynu ad tps q
mouet p altez. qz e pportio mot^r ad motu & ecouerio.
Id at e si dicam? eē dō qmouent q p oia st^r eqlia in-
vnture mouete & dispositioe mobilii. Adhuc em e vna p
portio mot^r ad motu & tpis ad tps. t hec pportio erit
fm spissitudine pportois vni^r medioz ad tenuitate ali-
teri^r. g se qf si lapis aliq^rs mouet p aere. & idē mouet p
aere. q si aer i duplo tenuior e qz aq. q tps q mouet p
aqua*n* i duplo loq^r e qz tps q mouet p aere. & h qdē ve-
ri^r si oī motu t naturali^r q violero. tali positone reteta q
nihil sit cā ieqlitas^r mot^r vno aut i duob^r mobilib^r ni-
stieqlitas medi^r p qd e mot^r. h at sicponat i termis co-
munitib^r p lras designata. Id g in q est a. sit id qd mouet
vnu numero exis delarū p duo media. b. at mediū sit pin-
gu^r & grossi^r p qd mouet. & tps qd mēsurat motum ei^r
p ipm sic c.d. posit mediū mag^r tempe p qd etiā mouet
a. qd diximus esse mobile. & tps qd mensurat motum
res per ipsius sit c.e. sit ambo media equalis longitu-
dinus et spaci. ita p. grossius sit ita longum sicut d.

5 iii

Liber

qđ est mediū subtili. et vñter om̄ia alia sint paria taz ex
pre mobilis tam ex pte medio. p̄ter hoc solū q̄ vnum
sit grossius q̄ alter. tunc em̄ tps esset s̄m analogia im-
pedimenti quo mouef a. p. d. et tps c. est s̄m analogiam
impedimenti quo mouef a. p. b. sicut si dicam b. ē aquā
et d. esse aerē. Quāto ḡ subtillor est aer q̄ aquā et incor-
poralitas elementi. tāto cīcius a. qđ mobile esse ponitur
mouebif p. d. aerē q̄ p. b. aquā. i. ḡ h̄ eandē roem̄ p̄por-
tionis velocitas motus p̄ aerē ad velocitatem motus p̄
aquā q̄ p̄portionē nature distat aer ab aqua in subtilitate.
q̄ si aer dupl̄ subtillor est q̄ aqua dupl̄ breuiori tēpo/
re mouebif a. p. d. aerē et dupl̄ longiori mouebif per b.
aquā et tps qđ notaſ per c. in quo transiſ p̄ aquā erit du-
plum ad tps e. in quo transiſ per aerez. et ita p̄portio est
vniuersalis in om̄ib⁹ medijs p̄ q̄ponit transire amobi-
le. q̄ quātūcūnq̄ fuerit mediū subtilius et incorpalius
per qđ est motus. tāto cīcius transiſ ipm id quod po-
nitur moueri ipm. sed s̄m mediū qđ ē vacuū nulla po-
test esse p̄portio ad plenū quātūcūnq̄ sit subtilli⁹ elemē-
tum qđ est plenū qua p̄portionē excellētia aliqua sit sub-
corpe mediū plenū sicut nec p̄portio aliqua est numeri ad
nil. Si em̄ quatuor cōparem̄ ad tria habebunt se in
sex q̄ tercia p̄portionē ad ipa. q̄ excellunt tria vno qđ ē p̄s-
ternarij tercia s̄z si cōparent ad duo habebūt se ad ea in
p̄portionē dupli. q̄ excellunt duo in plurali numero q̄ bi-
narii. Et si cōparent ad vñū habebit se in p̄portionē
q̄duplici. q̄ excellunt vñū plus q̄ in duob⁹ excellunt em̄
quatuor vñū in tribus. Sed quatuor in nulla p̄portionē
se habebunt ad nil. q̄ no habēt aliquā ratōem p̄portio
nis qua excellant nil. Luius ratio est. q̄ ome qđ ex-
cellit ali qđ s̄m p̄portionis aliquā spēm necesse est diuidi
in id qđ excellit in id quo excellat excessus sicut quatuor
excellētia tria. diuidunt in tria et in vñū quo excellunt
tria. si iḡis quatuor excellunt nil. tunc diuidens quātū
tuor in aliqd t̄ in nil t̄cū nil effet aliquora ps de qua
tuor quod falsum est. Est autē eadē ratio in triuīs. li-
nea em̄ excellens linea s̄m aliquā p̄portionē excellit eaž
et diuidit excellens in excellētia et in id quo excellit ip-
sani. et ideo nulla p̄portionē se habebit linea ad punctū. q̄a
no diuidit in aliquor lineaſ t̄ in punctū nisi ponere/
mus q̄ linea componere ex punctis sicut quidā dixi/
tut quod tamē falsum est ut patet in sexto huīus

Si m̄ult autē vacuū ad plenū nullā possibi-
le est habere ratōem: ergo neq̄ motū. Sed si
p̄ subtiliū in tanto taliq̄ferē p̄ vacuū. oēm
exuperat ratōem. sit em̄ et vacuū. Equale autē
magnitudine his que sunt b. et d. a. iḡis si tran-
sibit et mouebif p. b. et in quodā quidē tempore
quod ē in i. Sed in minori qđem in quo est e. et
hanc habebit ratōem vacuū ad plenū. Sed in
tanto tpe quantū est in quo ē i. ipm̄ d. a. transi-
bit subtilius. Transiſ autē: si sit aliquid subtilli-
tate differens ab aere in quo ē. et s̄m hāc p̄por-
tionē quā tpe habebit in quo est e: ad tps in quo ē i:
Si em̄ tanto subtilli⁹ est corp⁹ in quo ē i. ipo d.
quātū exuperat e. ipm̄ i. trāſiſit ecōtrario veloci-
tates in q̄ est a. si ferat. Si iḡis nullū sit corp⁹ in
q̄ est i. ad huc veloci⁹. s̄z erat in q̄ ē i. Quare in eq̄

Quartus

li tpe trāſiſit qđ ē plenū et vacuū. s̄z impossible est

Hic p̄bus ostēdit q̄ no p̄test vacuū ad plenū ha-
bere aliqua rōem p̄portionis impediendi morum qui
est per ipm. q̄ sic oportet q̄ plenū s̄m potentia impe-
diendi motū qui est per ipm diuidere in aliquor subtill-
tates aut poterias impediēti. et in vacuū quod esse no
p̄test. Si iḡis 2cedat quod id qđ fertur quod cūq̄ est
illud p̄ subtiliū mediū quod s̄m natura esse p̄test.
vel etiā qđ p̄oni p̄test p̄ cogitatōem fertur in rato tem-
pore quod est determinatū et tale est tps determinate
velocitatis cū velocitas distat a velocitate sicut mediū
distat a medio. oportet q̄ velocitas qua fertur p̄ vacuū
no sit p̄portionabilis velocitati qua fertur p̄ mediū sub-
tilissimū. Feret autē per mediū subtiliū in breuiissimo
tempore s̄m p̄portionē q̄ p̄ esse plenū ad plenū. ergo p̄
vacuū no ferit in tpe aliquo. s̄z p̄t in indiuisibili tps
quod est nūc. q̄r hoc ad tempus p̄portionē no haber. si
cūt punctus ad lineā. Lū iḡis incōueniens sit motū
esse in nūc tempozis. videt q̄ motū non possit esse in
vacuo vacuū aut poni p̄ter motū. ergo no debet po-
ni esse vacuū. Si forte aliq̄s dicat q̄ no est p̄portio mo-
tus ad motū ex dispositōne mediū rāntū. sed etiā ex po-
tentia qua vīcunt motorē sup mobilia. et q̄ potentia
motoris no est ifinita sup id quod mouet ab ipo. ideo
quod mouet in vacuo no mouet in indiuisibili tps. ille at q̄ est potētia finite mouer in tpe trāſiſo. Si
iḡis posuerimus. q̄ a. qđ mouef p̄ plenū et per vacuū et
a motorē q̄ est potētia finite mouer. tūc sequit q̄ mo-
tus eius tā in pleno q̄ in vacuo sit in tpe. Ut si aliq̄s
instare voluerit p̄tra demōstratio inductā tunc p̄t in-
ducī alia demōstratio illa sc̄z. sit em̄ lapis q̄ mouet p̄ me-
diū qđ est aer in aliquo tempore determinato qđ sit de-
cem horas. et si sit spaciū vacuū equalis lōgitudinis p̄/
si spaciū aeris p̄ qđ mouetur lapis in breuiori tpe. q̄ sit
tempus in quo mouef p̄ aerē. et sit illud tempus subde-
cuplū p̄mo tempozis ita q̄ sit vñi⁹ hōre. si iḡis lapis mo-
uetur p̄ aerē in decē hōris p̄ mediū plenū subtilius aere
re mouet in tempore breuiori. ponat iḡis mediū qđ sit de-
cuplo subtilius aere. p̄ illud ergo mouebif in subdecu-
plo tempozis ad temp⁹ quo mouef per aerē. sed si hoc
tempus est vñi⁹ hōre. ergo per plenū illud decuplo sub-
tilius aere mouebif lapis in vna hōra. positū autē fuit. q̄
per vacuū etiam mouereſ in vna hōra. ergo in equali tē-
pore mouet per plenū et vacuū. et per sequens vacuū
et plenū sunt facientia resistentia equalē ad motū eius
quod mouet per ipa quod est impossibile. Ponat iḡis
hec demōstratio in terminis communib⁹ ut generali sint
ad oēm spēm p̄portionabilium. si iḡis vacuū figuratū p̄
līram 3. sit hoc spaciū equalē p̄ magnitudinē his medijs
que sunt b. qđ est aquā. et d. qđ est aer. Si iḡis a. qđ po-
sitū est ee id qđ mouef trāſierit et mouebif p̄ vacuū qđ ē
3. in tpe qđā finito. sicut & ad aduersari⁹ sicut illō tps in
q̄ ē līra 1. hoc autē vacuum licet transcat in tempore trāſiſo
namē transit ipm̄ in minori tpe q̄ sit tēp⁹ in quo est
līra e. in quo positū fuit olīm q̄ transierit p̄ aerē. et talem
p̄portionē quāh̄ tps l. ad tps e. habebit etiā vacuum
ad plenū. ponat ḡ p̄ līra c. nota sit decima tps aeris. et
tps c. id est sit decima ps tps e. in quo transiſus sit per
aerē. iḡis in tanto tpe quantū est in quo est. id qđ est a.

Physicorum

transibit ptem d. qd est c. Itē si ponas qd aliquod corpus in subtilitate differens ab aere. ita qd sit decuplo subtilius illud etiā transibit a. in tpe l.. sit etiā illud decuplo subtilius aere corpus notatum p. lram 3. ita qd lra 3. sit etiā nota vacui et nota plenū qd subtilius est aere. si g. 3. subtilius plenū in tali pportōe subtilius est aere in quali pportōe se hz ad tps l. ad tps e. oportet qd in tpe l. transibit a p. plenū signari p. lram 3. scđo positi et si tanto 3. subtilius corpus 3. scđo positi qd d. qd est aer quantus ex p. perat tps e. tps l. tunc ecōuerso in velocitatis pportōe transibit a. p. 3. scđo positi qd transibit p. d. in tantu qd tps l. breuitate exuperat tps in quo est signū l. f. e. Si autē omnino nullū sit corp' mediu' qd facit p. 3. sicut nullū corpus est in vacuo. tunc adhuc velocius transibit p. 3. va cuum. qd p. plenū. Sz positi erat qd transibit p. vacuū in tpe l. et habitu' est etiā qd p. 3. plenū transit in tpe l. g. in eqli tpe transibit a. et id qd est plenū et id qd est vacuū. hz hoc est impossibile. eo qd tunc est pportōe plenū ad vacuū. et aliquor numero p. ad nihil qd sup' iprobaz tum est. Sz diceret aliquod qd ista demonstratio fundat super positiōem impossibile et no naturale. qd nullū est corpus physici subtilius igne. et io hz dicat mot' fieri in vacuo in tpe quo minori qd sit in igne. nō tū p. accipi corp' physicum in natura p. qd sit in equali tpe cū vacuo. et si pos Natur qd aliquod corpus tāto subtili' igne qd excedit in puitate tps motus p. vacuū illud tps quo est mot' per igne erit positio falsa et impossibilis. sed impossibili posito nō est mīz si illud quod accidit ē falsum et impossibile. Nec dari p. qd ignis vel aer fin subtilitate sit diuisibilis in infinitu'. qd diuidi in infinitu' nō accidit corpori physico. Ut liceat linea diuidat in infinitu'. tamen linea ignea aut terrea nō p. diuidi in infinitu' et p. sequens tps a de monstratio inducta nihil videt p. cludere de p. posito Adhoc est dōm. qd in veritate fin naturā nō est deuenire ad corpus subtilius igne ut p. bat argumentū. mente tamē accipi potest subtilius. et ideo hec positio liez in corpe physice p. siderato sit impossibilis. tñ fin qd corporis differetia in subtilitate accipiunt mente ē possibilis. Eo āt mō qd falsum et impossibile ponit accidit falsum et impossibile. qd fin intellectū impossibile est in yno et eodē tempe motū esse p. vacuū et plenū et illo mō demonstratio inducta p. cludit p. positi. et tā aristoteles qd plato sepe talibus demonstratiōib ad impossibile dicenti bus v. r. u. n. t.

Manifestū est igit. qd si fuerit aliquod tps in quo vacuū qdlibet ferit accidet hoc impossibile. In equali em accipiet. et quod plenū est trāsire aliquod p. vacuū. Erit em aliquod analogon corpus alterū ad alterū. vt tempus ad tempus. Sed sicut capitulo est dicere palā accidētis cā est. qd motus qdē ad motū omniū pportōe est: in tempe em est. tempis aut omnis est ad temp' finitis vtrisq vacuū aut ad plenū nō est. Scđm qdē igit. qd differit p. qdferunt̄ hec p. tūngunt.

Hic p. phus dicit qd manifestū est ex dictis. qd si erit aliquod tps in quo mouerit aliquid p. vacuū tunc hic accidit impossibile scđz qd accipiet aliquid in eodē tempe aut equali transire p. plenū et vacuū. qd fin intellectū p. accipit aliquod corpus analogon hoc est p. portōabile alte-

Aristotelis

rum ad alterū sicut tempus ad tps. sed sicut in rotō capitulo et in summa est dicere hec est causa qd ostensa est esse p. clusionis inconvenientis qd accidit. qd omnis mot' ad terminū motus pportōe est eo qd omnis mot' est in tempe breuiori aut longiori. sed tps ad tps est pportōe quando vtrisq est finitus et determinatus. vacuū aut ad plenū nulla est pportōe. ideo nō p. motus esse in vacuo. Et ideo p. tūngūt inconvenientia qd dicta sunt fin p. sideratoes differetia eoz medioz p. qd est motus. aut potest esse fin intellectū et si nō sit in re natura.

Scđm autē horū qdferunt̄ excellentiā hec sunt videmus em̄ maiorē inclinatōem habentia aut grauitatis aut levitatis. si alia similē se habēt figuris citius ferentia p. equale spaciū finitū. et fin rōnem quā hnt magnitudines ad inuicem. quare et p. vacuū. sed impossibile est. ppter quā em̄ causam ferit velocius. In plenis qdē em̄ ex necessitate. velocius em̄ ex fortitudine mavis. Aut em̄ figura diuidit aut inclinatōe quā hz qd ferit aut pectū. eque velocia g. oia erūt s. impossibile ē.

Ista est scđo p. huius capitulo in quaphs ostendit vacuū nō esse separati ex velocitate et tarditate motus ex p. mobilis fin p. siderando excellentiā quā hnt ad inuicem ea qdferunt̄ hoc est qd mouent. qd videmus qd certis paribz ea qd mouent hnt maiorē motū. ppter alterā duas causaz. aut ppter ambas sil. qdā em̄ hnt maiorē motū ascendiens vel descendēns ppter maiorē grauitatem aut levitatem. qdā em̄ cicius ferunt̄ ppter figuraz. qd sunt acutiora aut rotundiora alijs heberibz vel latiss. Si igit oia alia se habēt similē in figuris et equalitate spaciū p. qdferunt̄. tunc mouebunt̄ citi' vel tardius fin rōnem pportōe quā hnt magnitudines mote ad inuicem in grauitate et levitate. g. si vacuū est. oportet ista p. positionē seruare in motu qd est p. vacuū scđz p. graui' citius trāseat p. ipm descendēdo. et minus graue tardius. sed hoc est impossibile. ppter quā em̄ cām mai' graue citi' moueret p. vacuū qd min' gue. Causa em̄ qd mai' graue citi' moueret p. plenū qd min' graue inuenit ex necessitate qua graui' velocit' diuidit mediu' qd minus graue. Dictrū em̄ est. qd aut figura diuidit mediu' aut potētia mouere qd grauita. siue moueat naturalē siue violetere sicut pectū. hz in vacuo nihil diuidit. g. qdli' mouent̄ in graue et levius et acutis et hebes qdē impossibile.

Nuod qdē igit si vacuū sit accidat p. trāriū qd ppter qd pbant esse vacuū. manifestū ex dictis est. H. qdē igit opinant̄ vacuū ēē. Si qdē erit fin locū motū discretū fin se. hoc autē idē est ei qd est dicere locū esse aliquod separati. sed hoc quod sit impossibile esse dictū est p. us.

Hic p. phus ostendit. qd si sit vacuū. tunc p. trāriū accidit eis dicere ppter qd pbant esse vacuū. manifestū est ex dictis. qd accidit dicere nō ēē motū si vacuū sit. cū illi ppter motū separati a corporibz posuerit. Opinantur em̄ qdā phoz sicut p. thagoras et democratis et leucippus vacuū ēē si p. fin naturā et violē sit motū fin lo cū. et dicere ipm discretū ēē fin se extra corp'. et hē idem dicere ac si dicat qd locū ēē spaciū separati fin se. hz qd h sit impossibile dēm et omnis ēē p. roes. inducitas et demonstratoes.

Liber

Et p se aut considerantibz videbit utiqz dictu
vacuū sicut vere vacuum sicut em in aqua si po
nat aliquid cubū distabit tanta aq quātū ē cubo
sic em est in acre. sed sensim immanifestū est. Et
semper igitur in omni corpore habenti transmuta
tionem ad quod est aptū natū mutari necesse est
nisi coeat transmutari aut deorsum semper. si deor
sum est motus sicut est terre. aut sursum sicut ig
nis. aut in vtrahus aut quale aliquid sit impositus.
In vacuo aut quidem hoc impossibile est: nullū
em corpus est sed p vacuū equale spaciū transire
videb qd quidē erat pūs in vacuo tanqz si aqua
nō cederet ligneo cubo neqz aer. sed omnia tran
sibunt per ipsum.

Finitum capitulo
A et huc
pma vñ
mathematicus

Istud est capitulū qntū huius tractat in quo phs
pbat vacuū nō ē ex pte vacuū in se considerari. Sed o p
bat vacuū nō ē ibiū corpibz finitū hoc dividit pte ca
pitulū in duas ptes. in qua pma ostendit pmtū in scda
quādē secundū. ibi sunt ac pma pbat tribz rōmibz qua
rum pma ē. Quia vacuū p se considerat idē sonat p ina
ne. inane at nihil ē. igit vacuū nihil ē. vñ ex ipso ite
rū vacuū sonat id qd abet. vere em vacuū d. qd
est oī essentia pmatū. Vñ si in corpe pleno qd est aqua
unponat cubi sive aliud corp' cubici. hoc ē ad oēm pte
quadratū sicut ē t. ill' sive corp' alteri figure. opere
p cubo intrate aquā cedar aqua ad tātā q̄titatē q̄tū
ē cubo. Ut hoc sit. qd aqua nō ibib in cubo. h̄ poti
aqua expellit a loco in quē cubo itrauit. t̄nqz aq cedit in
alii locū. aut inspissat ut ptes ei efficiant in loco mino
ris qd pūs fuerit qn nō fuit in aq nullus cubo. Quidē at
mo cedit aer qn cubo ponit in aere. h̄ nō sentit. qd aer est
invisibilis sp em cubo immisso in aliqd corp' simplicissi
mum necē ē ipm trāsmutari in aliū locū in quē aptū natū
est ex natura trāsmutari nisi coeat p desiderio. Oicat at
qd mutat in locū subi debitur ex natura. sicut terra deor
sum. et ignis sursum et aq pcedit in terra et defecit in ae
re et igne. aer at defecit in igne et ascēdit in aq et terrā
ad hec loca mutant elemēta finitū spaciū q̄tū ē cubus
vñoporet qd coeant p densitatēm. Mouens ḡ sursum
sicut ignis. aut deorsus vt terra. aut in vtrahus sicut aq et
aer qnū quale et qsnū aliqd ipositi fuerit in ipa cede
ria illi qd iponit. S̄ in vacuo ipossibile ē fieri talē cesso
nem. qd cū vacuū nō dicat ē nī dīmētōes mathema
ticē. pstat qd ipm nullū ē corp' naturale. ḡ nec sursum
vt ignis nec deorsus vt terra. nec in vtrahus vt aq et aer
cedere poterit. qd mathētā non h̄t loci drās nisi quo
ad nos. t̄ cui null' ē loc' natural' illi' etiā null' ē mot'
natural' igit manifestū ē. qd intrate cubo in locū vacuū
nō cedit spaciū vacuū. h̄ remanet vt pūs. Et videt p
ipm spaciū vacuū trāsure eq̄le spaciū cubo immisso in ipm
eo p loc' t̄ locatū sunt eq̄lia. qd etiā pūs erat in vacuo.
Et h̄ ē sile illi. sicut si dicerem' qd aer nō cederet cubo li
gneo immisso in eū. h̄ spaciū aer' ē cēt in spaciū cubi t̄ eco
uerso. qd cubus etiā nō cederet aer. sed oīa ad dīmētō
nes istoz duoz plementia transirent per semicirc.

Atuero cubo h̄ tantā magnitudinē quātū h̄
vacuū. Qd si calidū ē aut frigidū. aut graue au

Quartus

lene. nihil min' alterz inē ab oīb passionibz est
et si nō divisibile sit. Dico at corp' lignei cubi
qre etiā si separet ab oīb alijs. t̄ neqz graue neqz
leue sit. p̄tinebit eq̄le vacuū in eadē erit qd eloci
et vacuū parte eq̄le cubi. Quid igit distabit cubi
corp' ab eq̄li vacuo et loco: Et si duo huicmo
di sunt propter quid nō quelibet in codem erint
Unde qdē igit hoc incōuenies t̄ impossibile est.

Nic phs dē qd cubi tātā h̄ magnitudinē quātū h̄
vacuū qd eloc' cubi. qd locū sunt eq̄lia. Et qd
forse aliqd possit dicere qd nō ē incōuenies duo spaciū et
sil' in semicirc' qd vñū ē mathematicū t̄ alterz naturale t̄
io videndū ē cui h̄ sit possibile. spaciū em cubi in quo
sunt dīmētōes ei'. I. sit calidū vñfrigidū. aut leue aut
grave. aut alijs passionibz naturalibz dispositiū nihil min'
t̄ ē alterz s̄m ēē definitiū ab oīb passionibz t̄ formis
naturalibz. Nō em d̄tē ēē aut essentia ab aliqd formaz
naturalibz neqz a pluribz eaꝝ neqz ab oīb sit. Oicat at
spaciū illud qd diversuz ē a passionibz corp' lignei cubi
qd h̄ tres dīmētōes dīmētōes vacuū eq̄les. ḡ si se
pat ab oīb alijs passionibz naturalibz. t̄ intelligit nō esse
grave neqz lene. cu p nullā formaz naturalū sit in loco. h̄
t̄m p dīmētōes sue corpeitat'. tunc p̄tinebit occupādo
eq̄le vacuū. sicut qn̄ intelligit cu oīb formis naturalibz.
qd occupare locū ex formis naturalibz nō h̄. h̄ p dīmē
tōes. quis t̄ ex formis naturalibz ad locū h̄ natura
lem inclinatōes. t̄ erit in eadē pte p̄tentū qd p loci et
vacuū. t̄ hec ē p vacuū eq̄lis sibi p. Sic ḡ sunt in vno
eodē spaciū dīmētōes vacuū t̄ dīmētōes cubi. qd cu
spaciū vacuū supponat. h̄ tres dīmētōes ipm necessaria
rio erit corp' t̄ etiā cubi erit corp' h̄n̄ tres dīmētōes
illis p oīa eq̄les. Quera. igit p qd distat dīmētōes cor
poris cubi a dīmētōes vacuū sibi eq̄les. Si em lōgu
do sit in lōgitudine. t̄ latitudo i latitudine. t̄ p̄fundū i
p̄funditatem. erit qlibet triū diametro p̄ itersecātiū se ad
recessos angulos in cubo t̄ spacio in alio. linea at nō p̄t
imaginari ēē in linea. nisi sint eadē pūcta terminata t̄ sic
neā i linea imaginata ēē idifferēt ab ea s̄m ēē t̄ essentia. ḡ
nulla dīa ēē corpeitatē cubi t̄ corpeitatē spaciū. qd duo
corpa facta s̄m vñū corp'. quis duo sint finitū ēē
naturalē t̄ mathematicū. Si at h̄ mo duo corpora s̄m
in vno spacio p eadē rōez qdlibet t̄ qlibet infinita pnt ēē in
vno loco. qd oīa efficien vñū corp'. h̄ h̄ ē vñū incōueni
ens qd seq̄t ex h̄. qd ponit aliqd ēē vacuū. Dicat t̄m alter
tūs apli declarat adducēdo demonstratiōes sup illud.
Oicat qd si vacuū sit separati vt dicunt. t̄ qd etiā h̄ tres
dīmētōes in qd recipit corp'. t̄c absqz dubio vacuū
ē corp'. t̄ si recipit corp' in se. t̄c appetit qd duo corpora
sint in eodē loco. S̄ si vacuū nō ē separati. h̄ loc' ē sup̄f
cies in qd recipit corp' vt determinatiū ēē in tractatu de lo
co. t̄ loc' ille recipit duo corpora s̄l. t̄c eedē demonstratio
nes qdducunt qd in vacuo nō pnt ēē duo corpora s̄l. etiā
demonstrabūt qd duo corpora nō pnt ēē in loco. Sint em
duo corpora i eodē loco sive id sit vacuū sive sup̄ficies ab
ens ea qd s̄l a. t̄ b. t̄ loc' sic cuiuscumqz figure volum' d.
e. f. g. t̄ sit puncū in medio illoz corporoz t̄ loci sumptū
quod sit puncū h̄. sicut videri potest in hac figura.
Ista autem corpora. a. et b. sint equalia. t̄ locus sit
equalis vtrahus. aut ergo sunt in vno loco simul. ita qd
dīmētōes vñūs sunt in dīmētōibus alterius.

Physicon

et pmo qdē mō nō pñt cē sīl in eodē loco. qz equalia sibi applicata sive naturalia sive mathematicalia sive vnu sit naturale t aliez mathematicū crescūt in duplū. t tunc oportet etiā crescere locū. Et iā sic nō eēt vnu locus vnu sive superficies vnu corporis efficere aliquid loci alterius inquantū vnu terminat ad alterū. Si aut̄ sicut posse oportet qz vnu est imbibitū in alterū. t qz dimensiones vnu sunt in dimensionibz alteri. tūc a centro vtrū usqz qd̄ est deducet dyameter signas latitudinē vnu eoꝝ qz sit e. f. et ducat etiā in vtrāqz p̄ dyameter signas latitudinē vnu eoꝝ qz e. a. qz sit d. g. t intelligat p̄ dyameter mensurantē pfunditare seccare istas duas dyametros in puncto h. qz id qd̄ corp̄ ē. h. z tres dyametros se ad rectos angulos secates. aut ḡ iste eedē dyametri s̄z et dimensiones alterius corporis qd̄ ē. b. aut nō. Si s̄z ee dem fin eēt essentia. tūc ista duo erunt vnu. qz quorū corporū dimensiones corporitas s̄z eedē. t ipa sunt eadē. qz dimensiones faciūt p̄stitutū corpus. Si aut̄ sunt alie. ḡ termini eoz sunt alii. si igif semidiameter corporis a. ē. d. h. p̄stitutū sup̄ linea e. f. duos angulos rectos. eoꝝ dyameter longitudinis secat dyametz latitudinis in oī corpore ad angulos rectos. oportet qz dyameter corporis b. signas latitudinē terminet. aut sup̄ punctū d. aut ifra ipsū. terminet ḡ in pucto k. sup̄ punctū d. qz id seq̄ret si terminet sup̄ sive infra. p̄ducet. igif linea k. h. qz erit semi dyameter corporis b. cu ꝑ sit semidiameter corporis necessario faciet sup̄ dyameterū longitudinis duos angulos rectos. ḡ angulus e. h. k. est rectus. p̄stat at qz angulus e. h. d. ē rect. Qū igif oēs anguli recti sunt eequales. erit angulū e. h. k. e. quis angulo e. h. d. s̄z angulū e. h. k. pars ē anguli e. h. d. g. pars ē equalis toti qd̄ ē impossibile. igif impossibile fuit qz corp̄ a. t corp̄ b. duas habent semidiametros designates eoz latitudinē. Amplius linea e. f. dyameter est signans longitudinē vnu illoꝝ corporū qd̄ ē. a. aut ḡ illa eadē erit dyameter longitudinis corporis b. aut alia. si est eadē tunc oportet. qz vna numero longitudine sit corporis a. et corporis b. s̄z eadē sunt corpora quorum vna ē numero longitudi. ḡ corp̄ a. t corp̄ b. sunt vnu numero corp̄. Si aut̄ sunt diuersē dyametri longitudinis. sit ḡ longitudine corporis b. linea p. c. si hoc ē possibile illa aut̄ linea est exiens vtrūqz a pucto h. qd̄ ē centz vtrū usqz corporis. egrediet ḡ a termino linea. d. h. cum at illa sit dyameter latitudinis oportet qz sup̄ linea p. c. q̄ dyameter longitudinis faciat circa sc̄ duos angulos rectos. ḡ angulū p. h. d. ē rect. 2 iez angulū e. h. d. ē rect. Illi duo anguli sunt eequales. t cū vnu sit ps alterius erit tūc ps equalis toti qd̄ falsum est. Adhuc aut̄ linea h. f. exit a termino linea d. h. faciens reccum angulū cuius ipo et etiā linea p. h. exit ab eadem ad rectū angulum in oppositum. Si linea p. h. ponatur esse semidiameter longitudinis corporis. ergo duo anguli p. h. d. t lineaef. h. d. circa linea d. h. p̄sistentes sunt recti. ergo linea p. h. et linea p. f. in pucto h. directe p̄uncte sunt. t linea vna sicut dicit decimū quartū thoreuma euclidis in pmo geomētria. que oīa falsissima sunt. ergo impossibile est dyametros longitudinis latitudinis et pfunditatis duoru aut pluriꝝ corporū in eodē loco existentiū esse diuersas et corpora esse diuersa. Sunt aut̄ qz p̄cedunt hoc de corporibz mathematicis et nō de physicis qd̄ mīz est. cum corpora physica magis sint replentia locū qz mathematicalia quoꝝ error coincidit ex hoc. qz corpora physica p̄ter formas naturales habent dimensiones facientes cor-

Aristotelis

poreitatem in ip̄is. Quod ergo sequitur de mathematis ppter naturam corporeitatis sequitur etiam de physicis. Idec adiutum illi qz arestoteles posuit suam denominatiōem de ligneo cubo qui est corpus physicū. Idec veniunt alii volentes hunc errorem cauere et dicunt qz corpus dicitur dupl̄ s̄z a corpulentia t a corporeitate corpus autē dictum a corpulentia est grossum. t hoc cū alio corpore nō potest esse in eodem loco. sed corpus dictum a corporeitate est spirituale corpus. t illud cū alio potest esse in eodem loco sed fatuus est. qz denominatioes omnes fundantur super corporeitate et nō super corpulentiam. si ergo demonstrat qz corpus solam habens corporeitatem nō potest esse cum alio in eodem loco. tunc distinctio eoꝝ ad nihil utilis est. Pierrea nullū corpus est adeo spirituale sicut mathematicū. sed duo corpora mathematica nō pñt esse in eodem loco. igif nullā alia duo pñt esse in eodem loco. Sunt etiā qdām alii qz dicunt qz inconvenientia dicta tenent de essentia corporum etiōe de esse. t iō dicunt qz mathematicalia distinguunt finē essentia cum sunt essentiae corporales. Physicalia aut̄ distinguunt penes esse. et sic nō sequitur. qz duo corpora physica efficiant vnu corpus sed duo mathematica. qz forme corporū physicoꝝ distinguunt ea. s̄z iste est pessum error yr de facili p̄bari p̄t. qz forme physice sunt in materia quāta. t si duos corporū physicoꝝ citates sunt in eodē loco. necessario sunt eedē. t quorū citates sunt eedē illa quāta sunt eadē. ḡ duo corpora efficiunt vnu corp̄ qz s̄z forme physice numerātur p̄ subiectū. ḡ informant formis physicis. t p̄ pñs nō erit nisi vnu idē. s̄z qz hoc dicit ē omni p̄patheticoz. nō s̄z audiende nūge quoꝝ undā in p̄m dicens t affidentiū instantiā de luce quā dicunt esse corpus quod falso ē. ut patuit in argumento vnu dubij. Ampliāt manifestū ē. qz hoc cubo h̄z trāsmutatus qd̄ t oīa alia corpora h̄nt. Quaresi a loco nihil differt qd̄ opt̄ locū facere corporibz extra vnu sicut iusqz corp̄ si impossibile ē corp̄. Fabil em̄ p̄fert si aliez circa ipm equale spaciū hmōisit.

Hic phs ponit sc̄dam rōem. pbās vacuū nō eē exp̄. tē vacuū se p̄siderati. t ē ista. si vacuū eēt tūc seq̄ret qz eēt eedē dimensiones vacui t corporis plenū in vacuo. qz illa sunt eadē qnō dñt s̄m sitū loquēdo mathematice. dimensiones aut̄ vacui nō pñt distinguunt physice. s̄z evn̄ sit dimensionū vacui t corporis ip̄osit t si sunt eedē dimensiones. ḡ dimensiones vacui nō distinguunt dimensionibz corporis. t p̄ pñs corp̄ positū ad vacuū t vacuū s̄z eadē. S̄z vt textū plenū habeat oñdit phs vacuū nō eē p̄ ip̄i vacuū naturaz. quia manifestū est qz cubi de quo metio habita ē in pcedēti textū h̄z qd̄ oīa corpora h̄nt s̄z ē tō dimensiones qz itellecte absqz formis naturalibz et separe ab eis qz itellectu in nullo dñt a dimensionibz qz supponunt cēlin vacuo. ergo nō est magis rō. qz corp̄ recipiatur in loco per dimensiones vacui qz per dimensiones ppterias. Quod ergo oportet facere locū extra corp̄ locatū. nō em̄ indiget loco extra se cū habeat dimensiones impassibiles. hoc est sine passionibz p̄sideratas que sunt spaciū ei. Nihil em̄ utilitas p̄fert ei qz dicat aliez spaciū esse dimensionū circa ipsum que sunt equale suis dimensionibus. Erit tamen hec causa positōnis vna cui qz locus et locatū sunt equalia. t iō putabat locus

Liber

equari locato sicut mensurā earundē dimensionū. Et isti⁹
erroris cā fuit equocatio in noīe equalitatis. qz loc⁹ nō
dī: equalis locato eo q ynius dimensiones sint causate
sicut alterius. s: p: dūcunt equalia ppter equalitatez
capacitatis. Adhuc aut si in nullo dītē dimensiones va-
cui a dimensionib corpis qd ē in vacuo sicut iā pbarū et
demonstratū est. tunc eadē ratōne dimensiones corpis
sunt locus vacui sicut econverso . et ita locus ēn loca-
to sicut locarū in loco qd absurdū est.

Amplius oportet manifestum esse quale vacuum sit in his que mouentur. Hunc autem nusquam infra mundum aer enim aliquid est, non videtur ac. Neque aqua si essent pisces ferrari tactu enim est discretionis illius quod tangitur. Quod quidem igitur non separatur sit vacuum ex his manifestum est.

Terha 20

Hic phs ponit tertia rōem ad id ē et est ista si vacū
esset in mundo et esset sicut loc⁹ p se ex⁹ sepatus oposi⁹
teret q ipm aliq mō manifestaret senti⁹. qz nihil pricu⁹
lariū ē i mō dō qd nō aliq mō manifestat. manifestat. āt
tal⁹ est in his q mouent. s; hoc est minus ver⁹. igis va⁹
cuum nō est. Et tunc phs remouet vna obiectoem q
est. q illud est vacū vbi nihil dephendis esse p vsum.
Illa solvit phs p interemp̄de⁹ dicens. q aer est aliqd
et tū p vsum nō dephendis siue senti⁹. qz nō est aer co⁹
loratus. s; nihil senti⁹ p vsum nisi coloratu⁹ eo mō quo
color est forma terminati⁹ p spicui corporis sic eī lux est
color solis et alio⁹ lucenti⁹. Silt āt si pisces q sunt in
aqua essent ferrei manifestū est. q nō viderent. qz pfūn
darent in aqua. et nō ppter hoc nihil essent. Tactu em⁹
posset fieri discretio eoz. sicut tactu discernit qd tangit
hoc est verius sensibile qd hz dras tactus. aer g ē aliqd
qd tactu senti⁹. Igis p; q vacū sepatus extra corpora ex⁹
sistens sicut locus nullo mō esse p. siue em⁹ dicat vacuu⁹
in quo nihil est sive dicat esse vacū in quo sola est mate⁹
ria receptibil dimensionū. sive dicat vacū locus h̄is
dimensiones separatas ab omni corpore

Sunt aut̄ quidā qui p̄ raz et densus opinātur manifestū esse q̄ sit vacuū. Si quidē em̄ est raz et densus neq̄ coire et calcari possibile est. Si vero hoc aut̄ omnino motus nō erit, aut mouet totū sicut dixit zuthos, aut in equale sp̄ est mutare aquam in aere. Dico aut̄ sic, vt si ex aqua fact̄ sit aer, simul ex equali aere tantūdē aquam fieri, aut vacuū esse ex necessitate. Lonculcari em̄ vel extendi non contingit aliter

Istud est capitulū sextū in quo docet aristoteles. q
nō est vacuū corporis porosis imbibitū sicut qdā dire
runt pīmetendo in mortuū illoꝝ opinantū adhuc ē. et
hoc iō vt illud postea soluat. Fuit enī mortuū illoꝝ. q
et si nō sint rāz et densum q̄ nihil in pībz pīt coire et calca
ri in minore cōtitutē locū. q̄ dixerūt. q̄ om̄e densū ex
raro factū oīstrigis in sua vacua q̄ intra sebz rarefactū
ex denso. egredīs de suis vacuis. ita q̄ pres que fuerūt
egredīunt et reducunt de ipīs. et disponunt iuxta pres
q̄ in vacuis nō fuerūt. h̄i si vacuū hoc mō esse nō dicatur
dicit auctor illius sece cuius nomē zuthos fuit. q̄ nece
ssario accidit yñ triū inconvenientiū. scz aut q̄ motus
nullus est omnino. eo q̄ tunc forent mobilia in eodē lo/

Quartus

co. si scz id qd mouet in vacua q sunt intra corpus in qd
sunt motus nō reciperef. sicut in vacuū aeris qm̄ mot
est in aere. aut motorno mobili quoq̄ opozet q tot
um vniuersum moueret. qz si totū esset plenū tūc p̄m
um corpus ceder et qd mouetur et illi cedit aliud illi
pximū. et sic expellit reliquā de loco suo. ita q necessē ē
etia celū impelli. aut necessē est. q in omni generatiōe qn̄
rap̄ fit ex denso et ecōverso equalis fiat diuersio trans
mutatio. verbi grā si ex aqua fiat aer et sic rap̄ ex denso
q etiā ex aere fiat aqua in tanta quāritate qz alter ope
ret locū crescere aut decrescere p̄tinue vsc̄ ad celum. et
illud etiā opozet extendi et cōpmi fm̄ modū q sit den
sum et rap̄. Lū aut q libet illo y est falsuz dixit zurbos
q necessē est esse vacuum inter corpora physica. qz alter
nō p̄tingeret p̄culari densata et extendi rārefacta
Si qdem igil rāriū dicunt multa vacua sepa
habens. manifestū est sic neq̄ vacuū contigit
esse separabile. sicut nec locū habentē aliquā vacuū
sunt p̄uis nec rārum sic.

Hic p̄hs destruit p̄dictā positiōem antiquoꝝ dices
q̄ vacuuī ēē corporib⁹ imbibitū p̄ duob⁹ modis intelligi.
vno⁹ sic q̄ sit distincțū a pleno in corpe, ita q̄ vacuuī
in q̄busdā suis prib⁹ extrinsecus sit separati a pleno et b̄
intrinsecus in alijs sit corpus plenū. Alio⁹ sic q̄ vacuuī
toti corpori est immixtū in prib⁹ ei⁹. et a pleno non distincțū
s̄t vbiq̄ sibi immixtū. Si igit̄ rāz dicunt multa vacua se-
parata hīs et distincta a prib⁹ plenus, tūc p̄ eadē destru-
itur positio eoꝝ p̄ q̄ destructa est positio ponēti vacuuī
locū ēē separati. qz tunc hec positio nō differt ab illa nisi
qz illa in diuersis ponit vacuuī sc̄z extra celum. vel intra
mundū. vel in q̄busdā prib⁹ corporis physici. si aut̄ ponit
actu exīs et distincțū a pleno. T̄gitur manifestū est, q̄ si
neq̄ vacuuī p̄tingit ēē separati sicut pb̄ar est, q̄ locū
nō p̄tingit ēē separati habente spaciū iugius sicut qdā
dixerūt. q̄ locus suip̄ius spaciū h̄z separati. sic enī nō co-
uenit rarum intra se habere spacia talia separata.

Si autem non est separabile, sed tamē inest aliquod
vacuum, minus quidē impossibile. Contingit et
primum quod non omnis motus est causa vacuum, sed quod
suntur continui. sic vacuum fertur continui. quodvisque
liter potest motus esse vacuum et locus vacui. Va-
cui enim sic vacuum in quod fertur. Amplius quo
assignant et graue ferri deorsum. Et manifestum
est quoniam quanto rarer et maius vacuum sic magis
suntur fertur et si sit omnino vacuum velocissime vni-
quod fertur. fortassis autem hoc impossibile est moue-
ri. Ratio autem eadē sicut prius. quod in vacuo sine
motu omnia sunt. sic et vacuum quod est sine motu.
Incomptabiles enim sunt velocitates.

Nic phs reprobat positōem ponentū vacuum totū
corpi et imixtū in prib ei⁹ et a pleno nō distinctū. synt.
q̄ sibi imixtū trib⁹ ratonib⁹. quaz p̄ma ē. si vacuū rōc⁹
separu s̄z imixtū evacuū pleno nō distinctū ab eo nisi q̄
potentia qua plenū p̄t ec vacuū et ecōuersio q̄n de deus

Physicorum.

fit raru et econtroso. et ita ponat aliquid esse vacuum nunc minus est impossibile ponere ipsum quod permissum. eo quod posito primo va-
cuo leatur motu locale non esse. ut per ex phabitis. sed hoc non sequitur posito isto vacuo. sed tamen impossibilitate contingunt huic positio. quoniam permissum est. quod isti positio. quenam quod ipsa est imperfecta. cum enim vacuum ponatur. ppter motu a phis antiquis prangit enim illa positio. quod vacuu non est causa motus. sed motus qui est sursum. vacuu enim per actum non est nisi in raro. et raru est leue. ppter quod ignoramus esse dicuntur. eo quod levius est et ascendit sursum. Secundum autem quod contingit positio non est quod vacuu hinc modo non est causa motus ut dixerint antiqui. quod non est causa motus sicut ad quod aut ex quo est motus. quod tamen oportet quod esset extra corpora distinctus. sed quenam ipsum est causam motus sicut dispositio mobilis que est mouens sive adiuans id quod mouet. Est enim causa sicut virtus pleni vento sunt causa quod sursum ferantur alligata sibi et continuata in eo quod ipi enatantur sursum ferentur. sic vacuu in raro enatatur est. et ideo corpus ascendet quod talia sunt in se vacua colligata et partibus suis continuata. Et etiam enim istos querendos est ab eius qualiter potuit esse quod unius et idem sit motus et motus. et locus ad quem mouet. quod vacuu ut iam dicitur est est mouens. et quod est intrinsecus corpori. oportet etiam quod sit motus. et oportet iterum esse receptum a vacuo. et alterum duo corpora essent in eodem loco et hoc quod per esse. quod tamen vacuu erit vacuu. et hoc ibit in infinitum. ¶ Secunda ratio est. si vacuum est causa motus ylter ut isti dicunt. quod causa poterit assignare in grau. ppter quod sicut deorsum. sed manifestum est quod si quantum raru est sic magis vacuu. tunc etiam quanto magis est vacuu et tanto sit levius et magis sursum fertur. igit vacuu non est causa gravis sed potius plenius et sequens vacuum est causa quare aliquid sicut deorsum. ¶ Tertia est. si aliquid esset ominus vacuum velocissime fertur sursum. sed hoc est falsum et impossibile. sicut dicitur est prius. Etiam ominus quod mouet in rebus mouet. sicut enim non est motus est in vacuo sine motu enim sunt omnia et immobilia sunt. eo quod necesse est fore motu in instanti. et propositio esse inter motu in pleno et motu in vacuo. ita etiam erit vacuum sine motu. quod si causaret motu vacuum oportet quod ominus vacuum causaret motu in instanti. quod sunt inconvenientes velocitates pleni et vacui. et ideo si aliquid plenius raru causaret veloces motus. et rarius illo causabit velociores. et sic oportet quod id ominus est vacuum et ipsa vacuitas causeret motum in instanti. et hoc est impossibile. igit etiam impossibile est quod vacuum sit causa motus.

¶ Quarto autem vacuum quidem non dicimus esse. alia vero vere dubitata aut motus non erit nisi erit densitas et raritas. aut turbas celum. aut semper equalis aqua ex aere. et ex aqua erit aer. Nam nescimus enim quod plus aer ex aqua sit. Necesse igitur nisi calcar sit aut depulsus quod habebit ultimum tumultuari facere. aut alibi alicubi equaliter mutare ex aere in aquam. ut omne corpus totius equale sit. aut nihil moueri. semper enim transmutato hoc accidet nisi circulariter circuster. non semper autem in circulo loci mutatio. sed aliquando et in recto est. Huius quidem igitur ppter hoc vacuum aliquid esse dicuntur.

¶ Nec ostendit physis. quod cum dicitur sit non esse vacuum aliquid in natura. ideo necessarium est dicere quod ea que inducit

Aristotelis

sunt de raro et denso sunt bene dubitatione digna. et ideo vere dubitata sunt. Sunt autem ista quod nisi ponatur esse densum et raru ex vacuo et pleno turbas celum. Ita autem non est motus ominus. aut quod gravitatem est ex aere. quod ex densitate rara et econtroso semper fieri equaliter in eadem hora. ut quantum de aere sit ex aqua tantum eadem hora de aqua fiat ex aere. Et manifestum est ex predictis dubitatibus. Xutos plures si plus aeris ex aqua fieret et non ponere esse vacuum tunc oportet quod tunc de pellerent ultime superficies corporum semper in maiorem locum donec tumultuarer etiam expulsum celum in maiorem locum. Et econtroso est quod plus de aqua sit ex aere. quod tunc necessaria videatur. et strangans ultima corporum in minorum locum. ita quod tandem per trahentes elementum quod est ultimum omnium. aut opere et supponant alicubi equaliter fieri mutationem unius ex aliis in eadem hora et econtroso. ita quod omne corpus universaliter sit semper equaliter. quod est ominus nihil moueat. in omni enim eo quod moueretur accidit talis tumultus ultimus et expulsio. sicut dicitur est excepto motu circulatorio. Non autem ppter motum circulatorio positum est esse vacuum. quod circulatorio non recedit de loco suo. sed positus ppter motum rectum positum est esse vacuum. Non semper enim in circulo est loci mutatio. sed etiam aliquando vacuum esse dicuntur. Huius igitur noscuntur sunt ppter hoc quod dicitur est aliquid vacuum esse dicuntur. Et recte dicitur eoz ad hoc quod vacuum sit raru. eo quod prius naturales implentes foramina quae res est densa exiuntur ab eam intus et adduntur ei extra et ideo crescit in maiorem quantitatem ex interpositione vacui inter partes suas. Quoniam autem densum sit ex raro tunc prius materie adduntur retinus et implente foramina vacuo interposito ppter rari. et sic nunquam sit raru et densus nisi additione et subtractione partium materialium. et non sit hic locutio de augmentatione et diminutione. sed hic sit locutio de incremento rei et de incremento factio ppter rarefactionem et subtractionem. Hoc autem modo xutos physici dixit fieri intentionem quoniam scilicet de calido sicut magis calidum. et hoc dixit fieri ppter subtractioem prius materialium frigidum et apponendum calidum. et hoc modo dixit de frigido fieri calidum. quod non videtur qualiter una potestia ppter rario est. Hoc etiam dixit fieri in figuris. quod quoniam de arcu maioris incurvatus sicut curvatio minor hoc est remissio arcus vel econtroso de remissione intensior et magis curvatus. dicebat hoc fieri per apponendum curvatum partium vel subtractionem rectorum vel econtroso. Autem quod recte prius quoniam in maiori arcu interposito curvis ppter retrahitur et incurvatur. et tunc sit arcus ppter rario. Hec autem tria adaptabantur in elementorum generatione quod cum elementum sit ex elemento et prius sit maius. et econtroso. et calidum sit calidius. vel frigidus frigidius. et sic de ceteris qualitatibus elementorum halterum simboli. et si non habet simbolum sit ppter rario ex ppter rario. Et quod elementum rotundum sit minor arcus ex maiori velociter. et hec oportet ut deinde est appositorum et subtractionem partium fieri dicebat xutos. Et hanc additionem et subtractionem non dicebat fieri in corporibus tamen sed tam in materialibus quod formalibus simul

¶ Nos autem dicimus ex subiectis quoniam est materia una ppter rario et calidi et frigidorum et aliarum physicarum ppter ratiem. et ex eo quod potentia est actio ens sit. et non separabilis quodcumque materia est. esse autem alterum est et una quidem numero. si contingat calor calidi et frigidorum.

¶ Nec prius intendit probare quod non oporteat vacuum esse ad salvandum rarefactionem et ad evulsionem corporum processum.

Liber

dens ex subiectis que determinata sunt in pmo libro physicoz. Et hic in textu ad pbaroem eius pmitit quatuor suppones sive ppones. ex quibz omnia superius dubitata solvi pnt. Quartu pma est. qd eadem est materia p trarioru. vt calidi p frigidi. et aliaru omnii physicaqz p trarietum. sicut sunt raru p densum. p graue p leue. Secunda est ens in actu fit ex eo qd est in potentia pter alicuius extrinseci additioem. actus enim totus est in potentia in materia si eut in pmo libro physicoz est ostensum. Tercia est. qd materia no est separata a cotorijs p formis. sed semp pucta alicui ptrarioz p alicui formaz. p pcpue materia simplex que est materia elementoz. Quarta qd materia est numero p subiecto vna. sed esse eius est alteru p alteru qd punit vni vel alteri ptrarioz. sicut qd ptingit qd est sub calore vel frigoze.

Et igit p corporis materia p magni p parui ead. manifestu est aut. Lū em ex aqua aer fiat ead materia no accipies aliud aliqd facta est sed qd erat potentia actu facta est. et iteru aqua ex aere filiter. aliqui qd in magnitudine ex paruitate. et aliqui in puitate ex magnitudine. Siltet igit p cuz multus aer existens in minore sit mole. et ex minori maior potentia cum sit sic materia vtracqz.

Nec phs probat ex supponibz dictis ptra xutis qd no necessarium est ponere vacuū pter rarefactiōem. qd mutari a denso in raru attribui materiae. igit no detet attribui vacuo mutari a denso in raru p ecōtra. Ans pbar. qd materia existē sub densitate hz naturale potentia sive aptitudine ad raritatem. qd iuxta secundā supponem aliqd mouet de potentia ad actu pter alicuius extrinseci additōem. Lū igit materia existens sub densitate est in potentia ad raritatem p ecōtra. p moueri materia a densitate in raritatem et ecōtra absqz vacuo. et sic p qd corporis ead materia magni p parui qd fuit ex raro p denso. et no ita qd alla materia addat paruo ex quo sic magnū. Et istud pbar p sile et pmo in generato. qd in generato aliqd p transmutari de vna forma in altam sine vacuo. vt quādo ex aqua fit aer tunc materia est transmutata in maiorem quantitatē. qd no accipies additōes alicuius in partibz materialibus. sed id qd in materia erat potentia hoc factū est actu et in ecōuerso fit iterum aqua ex aere materia facta minoris qditatē pter alicuius appō nem vel subtractiōem. et sic aliqui transmutatur ex paruitate in magnitudinez. aliqz qd ex magnitudine in paruitate. et huius causa agens no est qd em nisi frigus aut calor. vel qd substantialis forma aquae in densitate habet magis partes pstatas vult esse qd substantialis forma aeris que hz partes que sunt extensis qditatē. et ideo maiorē requiriūt locū pter vacuū in terpositiōem. et materia aque hz partes minoris qditatē et ideo ppressoris p minoris loci pter alicuius partis materialis subtraciōem. potest em vna numero materia suscepitibz esse maioris p minoris qditatē pter appositiōem vel subtractiōem. vt dicitur est. Siltet etiam est cum multis aer aliquādo sit in minori corpore ppressus. et aliqui qd etiā in maiorē sit ex minori maior p ecōuerso. qd cuz materia istoz vtracqz potentia est maior vel minor ipsa sit vtracqz. agentibz in se pterarijs qd sunt calidū p frigidū.

Sicut em ex frigido calidū. et ex calido fri-

Quartus

gidū eadē. qd erat potentia. sic ex calido magis calidū nullo facto in materia calido qd no esset calidū qd erat minus calidum.

Nec manifestat pbus idem p exempla de alteratione qd sicut eadē materia mutat ex frigido in calidū p ecōtra qd vtracqz erat potentia littere in materia. sic etiā magis calidū nulla parte facta calida que no sit in materia pus calida p ei apposita vt fieret magis calida. sed omnis pars materie que pus fuit calida mutata p intensione caloris facta est magis calida.

Sicut qdē nec maioris circulatio puefitas si fiat minoris circuli eadē cū sit. aut alia in nullo alio factus est ambitus qd no essam bitus. sed rectum. Non em deficiendo minus aut maius est. Neqz em scintille est accipe aliqz magnitudinē in qua no est caliditas p albedo inest. Sic igit p por calor posteriori. quare p magnitudine p paruitas sensibilis corporis no accipiet aliquid materia extendit. s; qd potentia est materia vtracqz. itaqz idem est densuz et raru p vna materia ipsorum.

Nec pbus ostendit idē de qditatē. sive de qualitate que est circa qditatē dicens. qd si circuferentia pueptas maioris circuli reducas ad minorē circulū no sit curvata. in aliqua parte circuli que pmo no erat curva. sed id iō qd pus erat minus curvata postea magis curva. Nam in hmo alteratōibz no fit aliquid maius p minus deficēdo aliquo aut apponendo. sed portus transmutatiōe con̄ materie de potentia ad actu. No em p accipi fm magnitudinem scintilla vel flama ignis que no sit calida aut alba. et ideo cuz incendis scintilla no est hoc. quia partes frigide que sunt in ipsa ignans. et ita efficiat calidoz. eo qd plures qd pbus habeat ptes calidas. sed portus qd tota materia ex minori calido qd potētia calidū est transmutat in caliditatem maiore. Sic igit por inest calor posteriori vt potentia est in actu. quare etiā magnitudo p paruitas corporis sensibilis fiunt circa materię eandē. et extenditur materia in qditatē maiore no accipiente aliqd additōis in partibz materialibz. sed qd materia potētia est vtracqz istarū qditatē. et potētia est densum p raru.

Et autē densuz qdē graue. raru autē leue. Amplius sicut circuli circulatio pducta in minus no aliud accipit pcaū. sed qd erat pductu est. Sic p ignis qdūcūqz aliquis accipiat omne est calidū. sic p omne pductōe p distensione eiusdem materie. Duo em sunt ab vtracqz denso p raro. Graue em p durū densa videntur esse. p ecōtra raro rara leue p molle. Dissonat autē graue p durū in plūbo p ferro.

Nec pbus ostendit idē p effectus densi p rari. effectus em rari est mouere sursum. et effectus densi est mouere deorsum. sed illi effectus no puenit vacuo. sed puenit materie. igit Dēsum em temp p absolute est graue. eo qd pates eius stant sumul p ptes in partia qditatē p loco. Ra-

Physicorum.

rum autem semper est leue quod simpliciter et absolute est rarus. eo quod partes eius sunt remore ab iniuncto. eo quod sunt magne cibitatis et magni loci. Et subiungit phis. quod amplius sicut est culti circulatio quod ducta est in minus nullum accepit aliquid secundum cibitum ad prius materie de novo sibi additas ab extrinseco. vel in quibus nova generata sit curvitas. cu[m] prius essent recte in maiori circulo existentes. Sed cum et rarus quod innexus erat sibi in omnibus prius hoc amplius incurvatus. sicut ignis. quod quod est de igne est calidus. et sic magis calidus omnibus partibus materialibus intellens in calido sic etiam est in circulo. quod omnis incurvatio in minorum aut distractio sua in maiori est ipsius materie. quod una ex eadem subiecto est incurvatio et directio. Et si in modo tuto fiat proportionatione generatio. op[er]t[ur] quod ista fiant circa eandem materiam numerus per esse alterum et alterum numero differentem. Sunt enim duo proposita tam rarus quod densum. graue enim et durus de densum sequitur. et leue et molle rarus sequitur. Sed oppositum istud dicitur zuthos. quod cum rarus sit maioris cibitatis quod densum. et quod maioris cibitatis est ei plus additum est in partibus. ut dicitur zuthos deteret rarus esse et durus et graue quod h[ab]et plus de materie partibus hoc est easdem magis sectas et duras et ira grauius. per oppositam autem eam de densitate debet esse molle et leue. Et accipitur hic molle et durus in generalibus significacionibus eorum. put[er] durus est omne id quod non cedit tangentia et molle quod cedit quoque modo cedat. Quod autem durus et molle non accipiuntur per his qui absolute durum et mollium sunt et densum et rarus non accipiuntur per his qui absolute et simpliciter sunt densa et rara. sed etiam per his qui sunt quodammodo et respectivae densa et rara. tunc aliqui distollant ea que sequuntur ipsa. Non enim semper illud quod durus et densus est etiam grauius est. quod plumbum grauius est ferro. et tamen ferro durus est plumbum et densius. Ex dicitur etiam per falsum est quod dicitur zuthos densum et rarus esse cibitatem materie. cu[m] ex cibitate non sequantur cibitatem cibarie causatae ab ipsa. Ex denso enim et raro sicut ex causis cibariorum quod dicuntur sequuntur.

Ex predictis igit[ur] manifestum est quod nec discretum est vacuum nec simpliciter nec in raro nec potentia nisi aliquid velit penitus vocare vacuum quam illius quod ferit. Hic autem que grauius est aut leuis materia que habet etiam rarus. Densum enim et rarus enim hanc cibitatem motu actiuam sunt. enim durus et molles passionis et non passionis receptiva et non loci mutationis sed alterationis magis. Et de vacuo quidem quoniam est quoniam non est determinatum sit hoc modo.

Nec percludit phis principale propositum dicere. quod ex predictis manifestum est. quod nec aliquid discretum neque separatum est vacuum neque simpliciter est vacuum neque mixtus in raro et denso. neque etiam in potentia hoc modo quo dicitur zuthos phis. quod est in potentia et non in actu. quod semper esset imixtus et non sit actu separatum vacuum. Dicunt autem ipsi non esse in potentia. nisi aliquis vocet vacuum ipsum materiam quod est aliquid etiam illius quod ferit et loci mutationis. sicut subiectum est esse causa. enim hoc est materia una quod subiectum grauitatis est et levitatis de vacuo. sed tamen non debuit pom vacuum causa motus. sicut densus et rarus. quod illa sunt actiuam et faciuam motus. materia autem non

Arestotelis

et corpora susceptiva motus localis recti inquantum sunt susceptibilitia rari et densi. et cum rarum et densum sunt etiam cibarieratim sine actiuam motus. durum et molle que se quoniam ipsa non habet ad motum localē ut actiuam. sed potius ut passiuam faciem ad motus facilitatem vel difficultatem. quod motus recrus facilis est per molle quod cedit. et difficultis autem impossibilis per durum. Et ut generaliter dicas magis sunt durum et molle sunt etiam cibarieratim causa alteratio[nis] quod loci mutationis. Et sic patet quod materia est una cibarieratim et cum rarus et densum sunt cibarie. quod una est materia etia[m] hoc ex signo infallibili. quod causans ex una materia sine additione et subtractione. eo quod in omnibus partibus eiusdem materie inueniuntur. si enim postenfum est. Quod autem non sunt cibitatem additae sunt cibitatem causatae ex situ partium materie ex hoc probabitur. quod causans ab ipsis qualitates cibarie que sunt durum et molle et graue et leue. Ut quo igit[ur] vacuum est. et purum est materia. et quo non est purum de esse separatim extra elementum vel infra ipsum existens sit hoc modo quod determinatum est.

Utrum sit suauiens

de vacuo predicta phis consideratio

Ut videlicet non est de nomine non est cibarieratio vacuum aut est non ens. igit[ur] de eo non est suauiens consideratio. Secundo licet illa consideratio non est suauiens que probat aliquid esse quod non est. phis autem consideratio de vacuo est huiusmodi. igit[ur] ipsa non est suauiens. Minor probat. quod probat sex rationes vacuum esse. ut per insipienti textum. In oppositum est sententia omnium vere philosophantium. Et per interlocutum eius ponuntur duo discursus. Quorum maior probat

Primi naturales phis varie opinati sunt in positione vacui. Minor. Quorum opiniones falsas suauienter reprobat Arestoteles. Logico. Igit[ur] cum vacuum ponatur loci priuationis speciat ad physicum eius consideratio.

Maior per phis in textu. quod quidam ponunt vacuum esse spaciū infinitū inter latera continentia separata a corporibus et receptuum corporis. quod credebant aerē nihil esse. Alii dixerunt vacuum esse corporis imbibitum ad modum patuorum foraminū. sicut in spongea. et sic ponunt Democritus et Leucippus corpora ponunt ex multis atomis. et intermedia inter atomorum locis atomorum dicebant esse vacuitates quas poros appellabant. ideo dicebant omnia corpora ponunt ex pleno et vacuo et posuerunt talis vacuum esse ad saluandum rarefactionem. condensatorem. augmentatorem. nutritorem. actorem et passionem. et sensatorem. sicut probat phis aliquot rationes in textu quas tamen solvit. Alii dixerunt ies pietagorei quod non natura taliter locuti sunt. quod vacuum esset spaciū infinitū extra celum. et credebant celum esse magnū aīl quod suo anhelitu astraheret per inspiratōrem plenū. et sic separaret corpora huius mundi ab iniuncto. ita quod vacuum nihil aliud sit quod separatio partium universi que non potest fieri per plenū. quod ille partes essent universi. ideo oportet quod sit quoddam vacuum primo in numeris distinguens unam unitatem ab aliis ne numeros sit continuus. igit[ur] primi naturales phis varie opinati sunt in positione vacui. Minor patet per phis in textu. et quod quis non reprobat opinionem unnaturaliter loquentium. reprobat tamen positiones naturaliter de vacuo loquentium.

Liber

Conclusio patrum
¶ Conclusio patrum quoniam ad eandem scientiam spectat eosiderare de habitu et priuatione. vacuum autem est loci priuationis ideo pergruit ipsi Aristotelei mentis em de eo facere. Ex quo patrum et vacuum non est absolute locus. sed est locus cum de terminacione diminuente. in hoc enim quod non repletus corporo diminuens ratio loci. et ideo non valeret sequentia. est locus non repletus corporo. igit est locus. sed remittit fallacia a dicto finis quid ad dictum simpliciter. Dicior alterius discursus est.

Vacuum non est locus corporis. nec per ipsum nec ad ipsum potest fieri motus. Minor. Nec oportet propter rarefactionem et condensacionem ponere vacuum corporibus immobilitatem. Conclusio. Igis tota natura abhorret vacuum. et ideo bene probat ipsius.

Dicior etiam ad prima particularia sic patrum. quod locus in hoc differt a vacuo. quod locus continet corpus. vacuum autem non continet. igit vacuum non est locus. Preterea si vacuum esset locus tunc sequeretur quod duo corpora fierent in eodem loco. sed hoc est inconveniens dicere. igit vacuum non est locus. Secundum la patrum. quod si sic tu ipso haberet tres dimensiones. ergo suscipiendo in se corpus cui non posset cedere suas dimensiones haberes simul cum dimensionibus corporis. Et quod non posset cedere patrum. quod non haberet maiorem inclinationem ad unum locum quam ad reliquum. Et si cederet ipsum moueres. et per eum quens ei esset locus. quod est impossibile. Secunda pars materialis patrum. quod omne quod mouetur fertur in suum locum ut colatur in suo loco cum in ipso sit virtus permanenti corporis locari. in vacuo non est virtus permanenti locati. igit in vacuo nihil potest moueri localiter. et per se quens nec per ipsum nec ad ipsum fit motus. Preterea vicinius aliquid corporis mouetur ibi semper natum est quiescere. in vacuo autem nullum corpus aptum natum est quiescere. quod non esset ratione quare ibi quiesceret et non ibi. Minus probat. quod si propterea posneret vacuum corporibus imbibitu. tunc non fieret rarefactionem. condensacionem et augmentationem nisi per aduentum nouae materie aut per ablationem alicuius partis materie. illud autem est falsum. quoniam sunt per realem transmutationem materie de parte non in magnitudine et contra. quod eadem est materia primaria. magnus autem et parvus sunt materia. ergo ipsum est eadem materia. et per sequentes non optinet quod ad rarefactionem deperdatur aliqua partes materie. neque ad condensacionem acquiratur. sed parva quantitas que sunt in raro in potentia efficit actu in denso. et magna quantitas que in potentia est in denso in ratio efficitur in actu. et non per hoc quod aliquando partes quae non erant quae sunt sunt. sed quod quantitas primaria que plus erat imperfecta perficit. sicut quando minus calidum efficit magis calidum. non oportet quod aliquae partes non existentes possint calidem calefiant. sed partes que habeant caliditatem imperfectam accipiunt caliditatem perfectam. Quod quibus patrum et rarefactionem condensatio non sunt similiter motus. sed sequitur ad motum alteratum. quod ad rarefactionem sequitur rarefactionem. et ad frigescationem condensatio. Conclusio quae ad primam est per tem patrum. quod natura abhorret vacuum. sed posito vacuo sequitur vacuum in natura. igit natura abhorret vacuum. Dicior patrum. quod posito vacuo non possunt res naturales suas habere operationes. cu posito vacuo non potest fieri motus vel peritus in textu. Preterea duplex est materia. scilicet vis et particularis. et quelibet horum refutat vacuum. igit tota materia abhorret vacuum. Dicior est clara ex dictis in-

Quartus

secundo physicoz. Minus potest nam natura vela abhorret vacuum. non propter sui indigentiam. sed alioz. Non enim potest fieri eam administratio gubernatoria istoz inferioroz nisi non esset vacuum. quoniam omne agens in altero agit in ipsum per contactum qui non fit nisi per hoc quod ultima sine simul vacuum auctor exsistente ultima non sunt simul. et per sequentes non potest fieri actione. cum igit natura vela agendo transmutando gubernat hec inferiora. manifestum est quod abhorret vacuum. Naturae etiam particularis abhorret vacuum. propter salutem sui esse indumentalis et speciei et esse quod pertinet sibi in quantum est pars totius universi. Nam natura particularis non posset subsistere si esset vacuum. nec in esse specifico. nec etiam in esse quo est per totius universi. et hoc experimur. quod corpora natura ex sua naturalia loca ad repellendum vacuum. ut videtur aqua ascendere subtracto aere. Sed diceret aliquis natura non abhorret vacuum. quod per motum localem rectum per vacuum. quia evacuanus loca. et sic loca sunt vacua. Ad hoc dicitur est quod duplex est vacuum. scilicet vacuum simpliter et vacuum in respectu. natura abhorret vacuum simpliter. non autem in respectu. respectu scilicet aliquorum corporum ipsum non implentum.

Ad obiecta in oppositum

Ad primum dicitur est. quod non ente similitudo in se considerato non est scia. de non ente tamen quod apparet ens per esse scia. et hoc secundum quod apparet est. aut ostendendo quod ipsum non habet rationem veritatis. Et si de qualibet non ente non est determinandum. sed de non ente. de quo dubium est an sit vel non sit.

Sed diceret. est vere ens in se consideratum cum ipsum definit. sed nihil definit nisi vere ens. Et ad hoc est dicitur quod licet ipsum definitum est quod non est. non tamen definitum est quod rei. quod illa est solum veritas. et alia est falsitas. et non est veritas. Ad secundum dicitur est. quod illa consideratio non est conueniens quod potest aliquid esse quod non est assertum. sed probans aliquid esse quod non est soluendo illas rationes quod probat illud esse quod non est non est inconveniens consideratio. sic autem facit physis de vacuo. et per sequentes eius consideratio est conueniens et bona.

Incidunt dubia quae
cum primo est. Non possibile sit vacuum esse. Hoc videtur propter quod sic. quod deus per annihilationem omnia que sunt sub terrae orbis lumen. ergo tunc erit vacuum. et per se non possibile est ipsum esse. Secundum sic. extra celum est vacuum. quod extra celum est ipsum non corpore implutum. Confirmatur. extra celum nihil est. sed vacuum est nihil. igit extra celum est vacuum. Tercio sic capiat potius aer plenus et ponat super aquam frigidam cum officio. tunc ille aer calidus condensabit. propter aque frigida tem quo condensatio occupabit minorum locum quam hunc. igit in aliqua parte illius erit vacuum. et sequitur vacuum est. Confirmatur. si capiat vesica et comprimitur per eius fortiter ad invenit. ita quod inter partes vesicae non maneat aliqua pars resistens. et obstruant tunc foramen eius. deinde extendat gressus recessus inter illas partes vesicae erit aliud spaciun. igit illud spaciun est vacuum. Confirmatur secundo. accipiant duo asperges plumbum ponatur sub se invenit. ita quod tangatur se secundum omnes et partes. ita quod inter eos nullus sit aer medius. si tunc illi asperges equaliter separarentur a se invenit. tunc in aliqua parte erit vacuum. quod si illi asperges equaliter separarentur. tunc ille aer non potest in instanti moueri ad omnes partes asperges. sed favecesset. igit. Confirmatur tertio. in antiquis ovis aliquando videtur magne consire. et illae sunt quedam vacuantes.

Physicorum.

Igitur vacuū est. Confirmat quarto. capitulo vas eneum et impletum aqua calida et obstruas. et postea ponatur in loco frigido. illa a qua calida agelatur et adensabitur facta autem agelatio et adensatio illa aqua occupabit minorem locum quam p̄nus. Igitur in aliqua parte illius vasis erit vacuū. **Solutio q̄ nō. ut p̄z ex dicitur. supposito hoc statu quez deus ordinavit. q̄ corpora que sunt in universo ex quibus pluitur universum permaneant per hoc q̄ unū corpus cābit alterum. q̄ per talem partem unū corpus permaneat aliud sibi p̄inquit. sed posito vacuo nō habent p̄inquitatem sibi eacum. et p̄sequens virtus conservativa non posset deferri ad inferiora corpora per media.** **A**d obiecta in oppositū. Ad p̄mū dicendum est. q̄ virtus potest esse potentia diuina. sed non naturali potentia. cum natura abhorreat vacuū. **A**d secundū dicendum est. q̄ extra celum nō est vacuū neque spaciū vere sed solum imaginari. **O**st ad confirmationē dicendum est. q̄ illud argumentum peccat penes fallaciā accidentis. q̄ arguitur ex plurimis particularib⁹ affirmatiuis in secunda figura. **A**d tertium dicendum est. q̄ si aer ille calidus adensatur propter aqua frigiditatem. tunc aliquae partes aque ascendunt sursum ad p̄hibendū vacuū. et sic ille poterit semper erit plenus auctoritate est porosus. ita q̄ aer posset intrare per poros poterit intrare per poros ouī. Unde in communī practica videmus. si capiatur pelvis cuī aqua frigida. tunc ea ponat candelā ardens. et supra candelā ardente ponat poterū. cum opificio supra aquam frigidā ita q̄ aer no poterit intrare poterū. tunc aqua illa ascendet sursum propter phibendum vacuū. unde flamma candelæ plumbit aerem existentem in poterū. et puerit aerem in fumū qui rāgens latera poterit adensatur. et sic occupat minorem locum quam aer prius. Igitur partes aqua non ascenderent sursum. tunc in aliquid parte poterit esset vacuū. sed hoc est inconveniens. **A**d confirmationē p̄mū dōm est. q̄ nō est possibile ita p̄tes velice p̄primere ad invenire sic q̄ inter illas nulle manerent partes aeris. sed semper ibi manet aliquis aer. licet modicus. et sic per extensionē velice rarefit ille aer ad phibendum vacuū. Aut dicendum est. q̄ velice est corpus valde porosum. sic q̄ per poros eius semper intrat aer qui phibet vacuū. **A**d secundū confirmationē dōm est. q̄ illi duo afferentes nō possunt equaliter eleuari sibi omnes suas partes. sed unus eleuatur sibi unā partem. et postea sibi aliam partem. et sic aer successiue intrat. Aut si equaliter possint eleuari per virtutem aliquam sibi omnes eius partes. tunc aer mouetur in instanti extra naturā ad omnes partes eius. Aut dicendum est. q̄ illi afferentes non posse. ne ita planari. quin inter illos semper maneat aer modicus. et ille tunc per separationē illozū afferetur ratificatio. **A**d tertiam confirmationē dicendum est. q̄ in hī oī ouīs nō sunt aliquae vacuitates. sibi in illo spacio qd̄ videtur est aer. aut aliquod aliud corp⁹ subtile. **O**st si querat q̄o aer potest intrare testaz ouī. Ad hī dicendum est. q̄ ingreditur testaz ouī per poros existentes in testa. Et q̄ in testa ouī sunt quidam pori parvi. quia si ouī ponatur ad ignem sudat saltē si recens fuerit. **A**d quartam confirmationē dōm est. q̄ illa aqua calida aut nō gelatur. vel si cōgelaretur. tunc illud vas debet rumpi ut aer intraret ad phibendum vacuū. sicut videmus q̄ in his me vasa multū fortia rumpuntur. q̄ aqua existens in eis agelatur usq̄ ad profundum.

Secundum dubium est.

Arestotelis

An quocunq; medio dato potest dari mediū subtilius sive rarius. **O**st videt q̄ nō. q̄ in rerum natura nullum est mediū rarius sive subtilius igne. **Solutio q̄ sic. ve dicit p̄hus in textu. **O**st ad obiectū in oppositū dicendum est. q̄ mediū potest accipi duob⁹ modis. **U**no modo sibi rōnem genericā mediū quo corpus est adensabile aut rarefactibile. et sic q̄cūs subtili medio dato potest dari mediū subtilius. Secundo modo potest considerari medium sibi rōnem speciālē mediū quo est tale corpus. et illo modo est dabile mediū subtilissimum quo nō potest dari subtilius. et hoc loquēdo de corporib⁹ rarefactibilib⁹ et adensabilib⁹. et per hoc excluditur sphere que nō sunt rāfactors et adensabiles. **A**ut dicendum est. q̄ illa p̄positio potest duob⁹ modis intelligi. **U**no mō sibi rem. et sic nō est vera. Alio mō sibi rōnem sive imaginatiōem. et sic ipa est vera. q̄ mathematici imaginant lineam esse extensam in infinitū. et hoc in prima operatione intellectus. quia abstractum nō est mendacium. **Sed dices si sic. tunc dēmōstratio Arestotelis nō est realis. sed solum imaginaria. q̄ est rōnis sive intellectus.** **A**nd hoc dōm est q̄ est duplex ratio sive intellectus. **U**nis est intellectus qui nō habet correspondentiā a parte rei. et talis intellectus non est iste. **A**llus est intellectus qui habet correspondentiā a parte rei. et hoc pro tanto q̄ nō repugnat ei habere correspondentiā. et talis intellectus est in demonstratione superius facta.**

Tertium dubium est

Si esset vacuū an in eo fieret motus. **O**st videtur q̄ sic quoniam si spaciū inter ignem et terram esset vacuū et posseret aliquid graue sursum in seculo ignis. aut ergo ille lud graue descendere deorsum aut nō. neutruz illorū est dicendum. igitur et. **N**on p̄mū. q̄ signetur instans in quo tale graue ultimum est sursum. et in quo est p̄mo deorsum. vel illa duo sunt unū et idem instans. et tunc sequeretur q̄ idem corpus simul et semel esset in diversis locis. et si sint diuersa instans tunc cum inter quilibet duo instantia sit tēpus mediū sequit q̄ tale graue mouebit successiue. et sic in vacuo erit motus. Non secundū. q̄ tunc graue nō prohibetur quiesceret sursum. quod est impossibile. Secundo positio tali spacio vacuo ponatur corpus longū pura lancea. tunc anterior pars illius corporis citius veniet ad terraz quam media vel ultima pars. sed ubi est p̄us et posterius ibi est successio. igitur tale mobile successiue monobitur in vacuo. **E**t eodes modo argueret si tale corpus ponatur in igne et ingreditur vacuū anterior pars citius ingreditur q̄ mediū. Tercio dicit p̄hus septimo huius. q̄ omne mobile citius pertransit spaciū sibi equale et deinde maius. si ḡ aliquod corpus descendat per vacuū. tunc prius pertransibit parrem sibi equalem. et deinde alias. igitur erit ibi motus successiū. Quarto aliquod graue habet tantam virtutem supra suū mobile in spacio pleno sicut in spacio vacuo. in pleno autē nō potest moueri in instanti. igitur nec in vacuo. **Solutio q̄ si esset vacuū in eo non fieret motus. sed ibi esset mutatio in non tempore. quia motus qui fit per medium vacuū et per mediū plenū non habent ad invenient proportionem in velocitate et tarditate. ut inque p̄hus in textu. igitur si mobile moueatur successiue in pleno. mouebitur idem mobile in vacuo positum in nō tempore.** **P**ro cuius intellectu est sciendum. q̄ duplex est mobile. quoddam enim est simplex. ut ignis aqua vel alii

Liber

quid huiusmodi. et tunc si vacuu esset et in eo fieret motus aliquius corporis simplicis tunc talis motus sive magis proprie mutatio erit in non tempore. Unde in motu corporis simplicis rotar successio prouenit ex parte medijs. iam in vacuo non est medium. igitur et. Aliud est mobile mixtum ex quatuor elementis. et tale mobile mouebit in tempore. quod in motu mixti successio non prouenit solum ex medio. sed etiam ex parte mobilis. quia elementa manent salua in mixto. et sic in qualibet mixto sunt elementa puraria. quorum aliqua sit natura moueri sursum. et aliqua deorsum. et sic causant alias quam resistentiam et successionem in motu talis mobilis. Preterea dicit phus septimo huius. quod si mouens moueat aliquod mobile per aliquod spaciun in aliquo tempore idem mouens mouebit idem mobile per medietatem spaci in medio tempore. et per medietatem illius spaci adhuc in medietate temporis. si ergo medium vacuu non sit. pars portionabile medio pleno mouebit per ipsum in non tempore. Preterea velocitas et tarditas in motu causantur ex proportione motoris ad suum mobile. aut causans ex parte medium resistentis aut promoventis ipsum mobile in motu suo. sed mobile simplex in vacuo politus nec ex parte motoris nec ex parte medijs retardatur. igitur mouebitur in instanti. Non ex parte motoris. quod ipsum est perfecte in actu sui mouentis et generantis. Non ex parte medijs. quia vacuu nihil est sed nihil non potest resistere neque impedire. quin motus fiat in instanti. Et est notandum secundum dominum Albertum. quod ista positione per se est manifesta. et supposita equalitate mouentium in potestate mouendi et equalitate figurae in ipsis mobilibus. et equalis erunt motus quibus sunt per equalia media in spaciitudine et dimensione. et inequales erunt qui sunt per inequalia media in spaciitudine quibus sunt equalia in dimensione. Quod igitur equalitas motus causetur ab equalitate. et diversitas a diversitate. Excludit necessario et diversitas medijs causat inequalitatem in velocitate et tarditate. et ideo si nihil resistentie faciat medium tunc talis mutatio erit in indissibilis temporis. et si resistentia facit medium. tunc talis motus erit in tempore. et hoc tam in motibus naturalibus quam violentiis. ut inquit venerabilis dominus Albertus. Et necessarium est scire quod motus violenti velocietas et tarditas supposita equalitate motu virtutis non causat nec nisi a dispositione medijs per quod mouetur. Et si paratur motus ad motum. si vero est violentus et habet motores egales et mobilia equalia causabitur proportionem motus ad motum ex proportione medijs ad medium. Motus autem naturalis non habet proportionem primo ex medio. sed potius ex potentia mouente relata ad medium ut paratur in inferius. et ideo medium natura in illo est signum proportionis habitudinis motus ad motum. sed causa est habitus motoris ad mobile. et quod hoc verum sit hoc modo est intelligendum. Etiam autem que mouent quedam mouent ex se ita quod principium sui motus non habent in seipso. Quedam autem non mouent ex se. quod principium sui motus non habent in seipso. Illa autem que mouent ex se habent principia sui motus in se ipsis sunt animata. et omnia talia habent motorum qui est in actu et mobile quod est perfectum in actu. sicut intelligentie que mouent elementum sunt actu. et elementum est actu. Et sic similiter est de anima que mouet corpus organicum. et omnia illa mouent in locis suis et non extra loca sua. et talia ad motum quem faciunt cum sint perfecta in seipso non indigent medium quod quod fit motus in quo perfecte acquirat mobile formam motoris. et ideo tales motus quibus non sunt per medium non tamen propter hoc sunt in indissibili tempore. sed in

Quartus

tempore. Illa autem que non habent motores in seipso sunt duplicita. quedam enim eorum nec primum habent mouent in se nec etiam formam quam dat motor. quedam autem non habent primum mouentem tamen habent in se per aliquem modum formam motoris. Exemplum est in motibus localibus violentibus in quibus nihil confert id quod vim patitur et ideo motor illorum in actu est. et mobile actu et seruata equalitas eius. etiam autem illorum est in simplicibus corporibus que mouentur a generante. ut probat aristoteles octauus huius. etlorum primum mouens est in actu. mobile autem in potentia et de talibus omnino verum est quod motus eorum semper causatur. Contrarietas motoris ad mobile. Ex hinc enim motor mouet et mobilis mobilis causatur ex similitudine quam habet eum motor. quod ex hoc et motor contrarius invenitur in mobili propter hoc agit in ipsum expellendo illud. et inducendo formam suam quam si induxisset non amplius moueretur. Mobile autem suscepibile est eiusdem forme. non unum contrarium sed unum sibi simile per se ipsum habitum forme. ut declaratus est in primo libro physico. Quantum enim dat generans mobilis de forma sua. tantum dat ei de sequente forma suam hoc est de loco. et ideo dat ei motum ad locum. Et quia vis motoris per vires dualescit in mobili. propter hoc in medio agit in ipsum. et indigent talia mobilia medio in quo procedunt de potentia ad actum. in quoque medio termino completa est generatio et motus. et secundum quod distant ab illo tanto imperfector est forma generans in ipsis et motus. Et inde est quod motus naturalis intenditur in fine sui. quod quanto plus est iuxta finem tanto perfectius habet formam. et quanto perfectius habet formam tanto perfectius habet motus ad locum saluatorum sui in forma. Per hoc etiam patet quod medium per quod est motus naturalis sibi naturale est. et est aer aut aqua que sunt elementa media. et est uno modo prohibens et alio modo adiuuans. quod ex naturalitate adiuvat. aer enim magis est terreus iuxta terram. et aer iuxta ignem est magis igneus. et ideo oportet quod cum generatione ignis aero superior est. tanto magis naturalis est generatione eius quod fit ignis. et quanto inferius est terrae minus conaturalis est ignis et magis conaturalis terrae et ideo ex illa naturalitate iuxta ad motum ascensionis ignis aut descensionis terre. Idem autem est de aqua quam ruit ad ea que mouentur per ipsam in ascendendo ad aeternum vel descendendo ad terram. in quantum aeternus pinguis vel tenuitatem et plus difficulter et minus est dissimilis. sic est medium impeditium. et impeditum illud est in uno sicut in causa. et in aliis sicut in signo et promouente. In causa enim est in contrarietas mobilis ad motorem. Hoc enim contrarietas maior est in principio medijs et ubi incipit motus. et minor est in medio. et minima in parte que est iuxta terram. et ex illo causatur et motor diuertit mode post minus et plus super mobile. Sed tamen medium per mouet ad hoc inquantum est difficulter aut faciliter dissimilis. Et medium etiam est signum huius secundum distantiam vel propinquitatem ad terminum motus. Et si queratur de motu eius qui fit non ex generante. sed quando remouetur prohibens motum. sicut quando deinceps coluna. et cadit lapis qui erat super colunam. Ad hoc dicendum est. quod omnis motor secundum elongationem a loco ad quem moueretur trahit debilitatem quandam in virtute mouendi rem motus. et ideo licet talis motus tempus habeat ex medio retardante motum. tamen etiam aliquid habet ex virtute motoris quod fortificat plus in descensu quam in ascensu. vel viceversa loco ad quem mouet

Physitorum

Ex his igitur partibus, et ea quae mouentur tripliciter principiis velociitate et tarditatem, uno ex motore solo, sicut quae motoris est in actu et mobile est in actu non idigere medio eo quod motor illo mobile non acquirit perfectorem essentialis sicut corpora celestia sunt, velocia in motu vel tarda. Secundo ex medio indicante et iuuante potentiam motoris, sicut corpora simplicia se mouent iuicem generando. Tertio ex vitro, sicut australis quae mouent motoris, perfectio sicut aer aut in aqua. Ex hoc iterum partibus, si deponitur motoris esse perfectio super mobile, et non fuerit medium, prius nec pedies ipsam, et tunc sicut huius forma motoris id quod mouet, ita habet et motum et locum, huius autem formam motoris tota sine medio, prius mouente aut impediens, et habebit necessarium locum et motum, ad locum sine medio alii quo ad hoc pertinente vel impediens. Omne autem quod non huius proprietas nisi ad duos tantum sine medio mouet non in dividibili tpe vel continuo, sed in parte indivisiibili. Et tale mobile mouet in dividibili tpe, cum autem motus est in vacuo medium nihil operatur ad motum impediendum aut retardandum. Non enim est in ibi nisi habeat formam perfectam in instanti et acceptio loci eiusdem formam sine tpe. Et hec est causa quae dicitur arresto. Quod si non est medium impediens quod indicat potentiam motoris super mobile, et prius generare formam motoris in motu est, sicut proprietas medium ad medium. Sed contra istam veritatem est Aquincenna et Anepachus qui imitatus doctor sanctus decepti sunt, et causa deceptonis eorum fuit, quod prius tabat quod ad aliud et aliud referret tarditas quam causat ex medio in motu simplici, et tarditas quae ex diversitate motoris causatur, cum non sit vero, quod cum habitudine medium crescat et motor, et cum prioritate eius debeat crescere, et tunc quod demissio strata in uno eorum tenet in vitro eorum. Ad obiectum in oppositum. Ad primum dictum est quod illo casu posito graue erit deorsum in instanti et erit idem instantis finis rem quo erit sursum et deorsum, differens enim finis ratione, quod graue erit sursum in illo instanti in quantum illud instantis est finis posteriori et erit deorsum in instanti futuri. Et licet tertius minus a quod est terminus ad quem non sunt possibles sunt tunc prime successentes, et hoc in vacuo quae non in pleno. Sed diceres nihil mouet de uno extremo in aliud extremitate, quod est aliud medium. Ad hoc dictum est, quod verum est si ibi fuerit medium plenum. Et si dicatur, si totum spaciū inter celum et terram et vacuum et deorsum ponere ignis quae moueret sursum et sursum molari, quae moueret deorsum illa mobilia obuiabunt sibi in medio, igitur talia mobilia prius erunt in medio quam in terreno, et prius illi motus non erit in dividibili tpe. Ad hoc dictum est, quod ignis non obuiabit molari sed immediate erit sursum et lapis ponenter deorsum successivus, quod est corpus mobilis est velocissimus, et motus stellarum fixarum est tardius, quia spaciū quod perficit motus primi mobilis in viginti quatuor horis perficit motus stellarum fixarum, et in quiete arresto, in triginta sex milibus annis et sexaginta.

Arestotelis.

ret formā in instanti, sicut aer serenus in instanti suscipie illuminarem a sole, quod licet motus totaliter prius esset a móvente, tamen suscessio prius erit aliquā ex parte impedientis

Quartum dubium est.

An in motu naturali grauius et leuius tota successio prius erit ex parte medijs? Et videtur quod non, quod sic motor celi fieret in instanti, hoc autem falsum est, igitur. Tertio partibus, quod non fit per medium, nec ibi est resistentia medium. Secundo quod sic, quod tota successio prius erit in motu ab illo a quo prius erit talis resistentia, tota autem resistentia est a medio, igitur tota successio prius erit ex parte medijs, quod tremore medio nihil erit phibens, quoniam graue sit deorsum. Et est notandum quod aliquod mobile duplum potest moueri, et est in duplice potentia ad motum, uno per motum de potestate essentiali ad actum, ut quod leue sit graue tunc mouet de potestate essentiali deorsum, et talis motus semper fit a generare. Alio per moueri de potentia accidentalis ad actum, ut quod graue sursum ipeditum motum, et ille motus causatur a removente phibens, quod graue est super naturaliter deorsum nisi detinatur sursum per aliquid phibens ipsum descendere, et illo modo hic loquitur. Preterea si ibi prius erit resistentia ex alio quam a medio, huius est ex parte mobilis, aut igitur hoc esset grā materie vel foris me neutru illo, est dictum, igitur. Non grā sine materie, quia seclusa forma materia de se est indifferens ad quācumque motum. Non gratia forme, quod per formā huius naturale inclinatio nem ad talē motum, igitur per talē formā non resistit motor, et sic ibi non potest esse successio prius erit ex parte mobilis, quod ibi nulla sit resistentia ex parte ipsius. Ad obiectum in oppositum est dictum, quod motus celi non est naturalis, sed potius intellectualis dicendus, et ideo in ipso prius erit successio ratione agentis quod taliter mouet finis exigentia finis aut finis alios ratione situs, hic enim solus est ad positionem de motu naturali grauius et leuius. Et ideo dicitur doctor magnus, quod corpora celestia non debent moueri in dividibili temporis, quod aliam coparationem habent ad suum motorem, quod elementa habeant ad suos motores. Sed diceres propositio motus est ex duobus ex uno principaliter et ex alio secundario, et sic finis dicti motus non proponatur motus nisi finis id quod secundario per accidens est in quodam motu. Cum enim omnis motus fiat ex virtute potentie motoris super mobile, opteret necessario quod motus sit velocior in quo potentia motoris sit magis vincens sive suum mobile, et motus sit tardior in quo potentia motoris minus vincit mobile. Nam enim de causa inveniuntur motus diversi in celestibus in velocitate et tarditate differentes, quia motus primi mobilis est velocissimus, et motus stellarum fixarum est tardius, quia spaciū quod perficit motus primi mobilis in

Quintum dubium est.

An desatio et rarefactio sint possibles? Et videtur primo quod non, quod quācumque extremitates alicuius corporis appropinquat centro, vel reperiuntur vacuitates in quibus recipiuntur, vel oportet quod sit penetratio dimensionis, sed quod fit dimensionatio extremitates corporis appropinquans centro, igitur opteret ibi dare vacuum vel penetrationem corporis, cum igitur verius

Quartus

est impossibile. condensatio est impossibilis et si condensatio est impossibilis et rarefactio. quia quādūcūtū alii quod corpus rarefit oportet aliud condensari ad conservandū equalitatem corporū inviueri. Scđo si aliqd corpus rarefit. oportet q̄ cedat in maiorem locū. t̄ q̄ aliud corpus recedat. t̄ iterū ad illud corpus aliud corp⁹. igitur ad rarefactionē ynius corporis opereretur celū moueri. aut optere dare vacuū in quo recipiunt̄ corpora rarefacta. sed verū q̄ est impossibile. igitur. Tertio in omī p̄ dēsatio ne corporis pres sunt minus distantes q̄ fuerit. impossibile em est q̄ pres sunt minus distantes cū sp̄ se tagat in suo toro. igitur sequitur q̄ cōdensatio nō est possibilis. Quarto si dēsatio sit possibilis ponat p̄ q̄ in p̄exo ignis p̄ influenti celeste aliq̄ ps ignis cōdenset. tūc opozebit dare vacuū. q̄ cūz ignis sit rarissimum corp⁹. nō pot̄ rarefieri ad replendū talē locū et corpus dēsatum occuperat mīnōrē locū q̄ prius. p̄ns est inconveniens. igitur dēsatio nō est possibilis. Pro solutōe istius dubi⁹ tria s̄t̄ supponēda. Quoꝝ p̄mū est. q̄ p̄trarioꝝ est vna et eadē materia sicut calidi et frigidī eo q̄ p̄traria sp̄ habeat fieri circa idem subiectū. Scđom q̄ illud qđ fit in actu prius erat in potentia fin naturaā q̄ fieret sub tali actu. Ter tū q̄ materia q̄ est susceptibilis p̄trariorū nō est separabilis simul ab vero q̄ ipoꝝ. Istis suppositis respondeat ad quesitū q̄ sic. qm̄ eadē materia q̄ prius fuit sub pua q̄titate p̄ fieri sub magna. et ecōtra. illis at duobus modis fit rarefactio et dēsatio. igitur sunt possibiles. Dicit̄ em r̄p̄ qđ h̄z paucū de materia sub magna q̄titate et eius p̄tes nō sunt adinīcē p̄iacentes. Sed densum dī qđ h̄z multū de materia sub pua q̄titate et haber p̄tes ad unum p̄iacentes. et ideo dī rarefactio qñ p̄ aliquā alterationem materia existens sub pua q̄titate sub magna q̄titate effici. vt in calefactione lactis. Et p̄ oportū dēsatio est. qñ materia sub magna q̄titate existens efficit sub pua q̄titate. vt qñ aliqd corp⁹ p̄ frigiditatem restringitur. Et est sciendū. q̄ calidi est disaggregare et mouere p̄tes a centro ad circūferentia. t̄o p̄ calefactionē materia existens sub pua q̄titate efficit sub magna. Et frigidū est aggregare et mouere p̄tes a circūferentia ad centrum. et ideo causat materiam sub pua q̄titate q̄ fuit sub magna. Ox quo p̄t. q̄ rarefactio p̄sequit̄ calefactionē. et dēsatio sequit̄ frigefactioē. Ad obiecta in oppositū. Ad primū dōm est. q̄ interemptōem maioris. qm̄ dēsatio nō fit per hoc q̄ p̄tes extremes ingrediant̄ p̄tes existentes iuxta centrum. h̄z q̄ hoc q̄ materia prius exīs sub magna q̄titate p̄ aliquā alia alteratioē efficacē sub pua. et t̄o p̄ter hoc nō optet ponere vacuū neq̄ penetratōem dimicōnū. Ad scđom dōm est. q̄ qñ vnu corpus rarefit ceder in mīnōrē locū. sed aliud dēsat. ideo nō optet ponere vacuū. vt recipiāt̄ p̄tes corporis rarefacti. nec opozet p̄ter hoc celū moueri neq̄ augmentari. Ad tertū dōm est. q̄ p̄tes ab inūcē remote in dēsatione fuit p̄ximiores et minus distantes. h̄z tñ p̄tes q̄ prius erāt inēdiatē nō fuit minus distantes. Ad q̄rtū dōm est. q̄ illa cōdēsationē faciat ignis nō rarefiet. h̄z p̄p̄qua ps ignis mouet ad replēdū illum locum. et alia p̄sequenter vsc̄ ad aliqd corpus qđ poterit rarefieri p̄ta vsc̄ ad aerem vel aliquā p̄eignis cōdensata prius q̄ erit rarefactibilis. et sic p̄t q̄ p̄ter rarefactionē et dēsatioē nō oꝝ ponere vacuū corporib⁹ imbibitū

Sextum dubium est.

Liber

An in rarefactō sit augmentatio. cū ibi sit motus a minori cōtitute ad maiorem. Solo duobus modis accipit augmentatio. Uno mō cōiter p quocq; motu de minori cōtitute ad maiorem. & sic ibi rep̄s augmentatio. Alio mō p prie, p mutatioē de minori cōtitute ad maiorem alio extre seco adueniente. sicut est in augmentatioē viuentium ppter nutrimenti sumptionem quod pertinetur in substantiam aliti & sic ibi non rep̄s augmentatio. verū tamē rarefactio nō noitat illā augmentatioē imp̄fecit. H̄iilla augmentatio ip̄fecta sc̄it rarefactōē, & dūminutio ip̄fecta dēficiet;

Septimum dubius est.

An c̄stitas prius existens sub denso remaneat post rare
facrōem. Ut videſ q̄ nō q̄ sic ſecret q̄ accēſ migraret
de ſubiecro in ſubiectrum. eo q̄ c̄ſtitas denſi eſter ſub rāſ
ro Solo q̄ c̄ſtitas prius existens in corpe denſo reſ
manet cū c̄ſtitate adueniēte fm̄ centiā et i poñā i oñi re
manet ſub p̄prio eē ſub p̄pria ſp̄e. q̄ ſicut in n̄ieris ita
eſt in c̄ſtitatiib⁹ p̄tinuiſ. h̄z in n̄ieris n̄ieruſ p̄c̄is maſ
neſ fm̄ centiā cū numero adueniēte nō eſti ſub p̄prio eſte
et ſub p̄pria ſp̄e. h̄z accepit ſp̄em ſp̄ ab ultimā vnitate ſicut
temariuſ remanet ſub quaternario nō tū ſub p̄prio eſte taſ
lis ſpecie. et talis c̄ſtitas neq̄ ſimpliſter corrupetur
neq̄ ſimpliſter remanet ſed remanet ſub eſte alterius et
in eſte eminēntiori quēadmodum p̄uuz lumen non ſunq̄
pliciter corrupiſ adueniēte maiori lumine. neq̄ ſimpliſter
remanet ſub p̄prio eſte h̄z ſub p̄fectori eſte maioriſ lu
minis. Si corruperet ſimpliſter tūc nō poſſet generare
p̄ corruptionem maioriſ luminis. neq̄ poſtea remaneſ
ret qd̄ tū eſt falſum. Et ad obiectum in oþopſitum dōm
eſt. q̄ ſi remaneret c̄ſtitas ſub codē eſte. tunc opereſ
et accēſ migraret de ſubiecro in ſubiectrū. h̄z ē ipoſſible.

Octauum dubium est.

Solo q̄ durum et graue. molle t̄ leue t̄ molle rani
siderat. vno° absolute sine p̄patōe magis t̄ minus. et b̄
mō p̄sequunt̄ rariū et densum. **A**lio° fm̄ p̄patōem ma-
gis et minus et sic nō sp̄ p̄sequunt̄ rap̄ et densuz q̄ ad tra-
lem p̄patōem. q̄ ferrum ut dc̄m est durius est plido. q̄
uis nō sit magis densuz. **S**ciendū m̄ est q̄ aliqd̄ p̄d̄
rum eo q̄ fortiter sue diuisioni resistit. t̄ hoc est p̄ter h̄
q̄ habet p̄tes fortiter adiuicē piacentes. **E**t sibraliq̄d̄
efficit graue p̄ p̄strikōez materie. eo q̄ multiū h̄z de ma-
teria sub p̄ua c̄stirare. t̄ q̄ p̄ p̄desatōem p̄tes sunt ad in-
uicē piacentes t̄ materia p̄stringit. id durū t̄ graue se-
quunt̄ densum. et molle p̄ oposituz d̄r̄ q̄ nō multiū sue
diuisioni resistit. t̄ est faciliter diuisibile. eo q̄ p̄tes non
fortiter adiuicēt. **E**t etiā aliqd̄ est leue q̄ h̄z pau-
cū de materia sub magna c̄stirare t̄ ista duo sequuntur
rarefactōem. ideo leue t̄ molle sequunt̄ rarum

Donsequēs autē dicitis est aggredi de
rpe. **P**rimū at bñ se habz opponere de
ipso. et p extraneas rōes vtriuscōmū
sunt est sc̄ pō entū postea sc̄ natura iōnua.

Tiste est tractatus tertius huius in quo determinatur de parte posticis determinanti in tractatu precedentem de vacuo. Et ratione ordinatis est. quod si ceterum sit locus et vacuum ad mobile. ita se habent ipsa ad motum. quod loci est per trahit et vacui est per opinionem antiquorum. sed mensura mobilis sic ipsa est mensura motus.

Physicorum

Aristotelis.

qr mobile est aliquid permanēs. sicut loc⁹ ⁊ motus ē alii
qd successiūz sicut tps. h̄z mēsura ⁊ mēsūratur debet esse
formia sicut & mobile pcedit motu ⁊ libetū accīs. ita
mēsura mobilis sc̄z locus pcedit mēsūrā motus sc̄z tps.
et diuidit in octo capl. in quorū pmo inquirit q̄stionez
si est. In scdō determinat de q̄stione quid est. ibi. Quid
aut sit. In tertio solut vñā questione in pmo caplo mo
tam. ibi. Et sicut motus. In quarto caplo determinat
de p̄cipiētibz tps. ibi. minus quidē nūc. In quinto
ostendit p̄bs quo tps p̄pat ad ea q̄ sunt i tpe. ibi. Om̄
aut tempus est. In sexto p̄bs determinat de his q̄ intrin
sece p̄cipit ad tps. ibi. ipm aut nūc. In septimo p̄bs de
terminat quo tps est mēsura generatois ⁊ corruptiois
ibi. **Q**uratio aut ois. In octavo mouet duas q̄stiones
quas in eodem caplo solvit. ibi. dignū aut. Primi capi
tulū in duas diuidit pres. in quaz pma p̄metit de q̄ est
determinandū. In secūda exequit intentū suū. ibi. Qd
qdē iḡt oino. Quatu⁹ iḡt ad primā p̄te d̄t p̄bs. q̄ pue
nens est post p̄dicta aggrediendū. vt loqmur de tpe. eo
q̄ ipm est vñū de his q̄ sequunt̄ motū. licet aut p̄ seipm
manifestū sit tēpus ec̄. eo q̄ ipm p̄cipit cū motu q̄ manife
stus est ad sensum. in extraneas rōnes qdā soppiste
arguit ipm nō esse p̄mū ā bene habet opponere de ipo
p̄ rōnes extraneas. Utrū sit de nūero coꝝ. q̄ sunt. aut sic
de nūero qnō sunt. Rationes em̄ extraneas vocant̄ ille q̄
sunt ex coibz q̄ in multis inueniunt̄. vt sunt rōnes logicæ
et ideo logica ppter eandem cām p̄bia extranea vocatur
postea vero ex naturalibz ⁊ propriis venit perscrutandā
que sit natura ipsius.

Quidē iḡt oino nō fit. aut vix. aut ob
scure. exhibit aliquis vtq̄ cōcipiet. Hoc q̄dēz
em̄ ipius factū est et nō est. Illud vero futurū
et nōdū est. Ex his aut et infinitū et semp acce
ptum tempus pponit. Ex his aut que nō sunt
cōpositū. impossibile esse videtur participare
aliquādo substantiam.

Ista est secūda ps hui⁹ capl. in qua. psequit̄ intentū
sui. p̄bs duabz rōibz q̄ tps nō sit. aut si sit hoc vix aut
obscure ex dictis aliq̄s p̄cipit poterit. **O**t est pma ratio
q̄ illud qdē vere est cū sit p̄positū ez p̄tibz p̄tinuis h̄z p̄
tes existentes ex quibz est sua cōtinuitas. h̄z tps nō ha
bet pres existentes. iḡt tps nō est. **M**inor patet. q̄ p̄
tes tps sunt due sc̄z p̄teritū ⁊ futurū. P̄teritū aut
nō est sed factū est ⁊ trāsht. futurū aut nōdū est. p̄ns
aut cū sit indiuisibili nō est ps p̄tinui tps. q̄ infinitū tē
pus qdē sp̄ accipit sine fine pponit ex his qnō sunt. Ex
his aut qnō sunt. p̄positū no videt p̄cipare aliq̄ sub
stantiaz q̄ sit. iḡt tps oino m̄bil est aut si est vix est. sicut
sunt ea quorū esse est p̄mixtū p̄suatōni. et cū hoc obsei
re est. q̄ fm̄ potentia est. **O**t forte apud intellectū ē ac
tus ei⁹. vt qdā dixerūt sed de b̄ inferius dicef latius.

Ad huc aut om̄is diuisibilis si quidē est. ne
cessit̄ est cū est. aut oēs aut quasdā pres esse. **T**e
poris aut alie facte. alie future sunt. Est aut ni
hil cū sit diuisibile. Ipsiū aut nūc nō est pars
Densurat em̄ pars et pponi op̄set totū ex p̄tibz.
Tempus aut nō videt pponi ex nūc.

Nic̄ph̄s ponit sc̄dām rōem q̄ tempus nō sit et est

ista. om̄is diuisibilis qdē est aut necessit̄ est oēs pres. aut
quasdā est. sed due pres tps nō sunt. iḡt tps non est.
Minor p̄t̄ ex dictis. q̄ p̄teritū faciū est ⁊ nō est. futurū
aut nōdū est. et si sit in potentia solū est. Sed si q̄s di
cat q̄ ipm p̄ns nūc quedā ps tps est. cōstat hoc ē fal
sum. q̄ om̄is ps q̄ est vere aliquid totius nūlerata ⁊ men
sura aliquid reddit totum qdē pponit ex p̄tibz aliq̄s. h̄z
nūc cū sit indiuisibili nō reddit totū tempus. ergo tem
pus ex nūc nō pponit. Si aut dicat q̄ sit pars nō aliq̄
ta sicut binariū est pars qnari. adhuc p̄stat esse falsoz
q̄ pars talis pponit totū cū alia pre. et est q̄stitas alicuius
q̄stitatis in tempore. iḡt nūc nō est ps tps. nec p̄ncip
est pars linee. sed termin⁹ eius. ita ⁊ nūcnō est ps tps
sed terminus eius.

Amplius aut ipm nūc quod videt determina
re p̄teritū et futurū. Utrū vñū et idē sp̄ p̄/
manet. aut aliud ⁊ aliud nō facile est scire. Si
quidē em̄ nūc sp̄ alterū et alterū Nulla aut eoz
que sunt in tpe alia ⁊ alia ps simul est que nō cō
tineat. Alia vero cōtinual sicut minus tēpus
sub pluri ipsum nūc qdē nō est prius. aut fuit ne
cessit̄ ē corrupciō aliq̄. et ipa quidē nūc simul ad
inuicē nō erit. Corruptū aut esse necesse ē esse
prius. In eodem quidē iḡt corruptū ē ē
possibile est ppter hoc qdē tūc est: in alio at nūc
corrupciō pri⁹ nūc nō p̄tingit. Sic ei impossibi
le est se habere ad inuicē ipsa nūc. sic ei impossibi
le habita esse in inuicē ipa nūc. vt p̄uctū cu⁹
p̄uctū. Si qdē iḡt in qdē p̄sequēter est nō cor
rupciō. h̄z in alio. In medijs nūc q̄ sunt infinita
sil erit. hoc aut impossibile est.

Nic̄ph̄s mouet vñā q̄stionē. q̄ sit tps p̄tinui est. ve
dicunt̄ affirmates tēpus. tunc oportet q̄ distinguant̄ p̄
tes in indiuisibili nūc qdē terminus tps. sicut p̄tū
linee. Querit ergo de ipo nūc qdē determinat ⁊ disting
uit inter p̄teritū ⁊ futurū. An sit vñū et idē nūc pma
nens in tō tpe. aut aliud ⁊ aliud. Et q̄ hoc nō est faciū
le videt p̄bs arguit ad yrāq̄ p̄te. et postea eam soluit.
Primo em̄ p̄bat. q̄ nō sunt plura nūc. q̄ si essent plus
ra nūc in tpe. aut illa essent simul. aut sibi succedētia. neu
trum aut illoz dici p̄t̄. iḡt nō sunt plura nūc. **M**inor
p̄t̄ quo ad primā eius p̄tem. q̄ si essent simul tūc oport
eret. q̄ tēpus ē ē de p̄manētibz ⁊ stantibz. sed hoc est fal
sum. iḡt. quo ad secundā eius p̄tem p̄t̄. q̄ nulla pars
eoz q̄ sunt in tēpore simul esse p̄t̄ cu⁹ alia. nisi p̄t̄
at. ob ipsa sicut pars a tōto sicut mensis contineat sub
anno. et septimana sub mense. et dies sub septimana. et
hora sub die. et pars hora sub hora. ⁊ hoc modo trāsīt
necessario usq̄ ad indiuisibile nūc qdē solum est de tem
pore accipere. minus em̄ tempus qdē est ps pluris semp
cōtinetur sub illo ⁊ si sic est. tunc plura nūc nō sunt simul
nisi vñū cōtineat ⁊ reliquū cōtineat. sed indiuisibile m̄bil
cōtinet. ergo vñū nūc nō contineat aliud vel alia nūc
ergo si sunt plura tunc illa sunt succedētia et sic illud nūc
quod est p̄teritū et fuit prius necessario modo est cor
ruptū ac om̄ia nūc vt dictum est non erunt simul sed

Quartus

semper id quod est prius necesse est corrupti. aut ergo corruptus
pictur in eodem nunc quod est ipsum. ita quod corruptum sit in se/
ipso. aut corruptum vel est corruptum in alio nunc ab ipso. Non
aut corruptum in eodem modo hoc est in se. quod nihil simul est in aliis
et corruptum est in illo. sed nunc est in se ipso. igitur quod non corruptum
tur in se ipso. Si autem corruptum in alio nunc. aut illud aliud
nunc est inmediatum consequens ad ipsum. aut non est inmediatum
sed inter nunc quod corruptum et nunc in quo corruptum cadit
tempus medius. Non autem conuenit corruptum prius nunc in
proximo consequente nunc. quod nunc non ita se habet ad invenientem
sicut nec in linea immediate punctum consequitur punctum ut patet
in sexto huius. Si autem dicatur corruptum in nunc non pro/
ximo consequente sed in eo inter quod est ipsum tempus est me/
dius. ergo prius nunc quod est in praeterito manet in esse sal/
uator in infinitis nunc quod sunt in tempore itermedio. et simul erit
cum oibus illis. sed hoc est impossibile. quia ex hoc sequitur
quod illud nunc quod prius erat in praeterito sit manes in plen/
ti. et futuro quod non partitur natura successionalis. Sequitur enarratio
ex illo quod nunc quod prius erat sit cum primitu et futuro. quod prete/
ritu sensus et futurum simul erit quod est impossibile. quia
indivisibilis non potest habere rationem continentis. Sunt autem
quidam qui dicunt ideo nunc sensus non corruptum in nunc poste/
riori inmediato vel etiam in se ipso. quia omnis corruptio est in
tempore et in nunc indivisibili. ut probabitur in sexto huius.
sed hoc nihil est. quod corruptio nunc non est corruptio sim/
pliciter sed secundum quidem. nihil enim corruptum nunc est nisi desine
re esse. et talis desirio bene est in indivisibili sicut motus in
indivisibili desinit hoc modo desitionis quod nihil invenitur
de ipso ultra ipsum et hoc modo linea definit in puncto. Sed si
stat vis in ipso desitionis. tunc pones finiri tempus in nunc
et motus in momento. et linea in puncto.

Atuero neque nunc semper manere idem possibi/
le est. Nullus enim divisibilis finiti unus termini
nisi tantum est. nec si in uno sit continuus. Nec si
plura. ipsum autem nunc terminus est. et tempus
est accipere finitum.

Nicetus probat duabus rationibus. quod non potest esse
unum nunc in tempore. Quarum prima est. nullus continuit
divisibilis finiti est terminus unicus. siue in uno indivi/
sibili sit continuus. siue continua ad plura siue in pluribus
sicut linea continua in uno indivisibili secundum rationem quod est
punctus. et habet necessarium duos terminos quodammodo finita
accipitur linea. quia illa non est circularis. In plura autem
sufficiens continua secundum quartos terminos. quod habet li/
neas et puncta. corpus autem continua in terminos sex per
pter tres diametros se in eodem ad rectos angulos inter/
secantes. cum ergo nunc propter hoc quod est indivisibili necesse
sit terminus et finis. finis autem alicuius finiti finis
est oportet tempus accipere finitum cuius instans siue nunc
dicunt esse finis. sed nullum continuum est finitum uno tempore.
ergo tempus necesse est habere plures fines et terminos
igitur non est unum nunc sed plura.

Amplius si simul est secundum tempus. et nec pri/
us nec posterius in eodem esse et in ipso nunc est.
similiter sunt quod in anno sunt millesimū his quod sunt
hodie et nec prius nec posterius nihil aliud alio.
De his quod est ergo quod insunt ipsi tot opposita sunt.
Nicetus ponit secundam rationem ad idem. et est ista
siquidatur unum nunc esse in toto tempore. tunc ea que fuerunt

Liber

prius et sunt modo et erunt postea sunt in uno et eodem modo
et per consequentes erunt simul omnia secundum tempus que fues/
runt sunt et erunt. igitur que facta sunt ante annum millesimum
in praeterito simul sunt cum his que sunt hodie. et nihil altero
est prius aut posterior quod falsum est. tot ergo op/
posita sunt per phantasiam extranea accepta ex his que insunt
tempori que sunt praeteriti et futurum. et nunc que sunt
in tempore.

Quid autem est tempus. quod ipsius natura simili/
ter. et ex traditione manifestum est. et de quibus at/
tingimus aduentates prius. Quidam enim to/
tius quod est motus dicitur. Alij autem ipsum sphaeram.
Quavis circulationis et pars tempus quod/
dam est. Circulatio autem non est. Pars enim circu/
lationis est que accipitur sed non circulationis. Am/
plius autem si plures essent celi. similem esset tem/
pus cuiuslibet ipsorum motus. Quare multa
tempora simul.

Et istud est secundum capitulum in quo phantasias determinantur de
questione quid est ipsum tempus et dividitur in duas partes.
In quarum prima determinatur de quod est tempus et opinione antiquorum.
In secunda secundum opinionem priorum. qd in autem videtur. Quatuor igitur ad primam predicant
phantasias quod autem sit tempus et que natura eius non est sans ma/
nifestum et iam dictum. nec posset sciri quod est tempus et an
tempus dicitur. Quidam enim antiquorum dixerunt quod tempus est
motus rotundus. hoc est motus diurnus qui est prima sphaera
motus. qui etiam motus vocatur motus universi. sive motus
totius et in hac sententia fuit plato. Et fuit sufficien/
tius dictum quod dixerunt antiquorum de tempore. Alij autem dixerunt quod
est sphaera ipsa. sed neutra opinio est vera. Et quod prima
non sit vera. sed tempus est motus rotundus sive circulationis
celi. probatur fantasias duabus rationibus. Quarum prima est. quod quilibet pars
temporis est tempus. sed quilibet circulationis non est circulatio celi. Secunda. si tempus
est circulatio celi. tunc si plures essent celi primi sic
dixerint illi quod dixerint plures et mundi. tunc etiam centrum
plures circulationes. et per consequentes plura tempora. quod tempus
est motus cuiuslibet eorum. igitur plura essent tempora
similiter. sed hoc est inconveniens. igitur.

Totius autem sphaera visa est quidem dicentibus
esse tempus. quia in tempore omnia sunt. et in totius
sphaera. Est autem stultus quod dicit quod est de
hoc impossibile considerare.

Nicetus ostendit quod antiqui probabant secundum opi/
nionem que fuit quod tempus esset ipsa sphaera. Est enim ex/
probatio. In prima siue ultima sphaera sunt omnia. in tempore
sunt omnia. igitur tempus est ultima siue prima sphaera. Qua/
si sic argueret. quod hinc easdem conditiones sunt eadem sed sic
est de tempore et ultima sphaera. ergo sunt eadem. Et de phanta/
sia ista opinio est adeo stulta. quod non oporteat aliquam possi/
bility circa ipsam considerare. quod manifeste peccat penes tres
fallacias. Primo enim ibi est fallacia equocatio. quod equi
vocatur esse. quod dicitur aliud est in ultima sphaera. et in tempore.
quod in ultima sphaera sunt omnia. sicut praesta in tempore. hanc
quod est in tempore sicut mensuratur in mensura. quod omnia sunt
tempore saltem corporalia et illa quod hinc continua successione. Secundo
ibi fallacia accentus. quod arguit ex puris affirmatis i sed afigit.

Physicorum

tertio est ibi fallacia consequentis. qd virtualiter sic ar-
guitur. si aliquid est tempus in ipso sunt omnia. igit si in
aliquo sunt omnia. ipm est tempus.

Qm ait videt maxime motus esse et muta-
tio quedam tēpus hoc cōsideratū est. Uniuscu-
iūsque quidem igit mutatione et motus in ipso mu-
tato per alteratōnem et augmentatōnem est so-
lum. aut ybi fortasse est ipm qd mouet et trā-
mutans. Tēpus at sūl et vbiqz et apd oia est.
Ista est secunda ps huius capli in qua p̄hs determinat
de quiditate tēpus sīm opinione p̄p̄ia p̄mittendo tñ duo
quorū p̄mū est. qd tēpus maxime videſtelle motus et
qdā mutatione. et tñ nō est mot. scdm qd nō sit sine motu.
Et qd tempus nō sit motus p̄bat p̄hs duab rōnibus.
Quarū p̄ma est. qd vniuersuſque mutatione aut mot? so-
lūmodo est in eo qd mutat vel qd mouet motu illo. aut
vbi est illud quod mouetur vel transmutat. sed temp?
sūl est apud oia t̄palia et vbiqz oia ei t̄palia qd vbiqz sunt
in vno et eodē sunt tēpe sc̄ in nūc presenti.

Amplius ait mutatione qdē omnis velocior
aut tardior est. tēpus ait nō. Tardū ait et ve-
lor tēpe determinant. Veler qdē qd in paucō
multū mouet. tardū ait qd in multo paucū. Tē-
pus ait nō determinat tēpe. neqz quo quātū ali-
quid est. neqz quo quale. Quidē igit nō ē mo-
tus manifestum est. Nihil ait differt nobis dī-
cere in presenti motum aut mutationem.

Nicponit secundā rōnem ad idem et est ista. ois mu-
tatio vel motus velocior aut tardior est. eo qd passiones
motus sunt velox vel tardū. sed tempus nō est velox vel
tardū. igit nullum tēpus est motus vel mutatione. Di-
nor parer. qd velox et tardū definiunt tēpe. sed tēpus tem-
po re nō definit. velox em est qd in quo tempore mouetur
per multū spaciū. Et tardū est qd in multo tempore mo-
uet p̄ pū spaciū. tēpus em vt dicū est tempore nō de-
finitur neqz in eo qd quale sit. neqz in eo qd quātū. quia
q̄ritas motus est velocitas et tarditas qd tempore defi-
nit. q̄ritas etiam motus tempore definitur. qd magnus
motus est qd est magni temporis. et pius qd est qui tēpo-
ris. Et qd p̄t. qd tēpus nō est mot. et nō sit in apposi-
to differentia inter motū et mutationem. qd nō differunt in
mensura temporis. licet alias differentias habet de qui-
bus in quinto huius dicetur.

Altiero neqz sine motu tempus est. Lū em
nihil ipi mutant fm intelligentiā. aut latet trā-
mutantes. non videtur nobis fieri tempus. si-
cūt neqz qui in sardo fabulātū dormire apud
heroes cum exp̄giscunt. Copulant em nūc pri-
mum posteriori nūc. et vnu faciunt remouētes
propter insensibilitatē mediū. Tancqz igitur si
non esset medium nūc. sed idē et vnu non esset
tempus. Sic et qm later alterū esse non videt
medium esse tempus. Si igit nō opinari esse
tempus tunc accidit nobis cū non definimus

Arestotelis.

nec vna mutationē. sed in vno indiuisibili vi-
detur anima manere. Cum aut sentimus et de-
terminamus. tūc dicimus fieri tempus. Da-
nifestū qd nō est sine motu. neqz mutationem
pus. Quidetur neqz motus neqz sine motu tem-
pus est manifestum est.

Nic p̄hs p̄bat secūdū suppositū. sc̄ qd tēpus nō est
sine motu. qd illud nō est sine motu quod sine motu p̄c
pi nō potest. s̄ tempus sine motu p̄cipi nō potest. igitur
tempus nō est sine motu. Minor p̄bat qd cum nosip̄
nihil mutant fm intelligentiam vel aiām. aut latet nos
si transmutamur nō videtur fieri tempus nobis. Dicimur
enī nos transmutari fm aiām transmutatione qua
nos transmutamur in esse p̄ tempus. Et dicit aliquis
transmutari fm aiām trib̄ modis. Quādū modis ē.
quādū no p̄cipimus tēpus. nisi quando fuerimus moti
motu anime qui est motus imaginatōnis vel intelligē-
tie. et hoc modo dixerit galienus et augustinus p̄cipi-
re tēpus et esse in tempore. Dixerit enī qd esse in tēpo
re est esse in virib⁹ motu anime vel alteri creature sp̄i
ritualis. et cū motus anime sit simplex et nō habeat p̄o
prie prius et posterius. cōstat qd iste modus proprie nō
dicit nos p̄cipere tēpus et ideo est sensus corruptus. eo
qd nec Galien⁹ nec Augustin⁹ scierūt bene naturas re-
rum. vt inquit dñs Albertus. Secūdū modus est qd
nos dicimus transmutari fm animā cū p̄cipim⁹ per alt
quem anime motū sex imaginatōnis vel intelligētie de
motib⁹ exteriorib⁹. et hoc modo iterū directe no p̄cipi-
mus tempus. quia est percipere motū p̄ter hoc qd nu-
merus prius et posterius est in ipso. et tūc no p̄cipimus
tempus sed motū in rōne motus. p̄ter hoc qd mensure
mus ipsum per tempus. Tertiū modus est. quo p̄ci-
pimus motū in eo qd p̄cipim⁹ nosip̄o s transmutari. et
tūc nescio p̄cipim⁹ tēpus in eo qd nos imaginamur vel
sentimur fm intelligentiā venire a priori in posteri⁹. et
hoc solo modo verū est. qd cū nihil mutant fm intelligē-
tie nostram aut latet nos nostra transmutatio. eo
qd ligate sunt virtutes in nobis quib⁹ debuum us p̄cipi-
re motū. sicut fit in somno aut voluptate qd nos tūc nūl-
lum p̄cipimus tempus. et ideo tūc nobis tempus fieri
non videtur. Sicut est de illis poetis qui fabulose dire-
runt p̄ dictamē versū in rhodo insula alias in sardis. et
dictamine heroico. qdā dormierūt multis annis qd
nō p̄ceperūt tempus quo dormierūt. Illi em copulae
runt nūc prius quo dormire incepérūt cū nūc posterio
ri quo euigilauerūt. et nō p̄ceperūt tempus intermediū
sed putabant qd in vno nūc essent qd dormire incepérūt
et quādō surrexerūt et remouerūt totū tempus mediū
propter motus intensibilitatē. Et causa huius fuit p̄
funditas somni. Sunt em quedam aialia valde flegmati-
ca et quidam homines pellis spissæ. et est in eis vapor
spissus diu morans propter caloris debilitatem. et illi
habent multas superfluitates viscōtas circa viscera vbi
est locus digestionis. Et habent cerebrum frigiduz val-
de. et ideo quia in eis quando ex longitudine temporis
calidi sicut est etas aggregat superfluitas et permanet
calor aeris aliquātulum aperiens poros cutis non dor-
miunt. et querut illo tēpe nutrimentum. eo qd calor extre-
mūt calorem interiorē. et sunt vorantia multum
propter frigus naturale circa locuz digestionis. qd facit

Quartus

et ibi descendere et ejici indigestum. Cum autem per frigus exterius restringunt poros non potest exire superfluum per poros et rediatur ad interiora vaporum sicut fumus in olla coqueta et ex illa habundantia humectatur valde et humor viscosus efficitur et aialia efficiunt pinguis et dormientia et dormiunt illa que multe sunt spissae pellis et frigida per totum tempus quo poros per frigus restinguuntur. et quo habundat humor viscosus in visceribus postea euigilantia adueniunt et mouentur hoc autem ex eadem causa sit in hoib[us] aliquibus et percipie in mulieribus quoniam sunt immobilis et spissae pellis et viscositas supfluitat et habentes lentum calorē naturalem et percepie quoniam dormiunt sub terra. quod frigus terre uerat ad stricorem pororum et he sunt profundi somni in quibus non sunt imagines somniales. et ideo in toto ligantur in eis vires aiales exterioreas quae sunt quinque sensus et interiores quae sunt imaginativa virtus et intellectiva. et ideo tales nul[us] circa se percipiunt tempus habent igit se illi ad tempus copulando nunc prius quoniam dormire incipiunt ad nunc posterius qui euigilantur tanquam si non esset nunc medius tempus. et ideo quod laterum alterum esse nunc quod est cum poro tempore et posteriori quod est medium inter tempus incepit somni et vigilacionis. et ideo non percipiunt tempus medium a sili ergo accidit nobis non opinari tempus esse quoniam non determinamus esse aliquam mutacionem. sed in uno et eodem indivisiibili videat manere apprehensio aie nostre. Et cum in nobis sentimus et determinamus fieri transmutationem qua nos transmutamur tunc dicimus fieri tempus. Ex eadem causa est in delectatione maxima existentes sicut homines diuini quoniam sunt in vehementi delectatione contemplationis non percipiunt tempus. Constat autem aia eorum in uno desiderabili et ideo non percipit motus qui in se sunt. et ideo tanto minus percipitur motus quanto locum datus est illud quod contemplatur. Ex quibus patet manifeste quod tempus non est motus nec sine motu et mutatione.

Accipiendo autem quoniam querimus quod sit tempus hinc incipientibus quod motus est. Simul enim motum sentimus et tempus. Et namque si sint tenebre et nihil per corpus patiamur. Motus autem aliquis in aia fit subito. simul enim videtur fieri quoddam tempus. Atuero et cum tempus videtur fieri aliquid. simul et motus aliquis fieri videatur. Quare aut motus aut motus aliquid est tempus. Nam autem non est motus necesse est motus aliquid esse ipsum.

Hic probus investigat priculas in definito tempore positas. Et primo dicit quod tempus est aliquid motus. quod simul sentimus motum et tempus. quod si essent in tenebris et nihil paciamur per corpus motus non deprehendatur esse in aia per imaginacionem et intellectum subito. hoc est statim cum ipso motu videtur et percipitur tempus quodam. etiam ecce cum tempus videtur fieri simul cum illo tempore videtur fieri aliquis motus. quod necesse est tempus alterum duorum esse. scilicet quod sit motus. aut aliquid motui suum. sicut proprietas motus et quod probat est super. quod tempus non est motus. relinquatur quod tempus sit aliquid motus.

Nam autem quod mouetur ex quoddam in quoddam et omnis magnitudo continua sequitur magnitudinem motus. propter id enim quod magnitudo continua est. et motus continuus erit. Quia

Liber

tum enim motus est tantum et tempus videtur fieri. Hic arresto. investigat aliā priculā istā scilicet quod tempus est ali quid motus sicut prius et posterius dices. et continuitas est in motu ex magnitudine. et in tempore ex motu. et hoc sic probat quoniam continuitas regitur in motu. quod est de quoddam in quoddam sic in motu locali continuitas regitur. quod est de uno loco in aliū et quod talis motus est in magnitudine quod est continua. et motus est continuus. et quod est in continuitate de motu igit oportet tempus habere suam continuitatem a motu.

Prius autem et posterius in loco primū sunt. Nec autem positione sunt determinata. Nam autem in magnitudine primū et ultimum est: necesse est in motu prius et posterius esse proportionabiliter his que sunt ibi. Atuero in tempore est prius et posterius propter id quod sequitur tempus alterum ipsorum.

Hic probat quod prius et posterius in motu sunt ex magnitude et in tempore ex motu. quod in illo regitur primo prius et posterius in quo regitur primo positio. sed sic est de continuo. quod positio in continuo est ordinatio prius in continuo in magnitudine enim regitur primo positio in continuo quod illa est continua quod se et in motu non regitur primo positio in continuo. igit secundus quod prius et posterius in motu sunt ex poro et posteriori in magnitudine.

Est autem prius et posterius ipsorum in motu: quod equidem ens motus est. tamen esse ipsum alterum est et non est motus.

Hic ostendit probat quod prius et posterius habent sead motu. quod id est quod est prius et posterius tempus et motus quoniam ad id quod est motus. tamen secundum rationem est alterum a motu non de ratione motus est quod sit actus entis in potentia. sed prius et posterius pertinet motui ex ordine prius magnitudinis.

Atuero et tempus cognoscimus cum definiimus motus secundum prius et posterius determinantes. et tunc dicimus fieri tempus quoniam in motu prius et posterius sensu percipimus.

Hic probat ostendit quod tempus sequitur motu ratione prioris et posterioris. quod illud tempus sequitur motu quod regitur in motu cognitio pori et posteriori in motu. cognoscimus tempus et distinguimus tempus. igit tempus sequitur motu ratione prioris et posterioris.

Determinamus autem in accipiendo aliud et aliud ipsum. et medium ipsorum alterum. Cum enim altera extrema media intelligimus. et duo dicantur aia ipsa. non hoc quidem prius illud vero posterius tunc et hoc dicimus esse tempus. Determinatum enim ipso non tempus esse videtur et supponatur. Quodammodo quod igitur tanquam ipsum ratione non sentimus et non sit sicut prius et posterius in motu. aut ut idem quidem prioris aut posterioris alicuius non videatur tempus fieri nullum quod negatur motus. Cum autem prius et posterius est tunc dicimus tempus. Hoc enim est tempus numerus motus secundum prius et posterius. Non ergo motus prius est. sed secundum quod numerum habet motus.

Physicorum.

Nicē phus investigat aliam p̄tculā. sc̄z tempus sit numerus motus. q̄r hoc est tēpus qd̄ p̄cipimus p̄cipien-
do motū. sed p̄cipimus tēpus numerādo p̄us z posteri⁹
in motu. Iḡl tēpus est numerus motus fīm p̄us z posteri⁹.
Minor p̄z. q̄r determinamus tēpus in accipiendo aliud
z altitudine q̄ sunt termini p̄oris z posterioris. z tunc
accipimus etiā aliud z aliud mediū ip̄oz nūc. z tūc habe-
bimus p̄us z posterius in tēpe inter quos nūc accepta. cū
em̄ intelligim⁹ altera extrema medi⁹. ita q̄ mediū aliud z
aliud sit inter ea. z dicat aīa ipsa nūc sic esse duo. hoc q̄de⁹
p̄us z illud posterioris. tūc hoc dicimus verissime esse tēpus.
q̄r inter illa duo nūc est tempus. determinato an sit per
divisionē nūc statim videt esse z fieri tēpus. Supponit ergo
sic esse z fieri z p̄cipi tēpus. Sed q̄n̄ nō ponim⁹ duo nūc
sed tanq̄ vnu sive illud accipiat vt stans sive fluens non
divisus. tūc nullus tēpus fieri videt. q̄r etiā mor⁹ fieri non
videt. Si enim nos accipiamus idē nūc nō mouēs se z in
distinctū accipias. tūc est indivisibile cuius transitus nō p̄
cipit. z ideo nō dividit p̄tes. Averrois in dī q̄ si accipias
vnu instans aut duo instantia simul inter q̄ nō ponimus
p̄us z posterius. sicut dormientes faciūt nō p̄cipimus tē-
pus. eo q̄ nō p̄cipimus p̄es motus. cū p̄o p̄us z posteri⁹
est p̄ modū p̄dicū. tūc dicimus esse tēpus. Relinquit ḡ
ex oīib⁹ his quid definitivē est tēpus. videlz q̄ temp⁹ ē nu-
merus motus fīm p̄us z posterius.

Signū est aut̄. plus q̄dem em̄ z minus iudi-
camus numero. Motū aut̄ plure z minorē tē-
pore. numerus vnuq̄ quidē itaq̄ tēpus ē. Qm̄
aut̄ numerus est dupliciter. z nāq̄ qd̄ numera-
tur z numerabile numerū dicimus z quo nu-
meramus. tempus aut̄ est qd̄ numerat z nō q̄
numeramus. Est aut̄ alterū quo numeram⁹
et quod numeratur.

Nicē phus p̄bat definitiōē tēpis esse bonā signo z dī-
stinctiōē. Signo sic. illud est numerus motus quo motū
numeramus. motū aut̄ tēpe numeramus. iḡl tēpus est nu-
merus motus. Minor p̄z. q̄r tēpus ponit passiones nume-
ricā motū. plus em̄ z minus in reb⁹ iudicam⁹ z disce-
rimus generaliter numero. sp̄aliter p̄o dicimus motus
pluralem z minorē mensurātis tñ p̄ tēpus. Distinctiōē sic
q̄ phus dicit q̄ numer⁹ realis est duplex. sc̄z formalis et
materialis. Numerus formalis est quo numeram⁹ quez
sicut formā ponit circa res numeratas. sicut sunt sp̄es
numeroz q̄ sunt vnu duo tria zc̄. Numer⁹ materialis est
res numerata fīm actū vel numerabilis fīm potentia. tēpus
p̄o nō est numerus numerans. sed en̄ numerus quasi me-
dius inter duos numeros p̄dictos. q̄r est numerus acce-
ptus in collectiōē vniuersitati nō simplr. sed ciuīsdā generis.
q̄r in genere p̄tu motus. z quo ad hoc est sicut numerus
numeratus. q̄r p̄o motu applicat sicut forma materie. p̄z
per hoc est numer⁹ formalis z numerās. z si esse nume-
ratū est sibi accidentale. z esse numeruz cēntiale. z ideo per
hoc definit. cū dī tempus est numerus motus

Utrum bene sit iūue-
stigata ab Arestotele tēpis definitio
Or̄ videt p̄mo q̄ nō. q̄r illud qd̄ nō est definibile tē-
pus nō est. iḡl nō est definibile. Minor p̄bat. q̄ p̄tes tē-

Arestotelis

tēpis sunt p̄teritū z futurū. sed p̄teritū abiēt z futurū nō dī
est. Confirmat. q̄r cuiuslibet divisibilis dī est nūc est aliq̄
quā p̄tem esse aut̄ oīes sumul. sed tēpis nulla p̄s est. q̄r nec p̄
teritū nec futurū. Nec valet si dicat nūc est. q̄r cī p̄teritū
et futurū ad nūc copulan⁹ nūc erit indivisibile. nō ḡ p̄t esse
p̄s tēpis qd̄ est divisibile. Confirmatur secūdo. illud qd̄ so-
lūmodo fit nō est. tēpis aut̄ solumō fit. ḡ nō est. Sedo sic
oīes numerus est multitudine ex unitib⁹ aggregata. tēpis
aut̄ nō est hīmō. cū in tēpe non sunt plures unitates. q̄r est
tūn vnu tēpis omniū tēpū. iḡl tēpis nō est numer⁹. Tē-
cio sic. tēpis est cīttas cēntia. iḡl nō est numerus. q̄ est q̄
titas discreta. cū sint sp̄es opposite nō p̄t de se inuicē re-
sificari. Quarto sic. tēpis est mensura q̄tis. iḡl nō est so-
lū numerus motus. Ans p̄bat. q̄r esse quiccentū eriaz
tēpe mensurā. Quinto sic. p̄tes materiales alicui⁹ nō
debent p̄ti in definitōē ipsius. sed p̄us z posterius sunt
partes materiales tēpis z integrales. iḡl nō debent p̄ti
in definitōē tēpis. Pro intellectu illius questionis po-
nūtur duo discursus. Quoz maior p̄mi est ista.

Tempus non est celi circulatio aut celestis
sphera sicut dixit antiquorū sententia. Mi-
nor. Quāvis tempus sit passio primi motus
nec sine motu ipsum tñ non est motus. Con-
clusio. Iḡl tempus est aliquid motus vt de-
ducit agnū in tēpu phus.

Malor p̄z p̄ Aresto. in tēpu. qui duab⁹ rōnib⁹ repro-
bat opinionē de circulatione. Ut dī phus p̄sequenter q̄
ista positio que ponit tēpus esse ultimā sphera. est ita stu-
ta q̄ nō op̄z aliqua impossibilia circa ipsam cōsiderare.
q̄ manifeste peccat penes tres fallacias. vt patet circa te-
xius declarationem. Preterea sphera est corpus. tēpis aut̄
corpus nō est. iḡl tēpis nō est sphera. Etiam ipsa p̄cedit ex
fallis. q̄r multa sunt que nec sunt in sphera nec in tēpe. sicut
oīa incorporela. Et q̄p̄z q̄ p̄mi philosophantes p̄per im-
pericia logice multo iūis in falsas opiniones sunt plasti.

Sed dices. tēpis est circulation. q̄r si non. hoc esset ea de-
cā. q̄r quelibet pars circulationis non esset circulation. sed h̄
nō. q̄r circulation est motus. sed quelibet p̄s motus ē mo-
tus. iḡl quelibet pars circulationis est circulation. Ad hoc dōm est. q̄uis q̄llibet p̄s motus sit motus. nō tñ
quelibet p̄s circulationis est circulation. q̄r circulation non est
totū hōgenū. Unde argumentū deficit penes fallaciā cō-
sequentiā. circulation ēm̄ nō dī absolute motū. sed motū
determinatū. q̄bz idem similit̄ p̄ncipio z fine. p̄t tñ dici
tēpus quodāmō circulare. hoc tñ nō est p̄ se. sed soluz ex
znti. rōne sc̄z motus cuius est mensura. Minor q̄p̄z
ad p̄mā eius p̄tem p̄z. q̄r tēpis nō est p̄s motus. neq̄ suba-
lis neq̄ subjectiva. neq̄ integralis. sed h̄z nēcālia habitu-
dine ad motū. cū nō possit app̄hēdi sine motu. ḡ ē accēs
p̄p̄z sequēs essentia primi motus p̄ncipia eius. E-
dī p̄mi motus. q̄r non est passio cuiuslibet motus. cum si
multiplicaret ad multiplicatōē motuum. qd̄ falsum est
ei nō possint esse plura tēpus simul. sed solū est passio mot⁹
p̄mi mobilis z nō alioz. sed 2par⁹ ad alios motus tñ. si
cūt mensura z nō vt passio. sed ad motū p̄mi mobilis cō-
parat tanq̄ passio z mensura. z q̄r motus p̄mi mobilis in
oīib⁹ alioz regitur sicut cā in effectu z mensurat oīes alioz.
q̄r p̄mū in vnoquoq̄ genere est metru z mensura omniū
secūdoz illi⁹ generis. ideo tēpis ex q̄ mensurat illū motū p̄z
mū ē mensura oīm alioz. qm̄ q̄cqd̄ mensurat mensurā. mensu-

Liber

rat mensuratu. aliter tñ pñ motus mensurat alios qñ tñ
pus. qz pñ motus mensurat rñqñ mensura intrinseca.
que est eiusdem generis cū mensurato. et tñs rñqñ mensu/
ra extrinseca. Nec dñ tñs fm eandem rñnes passio pñmimo
tus et mensura ipsius. Nã est passio eius inçetum fluens a
pñcipijs eius. et est mensura ipsius inçetum est exemplar et
naturis qz est mensura pñr ipso tpe a qua derivata natura tñ
poris. iuxta illud Boetij. Qui tñpus ab eo inter intes.

Nec plures

Sententia pñ minoris

aut pñ minoris

Sed dices. tñs cū sit cñstans est ens pñctus qz mo/
tus localis. qui est de genere vbi. iugis no causat ab illo mo/
tu nec est passio eius. Ad hoc dñm est. qz no cñtus ab illo
motu absolute. sed rñne mobilis. a cuius suba causat sub/
stantia motus et suba tñs. qz tñ illud mobile non causat
tñs nisi mediante motu. ideo tñs dñ potius passio mot/
qz mobilis. Secunda pars minoris pñ scz qz tñs no est sine
motu. qz no pñcipientes motu no pñt pñciper tñpus. qz tñs
no est sine motu. Lõsequentia pñaf. qz eodem mō res le hñ
ad esse et cognosci. Ans. pñaf de dormientibz in sardis p
longi tñs. qz no pñciper motu. ideo no cognoverit tñs.
et cñ ex gradis facti sunt copularentur nñc pñs cñ pñmo in quo
incepit dormire. no iudicaret aliqd tñs mediu trñsul/
se. et ideo qñ aia no pñphedit aliquam successionem aut aliquam
motu in ipsa vel in corde vel in rebz exterioribz no iudicat
tñs esse. qz tñs no est sine motu. Tercia pñ pñ. qz nullu tñ
pus est velox aut tardus. ois aut motus velox vel tardus
est. iugis tñs no est motus. Major pñ. qz velox et tardus tpe
determinat. qz velox dñ in paucis tpe multa mouet.
Sed tardus dñ. qz in multo tpe paucu mouet. nihil enim de/
terminat seipm. qz tñs no est velox neqz tardus. Oclu/
sio pñ et dicens. Est enim aliqd motus no sicut pñs eius. sed
sicut eius pñctas. sicut risibile dñ esse aliqd hois. Ma/
ior secundus discursus est.

Tempus est numerus motus inter numerum
formale et materialē quasi medius Minor.
Sicut in motu se hñt pñs et posterius sic ex eis
pñsurgit passio que dñ temp⁹. Conclusio
Igit bñ definit tñs qz est numerus motus fm
prius et posterius.

Major pñ. qz duplex est numerus. scz numerus forma/
lis quo numeramus ipsas res qui est de pñdicamento qz
ritatis. ut binarius ternarius. Etiam dñ numer⁹ numeras.
Alius est materialis. qui est ipse res numerate. ut tres ho/
mines. tres equi. qui dñ numerus numeratus vel numer/
abilis. Et anteqz tñs mensurat motu. optz qz aliquo mos/
do tñs mensure fm aliquam duratōrem. ut qz cñstare mi/
nutor. vel diez. quæ ad modum vlna. que mensurat pñnum
anteqz mensurat necesse est ipsam mensurari certa quanti/
tate pedu vel palmar. Et sicut pñ vlna pñ mensurari vna
pars pñnum. et pñ replicatiōem illius pñs pñ mensurari tot⁹
pñnum. sic etiam pñ tñs pñmo mensuraf vna pñ motus. Oper/
replicatiōem illius partis. pñta vntus revolutis celi me/
suramus toru ipm motu. et sic pñ relatiōem ad motu se hñ
ut numer⁹ numeras. pñs tñs hñ rñmen numeri numerati. qz
re dñ pñciceret quasi medi⁹. Minor pñ. qz pñs et poste/
rius in motu fm rem sunt idem qd motus. qz sunt pñs
motus. et in differunt rñne. Nã de rñne motus est qz sit ac
tus entis in potentia. sed qz habeat pñs et posterius pro/
uenit motus ex ordine pñtū magnitudinis. et ex ista pñ ex/
trahit notitia tñs a motu. Conclusio pñ pñm in teg-

Bud. supplex yto tñpñ. pñ subiectus sunt
ptis et futuris et tales ad sunt. Alio pñ
potest integralis sunt. Alio pñ
mensuris et tales pñs et aliis iugis. Alio pñ
et tñm pñ.

Quartus

tñ. Un in definitōne tñs numerus pñst loco generis. a
qz tñs no est numerus simplicis numer⁹ pñtrace ad ma/
teria. ideo apponit motus. qui se hñt rñqñ subiectu plus
tñs. et qz tñs no mensurat quicunqz motu qzqz mō acc
pti. sed pñ. qz accipit sub diuisiōe pñoris et posterioris. ideo
apponit fm pñs et posterius in quo stat formalis rñ tñs
inçetum est numerus motus.

Ad obiecta in oppositū

Ad pñm dñ. qz pñs tñs sunt. et si no in pñmanentia tñ in
successione. qz sine interruptōe vna pñ securit alia. et hoc
sufficit ad totu successiū. Unde illud no est cui pñs motu
mō sunt. nec in pñmanentia. nec in successione. tñ pñs tñ
pñoris sunt in successione. Prinua in ipso nñc. sicut in instati,
qz est termin⁹ pñmissas eas copulas. Et quo pñ dupli/
cia sunt entia. quedā pñmanentia qz hñt totum elle simul in
obi pñb. ut ho vel dominus. Alia sunt entia successiva qz
no hñt elle simul in obi partibz suis. sed hñt esse ex hoc qz
vna pars succedit alteri. et oes pñs copulan ad vñm
diuisibile qz continuat ipsas. ut in motu momentu et nunc
in tpe. Differunt etiā ex alio. qz pñmanentia hñt esse pñc/
tum et in facto esse. et qñ sunt in fieri no duz sunt. successiva
aut nñqz hñt esse pñctu et in facto esse. sed solu habent esse
pñmixtu potenti et in fieri. et dñ sunt in fieri habent suelle
et cu defici fieri ipso. no amplius sunt. et qz tñs el de na/
tura successiōe. ideo no optet et aliquo pñs tñs sine simul
sed sufficit qz copulan ad vñm diuisibile. qz est ipm nñc.
Et quibus Aresto. no soluit duas rñnes quibz p
bat tñs no esse. hoc facit pñter eaz facilitate. Unde am
bas rñderi pñ pñ interemptōem minoris. qz licet no sunt in
pñmanentia. sunt tñ in successione. Sed dicere aliquis
si sufficeret et pñs essent in successione. sequeret qz ois ho/
mines qui sunt erūt et fuerūt essent nñc. qz falso est.
Ad hoc dñm est. qz no ē sita de hoibz et tpe. qz ho el to/
rum pñmantia et tñpus est totu successiū. am in pñmanen/
tibz esse in successione no est esse simpliciter sed esse fm qd. sed
in successione esse in successione est et simpliciter. Nec valer pñna
vn⁹ ho succedit alteri. qz homo est totu successiū. Unde
illud est totu successiū cuius vna pñ succedit alteri. iam
vna pñ hois no succedit alteri. qz oes pñs manent qz ho
est. Nec valer pñna. ho corrupit. qz non est totu pñmantia
qz ho no dñ totu pñmantia qz semper maneat in ea. qz nñc
qz corrupit. sed ideo dñ totu pñmantia. qz omes eius par/
tes simul manet. Et ad pñfirmatiōem dñm. qz pñs tñs
diuisibiles sunt. ut tacitū est in successione. Un duobz mo/
dis accipit nñc. Uno mō vt est fm alteri. et sic est temp⁹.
Alio mō vt est pñ. et sic dñ diuisibilis copulans pñs tñ
pñoris. et sic nec est tñs. nec pñs tñs. Alio dñm est qz maius
pñme pñfirmatiōis intelligit de entibz pñmanentibz. scz qz ca/
usibz diuisibilis pñs habent esse simul. et non de successi
onis. Et secundus dñm est ad secundā pñfirmatiōem. Ad
secundū dñm est. licet in tpe no sunt plures vñcates simpliciter
in ipso sunt plures vñcates suaz partiu. et pñ respectu

Physicorum.

ad illas ptes pte dici multitudine aggregata ex pluribz vni
taribz. qz etiā nō dicitur numerus nisi rōne suarū ptiū qz nume
rank numero formalis. t p respectu ad ptes motus qz nu
merat tps. t ideo sicut tps est numerus fīm qd t ptractus
ad materiam sic etiā hz plures vnitates fīm qd. ¶ Ad ter
cū dīm est. qz duobz modis pte apparari teps. Uno mō
inceptum motus est ptiū exitus de potentia ad actū. t hz
mō tps hz rōnem ptiū. Alio mō spatur ad motū in
ceptum accipit motus sub aliquā diuisione potis a posteriori
qz puenit fīm qz mobile ptiū renouat sitū supra mag
nitudinem supra quā sit motus. t illo mō tps pte habere rō
nem discreti. qz tps nō mensuratur motū. nisi inceptu motus
accipit sub tali diuisione ptiū. ideo tps magis definis hic p
numerū qz hz rōnem ptiūtatis discrete qz per ptiūtatem cōis
nuā. qz hic ptiūtatis discrete inceptu hz mensuratur motus.
et sic tps nō est ptiūtatis discrete simpliciter modū tñ hz ptiūtatis
discrete inceptum numerat motū acceptū sub aliquā dis
cretō suaz partiu. ¶ Ad quartū dīm est. qz primo t p se
tepus est numerus motus. sed p accīs. t ex ptiū est numerus
quietis que est motus ptiūtatio qz per habitū cognoscit. Et
stud videm⁹. qz sicuti per motū celi. t p horas sumptus
ex motū celi sumit mensura motus istoz inferior. ita etiam
sumit mensura quietis ex motū istoz inferior. qz dicim⁹
aliquā quietuisse ad tātū tps qd tñ natū fuit moueri. ¶ Ad
quintū dīm est. qz in definitōe motus nō ponit ptiū pte poste
rius. put sunt ptes tps. hz inceptu sī ptes motus. t ideo hz
nō ponuntur partes ptiūtatis tps. cui⁹ opositum tamen
dicit Theomixtius

Incidunt dubia quo

rū ptiū est. Ante tps sit motus. ¶ Sic videt pmo qz sic. qz
passio pdciale de suo subiecto t cōtra. tps est passio mo
tus. qz pdcari de motu. t motus de ipso. ¶ Scđ sic.
ois forma fluens dī motus. qz motus noīt fluxus forme
imperfecto ad pfectū. sed tps est forma fluens. qz nō est ali
ud qz nūc in fluxu. qz tps est motus. ¶ Tercio sic. illa sī ea
dem qz hnt easdē ptes. tps autē t motus sī hnt. qz dies
est pars motus. qz noīat motus solis supra nostrū emispe
rū t etiā est pte tps. Solo qz nō. qz differunt tribi differe
tis tps t motus. Quārū pma est ex pte subiectu. qm mo
tus est subiectum in rebz mobilibz. tps sī est subiectum in
motu pmi mobilis. t pterea est vñi tps omniū spatiū.
sed motus multiplicat fīm numerū mobilū. Scđ dīna ē
qz motus est in codē pdcamēto cū suo termino ad quē. sī
terminus ad quē est in quō pdcamētis. t hoc loquēdo dī
motu coīter. tps sī spatiū hz et mō mensurandi. t ideo est
in uno pdcamēto. sī ptiūtatis. Et sic motus est reductus
in diuersis pdcamētis. tps autē pte est in pdcamēto
ptiūtatis. Tercia dīna est. qz tps t motus hnt diuersas. p
paterates. ppterates emī motus sunt tardū t velox. tps au
tē longū t breve. vt patet in caplo sequēt. ¶ Ad ob
iecta in oppositū. Ad ptiū dīm. qz passio nō dī pdcari
de suo subiecto in abstracto. sed solū in pcreto. ideo nō co
cedit. qz motus sī tps. sed bñ qz motus sī ptiūtatis. ¶ Ad ses
cūdīm. qz nō quelibet forma fluens dī motus hz forma
fluens de esse imperfecto ad esse pfectū. tps emī nō noīat
formā fluentē de esse imperfecto ad pfectū. qz equalis pfect
tions est in pncipio sicut in fine. Etias tps importat flu
xum essentialē. motus autē nō importat fluxum essentialē. sed
solū quo ad esse eius. ¶ Ad tercū dīm. qz equoē accipi
tur dies. Uno mō p illo motu solis. Alio mō p tpe men

Arestotelis

surante illū motū. qz vno mō accipit ut mensura. t sic est
ps tps. Alio mō ut mensuratur. t sic dī pars motus

Secundum dubium est.

Ante tps sit de genere ptiūtatis sicut motus. Et videat
sic. qz partes motus copulant ad aliquā terminū munem
se ad mutatū esse. sicut ptes tps ad nūc. qz videt qz mo
tus sit pte de genere ptiūtatis. qz sicut le hz nūc in tpe. ita
mutatū esse in motu. qm nūc est mensura ipsius mutati esse
sicut ptiū pte posterius in tempore sunt mensura potis. et po
sterioris mutari in motu. ¶ Solo qz nō. qz tps est de ges
tate ptiūtatis p se. qz ptes eius copulant ad aliquā termi
nū cōmē qz nūc. quo sue partes intrinsece copulant. t etiā
p accīs. qz tps hz ptiūtate sua materialiter et extrinsece
a magnitudine t motu. sicut emī motus ptiūtate sua hz
per accīs a magnitudine. ita tps a motu t magnitudi
ne. ¶ Sed dices. tps nō accipit suā ptiūtate a motu
pbat. qz ptiūtatis p se nō accipit suā ptiūtate ab eo qd
hz ptiūtate per accīs. tps autē per se hz ptiūtate. qz nō
accipit eam a motu. ¶ Ad hoc dīm. qz tps intrinsece nō hz
suā ptiūtatem a magnitudine negat a motu. vtqz tñ ex
trinsece t cāliter accipit ptiūtate a motu t magnitudi
ne. Et ideo oīs motus localis cuius teps est pmo mēsu
ra fit supra aliquā magnitudinem supra quā mobile fertur.
et ideo sicut magnitudo supra quā sit motus est ptiūtatis.
sic etiā motus localis est ptiūtatis. t illam ptiūtate caput
a ptiūtate spaciū. qz tps se hz ad motus sicut motus ad
magnitudinem. ideo tps caput ptiūtate a motu fīm suū
esse sicut motus a magnitudine. līcer fīm suā essentia habeat
a ptiūtate a suo pncipio formalis. t ideo tps simpliciter
fīm se est ptiūtatis ptiūtatis. ¶ Ad obiectū in opositū
dīm. līcer aliqua pportio sit ipsius nūc ad mutatū esse. qm
nūc est mensura mutatū esse. sicut pterū t futurū sī finis
spatiū ipsius mutari potis t posterius. In hoc tñ est dīa.
qz mutatū esse nō pte terminū cōmē. sicut nūc. hoc ē nō
pte sic ptiūtari. qz mutatū esse solū hz rōnem finis ut hz motus
sed nō hz rōnem pncipij t finis. vñ tps mutatū esse sic
ptiūtatis ptiūtare t finis ei⁹. nō tñ est initū posterioris

Tertium dubium est

Quā differenter reperit ptiūtatas in motu locali. t in alt
is motibz ad formā. ¶ Solutio. motus localis hz ptiūtati
tate. vt inceptū dīm. Alio duobz. quoz vñi est ptiūtatis fīm
fluxus fīm vbi nō interrupted. Alterū est ptiūtatis ptiūtatis.
qz est ptiūtatis ipsius spaciū. qz nō esset spaciū ptiūtatis
tūc noīt fluxus mobilis fīm vbi nō interrupted. t sic
pz qz motus localis. sicut a ptiūtate pmo ptiūtate hz t
spaciū. sicut autē a ptiūtate pmo hz a fluxu nō interru
pto qui est fīm vbi. Sed motus alij ad formā. eo qz nō fī
unt supra spaciū habent ptiūtatem a fluxu ptiūtatis.
lius in quo est motus. sicut qualitas autē ptiūtatis. qz cū
motus sit exitus de potentia t ptiūtate in potentia t actu
existens manifestū est qz illa potentia qz exit ad actu diuisib
lis est in medio t in medietate medijs. t in illius medijs
medietate. Etat autē qz illud qz per se est diuisibile est ptiūtatis
igitur motus est ptiūtatis. vt inquit Alfarabius. t motus qz
dem in genere acceptus ptiūtatem non habet a spacio
quia aliter omnis motus esset supra spaciū. qz falsum est
vt pte de motu alteracionis t augmentationis.

Liber

Quartus

Quartum dubium est.

Quo p̄us et posterius sunt in motu magnitudine. et in tempore. Solo dñi Alteri dicēns q̄ p̄us et posterius cōtū ad naturā p̄oris et posterioris p̄us reperiūtur in magnitudine sive spacio. q̄ si spaciū loci accipiamus. ut diuisibile p̄m in magnitudine reperiūtur. ex h̄c in motu proportionabiliter. qui sic supra illā magnitudinē. et tertio in tpe q̄ fīm p̄m h̄c metaphy. motus et ipsi sunt de genere p̄tinuoz et accipit. q̄ p̄us et posterius p̄us reperiūtur in magnitudine. Sed si velimus subtiliter cōsiderare tunc pars p̄or et posterior duplē p̄siderant. Uno mō ut stāt sub forma p̄tinuē magnitudinis. et hoc modo nō h̄c ad inuicem aliquā distinctionē et nō numerant magnitudinem. Alio mō cōsiderant fīm q̄ stānt sub forma p̄oris et posterioris. et sic sunt in genere cuiusdā numeri. q̄ p̄us et posterius noīa sunt numeralia. et sic sunt distinctionē p̄es illis ad inuicem. et numerat spaciū. et oportet q̄ tūc sub diversis accipiant vniuersitib⁹ ad minus fīm intellectū. et nō intelligit pars linea distincta a parte linea. nisi et una et alia intelligant esse inter duo puncta terminata. inter que est linea partialis. q̄ p̄or p̄s et posterior nō distinguuntur in spacio nisi sic q̄ duo et duo puncta ab inuicē distinguuntur. H̄c etiam mō nihil. phibet linēam p̄tinuē cadere in diversis generibus cōtinui et discreti. sicut etiā euclides in decimo geoz metrie sive agit de linea p̄tinucabili supra quā cadit numerus. et hoc est p̄mū fundamēntū ex quo scit natura tpe. Q̄m ergo in magnitudine p̄tinua est p̄mū et ultimū necessarie etiā est in motu esse p̄us et posterius proportionabiliter his que sunt in spacio. Et si quis diligenter p̄sideret necesse est etiā motū cadere in duplē genere. q̄ em̄ motus ē nō interruptus exitus de potentia ad actū in spacio cōtinuo necesse est q̄ sic in genere p̄tinui. Q̄ aut̄ una p̄s mot⁹ est p̄or p̄s. q̄ est in p̄ori p̄te spaciū et alia posterior. q̄ est in eo q̄ est posterius in spacio motus. necārio h̄z p̄us et posterius Et p̄us et posterius in motu duplē p̄siderant. sicut et p̄tes spaciū. Uno mō put̄ sunt in toto sub forma p̄tinui motus. et sic nō h̄c ad inuicem dīnam nec distinctionem. et sunt in genere p̄tinui. Alio mō cōsiderant ut stāntia sub forma p̄oris et posterioris. et tūc necāriū est q̄ utrāq̄ sit una in se et ab alia diuisa et discreta fīm q̄ sup̄ eas cadit forma numeri. eo q̄ noīa numeralia sunt p̄us et posterius. oportet ergo q̄ utrāq̄ accipiat ut terminata duob⁹ induit sibilis motus que a quibusdā phis vocant momēta inter que induisibilis est p̄or pars motus. Inter alia aut̄ duo est p̄s mot⁹ q̄ ē posterior. et sic p̄us et posterius in motu numerant motū. et hoc est secundū fundamēntū quo vñs Aretio. ad inuestigandū definitiōnē tpe. Atuero et in tpe est p̄us et posterius p̄pter id q̄ seq̄tūr s̄ alterū ip̄oz. Motū em̄ semp̄ seq̄tūr tpe fīm naturā. et tēpus seq̄tūr motū sicut res numerata sūi numerū. p̄us autem et posterius que dicta sunt esse in motu sunt motus. q̄ motus nō est nisi talis fluxus p̄tinuus de p̄ori in posterius. et sic p̄us et posterius accepta sunt p̄es p̄tinui mot⁹ et p̄tinua. in eoz esse fīm q̄ sunt sub forma p̄oris et posterius non est esse motus. q̄ sic sunt discreta stātia sub forma numerali fīm q̄ numerosus est in forma nominū ordinabilium et numerabilium. que sunt p̄us et posterius. sive p̄mū

et secundū. Sed si accipiamus p̄us et posterius stāntia in motu sub forma numeri. tūc forma numeri erit aliqd in ipsi. Forma autē numeri sic ipsi adherens accepta ut ipsi adherens est verissima natura ipsius tpe. ut mēt̄ do minus Alter. fīm peripateticos. Quā em̄ p̄us et posterius accipiūtur in motu accipiūtur ut stāntia sub forma numeri. tūc aliqd erit forma numeri in ipsi. et forma numeri ipsiis inherens. p̄t accipiūtur ut ipsiis adherens est pāna tura temporis.

Quintum dubium est.

Quotuplicem extensōnē habet motus. Solo duplice vñā fīm relatiōem ad magnitudinē supra quā mobile feratur. et fīm illā extensōnē mensurat motus a spaciō. et sic illi duo motus dicūtur equales qui sunt supra eā quale spaciū. Aliam habet extensōnē in duratione. et fīm illā mensuratur a tpe. et sic duo motus facti in eīlī tpe dicuntur cōficiētū.

Et sicut motus semp̄ aliud. sic et tēpus. Qd aut̄ simul om̄e ipsi idem est. Ipm̄ em̄ nūc idēz est. et qd quidē erat. esse aut̄ ipsi alterū est. Ipm̄ aut̄ nūc tēpus mensurat fīm q̄ p̄us et posteriōē ip̄m aut̄. est quidē sicut idem. est vero sicut nō idem. fīm quidē em̄ q̄ in alio et in alio alterū est. Hoc vero erat ipsi nūc. Inceptum aut̄ quodcumq̄ ens est ipsum nūc idem est.

Istud est tertius caplō. in quo p̄bus solvit cōstionē motū in p̄mo caplō de nūc tpe. Et dividit istud caplō in duas p̄es. In quartū p̄ma facit p̄pōlūm. In secunda p̄te ponit p̄hs tres p̄pōlētātē ipsius nūc. ibi (Manestū aut̄ est) Quartū igit̄ ad p̄mū p̄te istius capitulū de p̄hs q̄ est quodammodo idem nūc in tpe et quodammodo nō idē. hocē dīversum. Ipm̄ aut̄ nūc est qdē sicut idē. eo q̄ ipsi est p̄tūtū vnitate eius qdē fertur. et sic nō idem inceptū in esse variat q̄ renouatōem situs eius qdē fertur. fīm em̄ q̄ in alio et in alio vbi est. alterū est. et hoc erat quoddā esse ipsius nūc. Inceptū est in fluxu a priori in posterius. hoc ēq̄ sit idem nūc fīm substātiā. h̄z dīversum p̄m̄ esse. sive idē sub tēco. quis dīversum rōne

Sequitur em̄ sicut dictū est magnitudinem motus. hunc aut̄ tempus sicut dīximus. Et si militer igit̄ p̄uctū qdē fertur quo motū cognoscimus et prius in ipso et posterius. hoc quidē qdē cūq̄ ens idem est. aut̄ em̄ p̄uctū aut̄ linea aut̄ lapis. aut̄ aliquid h̄mōi est. rōne aut̄ aliud est si cut sophiste accipiūt alterū coruscū in theatro esse et coruscum in foro. Et hoc igit̄ in eo qd̄ alibi et alibi alterum est. Illud aut̄ qdē fertur se quis ipsum nūc sicut tempus motum. Et em̄ qdē fertur cognoscimus prius et posterius in motu. fīm aut̄ qdē numerabile prius et posteriōē ip̄m nūc est. Quare et in his qd̄ qdēz ens nūc est idem est. prius aut̄ et posteriōē ip̄m nūc est. quare et in his qd̄ quidēz ens nūc est idem est. prius em̄ et posterius est quod in motu. Et sic aut̄

Physicorum.

alterū fīm em̄ qd̄ numerabile est prius et poste
rūs ipsum nūc est. Et motum maxime hoc est.
Et motus em̄ per id qd̄ mouetur et loci mu-
tatio per id quod fertur. hoc aliquid em̄ qd̄ fer-
tur. motus autē nō. Est quidē igit̄ sicut idem ip-
sum qd̄ nūc dicitur semp̄. Est autē sicut nō idēz
Et nāq̄ est similiter quod fertur.

Nec ph̄s p̄bat q̄ sit idē nūc fm̄ subam et alterū fm̄
elle siue rōnem. q̄ dictū est supra q̄ tps h̄z et mutatōem a
motu. pres autē motus sunt alte et alle fm̄ rōnem manen-
te uno motu. igit̄ ges tps sunt alie et alie fm̄ p̄us et pos-
terius. Confirmat idē Aretio p̄ simile de p̄ucto qd̄ se ha-
bet ad lineam sicut nūc ad tempus. sed est idem p̄uctū fm̄
substantia in tota linea. quis fm̄ esse diversificatū. ita erit
est de nūc. sit igit̄ p̄uctū indissibile id qd̄ fertur sicut ge-
metri ponit linea p̄stū et motu p̄scet. sic p̄uctū est q̄
motu cognoscimus. q̄ ip̄m fluxu suo facit motu. qui de-
scribit lineā. et eodem p̄ucto cum motu cognoscimus p̄
us et posterius. et hoc quidē ideo. q̄ cum hoc est in entita-
te sui subiecti acceptū idē est in toto motu. Idem est p̄
ctum vno fm̄ substantia sicut p̄uctū moueri dicamus. aut ē
lapsus aliquod h̄moi si p̄uctū nō moueri dicam⁹. q̄ liz-
cer lapsus dissimilis sit. tñ in vnitate motu siue eius quod
fertur acceptus accipit ut indissibilis et vnicus. et ideo
vnitas sua que formaliter est in ipso fm̄ q̄ fertur est indissibi-
lis. et hec est natura eius qd̄ vocam⁹ nūc. Hac autē rōne alte-
rum est fm̄ q̄ rō eius a forma renouari p̄tinui situs accipi-
tur sicut sophiste alterius rōnis dicit esse choruscū in the-
atro et cūdē in foro. Et hoc ideo est. q̄ alibi et alibi est. Et
si nō esset ibi aliqua pluralitas nō diceret eum esse alterū.
Et si nō esset ibi aliqua vnitas nō diceret ip̄m aliquo mō
vnu. Illud autē qd̄ fertur sequit illud qd̄ vocam⁹ nūc. qm̄
est vnitas eius p̄ se acta in pluralitatē sicut et tempus seq-
tū motu. qm̄ est numerus motus qui est in p̄ori et poste-
riori motus acceptus. Et vero qd̄ fertur p̄ id qd̄ renou-
atur p̄ sicut cognoscimus p̄us et posterius in motu. ideo id
qd̄ fert est nobis substantia notior eius esse substantiale nō
est in successione. sed p̄manens. motus autē nō h̄z esse per-
manens. sed ip̄m nūc sequitur id qd̄ fertur. ut dictū est. et fm̄
q̄ est vnitas eius in pluralitatē quadā actu. sic p̄us et po-
sterius cognoscimus p̄ ip̄m. et sic ipsum nūc nobis notius
est qd̄ tempus. q̄ op̄oz̄ etiā q̄ in hoc qd̄ est et p̄maner sub-
stantialiter ipsum nūc idem sit in substantia. fm̄ vero qd̄ ē
in motu et successione est p̄us et posterior. et sic nūc in ipso
esse agit in pluralitatē et sic alterū et alterū. p̄us em̄ et poste-
rius est in esse fm̄ q̄ ip̄m est numerabile stans. sub forma
numeri. numerabile autē maxime fm̄ motu. q̄ licet etiam
sit in quiete mensurans tps. hoc nō est immediate. sed
mediante motu. qm̄ quies nō referit ad tps nisi grā mo-
tus. eo q̄ est motus p̄atio. Motus em̄ sicut numerabi-
lis est p̄pter id qd̄ mouetur qd̄ est agens motum numero-
lū et loci mutatio. sic est numerabilis propter numerum
et vnitatem eius qd̄ fertur in spacio. id em̄ qd̄ fert est aliqua
suba nobis nota. sed motus nō est habens aliquid eēfir/
mū sed fluens et ideo motu p̄ mobile cognoscimus. et per
motu tps. Sic igit̄ dictū est sufficienter qualiter id qd̄ nūc
dictū est semper sicut idē. et qualiter est sicut non idē. et
hoc est ad similitudinem eius qd̄ fertur q̄ quodāmodo ē
idem in toto motu et quodāmodo sicut non idē. Et sic
patet solutio questionis q̄ nūc aliquo modo est vnu et ali-

Aretotelis

quo modo nō est vnu. et quodāmodo manet incorruptus
et quodāmodo corruptus. fm̄ q̄ habet rōnem prius et pos-
terioris. et tūc nec in se nec in alio corruptitur. q̄ corruptio
eius nō est nisi q̄ amittit rōnem p̄oris cu accepit formam
et rōnem posterioris

Danifestū autē est q̄ nisi tēpus sit. ip̄m nūc
nō erit. sed q̄ ipsum nūc nō erit. tēpus nō erit. si
mul em̄ sunt sicut qd̄ fertur et loci mutatio. sic et
numeris qui est ei⁹ qd̄ fertur. et qui est loci mu-
tationis. Tempus qd̄em em̄ est loci mutatōis
numeris. ipsum autē nūc ut quod fertur ut vni-
tas numeri

Ista est secunda pars huius capituli. in qua ph̄s ponit
tres proprietates siue editiones ipsius nūc. quarū prima
est ista. q̄ nihil habemus de tēpus nūc. q̄ manifestū est
ex dictis. q̄ nisi tēpus sit. ip̄m nūc nō erit. si ip̄m nūc
nō erit siue est. tempus nō erit siue est. Ista em̄ simul sunt
necessaria. q̄ sequitur id qd̄ fertur fm̄ q̄ h̄moi. et loci mu-
tationem. Unde sicut simul sunt id qd̄ fertur fm̄ q̄ h̄moi
et loci mutationem. nec vnu est sine altero. ita necesse est q̄ simul
sunt numerus loci mutationis qui est tempus. et numerus
eius qd̄ fertur. qui est ip̄m nūc. Si em̄ tēpus nihil aliud ē nī
si numerus loci mutationis. et nūc nihil aliud est nisi nume-
rus eius qd̄ fertur sicut vnitatis in numero. Sed alij sic p̄
bant istā p̄ditionem. qm̄ nūc est mensura ipsius mobilis si
cū tēpus est mensura motus. motus autē sine mobili esse nō
p̄. igit̄ mensura motus nō est sine mensura mobilis

Et p̄tinū iam tempus est ip̄m nūc et diuidit
ur fm̄ ip̄m nūc. Sequitur em̄ hoc ad loci mu-
tationem. et ad id qd̄ fertur. et motus em̄ et loci
mutatio vna est ab eo qd̄ fertur. q̄ vnum et nō
quodcuq̄ens. Et nāq̄ deficiet sed autē rōne. et
nāq̄ determinat p̄orem et posteriorem motum
hoc. Sequit̄ autē et hoc quodāmodo ad p̄uc-
tum. Et p̄uctū em̄ p̄tinuat longitudinem et de-
terminat. Est em̄ huius quidē p̄ncipiū illi-
us autē finis. Sed cū sic quidē accipiat aliq̄s
tanq̄ duobus vtes vno necesse est stare si p̄nci-
piū et finis idem p̄uctum erit. Ipsum autē nūc
ppter id qd̄ mouetur qd̄ fertur semp̄ alterū est.
Quare tēpus numerus nō sicut eiusdem p̄uctū. q̄
re et p̄ncipiū et finis. sed sicut ultima eiusdem
magis. et nō sicut partes. et ppter qd̄ dictū est
Aedio em̄ puncto tanq̄ duobus vtesur. er-
go quiescere accidit

Nec ph̄s ponit ipsius nūc sedam p̄ditionem. istā scilicet q̄
tps p̄tinuat ip̄m nūc. et diuidit tēpus fm̄ ip̄m. sed numerus no-
diuidit nisi vnitate et nō p̄tinuat p̄ ip̄m. Hoc dicit̄ alij sic
q̄ nūc p̄tinuat et diuidit tēpus. Et q̄ hoc pat̄ vna p̄ucti ab
vnitate. q̄ vnitatis bene diuidit numerū. sed non p̄tinuat
eū sicut p̄uctū. Sicut autē hoc est in ipso vnu q̄ p̄tinuat tēs
pus et diuidit. ita illud sequit̄ ad loci mutationem. et ad id
qd̄ fertur. Motus autē et loci mutationis vna qd̄em est et co-
tinua ab eo qd̄ fertur. eo q̄ nō deficit ipsum in forma illa;
et seu translati. sed est vnu in toto motu. et non ita q̄ qm̄

Liber

lit q̄nq̄ nō. Si em̄ nō esset aliquā vñū in forma trāflat̄ abs
q̄ dubio deficeret. Dicūtū em̄ p̄us est q̄ nō deficit nisi rō
ne q̄ sumis penes situs renouatōem. Hoc autē idē ipsum
nūc etiā diuidit & determinat p̄orēz posteriorēm motum
p̄ hoc q̄ est finis p̄teriti & p̄ncipiū futuri. & p̄ hoc assimilat
p̄uctū. Hoc etiā quodāmō sūlter sequit ad p̄uctū. p̄uctū
est em̄ duo facit in vñū longitudine. p̄tinuit est em̄ incētū
est indiuisibile sive terminus p̄minens vñens p̄es linee.
et diuidit candē incētū est finis vñū p̄is & p̄ncipiū alz
terius. sicut instans cū accipit ut indiuisibile coē p̄teritor
futuro p̄tinuit t̄ps. Incētū autē est p̄ncipiū vñius & finis
alterius ip̄in nūc diuidit t̄ps. Ista autē sūlterudo inter nūc &
p̄uctū in actu p̄tinuādi & diuidendū nō est nisi quodāmō
et nō in oīb. q̄ cū aliq̄ accipit sic indiuisibile idē bis vñ
vno & eodē indiuisibile diuidente tamq̄ duob. tūc nece est
stare & quietū manere in suis p̄tib. p̄tinuit q̄d diuidit tali
indiuisibile. Si em̄ nō p̄maneret p̄s anteriori accepta. tūc
nō posset demōstrari indiuisibile ut finis eius qm̄ q̄d ip̄m
nō est. illus finis nō est. & si nō p̄maneret p̄s posterior nō
posset idē indiuisibile demōstrari. p̄ncipiū eius p̄ter
eandē rōtem. q̄ sc̄ q̄d in se nō est illus p̄ncipiū nō ē. Si
ergo utr̄ vno indiuisibili bis semel in fine & semel in p̄nci
pio. nēcāri est ve & indiuisibile & p̄tinuit quiescar & p̄ma
nētiam haret in suis p̄tib. & sic est in linea diuisa in punc
to. siquidē cū erit ip̄m p̄uctū p̄ncipiū & finis sic diuidēs li
neam. sed ip̄m nūc q̄d est vñcas eius q̄d fertur fm̄ & fert
opoz̄ alterū esse lemp q̄d diuidit t̄ps. sicut & id q̄d fertur
semp alterū est in spacio & in motu. q̄t cū p̄teritū nō sit. fi
nis etiā eius nō est. & cū futuri nō sit. p̄ncipiū eius nō est.
et ideo alterū altero nūc fm̄ esse est p̄ncipiū futuri & finis p̄
teriti. ita q̄ nūc ad minus duob. nūc diuisum est t̄ps p̄te
riti & futuri. & ideo etiā cū t̄ps sit numerus. & numerus ille
cāetur ab illo nūc sive ab instanti erit t̄ps nūcēs qdām
p̄os & posterioris causatus ab ipso nūc. nō sicut p̄uctus
cūtida causantis numerū. sed sicut duo vñtima duorū
hoc est sicut duo fines duoz̄ diuersoz̄ tēpoz̄ que tūc vñtia
masiue fines non sunt p̄es t̄ps. Et p̄ter hoc q̄d diuitum
est q̄ pars aliqua est in toto. & ideo q̄ p̄ucto diuisio vñ
mūr in rōne duoz̄ velut duob. tūc opoz̄ q̄d sc̄ere p̄es di
uisas & habere p̄manētia. Et ideo si hoc mō vñcēmūr
ipso nūc opoz̄ p̄es t̄ps habere p̄manētia & h̄ nō ē vñ
q̄. Et adhuc māfēstū q̄ nulla p̄s ip̄m nūc t̄ps
ē neḡ diuisio mot̄ sicut nec p̄ucta linee. linee
em̄ due partes vñū sunt. Sc̄dm q̄dem igit̄ q̄
est termini. ip̄m nūc nō est t̄ps sed accedit. fm̄
vero q̄ numerat numerus. termini q̄dem illi
solū sunt cuius sunt termini. Numerus autē q̄
est horū equoz̄ decem alibi & alibi est. Q̄u/
dem igit̄ t̄ps est numerus mot̄ fm̄ p̄us & poste
rius sit nō p̄tinuit. p̄tinui nāq̄ manifestū ē.

Nic̄ p̄bus ponit ipsius nūc terciā dicit̄. istā sc̄ q̄
ip̄sum nūc nulla pars est t̄ps. q̄ diuisio que est in indiuis
ibile in motu cui correspōndet ipsum nūc acceptū in tem
pore nulla pars ipsius est motus. sicut nec p̄uctum cui cor
respondet indiuisibile motus & tempoz̄ in spacio ē pars
aliqua linee super quam est motus. sed portius due linee
sunt partes vñius. igit̄ p̄ter q̄ ipsum nūc non est tem
pus fm̄ & est terminus sive finis diuidens. sed accedit ei
esse finem. quia finis est eius cuius est finis & non alterius

Quartus

nūc vñcēmūr est in toto tempore fm̄ eius substanciam. &
hoc est fm̄ q̄ est numerus eius quod fertur numeras ip̄
sum in toto motu existens. et sic est ipsum agens numer
quia est tempus. & vt sic vt dictum est non est terminus.
quoniam terminus est solius terminati & non excedat. Num
erus autē est omnis numerabilis & non applicatur vñ
qui numerus est denarius formaliter acceptus. illa etiā
est aliarum rerum numerabilit̄. sicut canū vel hominū
hoc em̄ est substantiale ipsi nūc. quia sic se habet ad tēpū
ve agēs ipsum. sicut pater ex dictis. Manifestū est iōḡ. Oferim̄
tempus est numerus motus fm̄ p̄lus & posterius
Manifestū etiā est q̄ ipsum est cōtinuum eo q̄ ipse est
numerus. quāuis p̄tinuit sit in ipso sicut matē
ria. et discretio quasi forma. Inserius ramen ostendendū
est q̄ ipsum nūc nūquā est terminans & diuidens nū
si per accidens in loco vbi determinabitur qualiter nū
est in tempore.

Dūnimūs autē nūerū qui simpliciter quidē
dualitas est. Quidā autē nūerū est qui est qdē
sicut est. aut tamq̄ nō. vt linee minima multitu
dine quidē est due aut vna. magnitudine qdē
nō est minima. Semper em̄ diuidit omnis linea
quare sūlter & tēpus. Manifestū em̄ qdē est
fm̄ numerū vñū aut duo. fm̄ vero magnitudi
nem non est.

Istud est quartum capitulum istius tractatus. In quo
philosophus ponit quinq̄ proprietas ipsius temporis.
Quarum prima est. q̄ in tempore est minimū. quia tem
pus est numerus. sed in numero est reperire minimū. vñ
de si accipiatur numerus formalis qui accu est numerus.
sic minimū numerus est binarius sive dualitas. Siav
tem accipiatur numerus potentia prout est ex vñtate.
tunc minimū in numero est vñtas indiuisibilis. Nume
rus tamen numeratus habet differentias ab ipso num
ero formalis. quia numerus numeratus quodāmodo habet
minimū & quodāmodo non habet. quia si consideret nū
merus prout in actuali multitudine existit minimū habet
eam multitudinem que paucissima est. & illa est dualitas
diuisibile. qnōd est vñtas. Sed si accipiatur numerus li
neae quo numeratur prout partes sue sub forma differen
tia p̄siderantur. tūc ille numerus est numeratus. & vñtia
us numerans lineam per partes suas. Et tūc ille si accip
iatur sub forma discretions minimū habet. & illud autē est
multum minimū. & sic sunt due linee. aut ex his que vt
diuisibile accipit̄. & tunc est linea vñ. Sed si accipia
tur numeratum sub forma cōtinui tunc non habet minimū.
quia cōtinuum diuisibile est in infinitū. quare similiter
merus duplex est. quoniam prout est numerus prior & po
sterior sic est duo tempora. sed cum conficitur ex numero
eius quod fertur. tunc minimum eius est vñm diuis
ibile nūc. Prout autē p̄sideratur p̄tinuit ad simili
tudinem magnitudinis. tūc nō habet minimū. sed est di
uisibile in infinitū. et sic hec p̄prietas p̄sequitur tempus
in quantum est discretum & p̄tinuit fm̄ diuersum & diuer
sum modū. Icz̄ prout est discretū habere minimū. Prout ē
p̄tinuit non habere minimū

Physicorum

Manifestū est autē ppter qd tardū et volox non dicū. Multū autē et paucū. et breue et longum. Secundū em̄ quidē q continuū est. et longum et breue. Secundū autē q nūerus multū et paucū. velox autē tardū nō est. Necq; em̄ numerus quo nūeram⁹ velox et tard⁹ vltis est.

Hic phs ponit scđam. ppteratē dices. q manifestū ē q tps nō d̄r velox neq; tardū. s; d̄r longū et breue multū et paucū. Primum p̄t. qm̄ velox et tardū determinātur tpe. s; idem nō determināt a seipso. Etia velox et tardū sunt passiones motus. s; tempus nō est mot⁹ qm̄ nō sit sine motu. vt dicit̄ est prius. scđam p̄t. s; q tempus d̄r longū et breue multū et paucū. fm̄ q ipm̄ est p̄tinū q; longitudo et breuitas passiones sunt p̄tinui. fm̄ āt q ei gne nūeri. sic d̄r multū et paucū. q; m̄tūdo et pauci tas s; passiones discreti sive nūeri. velox āt et tardū nō d̄r eo q velocitas et tarditas passiones mot⁹ s;. p̄t aut̄ oñus ē q tps nō est mot⁹. Lū ei tps q̄ posuit sit ex natura discreti et continui. discretū quidē formale est i ipso et ab illo defini fm̄ q est tempus. p̄tinū tñ nō est intr̄ secū. q; in veritate nūc in tpe nō est diuidē ipm̄ nisi p̄t̄nes itellectū nostrū. v̄l p̄gatōem ipsius ad altū motū s; de natura ipi⁹ nūc est. q; sit p̄tinū ipsum ut p̄cebit latius inferius.

Et idē autē vbiq; simul et prius et posterius nō idem. q; et mutatio p̄t̄s quidē vna facta āt et futura altera est. Tempus autē nūerus ē non quo nūeramus. sed qd nūeraſ. Huic āt accidit prius et posterius s; alterū. Ipa em̄ nūc semp altera. Est autē nūerus vnuis quidē et idem q; est centū equorū et qui est centū homīm. Quoꝝ āt nūerus aliter est equi ab hoībus

Nic ponit phs terrā. ppteratē ipius tps inçtū est numerus nūerat⁹ q; differt a numero formalī q; simpliciter numerus est. Et est ista. q; simpliciter est vnum et idem tempus vbiq; hoc est respectu oīm. Quius rōem assig nat. q; nō multiplicatur p̄ multiplicatoem coꝝ qmouēt s; si nō est de p̄oꝝ et posteriori s; potius vnu fuit et alterū ē futurū adhuc. et hoc iō est. q; temp⁹ ē numer⁹ motus s; in motu id qd mouet est vnu. sed p̄t̄s et posterius sunt diuersa. et iō etiā nūc in toto motu est vnu. prius āt et posteri⁹ dñt fm̄ ē ad min⁹ licet subiecto sint idē. Et istud ex p̄habitib; planū ē intelligere. cū igit tps sit sicut nūerus nūeratus et nō q; nūeram⁹ simpli sicut nūerus formalī et p̄t̄ h̄ accidit p̄t̄s et posteri⁹ alera et altera habere. q; ipla nūne que sunt diuidēntia prius et posteri⁹ sunt altera et altera. s; nūerus formalis totus idē ē apud oīa nūerata et s; q; idē est nūer⁹ q; est cētū eqꝝ et etiā cētū hoīm. s; ea quoꝝ est numerus sicut matena numerabilis altera sunt. q; equi aliꝝ sunt ab hoībus

Amplius sicut contingit motū esse eundē et vnu iterū et iterū. sic et tēpus p̄tingit ut hyemē aut ver aut autumnū

Hic phs ponit qrtā ppteratē tps q; sequit̄ ipm̄ inçtū est numer⁹ circulatōis et nō ciuilibet motus et est ista. q; tps ē vnu et p̄muz et circulare. Lū rō est. q; sicut p̄tingit motum ipm̄ q; circulanter ē vnu. p̄hoc qd

Aristotelis.

s; revoluſ in seipm̄ iterū et tpe. sic quenit etiā tpi ipfuz etiā ē vnu p̄ hoc q; revoluſ in seipm̄. Et istud ostendit q̄litates tēpor⁹ q; sp̄ revoluſ eodē mō sicut hiens et ver autumnus et estas q; q̄libet anno reiterant̄ et i ista ppteratē etiā differt tps a nūero formalī q; ē q; nūeram⁹ tñ. q; ille numer⁹ nō revoluſ in seipm̄ s; p̄cedit i infinitū

Āt solū autē motū tpe metimur. s; motu tēpus ppteratē definiri admitticē. Tempus quidez em̄ determinat motū cū sit nūerus ipsius. motus autē tempus. Et dicimus multū autē paucū esse tēpus motu mensurātes sicut et in numerabili nūerū. Numero quidē equorū mūltitudinē p̄gnoscim⁹ Iterū autē vno equo equo ruz nūc ipm̄ Silt āt et in tpe et ī motu ē Tpe q̄dez ēi motū. motu āt tempus mensuramus

Hic phs ponit qntā ppteratē tps in q; quenit cužnūmero formalī et est ista. q; nō solū metimur. hoc est nō solū mensuram⁹ motū tpe. sed ecōtra tps mēsuram⁹ aliqui motu. Lū rō est. q; qmouēt̄ eisdē ppteratib; definiunt̄ et certificant̄ ad inuicē quātū ad suā q̄titatē illa mēsurant̄ ad inuicē. s; motus et tps mutua vice sic terminant̄ ad inuicē. cum d̄r tps magnus. q; mot⁹ est magnus. et ecōuerso mot⁹ magnus. q; tps est magnus. ergo ista mutua vice se mēsurat̄ ad inuicē. sed tñ tps mēsurat̄ motū per se. q; tps formaliter est nūerus mot⁹. Motus āt mēsurat̄ tps p̄ accīs. sicut mēsuratū quo ad nos aliqui cert⁹ est et notius q; q̄titas mēsure. et sic aliqui d̄t cīm̄ tps ē mēltū et paucū mēsurādo p̄ motū. sicut dicere p̄sueum⁹. q; multū trāssūre de die. q; sol eleuat⁹ videt̄ ad midū hemisperi⁹. vel q; aliqui p̄fecit viā longā q; nō nisi longo tpe p̄fici p̄sueut̄. Et hū sile ē in nūero for̄mali. q; licet nūerabila mēsuram⁹ nūero p̄ se et cēntialib; tñ nobis aliqui dubitatio fit de nūero formalī. et tūc certificam⁹ ipm̄ p̄ nūerabilitā. tūc āt vno eq; p̄gnoscim⁹ eq; ruz multitudinē formalē sive nūerū si nūeram⁹ p̄ vnta tē vnu etiā alios equos mensuratos et in ipis p̄gnoscim⁹ multitudinē formalē. sicut faciūt̄ illi q; multitudinē nūeri formalis qñ venit in dubiū nūero digitoz. aut articuloz r̄vī manū. sicut faciūt̄ illi q; p̄putat̄ ratiocinā. illi articuloz v̄ lapilli⁹ rimāk summā nūeri quā qrit̄. tñ p̄ se et substancialis quenit nūero formalī certificare nūerabilitā. Tñ p̄ accīs et q; ad nos aliqui et raro fit ecōuerso p̄ficiām̄ supi us ractrā. Silt āt est in tpe et ī motu. tpe qdē motū. motu autē etiā ecōuerso aliqui mēsuram⁹ tps ut dicū est

Et hoc accidit rōna biliter. imitaſ em̄ mag/ nūerabilitā qdē motus. Hūc āt tēpus. eo q; q̄ta et p̄tinua sunt diuisibilia. ppteratē quidē ēi mag/ nūerabilitā ē hīmōi motus hoc sustinet. ppteratē motū tempus. et mēsuramus magnitudinem motū. et motū magnitudine. Multā ēi dicim⁹ esse vnu si processus multis. Et hūc multū si via multa. Sic igit tps si mot⁹ et motū si tps. Hic phs ostendit idē ex p̄paratione motus ad mag/ nūerabilitā dicens q; rōnabiliter accidit hoc. q; temp⁹

Tempus et mensura motu d'acquisib' et p'cipio p'ori
mobilis si motu p'ori mobilis p' sp'ci' p' r'g' p'ctio
tempo quod est ei' mensura est una et id q' p'ri
ura levior p'p'ctate temporis.

Quartus

unitas magnitudinem motus sive accipit' sub forma di
scriti sive sub forma continuu'. vt partur sup'ra. Dicitur
en' in vtrac' istaz formari unitatur tempus in eo q' qua
titates et p'cim' et discrete sunt p'modū sup'dictu'. q' ei
magnitudo sustinet motu etiam id' sustinet temp' Lō
tingit aut' aliqu' q' mensuramus magnitudinem motu. et
hoc est per accidens et quo ad nos. aliqu' aut' mensuramus
motu magnitudine et hoc est magis per se et essentiale.
q' magnitudo de se mensura est qd' no' est motus. Dici
mus en' aliqu' vi' esse longa et multa qn' p'cessus emul
tus et longus. et aliqu' e'c'ouero dicimus. p'cessum mag
num esse si via sit magna. sicut dici p'suevit q'nyenimus
de vna ciuitate ad aliam. et d' nobis. q' muleu' p'cessum'
eo q' vna ciuitas distat ab alia p' longa vi' que nota est
nobis. aliqu' aut' vi' no' est note extorris. et dicimus q'
muleu' distat eo q' per vi' illam v' tri' dieb' p'cessum'.
Sic igit' motus et tempus se h'nt ad inuicem q' vtric'q'
mensura' per alteru'. h'z tps q' mensura est mot'. sicut
magnitudo mensura motus. h'z motu' q' ad nos et pac
tidens est mensura tps sicut mot' spacy. Hec igit' dicta
sunt de p'ri'etab' tps in'ctu' est p'tinu' et discretum.

Vtrū lit idem nūc in tē pore cui bene attribuunt' passiones numeri et continui ab A'restotele

Or' videt p'mo q' no' sit id' tunc in tpe. q' sicut se habet
vnitas ad nūerū. sic nūc ad tps. vt d' p'hs in textu'. h'z in
nūero sunt plures vnitates. igit' in tpe erit plura nūc. et
no' solu' vnu' er idem. Sed o' p'tinu' nūce et habere
plures termios. cu' ergo tps sit p'tinu'. oportet ipsum
habere plures termios. igit' in. Tertio q'cūs sunt in
eodē nūc sunt līm' tpe. si igit' in toto tpe esset vnu' nūc
se'q'ret q' oia q'fuerūt in toto discursu tps e'c'nt s'f' tpe qd'
est incōuenies'. Quarto nulla p'p' est verior q' illa in
qua idem p'dicatur de se ipso. si ergo sit vnu' nūc in toto
tpe. ista erit vera nūc p'reterit' est nūc f'ru'. cum sit
vnu' nūc. q'is est fallu'. igit' no' est vnu' et id' nūc in
toto tpe. Quinto p'tinu' et discretu' sunt q'f'c'itatis
opposite. q' no' p'nt. p'p'cates p'tinu' et discreti p'uentre tē
pori. Q' intellectu' istius q'f'c'itatis ponunt' duo discurs
us quorum maior' p'ru' ista est.

Ipsum nūc in toto tpe manet vnu' et id' re.
q'uis diversificet r'one. Minor Tempus
mensura extrinseca substātie habet in serōem
q'f'c'itatis p'tinu' et discrete. Lōclusio. Igi
tur conueniunt tpi diu'rs' p'p'cates continui
et discreti.

Maior p'z q' sicut se h'z mobile ad motu'. sic nūc ad
tempus. mobile ac' est vnu' et id' in toto motu d'ns fin
rōem sive fin' esse. igit' erit vnu' et idem nūc fin' rem h'z
est fin' substātiā in toto tpe. d'ns fin' esse. O'retara sicut
se habet punctus ad linea' sic nūc ad tpus. h'z est vnu'
et id' p'c'c'us in toto linea' fluxo suo causans linea' g' erit
vnu' et idem nūc in toto tpe. et sicut punc' h'z aliud et
aliud esse in diversis tps' linea' sic etiā nūc in diversis
tps' tps'. Et quo etiam p'z p'uentia p'c'c'us et nūc.
q' p'c'c'us est terminus cōis linea' ita etiā nūc est ter
minus cōis ipsius tps'. Est tñ d'ra inter ea. Nā nūc no'
est p'manens sicut p'c'c'us. et ideo bñ contingit var'pho

Gr'nd' q' vnu' ad ip' nūc p' t'p' nūc. At m'p' acta' t'p' q' nūc
intelligit' q' At m'p' acta' t'p' q' nūc
potest' t'p' q'.

Liber

puncto ut duob'. sed nō vno nūc ut duobus. ut pater de
motu reflectionis. In illo enim vtrum finali p'c'c'to ipsius
spaci'. ut principio simpliciter et fine simpliciter. sed p'x' se
cessionem tps' no' vtrum sic vno nūc ut duob'. q' duo
m'c' distar' i' reflectionis motu p' mediu' p'tinu' tps'. Si

diceret contingit etiā vti vno nūc ut duob'. q' contingit vni
nūc in principio et fine. q' nūc est terminus cōis qui est p'
cipio p'rioris tps' et finis tps' posterioris. Ad h'z

d'ns q' contingit bñ vti vno p'c'c'to. ut duob' sim
pliciter. tuc enim vtrum vno puncto ut duob' simpliciter

q' accipit' p'c'c'ru' aliqu' q' fine et ut principium. Aut
d'ns est. q' possumus bñ vti vno nūc. ut duob' sim' una

g'natōem sive intellectu' intelligendo ipsum. et principiū
vnius et fine alteri'. h'z no' fin' esse. s' per realē demon
strātiōem ita. s' q' possumus demōstrate aliqu' nūc sit vti e' f'c'us

p'ncipiū vnius tps' tps' et principiū alterius tps' tps' p'z

poris. Minor p'z quo adeiu' p'z p'z q' nūc illa nūc su
radic' esse extrinseca q' no' est subiectu' in eo cuius est

mensura. tempus no' est subiectu' in eo cuius est men
sura. igit' tempus est mensura extrinseca substātie. S'c'oa

par' minoris p'z ex p'p'c'atib' quas A'resto. attribuit
t'p'. Q' u'z prima est. q' in tpe est quodā mo' dare mari
m'c' et min'nu' et quodā mo' no' Ha' fin' q' p'tinu' est in

eo'no' e' dare min'nu'. q' e' divisibile in infinitu'. h'z in eo p'
dari maximu'. q' in p'tinu' no' est infinitu' p' appositiōem

S'z in'ctu' est qd' discretu' in eo est dare min'nu' tpus'.
sicut est dandu' min'nu' in nūero qd' e' vnu' et min'nu'

nūerus qui est binarius. ut duo mom'c' sunt min'nu' tpus'.
h'z in eo non p' dari maximu'. q' in appositiōe nūeri

est. p'cessus in infinitu'. S'c'oa p'p'ras. q' tempus bene

dr'multu' et paucu' longu' et breue in'ctu' discretu' dicit
multu' et paucu'. in'ctu' p'p' tps' tps' d' logu' et breue. q' lo
gum et breue sunt passiones q'f'c'itatis p'tinu' et multu'
et paucu' sunt passiones nūeri. h'z non d' tpus' vel
tar'du'. q' sunt passiones mot' t'no tps'. Terra q' tps'
pus fin' semon' sp' vnu' et id' t'no diuersificat fin' suas p
tes q'admodū t' motu' cu' tps' est passio. Quarta

sicut contingit vnu' et e'ndē motu' p'tinu' revolut' in seip
sic etiā tps' revolut' in seip' sic. h'z p'tinu' post vnu' die
men reiterat alia. q' eodē mo' variat' passio. sicut fin' sub
iectu' et hec p'p'c'at' p'uentia tpi resp'ci' motus circula'ris cu' est passio. Quinta q' sicut nos mensuramus mo

tū p' tps' sic etiā e'z. vt latius patuit' circat'. Et quishe
p'p'c'at' q'f'c'itatis p'tinu' tps' discrete tpi p'uentia p'ncipiū

t'p' sibi attribuunt' p'p'c'at' q'f'c'itatis p'tinu' q' simpliciter
tp' s est q'f'c'itatis p'tinu'. et fin' qd' est q'f'c'itatis discrete. Et

h'z tpus' maiore p'uentia cu' q'f'c'itatis discrete in'ctu' est o'z. q' in quantu' est nūerus. q' sicut pres orationis h'z

successiu'. h'z diceret igit' pot' tpus' definire sic. q' te

pus sit oratio motus fin' p'ru' t'c'. q' nūerus motus

Ad hoc est dicendum. q' nūerus in tps' definitio' no' acci
p'p' p'p' sed cōiter in'ctu' extendit se ad orationem. vñ

oratio est nūerus suaru' vnu' successiu'. Conclusio
pater ex dictis. Maior alterius discursus.

Magnitudo motus et tpus' sunt p'p'cio
nabiliter quāta. ac' seinu'c' mēsurantia. Mi
nor Tempus mensurat per se et simpliciter

motu'. motus per accidens et quo ad nos men
surat tpus'. similiter e'ntialius motu' mēsurat

mēs

mag

mo

Magnitudo mensurat motu p s. si tis
et quod remanserat et adest. ad. ad.
et mensurat motu

Physicorum

magnitudo q̄ sit econuerso Conclusio:

Igitur in his rō mēsure, reperiſ analogice

Iste totus discurſus p̄t ex dicit̄ ph̄ in textu. Et si curia trā sc̄z magnitudo motus et tēpus se conſequit̄ tur quo ad p̄tinacē et quo ad prius et posterius. sic etiā ista trā indiuiſibilia a q̄bō fuit nature ip̄o. sc̄z p̄cūt̄ in magnitudine. momētu in motu et nūc in tēpe.

Ad obiecta i oppositū;

Ad primum dōm est q̄ licet sit in aliquo ſile inter nūc et pūcūt̄. cū habeant ſe in rōne p̄incipior̄ respectu illoꝝ q̄ p̄ſtituit̄. cū in multis eſt diſſimile. Nā nūc eſt q̄daz mo vniſ ipsiſ mobilis faciens p̄ diuerſitatem ſim eſſe ip̄m tēpus q̄ſi haberet rōem nūeri et discreti. Punc tum em nō eſt vniſ cuiuſcūz neq̄ facit linea habere modū q̄titatis discrete. Et dī q̄ nūc eſt quodā móvniſas. q̄r p̄pē vniſ dīci nō p̄t. ſic q̄ ſui replicat̄ p̄ſtituit̄ tēp̄. h̄z dat aliq̄ mó modū q̄titatis discrete inq̄tuz distinguit et nūerat inter prius et posterius in tēpe. Etia q̄pūcūt̄ ſuo fluxu cauſat aliq̄uid vnu p̄manēs. ſed nūc fluxu ſuo cauſat vnu ſuccesſiu. Ad ſc̄dm dōm eſt. q̄ ſuffici aliq̄id ſtrinu habere diuerſos termos ſim eſſe et in illi termiñi p̄t̄ eſſe vnu et idem ſubſtantialiter. et ſic etiam in tēpe duo nūc termināria vnu tēpus diuerſa ſunt in eſſe. q̄uis vnu in ſubſtantia. Ad tertium dōm eſt. q̄ dūrata illa dicim̄ eſſe ſimul q̄ ſunt in eode nūc ſim ſubſtantia et eſſe. modo multa fuerit in tēpe q̄ nō ſuerit i eo den nūc ſim eſſe. et iō nō ſequit̄ in ip̄is ſimulat̄ tēp̄. h̄z fuerit in eodem nūc ſim ſubſtantia. Ad quartum dōm eſt negando ſiām. q̄m nō accipit vnu et idēnūc inq̄tuz idē eſt. h̄z accipit cū diuerſitatem ſui eſſe. iō nō p̄t illa p̄poſitio verificari. Et licet iſta ſit vera ſortes eſt ſortes. nō tñ p̄ter hoc iſta eſt vera ſortes in domo eſt ſortes in foro. q̄r in ſecūda p̄pōne p̄dicas idēz accipit̄ ſub diuerſis eſſe de ſeipſo. Ad quintū dōm eſt. q̄ tēpus modū h̄z q̄titatis p̄tinue et discrete mō ſupius expreſſo. et ſic p̄prietates vnuſ ſibi diſſerter attribut̄. Et ſi ſicut ē per ſe q̄titatis p̄tinua ſra per ſe q̄titatis cōtinue p̄prietates ſibi p̄ueniunt. h̄z q̄r p̄cipiat de discrete q̄titatis natu‐ra. iō p̄petates q̄titatis discrete ſibi aliq̄ mó accōmodat̄.

Incidunt dubia quorū

primum eſt. An mobile et motus ſunt ſimul. Et videt q̄ nō. q̄m mobile p̄t eſſe nō exire motu. q̄r mobile eſt ſubſtantia. motū at accēns. ſuba aut̄ eſt p̄oꝝ accēntē. et p̄p̄n̄ male dī in textu q̄ mobile et motus ſit. Solo q̄ ſic p̄t̄ p̄ ſim in tēp̄. dīcēte q̄ ſit ſicur q̄d ferit loci muſatio. Et ad obiectū in opositū dōm eſt. q̄ ſuba ē bñ p̄oꝝ accēntē pſectōne. ita etiā mobile eſt p̄uſ ſmotu. ſunt eniſ ſimul tēpe et duratōne.

Secūdum dubium eſt.

An indiuiſibile. ſi. nūc p̄t mēſurare diuiſibile. ſ. tēp̄. Et videt q̄ nō. Nā mēſura et mēſurā debet p̄portionari. indiuiſibile aut̄ ſi diuiſibile nō h̄yit. p̄tōem. iḡt̄ indiuiſibile nō p̄t mēſurare diuiſibile. Soꝝ q̄ duplex eſten‐ſuratio. qdā eſt q̄titatiua ſim quā aliq̄d mēſurat q̄titatiua. et ſic tēp̄ nō mēſurat nūc. q̄r mēſura q̄titatiua debet p̄p̄pondere mēſurato. ſicut vnu vali. Alia eſt mēſu-

Aristotelis.

ratio notificatiua. eo mō q̄ forma dī mēſurare illud cui⁹ ē forma q̄ eſt mēſura ſpecificans et ſimiles mēſuratiōem ip̄m nūc mēſurat tēpus. Et hoc pater et textu. vbi dī q̄ magis notū mēſurat nimis notū q̄ p̄rie eſt verū demēſuratione notificatiua. Et eſt notandū. q̄ mobile duplīciter p̄t accipit. vno mó ſim ſua ſubſtantia. et ſic nō nēcario mēſurat nūc tēp̄. Alio accipit ſimiliter. ſim q̄ mobile. et hoc duplī. vno mó ſim eſſe ſue nature q̄ ma‐ner invariabilis. et ſic mēſurat nūc tēp̄ ſim ſub am ſc̄do mó ſim eſſe q̄ variat̄ accēntiliter. et illo mó mēſurat nūc tēp̄ ſim eſſe. et ideo ſicut nūc tēp̄ ſim ſim eſſentia eſt idē. ita mobile ſim eſſe eius ſolūtū nō variat̄. q̄uis ſim eē aſſi‐cientiale ſicur nūc. Sed dices mēſurā eē mēſurat nūc temporiſ ſicut motus mēſurat tempore. Igitur non mēſuratur mobile ſim nūc temporiſ quoq̄cūz etiā modo accipit. Ad hoc dōm eſt. q̄ mēſurā eſſe p̄pē eſt mēſuratiū nūc tēp̄ ſim eſſe accepti. licet non pro p̄pē ſim eſſentiam. Et propterea ſicut mēſurā eſſe eſt duplex in motu ſim eſſe ſez perfectū q̄d eſt motus consummatio. et imperfectū q̄d apprehendit a qualibet p̄t morus. ſic nūc tēp̄ ſim eē aut̄ eſt ſimpliſt̄ ſim ſim. aut ſim q̄d aliq̄d determinate p̄t ſim ſim. et licet mobile acceptum ſim eſſe quo variat̄ mēſurat nūc ſim ſim. hoc tñ nō eſt p̄t mo et per ſe. h̄z p̄ mediu mēſuratiū eſſe. ita q̄ p̄m ip̄m nūc mēſurat mēſuratiū eſſe et p̄m mēſuratiū eē mobile q̄d mēſurat.

Tertium dubium eſt

An tēpus ſit reiterabile. Et videt q̄ nō. q̄m tēpus q̄d p̄t̄ ſit nō eſt reiterabile. vt dies q̄heriſt̄ ſit non p̄t adhuc ſimel fieri aut reiterari. Soꝝ q̄ tēpus ſit reiterabile ſim ſpēm. nō aut ſim nūerum. et ſic dies bñ p̄t reiterabi‐li ſim q̄ dies eſt. h̄z nō ſim q̄ illa dies. q̄m imposſibile ē aliq̄d ſuccesſiu mēro redire etiā p̄ diuinā potētiā. q̄ implicat p̄tradictōem cū eoz ſi diuina in ſuī rōe haleat duratōni p̄tinuit̄. tēpus eīm eſt aliq̄d ſucces‐ſiu. iḡt̄ nō p̄t̄ ſit idē nūero redire etiā p̄ diuinā potētiā. Et ideo q̄m deus p̄t̄ ſt̄are angelū annihilarū eundē nūero q̄m eſt aliq̄d p̄manens in ſuī natura. nō tñ p̄t̄ reiterare idē tempus nūero. q̄r in ip̄is rebus ſucces‐ſiu eſſe rei. p̄ſit̄ in fluxu. iḡt̄ nō eſt tēpus reiterabile ſim nūc. Et p̄ hoc p̄t̄ ſolo ad obiectū in oponitum.

Quartum dubium eſt.

An tempus ſit longum aut breue. Et videt q̄ nō. q̄m nihil eſt longū vel breue niſ ſlinea. aut id in q̄ eſt ſlinea. tēp̄ ſim autē ſit ſlinea. neq̄ in ip̄o eſt ſlinea. iḡt̄ Soꝝ q̄ ſic. vt dicit p̄ ſim in tēp̄. Ad obiectū in opositū dōm eſt q̄ duplex eſt longitudo. ſ. extēſionis et duratōnis p̄ h̄di cēndū eſt ad maiore. q̄ nihil eſt longū longitudo extēſionis niſ ſlinea ſue id in quo eſt ſlinea. utiq̄t̄ aliq̄d p̄t̄ ſim longum lōgitudine duratōnis. et ſic ē de tēpe. Sic pa‐riforūt̄ dōm eſt de breui tempore.

Quintum dubium eſt.

Quot modis aliquid mēſurat alterum. Solutio‐diobus modis. vt patuit in minore. Uno modo per ſe et ex ſua propria natura et ſic tempus mēſurat morum. Alio modo quo ad nos et per accēdens. et ſic morus mēſurat tempus. ex quo patet q̄ non habent ſe eodem modo ad mēſurandū. Et p̄t̄ dari vnu ſimile. q̄a p̄c

Tempo et modo formalis vegeti vero
universa habet

Quartus

cidens qñ vñm mēsurat amphorā. per setū amphora
mensurat vñm. Unde contingit q̄ qñq̄ motus est nobis
notior q̄ tempus. et sic qñq̄ mensuramus tempus
q̄ motum ipsum. sicut scriptores quandoq̄ noscūt ho-
ras ex actione scribendi. Sed dices tempus catur
ex motu. q̄ in motu est prior ratio mensurandi q̄ in tpe.

Ad hoc dicitur est quod tempus et motus dupliciter sint ad inuicem separari. uno modo in ratione existendi et sic motus procedit temporis et est eius causa. Alio modo suntur in ratione mensurae et sic tempus non est causa motus.

Quoniam autem tempus est metrum motus, et ei⁹ quod est moueri. Mensuratur autem sic motum in determinando quedam motum quo mensurabit totum si, cui longitudinem cubitus in determinando aliquam magnitudinem que metitur totum. Et est motum in tpe esse. Mensurari tpe, et ipsum et esse eius. Similiter enim et motum et esse motus mensuratur, et hoc est ipsi in tpe esse mensurari ipsum esse. **I**stud est quantum capillini in quo per horas determinat quantum tempus propositum ad ea quae sunt in tpe dicentes cum tempore et mensura motus, oportet etiam quod sit mensura ei⁹ quod mouetur finis et revertatur ad motum, ita quod carum est declarare qualiter est mensura alterorum. **O**stendetur tempore mensura motus in hoc et determinat quedam motus per partem quam pars mensuratur totum motum, et per illam tunc numerat totum motum. **E**t illius exemplum est, quod cum nos volumus mensurare diurnum motum primo accipimus motum viii⁹ horae vel momenti viii⁹ horae, et ad equalitatem illius mensuramus motum duodecim horarum, et dicimus et illius ille.

۴۷

Aug 27

Liber

merus. **Q**uid autem numerus tempus est. ipsum quod
nunc est prius. et quaecumque sunt homini sic in tpe
sunt: sicut in numero unitas et superflus et par.
Hec quidem numeri aliquid. illa vero tempis aliquid
sunt. **R**es autem sicut in numero in tpe sunt sicut autem hoc
est continent sub numero sicut quod sunt in loco sub loco
Nec pars ostendit quoniam tempus schabat ad alia dicere.
quod alia a motu esse in tpe est duratio eorum. tpe mensura
et quod hoc sit esse in tpe pars omnis per hoc quod aliquid implicitum
dicitur esse in tpe. quod simili est cum tpe hoc est esse quoniam res
est autem ipsum est aliquid tempis. virtus passio autem per se est
vel quod ipsum mensuram tempore. **S**ic similiter aliquid dividitur
plerumque in numero. quod vel pars in numero sicut aliquid ei praenominatum
essentialiter sicut per se passio ipsius erubet
quod aliquid est numeri. pars etiam aliquid est in numero. ergo ipsum est
numero. eo quod ipsum sit numerabile per numerum. **Q**uia autem tempis
numero sicut dictum est erunt oes isti modi in tpe per aliis
quemodum. **I**mperio enim nunc quod est indivisibilis tempis et prius
et posterius quod sunt pres tempis sic sunt in tpe ut aliquid tem-
poris ex natura et essentialiter ei praenominata sicut unitas est in
numero. et par et ipar et superflus et diminutus et plectus quod
sunt numeri. aut pres. aut essentiales passiones essentialiter
illi praenominatae. cum numerus cadat in definitione eorum. **H**ec igit
sunt numeri aliquid. et illa per eundem modum sunt tempis aliquid
exstantia. **R**es autem quae sunt in tpe sicut in ipso sicut in numero
numerantur eas. eo quod in se sunt materia numeri. si autem hoc est
verum. tunc oportet quod continetur sub uno quod excellit ea sicut
ea quod sunt in loco continent sub loco excellenti locabilis. quod
ambit ipsa et terminatur.

Danifestū aut̄ est qm̄ nō est in tpe eē qm̄ te
pus est sicut neq; in motu esse neq; in loco qm̄
locus est et motus. Si em̄ erit qd̄ est in aliquo
sic oēs res erūt in quolibet et celū i milio. Qm̄
em̄ milii est celū est. Sed hoc quidē accidit il-
lud aut̄ necesse est sequi. et ei qd̄ est in motu eē
tunc motum.

Nic pbs excludit primū modū essendi in tpe dicens q̄ manifestū est q̄ nō est hoc esse in tpe c̄ q̄n repus est. qz illa q̄ talia sunt coexistēt tpi. Sicut ei nō est c̄ in motu idem q̄ esse q̄n motus est. neq̄ est esse in loco q̄n locus est ita nec est esse in tpe q̄n tps est. qz si daref q̄ id est esse in aliquo er eēcuz ipo tūc seqref q̄ oēs res ent in qualibet re. qz oēs res se zcomitātes in eē sunt q̄n ille sunt. et fmi hoc totū celū ēēt in grano milij q̄m celū ēēt. q̄n granū milij est. Constat igif q̄ coexistēt tpi res tpales accidit ex zcomitātia tpus ad ipa rpatia. h̄ illud qd̄ est esse tpus rei p̄riū ex eo q̄ res est in tpe sicut in mero h̄ seqtūr nc̄ario. qz accidit ei qd̄ est in tpe esse qd̄da tcp⁹ qd̄ est q̄n illud est. qz l̄ nō seqtūr esse tps vtr. sequtūt̄ esse tps p̄riū illi. sicut ex esse hac rē in motu licet non seqt̄ motu esse vtr et sumpl̄t. accidit tñ seq h̄c motu esse huic rei p̄riū et p̄ h̄ p̄z q̄ modus ille no v̄s q̄ d̄z aliqd c̄ in tpe qz est passio tpus s̄ alij illū modū esse in insufficientem sic probant. quia quando dicimus aliquid esse in tpe dicitūs aliquid esse in alio. sicut in mēsura extrinseca sed subiectū alicui⁹ passionis nō est mēsura extrinseca passiōnis. ḡ relinq̄t̄ tert⁹ modus q̄ eē in tpe ēēt mēsura tpe

Physicorum

ad plus tempus. oī co qd est in tempore. Unū necesse est oīa que sunt in tpe contineris sub tempore sicut alia quecūq; in alio sunt ut q; sunt in loco sub loco. Et pati iam aliquid sub tpe sicut et consueuimus dicere. q; tabefacit tempus et senescit oīa sub tēpore. et obliuiscit ppter tempus sed nō didicit neq; nouū factū est neq; bonum. Corruptōnis em causa p se est tēpus Hu merus etenim motus est. Motus aut distare facit quod est.

Nic phs ostendit q; ea que sunt sp nō sunt in tpe ad cuius in intellectū duo pmittit q; regrunt ad hoc. q; ali quid proprie dicatur esse in tpe. quorū pmissū est q; ad h; q; aliqd sit in tpe sicut nūeratu in nūero necariū est q; tēpus aliqd accipiat plus oī eo qd est in tpe. q; oportet q; tēpus excellat ipm fm vtrāq; extremitatē eo q; tempus accipitur infinitū. Omne em qd est in tpe accipit finitum habet principiū et sine fm naturam. Et inde pte. q; nihil est dictu qd quidā dicū. q; duplicitate aliqd est in tpe vno mō aliqd est in tpe. ita q; cometis se roti tpi. sicut rotus celi motus simul accept. Alio modo aliqd est in tēpore qd mensuraf pteps. sicut hic motus finitus ē vel ille. Sicut em nihil est dictu. q; aliqd accipit nūeratu ab vlna qd adequat oīb; vlnis in nullo nūero acceptis. sed in pāo indefinite extēsis. ita nihil est dictu. q; aliqd est in roti tpe qd roti tpi pmerit. Non em maior certitudo et nūerus est in qzitate om̄ vlnaz. nō nūerantū qzitate em pāni qz in ipa qzitate panni. et sine causa diceretur vlna applicari panno. nisi ex nūero vlnarū panni qzitas certificare. ita etiā roti tps indistincti adiaces motui sine cā adiaceret ei nisi nūeraret ipm. et si nūeraret ipm tunc primo adiacet pti et p illam metit rotū. et tūc verus est. q; oī illud cui pmo adiacet nūerus qui est tēpus exz celli fm naturā a tpe fm vtrāq; extremitatē. et sic tēpū est plus oī eo qd est in tpe. Unde nūce est. q; oīa q; sunt i tpe sub tempore pteri. sicut et oīa que sunt in aliq; sicut in pteri continent sub loco fm q; ncce est. q; quecūq; sit in tpe aliqd pati a tpe. hoc est ab eo cui sicut nūerus ad iacet tēpus hoc est a motu. et ideo qdaz pacēs patiunt a tpe s; patiunt p se ab eo cui puenit tempus. sicut d; q; oīa senescit in tpe. et q; obliuio accident ppter tēpus. neq; q; qd nouū id est inouatu est ppter tēpus. neq; q; bonitatis et emendationis sit cā tēpus. Tempus em est cā corruptōis p se hoc est p id cui p se puenit tēpus id ē p motu. S; gnatōis cānō est nisi p id qd puenit ei p accīs. Et huius cā est. qz tps est nūerus motū. qd motū distare facit id qd mouet fm subam in pncipijs coponē tibus ipsum.

Quare manifestum est. qm que sp sunt fm q; sp sunt. non sunt in tpe. Neq; em cōtinentur sub tpe. Neq; mensuraf esse corū sub tpe. Si gnuz aut hmoi qm neq; paciunt nihil a tpe cā. q; non entia in tempore.

Hic phs concludit ex duob; suppositis ppositū dices q; manifestū est q; ea q; semp sunt fm substantiā fm q; sunt semp immutabilia non sunt sub tēpore. necessaria em inesse immutabilia sunt. et illis nihil abicit nec acqrit. g; in

Arestotelis.

illis nec est pteritū nec futurū. sicut sunt corpora celestia q; licet mobilia sunt sicut in tpe vel in nūc tēporis. tñ fm substantiā sunt necessaria. et quo ad hoc ererna qdē sunt in transmutabilita. q; nō ptenet quo ad substantiā sub tpe neq; esse eoz sub tpe mensuraf. Huius at signū est qm ni hil parvum a tempore. sicut ea q; sunt in tempore

Qm aut est tempus mensuratio motus erit et quietis metrū fm accīs. Qm em quis in tempore. Hō em sicut qd motū est necesse moueri. sic et quod in tpe est. Hō em motus tem/ pus est. sed nūerus motus. In nūero at motus ptingit esse et quiesces. Hō em oē imobile qui escit. sed priuatiū motu. aptū aut natū moueri si cut dictū est in priorib;. Esse aut in nūero ē cē quēdā nūeruz rei et mensurari esse ipsius nūero in quo est. Quare si in tpe et sub tpe est. Mensurabit aut tempus qd mouet et quiesces. fm q; hoc quidē motū illud aut quiesces. Motus em ipoz et quietē mensurabit fm q; qnta qdā.

Hic quia arresto. supra dixit q; tēpus est mensura motus. vult ostendere q; tempus sit mensura quietis fm ac

Non entia non cadunt sub tempore

Quartus

*Nic ostendit p̄hs q̄ id qd̄ mouet nō similit̄ fin q̄ est
substantia qd̄ erit mensurabile sub tpe. qz tunc substantia
corporū celestium caderet sub tpe quod nō cōtingit
sed caderet sub tpe fm q̄ qntū aliqd̄ est. cuiusq̄ cōtitatis
nō oēs p̄tes sunt simul q̄ hoc ē fm q̄ motus ipsius quā
tus est cōtitate successiva. Et his aut p̄ cōtrapositionē
ostendit. q̄ illa qneq̄ mouent fm naturā neq̄ quiescit
nō sunt in tpe. qz si oē qd̄ est in tpe mouet vel qescit. tuc
p̄ p̄uerionem p̄ p̄ōem qd̄ neq̄ qescit neq̄ mouet nō ē
in tpe. qz in tpe esse est a tpe mensurari et pati aliqd̄ a tpe
tēpus em est mensurabilis motus et quietis igit̄ qd̄ nō sic
mensurabilis et pati ut sub motu ens vel quiescens at tpe
non mensuratur.*

*Manifestū igit̄ qm̄ neq̄ qd̄ nō est oē in tēpo/
re erit. vt quecūq̄ nō p̄tingit aliter sicut diamet
rū lateri sumetrū. Dīno em̄ si mensura est tem
pus motus p̄ se aliorū aut fm accīs. Manifestū
est q̄ quorū esse mensurabilis oībus inerit
esse et in moueri et quiescere. Quecūq̄ quidez
igit̄ generabilia et corruptibilia sunt: et oīno q̄
aliquando qd̄ sunt aliquā aut nō sunt necesse ē
in tempore esse. Est em̄ quoddā tempus plus
qd̄ excellit esse ip̄oz et mensurat substantiam.
Ip̄oz at q̄ nō sunt quecūq̄ p̄tinet tēpus. Alia
quidez erant ut homerus aliquā erat. Alia vero
erunt ut futuroz aliquod veraq̄ p̄tinet. Et si ad
ambō veraq̄ et erat et erūt. Quorū aut nō p̄ti
net nequaq̄ neq̄ erit. neq̄ est. neq̄ erat. Sunt
aut hīmoi eoz que nō sunt quorūcūq̄ opposi
ta sp̄ sunt. vt asimetrū esse diametrū sp̄ est. et nō
erit hoc in tpe. ergo neq̄ sumetrū. Unde semp
nō est. qz p̄trariū est ei qd̄ sp̄ ē. Quorūcūq̄ autē
nō sp̄ est cōtrariū. Hec aut et p̄nt ē et nō esse.
et est generatio et corruptio ip̄orum*

*Nic p̄hs q̄ superius dixit q̄ illa q̄ sunt semp non
mensurantur tempore. vult ostendere etiam q̄ illa que
impossibilia sunt esse non mensurantur tempore. vt dia
metrū esse sumetrū. Et vlt si tempus est mensura mo
tus per se. et alioz q̄ nō mouent p̄ accīs hoc est fm q̄ re
ferunt ad motuz. Tūc manifestū est. q̄ oībus illis quo
rum esse mensurabilis inerit esse in motu si per se sunt in tem
pore. vel esse in quiere si sunt in tpe per accīs. Et sub
iūgū. p. q̄ duplicita sunt entia qd̄ sunt entia generabilia
et corruptibilia. et vlt q̄ aliquā qd̄ sunt. aliquā aut nō
sunt et talia sunt necessaria in tpe et nō alia. Est em̄ tpe. sicut
dicitur est plus eis q̄ sunt in tpe et excellens ē ip̄oz. et est
mensurans esse eoz fm substantia et qntitate. Quedā
aut sunt entia de nūero eoq̄ q̄ nō sunt qcūq̄ p̄tinet tem
pus ve mensurans sc̄ q̄ erat in p̄terito. vt homer⁹ aliquā
erat et plato. Alia vero erunt in futuro finito ve p̄cept⁹
iam aliquā nascetur veraq̄ em̄ istorū p̄tinet tempus. Et
si aliquā sunt q̄t̄ ambo h̄ est p̄terita et futura illa et erant
et erunt. sicut illa q̄ iteratur sine corruptibili substantia.
sine incorruptibili substantia corruptibili quidez subst
antia sicut si nubes fuit postq̄ terra madefacta euaporauit*

Liber

*sūrsum. nōcē est etiam nūbem adhuc ex illa cā fieri. et hec
sunt p̄terita et futura eadem existentia fm substantiam
substantia aut incorruptibili reiteratur fm p̄teritum et
futurū. sicut ortus et occasus stellarū et eclipses et cōm
ctōes et p̄uētōes et oppositōes stellarū et planetarū. h̄ tā
obseruādū est. q̄ ea q̄ sunt i p̄teritos quedā sunt in p̄ter
to finito ad p̄teritū qd̄ finitur ad p̄ns. et quedā sunt in p̄
terito qd̄ no finitur ad p̄ns. sed includit ip̄m no finitum
ad ip̄m. Illa aut q̄ sunt in p̄terito finito ad p̄ns. ira q̄
p̄ns sit circa actus p̄teriti. dicitur in p̄terito p̄fecto et
sic cū dicit homerus fuit. vel virgilii scripta enida
intelligit em̄ existentia homeri. et scriptura virgilii iā cē
finita ad p̄ns. Illa aut quoq̄ esse finitur nō ad p̄ns sed
ad p̄teriti perfectuz qd̄ finitur ad p̄ns. sunt in p̄terito
plus qz p̄fecto. sicut dicitur q̄ bella troie fuerūt qn̄ sc̄p̄t
virgilii enida. quoq̄ aut existentia includit p̄ns et nō
terminatur ad ip̄m sunt in p̄terito imperfecto. sicut dī
sortes legebat viuēt platone. Quecūq̄ em̄ sunt in fur
ro duplī sunt in ip̄o. aut em̄ sunt in futuro finito. aut in
finito. In futuro finito dicitur esse quecūq̄ iam sunt in p̄
p̄rie materie p̄cretionē et ordinatōne sicut homo fuit⁹
est qn̄ iam p̄iunctū est sperma cū sanguine mētrū. sed
q̄ sunt in materia p̄iūma et in potētia infinita sunt in fur
ro infinito et non magis sunt futura qz nō futura. et ideo
nō est futurū nisi qd̄ inchoat a p̄nti in materie p̄cretionē
et cause ordinatōe. sicut iunt futura. q̄ sunt in ordinatōe
cursus supiorū em̄. sicut sunt eclipses et illis similia. vlt̄ q̄
sunt in ordinato cursu supiorū et p̄cretionē materie sup
eriorū sicut futurus est homo q̄ iam p̄ceptus est in semie
Alia aut sunt nō entia que nō p̄tinet tempus sicut sunt
impossibilia illa nequaq̄ sunt vel erat in p̄terento vel
erunt in futuro et ista sunt de nūero cop̄. q̄ nō sunt qm̄
ox̄ osca sp̄ sunt et neccaria sunt sicut diametrum esse aī
sumetrū. hoc em̄ sp̄ nō est sicut illud sp̄ est qd̄ est ei opposi
tum. p̄trarie em̄ op̄onūtur sp̄ esse et nunq̄ esse. Ha aut
q̄ sunt de nūero talū nō existentia q̄ p̄traria cop̄ sp̄ sunt
sz aliquā sunt aliquā qd̄ nō sunt illa sunt nō existentia que
p̄nt esse et nō esse. et talia sunt generabilia et corruptib
lia. et est generatio ip̄orū et corruptio. et ideo talia sunt
iam in ordine materie et causaz. mouentiū ad eis ip̄orū
et iō talia sunt in tpe futuro finito vlt̄ infinito. vt sup̄ dem̄ ē*

*Ipsum aut nunc est cōtinuatio temporis ut
dictū est prius. Continuat em̄ tempus prete
ritū et futurū et oīno terminus tpis est. Est em̄
hūus quidez principiū illius aut finis. Sz hoc
nō sicut et linea in p̄ucto manēte manifestū. di
uidit aut potentia. Et in qz tpm̄ quidē hūus mo
di est sp̄ alterū est ipsum nūc. In qz tpm̄ at copu
lat sp̄ idem est. sicut et in mathematicis lincis.
Nō em̄ sp̄ idē punctū intellectu est. Dividen
dum em̄ semp aliud est. Sc̄dm aut q̄ copulat
vnū idēq̄ penitus est. sic et ipsum nunc aliud q̄
dem tpis diuisio fm potentiam est. Aliud aut
terminus vtrorūq̄ et vnitio. Est aut idē et fm
idem diuisio et vnitio esse aut nō idem. hoc q̄
dem igit̄ sic dicit ip̄oz nūc. aliud aut cūtem
pus qd̄ est būq̄ prope sic veniet nūc. q̄ bodie*

Physicorum

veniet. venit et nunc quod hodie venit. Sed in illo facta non sunt nunc neque diluvium factum est nunc. in tempore continuo est sed quia non est prope

Istud est capitulum sextum huius tractatus in quo physis determinat de his quae intrinsece pertinent ad tempus cuiusmodi sunt nunc ita olim repente. et quod nunc est substantialis tempus quod cum aliis. igitur prius determinat de nunc quod de aliis. Dicit igitur physis quod nunc duplum accipit uno tempore quod est numerus eius quod fertur aut mouet. et hoc vocatur nunc tempore sic ipsum nunc est continuatio temporis. quia continuat sicut indissibiliter coepterit tempus futurum et ultra hoc modo loquendo est ipsum terminus indissibilis temporis. quoniam est principium futuri et terminus praeteriti. Et ut iste textus intelligat necessarium est scire. quod pres temporis duplum accipiuntur. uno tempore quod sunt sub forma continuorum. Alio tempore quod sunt sub forma discretorum. primo quod modo non dicit tempore rationem praeteritum futuri. sed sunt homogenee pres continuorum. et hoc modo accipiuntur substantiater et modo non habent divisionem secundum continuorum in ipso nunc indissibili quod est continuatio prius et hoc solo modo se habet nunc in natura temporis. et illo modo est unum in tempore tempore subiectum et hoc modo nihil habemus de tempore nunc et praeteriti et futuri sunt tempore quod. scilicet tempore quod habet ad ipsum nunc continuatum. Sed si accipiuntur pres temporis secundum quod sunt sub forma discretorum. ut ostensum est superius. et sic nunc est inter eas divisionum. quod ipsum variatur in esse et definitio et efficitur principium futuri et finis praeteriti. finis enim et principium opponitur et oppositas sunt definitioes et sic per diversos respectus efficit idem nunc principium et finis. quod nihil est inconveniens quod unum et idem in subiecto per diuersos respectus priciper oposita sunt formam et definitio. tam ratio qua ipsum est divisionum non ita manifesta est in ipso nunc sicut in puncto manente et fixo in continuo. sed tamen dividitur potentia. Et igitur potentia dividere ipsum nunc duobus modis. uno quod modo quod nunc sit in potentia sicut punctum in actu. quod cum dividatur ipsum nunc time non potest idem bis remanere demonstratum. scilicet in praeterito et in futuro. quod nihil est actu de praeterito et nihil est actu de futuro. et si nunc quod est principium unius et finis alterius non est actu bis idem sicut in potentia. Et hanc est sententia aueroys eo quod in arabica translatione de aristotele. quod ipsum instans est punctus potentia. eo quod instans sit in potentia et non in actu. quod non est fixus. punctus autem quod fixus est et manens id est in actu. et sic instans tempore vera similitudinem est punctus in potentia. Alio intelligit et verius. quod cum sint duo actus ipsius nunc. quod unum est continuare et aliud est dividere. continuitas enim ipsum nunc potest accipitetur actu exstans in tempore et in tempore eius tempore quod sunt sub forma continuatur actus atque est dividere non est ipsum nunc nisi in potentia accepti. Et hoc duobus modis. uno in compositione ad nos tempore intellectus. scilicet inquantum nos per ipsum dividimus temporis. Alio in compositione ad aliquem motum inferiorum. quod est in tempore et terminatur ad nunc aliquid temporis. Et hoc non est in subiecto ipsum nunc. quod si ipsum nunc actualiter dividetur tempus ultra cum omni continuo actu sit finitus ad indissibilem dividers oportet quod tempus tempore actu est finitus ad indissibilem dividers. et aliud tempus inchoaret actu post ipsum. et sic tempus interrupetur et hoc est falsum. igitur falsum est quod sit actu dividers tempus ipsum nunc. Et iste est intellectus auicenne. Sic ergo per qualiter nunc per quod actu est provenit ei continuare tempus. quod autem quod est in potentia provenit ei dividere. In quantum autem huius est dividens sic ab ipsis dubio sicut dictum est

Aristotelis

aliud et aliud est nunc finis in tempore. propter hoc quod pretres tempis non permanenter. In quantum enim copulat tempore est idem in tempore et unitas ipsius quod fertur quod est continua in tempore motu. Et sicut est in lineis mathematicis. quod in illis non tempore est idem punctum finis intellectus dividens lineas. quia punctus dividens tempore est aliud et aliud finis rationem. quod est in ratione finis et etiam in ratione principij. sed finis quod est unum coe sicut est continua et idem punctus terminus causis duorum. Continuum enim est cuius pres ad eundem terminum copulans. sic etiam nunc ipsum tempore est tempis divisionis aliud et aliud est in potentia. Secundum autem quod est continuatio terminus causis est utrumque tempore praeteriti et futuri et est unum et copulatio eorum. Est autem idem in subiecto tempore et tempore idem hoc est ut indissibiliter in principio acceptum quod est unitio et divisionis temporis. et tamem summa est male non est idem. Alio tempore accipit nunc vulgariter et dicitur quod derelictum est. excepto quod est antiquum principium. Et hoc dicitur alio modo nunc tempore alterius tempore aliquos sicut dicimus de fornicatis qui venient nunc. quod hodie venient. vel quod venient plato nunc quod hodie venit ita quod tempore cuius quod est nunc removet a presenti nunc per unum dicitur. Bella autem quod facta sunt in illo tempore continua sunt facta esse nunc. nec diluvium dicuntur esse factum nunc. quod tamen tempore praeteriti continua sunt ad presentem nunc tamem tempus bellorum. troie et diluvium non sunt tempore nunc presens.

Ipsum autem tempore determinatum per prius nunc est ut tempore destructa est troia et tempore erat diluvium. Optime enim includi ad ipsum nunc. Erit enim qualiter aliud ab hoc tempore in aliud et erit ad praeteritum

Hic physis exponit quod determinant per ipsum nunc. Et primo ponit quod per ipsum tempore tunc dices quod tunc est tempus determinatus ad prius nunc sicut accipiat in praeterito sive in futuro et sic tunc est quod derelictum a tempore distante a praeteritum quod continua per ipsum tempore et sic dicimus quod tunc est tempore destructa est troia. et tunc erat diluvium. vel tempore caput eius civitas. quoniam operari ipsum tempore includi ad prius nunc. quod cum quod sit tempore destruta est troia dicimus. tali die talis menses talis anni. quod certes vel millesim est ad prius nunc. et tempore dies determinatur per menses et menses per annum et annus per numerum diebus ostendit continua per ipsum tempore. Et sicut est tempore quod est tempore continua per ipsum tempore. Et tempore caput eius quod est tempore in futuro remoto ab hoc tempore. Quando igitur quod est tempore operari tempore habere qualiter nota tempis ex quo relinquitur et qualiter eius est a nunc quod est principium facti usque ad nunc ad quod finitur factum sicut dicimus quod bella troie sunt tempore et intelligit quod tribus annis durauerunt vel plus vel minus tempore quod durauit bellum illud. qualiter ergo est tempore a prius nunc quod est principium facti ad posteriori nunc in ipsum tempore. et econverso a posteriori nunc in ipsum tempore. Et quod tempore est tempus determinatus et finitus

Si vero neque tempus est quod non sit tempore. omne erit tempore finitus. aut ergo deficit. aut non. Si quod est tempore est motus. Aliud igitur aut idem multotiens. Manifestum quoniam et tempore sicut motus. Sic et tempore est. Si quod est tempore unum et tempore sicut motus aliquem erit et tempore unum et idem sinatur non. non erit. Quoniam autem ipsum nunc principium et finis est. sed non eiusdem. sed praeteriti quod est finis principium aut futuri habebit sicut circulus quodammodo et in eodem ambitu et planu. sic et tempus tempore in principio et fine. Et

Liber

Duratus

ppter hoc videſ ſp alterū. Nō em ſp eiusdē pncipiuſ et finalitas ipm nūc. Siſ em et fm idē opſita eent. et nō deficit itaq; ſp em in pncipio ē.

Soluit

Nic phus remouet quādā dubitatioe. dixerunt em qdā q̄ tñc includit infra pñs nūc et pterito. et tñc ſequet q̄ tñc ſit finituſ. et per pñs videſ q̄ deficit. Ecōtra aut̄ videſ q̄ nūc deficit si motus ſp ſit. qm̄ ſiliter dñm eft de motu et tpe. Ad illā rñdeſ phus. q̄ manifestū eft ex pñcīpī. q̄ ſicut motus eft. ſic eft etiā tñc. vñ ſiquidē motus vñ et idē ſit tñc etiā tñc qd̄ eft eius nūrū erit vñ et idem. Si auceſ motus nō ſit vñ et idem. tñc etiā tñc nō eft vñ et idē. Conſtat em q̄ mot̄ circuit ſt vñ et idē ſp reiterat⁶ circulū. Et iñā ſt tñc accipit nūrū illius eft vñ et idem tñc ſp reiterat ſt nūrū circulatōis. Rerū aut̄ mot̄ nō eft vñ et idē. et ideo tñc qd̄ eft numer̄ illi. nō eft vñ et idem nli in alto eſſet ſicut in ſubieſto. hoc eft i pmo mo bili. Et ideo ſicut pūctū recte linee eft. ſic eft pncipium q̄ nō eft finis. et aliud ſic eft finis q̄ nō eft pncipiuſ. Sic eft eti am de tpe ſibi adiacēte q̄ ipm finit ad nūc qd̄ eft ſinuſ ſt pncipiaſ ad nūc qd̄ eft tñc pncipiuſ. Sed in circulo nunq; eft accipe pūctū qd̄ nō vñum et idem exiſt ſt pncipiuſ ſt finis. Lū igif nūc talis pūctū moti ſit nūrū. non p̄ accipi nūc in toto tpe qd̄ nō ſit pncipiuſ futuri ſt finis preteriti. qd̄ nō p̄ vñum ſt indiuiſibile nūc eſſe pncipiuſ ſt finis eiusdē ſed oꝝ q̄ respiciat diuersa in rōne ſinuſ preteriti. in rōne pncipiuſ futuri. Nec em nō ſunt oppoſita respectu diuersorū. qd̄ ſicut periferia circuli in eadē linea indiuiſibili fm latitudi nem hz ambituſ. hoc eft pcamū ſt pueſu. q̄ due forme ſunt quodammodo oppoſite ſt hoc nō eft incōueniens. eo q̄ vnam habeat ad intus. et alia ad extra. ita nō eft incōueniens tñc in vno indiuiſibili habere rōdem pncipiuſ ſt finis respectu di ueroſorū. ſez preteriti ſt futuri. In hoc ḡ ſemp̄ videſ eē alte rū tñc. qd̄ nō eft eiusdē pncipiuſ ſt finis ipm nūc. qd̄ fm hoc oppoſita inēſſet eide ſt fm idem. Parz igif q̄ tñc nūc deficit ſicut circulus nūc deficit. eo ſez q̄ ſp eil ſez in pncipio ſt fine. queq; aut̄ in pncipio ſt fine eft nūc deficit tñc aut̄ fm q̄ agit ab ipso nūc ſemp̄ eft in pncipio ſt fine. ḡ nūc deficit. Et nō pbaſ ex illa rōne. nli q̄ tñc i mo tu circulari manete ipſo nō p̄ deficit. ſed ſi deficit motus abſq; dubio deficit tñc. nli forte remaneat ut numerus recte motionis.

Ipm alit iam ppe eft pñti athomo nūc pars fu curi tñc. Qñ vadit iam. qd̄ ppe eft tñc in quo futuri eft. et pteriti tñc qd̄ nō pcul eft ab ipſo nūc. Qñ vadis. iam uni. Ilion aut̄ deſtrui iam nō dicim̄. qd̄ pcul multū eft ab ipſo nūc.

Nic phus oſtedit qd̄ ſcar ipſuz iam dicēs. q̄ iam ſt qñ in preterito ſt futuro qd̄ relinqut ex tpe qd̄ pñqu. q̄ pñfenti indiuiſibili. ſicut dicim̄ qñ vades. et rñdeſ iam. qd̄ ppe eft tñc in quo futuri eft. ut eamus. et qñ iuſti. rñdetur iam uni. qd̄ nō eft pcul ab ipſo nūc in preterito. Ilion aut̄ ſit ue troia deſtructa nō dicim̄ iam eſſe. qd̄ tñc deſtructio nis eius multū. pcul eft a preſenti nūc.

Ipm aut̄ mō. ppe pñti nūc eft p̄ ſe preteriti. Qñ venit mō ſi ſit tñc pñm pñti nūc. Oſlum aut̄ qd̄ pcul. repente autem qd̄ in insenſibili tpe eft propter paruitatem.

Nic pñter exponit qdā alia ad tñc pñmentia dicēs. q̄ mo ſiliter eft qd̄ qd̄ relinqut ex tpe preterito qd̄ pñfē ſilens eft. ſicut dicimus qd̄ veniſt. et rñdeſ mo veniſt ſi ſit eē pus aduentus pñm pñti nūc. Oſlum aut̄ eft qd̄ qd̄ relinqut oſlum ſit diluuiſ. Repente aut̄ eft qd̄ in ſe duo hz. ſez brev uitatē tñc in quo ſit. et inſenſibiliatē tñc cuius qd̄ ſentiri non p̄t. Sic ḡ expolita eft diuerſitas ipsius qd̄ qd̄ relinqut ex preterito ſt futuro. Ex preterito quidē ſue fuerit remotū a pñti ſue pñqu. Ex futuro aut̄ nō eft nli. qd̄ pñqu. qd̄ id qd̄ eft remotū a pñti nūc nō hz ordinatōem in materia. et hoc eft de qd̄ mēſurabilis. Qñ aut̄ nō mēſurabili a nobis eft qd̄ relinqut ex tpe inperceptibili. Et tñc alia multa ſint que impoſtā diuerſitatē eius qd̄ eē tñc ois alia diuerſitas reduciſ ad illas. Si em ſcar qd̄ auce ſcas ſe muñter put relinqut ex preterito ſt futuro. et nli ſu gnificat per iam ſt tñc. vñ qd̄ ſex iuxta pñs pñqu. aliud iuxta remotū. aut ſcar qd̄ diſtinctiōeſ preteriti tñc pñque vel remote. tñc ſcar per modi ſt oſlum.

Duratio aut̄ ois a natura remotiua eft. in tpe aut̄ ois ſiūt et corrūptū. Unū et alia qd̄ ſeſ ſa pientissimū dicebat. pictagoricus aut̄ paron penitus indiſciplinabile. qd̄ obliuiscuntur iboc rectius dicens. Manifestū igif qm̄ corrūptio nis magis eft per ſe cā qd̄ generatiōis. ſicut dic tum eft phus. Deſtructiūnū aut̄ mutatio p̄ ſe eft. generatiōis aut̄ et ipſius eſſe eft fm acciſis.

¶ Iſtud eft ſeptimū caplū in quo phus oſtedit quo tñc ē mentura generatiōis ſt corrūptiois. et pñter mēſura cuius liber morus. Et pñs caplū in duas diuidit pñs. In qd̄ pñma oſtedit pñm. In ſecunda ſecundū. ibi. (Hic aut̄ mo dis) Quātū igif ad pñm pñtē ſt phus. q̄ ois mutatio eft q̄ a tpe numeratur. hoc eft p̄ phus ſt p̄ posterius. remouet et abſcit alia qd̄ a natura eius qd̄ mutat. Unū etiā ḡ ſta mutationis in tpe ſiūt oia ſt corrūptū. ppter qd̄ etiā qd̄ pho rum diuerſū ſp eft ſapientissimū. eo q̄ qui pefſerunt in tpe multa ſunt experti. experimentū eft indigere multo tē pore. Pictagoricus em paron penitus indiſciplinabile dixit eſſe tñc. eo q̄ memorie ſenū ſunt ſicut ruina ſed ſificia q̄ pſtrui nō poſſunt. ppter naturalis pncipiuſ corrūptē. et ideo in tpe magis obliuiscuntur homines qd̄ adducit. et hic reciſus dixit qd̄ pozes qui diuerſū tempus eft ſapientiū mū. Igif manifestū eft p̄ autoritatē paronis. q̄ tñc magis eft per ſe cauſa corrūptionis qd̄ generationis. qd̄ ſacit rem diſſolare a pncipio ſui eſſe ſt tendere ad nō eſſe. Igif magis eft cauſa corrūptionis qd̄ generationis. Et cū multiplicit diſſeat per ſe ſt cauſa. vi parz in quinto libro pñme phie. In pñpōlo em accipit p̄ ſe qd̄ accidit per id cui tempus ſemp̄ et per ſe ſiungitur. Et cauſa dī. qd̄ per hoc qd̄ eft materia numeri qui numerus eft tempus. hoc eft pñs ſt posterius in mutatione ſunt ſicut cauſantia corrūptē. Duratio em per ſe eft gratia ſui deſtructiua. qd̄ muratio pallio que dām eft. aut̄ nō ſine paſſione. vi parz ex ſupradicis. i tercio physicoz. Duratio aut̄ eft generatiōis cā. et ipſius eē nli per acciſis. Hoc eft per formā ſt actū generantiis. qd̄ ſoma ſt actus nō ſunt in patiente fm q̄ patiens. ſed poſtū eft extra ipſum a generante fm q̄ illud eft generaſ. licet forma ſimilis illi ſit in patiente potentia.

¶ Signū aut̄ ſufficiens qd̄ ſit quidez nibil nli

Physicorum

moneat ipsum quodammodo et agat corruptum autem cum nihil moneat Et hanc maxime solem dicere sub tempore corruptorem. Alterius neque habeat tempus facit sed accidit in tempore fieri et habere mutationem. Quodammodo igit tempus est et quod est et quod modis de ipso nunc et quid modo quidam et quod olim et quid repente dictum est.

Nec tempus probat idem a signo. quod nihil sit aut generaliter moueat ab aliquo sibi pertinenti. et aliquid agat in ipsum quod est extra ipsum. sed ipsum quod corruptum. corruptum a transmutatione. et genibus in ipso. etiam cum nihil oino mouet ab extrinsecis causa. Et cum res sic deficit ex seipso pertinente vocatur corruptio que est sub tempore quod res antiquat et senescit in eo. et ex hoc propter interitus est. et habere corruptorem propter tempus non fecit sed accidit in tempore fieri hanc corruptorem propter mutationem quam mutat tempus. sed tamen accidit per hoc cuius se tempus. hoc est per actum generatis. et ideo dicimus est superior. quod omnia sunt in tempore aliquod patiuntur a tempore. quod esse eorum mensura periodo que excusat a tempore. et hoc est quod pluviatus dicere aliquem habere centum annos quod est efficiens derelictum a centum annis et ideo etiam quod accidit est causa discipline. Non enim est mutationem quam numerat est causa discipline. sed per experientiam quod accidit episitus pertinet in multo tempore et non ex subiecto ipso tempore. quod est complexio que per tempus est variata. Ex quibus iam primum quod tempus est. et quid est per definitio nem. et numerum. et quod modis de ipsum nunc. et quid sit ipsum nunc. et quid iam. et quid olim. et quid repente.

His autem nobis sic determinatis manifestum est per omnia mutationem et omnia quod mouet necesse est moueri in tempore. Velocius enim et tardius dicimus secundum tempus vel mutationem. in omnibus enim sic videtur. Dico autem velocius moueri tempus transmutans in subiectum secundum idem spaciū: et quod secundum regularem motum mouetur ut in loci mutatione. si vitragium secundum circulum rotetur ut in alijs

Ista est secunda pars huius capitulo. in qua probatur quod tempus sit mensura cuiuslibet motus. inquit non distinguunt per mutationem duabim. **Q**uarum prima est ex passione motus. quod quicquid est per se velox aut tardius tempore mensura motus. motus est hinc. et motus mensura tempore. **D**icitur primum velox et tardius tempore definitur. quod velox est quod modico tempore multum de spacio pertransit. et sic de velocitate mouerit aut vitragium secundum rectum. sicut autem et in alijs

Secunda est intelligendum est de proportione aliiorum. **O**ra definitio ne enim velocitas primum est definitio tardii. Tardius enim est quod modicum de spacio pertransit in multo tempore. Aut tardius est quod posterus mouet in subiecto sive per motum intentum secundum idem et equale spaciū et motu regulari.

Inveni nescil alius opus per aliquem in ipsius scriptis. At remitti nescil alius opus per aliquem in ipsius suo nomine nescil.

Aristotelis

Altius vero tempus in tempore est. Primum enim et posterior dicitur secundum quod ad ipsum nunc distantia secundum autem nunc terminus posterius et futuri est. Quare quoniam ipsa nunc in tempore sunt et tempus et posterior in tempore erunt. In quo enim est ipsum et ipsius nunc distantia. Contra ait tempus est tempus et secundum posterius tempus et futurum. In posterio quodammodo enim tempus dicimus quod longius est ab ipso nunc. posterior autem et quod tempore est. in futuro autem tempus est quodammodo prius est ipsi nunc posterior autem et quod periculum. Quare quoniam prius in tempore est. et ad omnem autem motum sequitur tempus. Manifestum est quod omnis mutationem et motus omnes in tempore est.

Micropys ponit secundam rationem ista scilicet omne quod habet tempus et posterius mensura tempore. omnis autem motus habet tempus et posterius. et omnis motus mensura tempore. Minor probatur ratione posterius et posterioris. que sunt in tempore. quod manifestum est omne tempus et posterior in tempore est. sicut partes sunt in toto. tempus enim et posterior dicitur esse distantia ad ipsum nunc prius. et hoc quoniam tempus et posterius sunt finita. dicimus enim est supra quod ipsum nunc est terminus posterius et futuri. igitur quoniam ipsa nunc in tempore sunt tunc oportet et tempus et posterius in tempore esse. qui ad ipsum nunc terminatur. In quo enim est ipsum nunc quod est finis indutibilis. in eodem oportet esse distantia ipsius nunc. Differenter enim sunt in tempore ipsum nunc. et tempus et posterius. quod nunc est in tempore sicut finis in infinito. sicut punctum in linea. tempus autem et posterius sunt in tempore sicut partes temporis et sicut partes lineae determinante et finiente ad punctum. per trahit autem modum per prius et posterius terminant ad ipsum nunc secundum et futurum. In posterio enim dicimus tempus quod longe distat ab ipso nunc. sicut dicimus diluvium fusile tempus quod bella tropae. et platonem prius floruisse quod aristotelem. Posterior autem in posterio dicimus. quod propinquus est ipsi nunc sicut bella tropae fusile post diluvium. et aristotele fusile post platonem. In futuro autem dicimus tempus quod propinquus est ipsi nunc. sicut dicimus crastinam eternam tempus fore quod meritis crastinam. Posterior autem in futuro dicimus quod a priori remotius est. Sic igitur primum quod omne prius et posterius est in tempore. sed omnis motus et mutatione sequitur tempus et posterius. et omnis motus et mutatione sunt in tempore. licet enim non sit in motu et mutatione que sunt ad formam renovationis sicut in qua nascitur tempus et posterius in motu tamen est ibi renovationis mobilis secundum formam que est in continuo fieri. et sic est ibi tempus et posterius cuius numerus est tempus ipsum. et est ibi unitas mobilis variata secundum esse eius numerus est ipsum nunc idem in subiecto eius. et diversum secundum secundum.

Dignum autem considerandum est. et quoniam se tempus ad aliud. et propter quod in omnibus videtur esse tempus. et in terra et in mari et in celo. Aut quod motus est passionem et mutationem habens natus existens. Hec autem mobilia omnia. In loco enim sunt omnia. Tempus autem et motus sicut sunt secundum potentiam et secundum actuem.

Istud est octauum capitulo. in quo probatur tempus mouet duas qualitates de tempore quas solvit. **Q**uarum prima est. qualiter secundum tempore habeatur ad aliud. Secunda est. quare in omnibus videtur esse tempus. et omnia videtur esse in tempore. Videret enim esse in celo et in terra et in mari et in omnibus que in eis sunt. Nec se secunda solvit tempus primo. quod ipsa est naturalior quod prima. Et

XVII

Cont. An. fact. capitulo. Istud fuit q̄ corpora pectora ad
raddit fuit tpe ḡ mali d̄ b̄t q̄ temp̄ q̄ m̄ dñbly.
S̄l q̄ corpora pectora fuit coram subiecto ad fuit
m̄ tpe q̄ r̄c̄ m̄t̄ cōcl̄ fuit m̄t̄ q̄ p̄ m̄th̄
p̄t̄ q̄ p̄p̄st̄. **Liber**

Liber

Tempo est in omnibus non equaliter.

Opus sit in omni loci in mari in terra et in celo. et in omnibus que in eis sunt praeceps. quod hec omnia mouent potentia vel actio. quoniam ipsa sunt in loco. sed locus propter motu queritur. g. Et igit tempus sit quicunque habitualis numerus motus. opere et in omnibus sit tempus. cuius non in omnibus equaliter. in celo enim tempus est secundum actum. et secundum tempus mouet. In aliis autem est potestencia quam queatur. et secundum actum quam mouent. tempus enim est motus et ea que ad motum referuntur sunt simul et secundum potentias. et secundum actum.

Vtrū autē cū nō sit aīa erit vbiq̄ tempus an
nō dubitabit vtiq̄ aliq̄ Impossibile em̄ cum
sit numerantē esse aliquē impossibile ⁊ nume-
rabile esse aliqd. Quare manifestū. qz neq̄ nu-
mer⁹ numer⁹ em̄ aut qd̄ nūeraſ est aut nume-
rabile. Si autē nibil aliud aptū natuz est qz aīa
numerare ⁊ aīe intellectus. impossibile est tps
esse aīa si nō sit. Sz autē hoc qd̄ vtiq̄ ens ētē-
pus vt si ptingit motū esse sine aīa. prius autē ⁊
posteriorius in motu sunt. tempus autē dec sunt
fin qd̄ numerabilia sunt

Nec p̄hs solvit p̄mā questionē istā sc̄z, an tempus de-
pendeat ab aīa sive qualiter se habeat ad aīaz. Et q̄uis
huius q̄stionis solutio nō sit p̄pria naturali pho eo q̄ ipsa
nō est naturalis, sed metaphysica, de bonitate tñ doctrine
Gruñ est eaz soluere. Ante q̄z tñ eam soluit, arguit p̄mo
q̄ ipsi nō p̄t esse sine aīa cali rōne, cū nō sit possibile esse ali-
que numerantē nisi sit aīa, cū ipsa sit numerans. videt q̄
impossibile sit aliquid esse numerabile s̄m actū numeratum
existens, ergo etiā impossibile videt esse numerū, q̄z num-
erus nō videt esse nisi dūplex, sc̄z quo numerat̄ qui est ac-
tio numerant̄, et numerabile ipm̄ qđ est materia num-
erantis circa quā est actio, si aut̄ nihil ap̄tū natū sit num-
erare nisi aīa, et nō oīs aīa sed intellectiuā dūtatur, impossili-
ble est ipsi esse si nō sit aīa intellectiuā. **O** Et q̄ nihil num-
erare nisi intellectus p̄z, q̄z alia aīa alia nō deprehendit p̄ num-
erū q̄ntitatem suoz pulloz, sed solū hōies. **D**einde subiū
git p̄hs solonem q̄stionis more dices. q̄ rep̄ estens vici
q̄ sine aīa, hoc est s̄m intentōem auerois h̄z esse potētias
se sine aīa et materiale, sed non formale et actuale, sicut em-
numerus h̄z esse potētialis sine aīa numerat̄, ita rep̄ cū
sit numerus motus s̄m p̄ius et posterius h̄z esse potētiale
sine aīa numerat̄, sed nō esse actuale. Sed solutioez istaz
de do. Alb. esse impfecta, vi parebit infra in ~~supra~~

Dubitabit autem utriusquis aliquis. et qualis motus
est numerus sit aut cuiuslibet. Et namque sit in
toto et augmento et altero in tunc et ferme. Secundum
igitur quod motus est sic. est uniuscuiusque motus nu-
merus. Unus motus simpliter numerus est primus. sed
non cuiusdam. Sed est nunc moueri unius et talium
quorum. utriusque motus erit numerus. Altero
autem et altero igitur tunc et simul duo tunc equa erunt
aut non. Omne namque tunc unius libenter et simul est.
specie autem et quod non simul. Si enim et bis sint canes
illi vero equi. utriusque autem septem idem numerus est. sic
enim et motuum simul terminatos idem tempus est

Omnium sed regna per angelorum
mundum et materialia mundi

Quartus

Sed hic velox fortassis. ali⁹ ḥo nō. alius qđe
loci mutatio est. hic aut̄ alteratio. Tps in idēz
est sicut ⁊ numer⁹ eqlis sit et simul alteratiois
et loci mutatiois. ⁊ pppter hoc motus quidez al-
teri sunt ⁊ seo:sum sunt. tps aut̄ vbiqz idē. qz ⁊
nuer⁹ vn⁹ ⁊ idē vbiqz est q̄ est eqlū ⁊ simul.

Ista est secunda p[ro]p[ter] his capitulo quod ponit vnaq[ue] s[ecundu]m de vnitate ipsius. et q[uod] dubitatio est cuius vel qualem motus ipsius sit numerus. vtrum scilicet numerus cuiuslibet motus equaliter. An sit vnius p[ro]positio et posterius sit numerus et mensura alioz. Et videlicet q[uod] sit cuiuslibet motus equaliter. p[er] hoc q[uod] est in generali. generat[ur] sit in tpe. et sicut q[uod] alterat[ur] aliatur in tpe. et eodem modo id q[uod] fertur ad locum fertur in tpe. iste videlicet q[uod] sit motus p[er] finem est motus in genere. et ideo similiter et aliter ipsius est numerus p[er]tinaciam motus non cum dividam p[ro]positio. et p[er] eius alioz. **E**t in oppositu argumento. quoniam et cingit simul moueri. et uniusmodi mouet uno motu. et aliud q[uod] mouet motu diverso ab illo vel in numero vel in specie. quoq[ue] virius est motus ipsius est numerus. et si ipsius est numerus motus finis se. sic dicitur est p[ro]positus. tunc multiplicabit[ur] ipsius finis qualiter motu. sicut forma multiplicabit[ur] suam subiectum. sicut erit vnuus ipsius mensurans vnuus motu. et ipsius aliud mensurans motu aliud. et sic erunt plura tpa ipsius q[uod] est impossibile. Et ipso posse est q[uod] tpe sit mensura cuiuslibet motus equaliter. q[uod] sic sequeret[ur] q[uod] duo tpa essent simul equalia. quoniam duo motus equalares essent simul. Non autem sic dicitur est. q[uod] omnes ipsi est vnuus q[uod] est finis similitudinem vnuus est omnius equalium. et q[uod] est simul apud omnia talia sicut numerus unus apud numerata diversa in numerata sunt aliqui diversa species vel generes. et non solum simul in una specie vel genero. **M**utus exempli est. q[uod] si hec numerata sint canes et alia numerata sint equi et varagines. tunc sepe idem est numerus formalis vniuersitatis. ut p[er] exemplum dicatur. **E**t quoniam eundem modum motus diversi specie simul terminantur vnuus ipsius. licet unus eoz sit velox. et alius tardius quam vnuus in specie. Et licet hic forte sit loci mutatione et alteratio. quoniam non in specie sed in genere vnuus licet enim sic different motus inveniatur. triplex est tempus qui simulat vnuus numeratur. Si quidem verius sit q[uod] dictum est q[uod] ipsius sit numerus talium motuum equalis et simul. eo q[uod] motus est equalis et simul loci mutatione et alteratio. Et propter hoc quod est motus alterius sunt et sequitur. ipsius autem vnuus hoc est apud omnes motus est idem. q[uod] numerus est idem et vnuus vnuus apud omnia numerata qui est eorum que sunt equalia ita et per se sunt illi cur illa et simul cum ipsis. Et eadem huius non est nisi idem est motus eoz qui mensurant et ea qui mensurantur.

Quoniam autem loci mutatio et huius circularis, numerata autem vnuq[ue]d[icitur] vno quodam primo ut unitates unitate. equi vero equo. sic et rep[etitio] tpe q[ua]dam finito. **M**ensural autem sicut dictum est rep[etitio] q[ua]z motu et motu tpe. Hoc autem est q[ua]z determinatio motu et tpe mensura motu q[ua]z quantitas tpis. **N**ec p[ro]bs q[ua]n[us] veru[er] solone questionis motu pmittit tres suppositores. q[ua]z p[ro]ma est. q[ua]z p[ro]m' motu eloci mutatio. et non ois loci mutatio. sed q[ua]d latitudo loci mutatio est p[ro]ma motu et hec motus circularis q[ua]d ex circulo. **S**ed vnuq[ue]d[icitur] mensura minima sui g[ra]d[us] et etiam p[ro]cio ut unitates suae inter unitate. **T**ertia q[ua]z non solun tempus mensurat motu. sed etiam ex tempore mensuratur tempus in d[icitur]m. et sic necesse est q[ua]z mensuratur tempus. et cum quodam tpe finito et certo ne-

*Sunt quatuor p[ro]fessio[n]es d[icitur] alteratio[n]e et p[ro]p[ter]o
alteratio[n]e et alteratio[n]e p[ro]p[ter]o loci mutatio[n]e q[uod]
q[uod] h[ab]et loci mutatio[n]e sit p[ro]p[ter]o d[icitur] h[ab]et in nobis
alteratio[n]e est loci mutatio[n]e est p[ro]p[ter]o d[icitur] in nobis
sive alibi sicut in alteratio[n]e est p[ro]p[ter]o d[icitur] in nobis*

Ex 2º sententia aliquod mes simus remonstrans adventus

Lamontal

¶ Tempus Gestus est qd tempus in apt. correlatione
per globi per tempus f. non quibus per or-
relationes in apt. correlatione

Physicon

bis. et hoc mensura vniuoca. **M**ensura estiam vnuq; qz
no vnuoca mensura. et h; dupl. I. essentialiter et acciualiter.
Esentialiter qz p qstitate meture accipim; qstitatem mensura
ti sic mensuram; p vlnā pānū. et p lagenā vnu. **A**ccidentaliter
sicur qz p mensurā accipimus qstitatem mensurantis.
sicur p qstitatē vni cuius qstitas est nobis nota accipi-
mus qstitatem lagene. hoc enī mō mensurā tempus mo-
tu. et motus tpe qz rēpus et motus mensurā sub termi-
nato quodā motu qui est simplicior cibis.

Si igit̄ qđ est primū mensura oīm p̄imōꝝ circulatio que regularis mensurat maxime qā nūeris buīus notissimum est. Alteratio quidē igit̄ neqꝫ augmentatio nō sunt regulares loci autem mutatio est

Nicophs ex premisis cludit q̄ illud qđ est primus
est mensura om̄i primorū que sunt sui generis ideo ncce
est q̄ motus circularis qui est maxime regulans hoc est
ptinu⁹ & uniformis sic mensura om̄i aliorū motu⁹ q̄ non
sunt regulares eo q̄ nec sunt vi quequaq̄ ptinui nec s̄t
equalis velocitatis. **O**c qz mensura debet esse certissima
qualia sunt illa q̄ maxime uniformiter se habent. **i**o p̄m⁹
motus circularis q̄ est maxime uniformis est mensura
om̄i aliorū motu⁹ tempus aut primo mensurat primus
motu circularē et per illū oēs alios motus et inde est q̄
ptter vnitate p̄mi motus est vnu tempus. **E**t dicitur
notanter mensura om̄i aliorū q̄ non sunt regulares altera-
tionis em̄ motus nō est regularis neq̄ generalis neq̄
om̄i loci mutatio s̄ circularis ut lacus patet in octauo
Oc q̄ p̄s correlative q̄ motus circularis p̄m⁹ sive p̄ma
circulatio est mensura om̄i aliorū motuum.

Unde et videt ipsi esse sphera motu? qd hoc
mensurant alij motus et ipsi hoc motu. ppter
hoc at et sicutu dici accidit. Dicit enim circulu
esse humana res et alioz motu habentiu natu
ralem et generatorem et corruptorem. Hoc at est
q; oia tpa iudicant et accipiunt finem et principium
sicut si ipm circulatorem sit. Et ipsi enim ipsum vi
des circulus quidam. Hoc at iterum videt ob hoc
q; huius loco mutacionis mensura est et mensu
rat ipsum ab homini. Quare dicere esse rex q; sunt
circulu. dicere est ipsi esse quedam circulu. Nec
at est qd mensura est circulatone. Extra enim metrum
nihil aliud videt esse qd mensura. sicut multa
metra totum.

Nec p̄hs approbat duob̄ silib̄ q̄ sit vñ tempus oīm
subiectivū exīs in primo motu. Quorū primū est resti-
moniū antiquorū dicentiuī tps ec' circulatōnē celi sive
motu p̄me sp̄here. eo q̄ motu illius mēsurant̄ alij moti.
et ip̄m tempus etiā mēlūrat̄ per accīs hoc motu Scđm
est testimoniuī vulgariū. qz pluēt̄ est dici apud vulga-
res. q̄ huāne res sunt sicur circul⁹ z rota fortune. et silt
oīm alioz motuū habētū naturalem generatōem et co-
ruptiōem d̄ esse circulus periodalis. eo q̄ oīm h̄p̄ for-
tuna iudicat̄ tpe. et finem p̄ncipiū accipiūt̄ sive fortune
in genere. q̄ si tps dicat̄ fm̄ quādā instabilē circulatiōnē
et tps hac de cā d̄ circulus. qz cōtūr a circulatōnē celi.
Et hoc videt̄ ob̄ h̄ fieri q̄ tps est mēsura talis loci mi-

Arestotelis
tatōnis et econuerso etiā mēsurant tpa talis loci mutatōe
igū nihil aliud est dicere rerū q̄ generant esse quedā cir-
culū. q̄ dicere tpis esse quedā a circulū. **N**oc at ideo est.
qz tps mēsurata qdā circulationē et tps qdā mēsurata hoc
mo nihil aliud videt ex extra mēsura. qz ipm entialiter
metrū et mēsura. qz Et totū tempus est multa metra et
multa mēsura ad diversa mēsura operatum.

Arestotelis

tatōnis et ecōuerso etiā mēsurant tps talis loci mutatōe
igū nihil aliud est dicere rerū q̄ generant esse quēdā cir-
culū. q̄ dicere tps esse quēdā circulū. Nec at ideo est.
q̄ tps mēsurat qdā circulationē et tps qdā mēsurat hoc
monstrū nihil aliud videt ex extra mēsura. q̄ ipm entialiter
metrū et mēsura q̄. Et totū tempus est multa metra et
multe mēsurae ad diversa mēsurae operari.

Dicitur autem recte quod numerus quidem idem est et nouuimus et canum si equalis utriusque sit. Decem autem non idem. neque deinceps eadem sunt. idem autem deinde a quo non differunt differentia sed non a quo differunt ut triangulus a triangulo differat deinde. Alteri quidem enim trianguli sunt a figura autem non. Sed in eadem divisione et una. Figura enim hec quidem talis circulus. Ellius vero hinc triangulus. hinc autem alia quidem equilateri. Alia vero gradatus. Figura qui dem igitur eadem et hec triangulus enim est. Triangulus autem non idem est. Et numero ista sit. Non enim differunt a numero deinde numerus horum. Decem autem non idem est. In quibus enim dicitur differunt. Nec qui dem enim canes. Alia vero eaque. Et de tamen quidem ipso et de circa ipsum propriis hac intentio dictum est.

et de circu ipm pphjs hac inleto dictu est
Dicp. etiā pbat a sili. q sit vnu pps oim. qm est yn^o nū
merus diuersarii rerū nūerataꝝ. vt est yn^o nūeris decez
hoim et decem canū hoz^o nūerata nō sunt eadē specie
nūero vel genere necessario. qz nūhil multiplicat p nūeris
nisi per drām sibi essentialē. qz nūerata non sunt de eentia
nūeri. et ideo nō multiplicat nūeris nūerata ei deccē nō sc̄
nc̄ario eadē. Et h p̄ sic. Ha siuri est in figuris. ita est
in nūeris. in figuris at sic ē. q plurimi figurari aliqui est
vna figura ut ysoleptū scaleron et isochelis sunt vna fe
gura non m̄ idē triangulus. eo q nō exeat a figura pime
diata et eentiale diuisionē figure qz figura diuidit in triā
gulū et qdratū et aliadras figure. Idē em dī a quo. nō
differt differentia ppria et eentiali. Non at idē dī a quo
differt drā ppria et essentiali. Triangulus aut̄ isochelis
differt a triangulo ysoleptū drā trianguli. qz alteri tri
angulo sunt. s̄ non differt ab eo drā figure. qz figura di
uidit in trilaterā et quadrilaterā. tēcys iā claru est q illi
trianguli cadūt ab vno mēbro diuisionis. Silt at est de
nūero qm paf ad rem nūerata. Non em nūeris istoꝝ
formalis differt a nūero formalī istoꝝ p drām nūeratoꝝ.
qz nūeratū nō est de eentia nūeri. s̄ port̄ par et ipar fa
ciunt differētū nūeris formalē a nūero foſali. qz iste s̄ diffe
rentia eentiales nūeri. Deccē igit̄ nūerata nō eadē s̄ re
rum diuersas et nō denarius est idē. Nō em sunt eadē res
in quibꝫ dī denarius s̄ dī he em sunt canes alie vero
eq. Boino codēmō ēdē tpe pparo ad diuersos motus
qz pts quidē est in vno moru sicut forma in subiecto si
cuit et cetera res naturales. In aliis aut̄ est sicut nūeris
extresecus applicatus reb̄ nūeratis. Derpe qdē et de p
rietarys s̄ sunt circa idm hac intentione dictum est

Vtrum **omnium** **rerum** **tempo-**
ralium et motuum sit tempus unum.

¶ **O**le ar pmo q no qz sicut illa q augmēat in tpe augmē
tāt. & illa q mouent locali tpe mouet. sic illa q alterant
X **iii**

无印

Digitized by srujanika@gmail.com

[View Details](#) | [Edit](#) | [Delete](#)

*Contra sicut non est in tempore et in motu quod in uno et in aliis est in tempore et in motu est ab eo corrupti sunt
non excedit ratio per se deinde velut in aliis rationibus per se sunt
excedens et sic non est in tempore et in aliis rationibus per se sunt
mobilis et sic non est in aliis rationibus per se sunt*

Liber

in tempore alterantur. ergo erunt plura tempora mensuratio illos diversos motus. Secundum ois mensura debet esse unita mensurato. sed tempus est in primo mobilis. igitur non per applicari motum istorum inferiorum. et per conseques non est mensura istorum inferiorum. Tertio si esset idem tempus omni tunc sequeretur quod omnes res essent eiusdem etatis. Pro itelle cuius istius questionis ponuntur duo discursus. Quorum maior primum est ista.

Esse in tempore est sub ipso contineri. et ab eo deinceps excellere. Minor Tempus est pars causa corruptiois. ac per accidentem causa corruptiois.

Locutio Igitur dumtaxat generabilia et corruptibilia sunt vere tempalia dicenda

Maior est pars in textu. Octam non sic probari. quod est in tempore est mensurari tempore. mensura prius suu mensuratur. non tempus prius omnia illa que sunt in tempore. Et quod tempus est proprium et adequata mensura motus primi mobilis. non oia generabilis et corruptibilis proprie dicuntur esse in tempore. et motus ex eo excedunt a tempore. quoniam excellere a tempore non est aliud quod tempus esset non existebat his que excedunt a tempore. Et est notandum quod differenter celum. quatuor elementa. et multa dicuntur esse in tempore. Nam celum secundum suu esse sine essentia acceptum non mensuratur. nunc tempus neque tempus est eu. foris maliter autem acceptum in quantum est mobile motu locali mensuratur nunc tempus quemadmodum eius motus mensuratur tempore. toto dicitur. quod tempus non excedit motum celum. nec contra excedit. et ideo dici solet quod motus celum mensuratur toto tempore. Ex quo patet falsitas quoniam dicuntur. quod prioris quedam revolutione celum mensuratur tempore. non at totum motus celum. quoniam motus celum habet totum tempus id est semper iterante. secundum suu operari et motus mensuratur. Elementa autem mensurantur secundum suas operares et motus mensuratur tempore non solus secundum motum ad formam. et ipsa secundum sunt substantia motus mensurantur nunc tempis. Minor vero quoniam non solus mouentur ab extrinseco principio. sed etiam ab intrinseco principio non solus secundum motus mensuratur tempore. verum etiam secundum esse. quod non habet esse stabile. licet enim esse subale maneat per tota periodum. non per deinde periodum mouere motu alterante et disponit ad non esse. Minor pars quod tempus est mensura motus est et per se est tempus et non per se est causa corruptiois. igitur tempus est per se causa corruptiois et per se est causa corruptiois.

Contra Nulla quadratur. est ut quod actuosum non sufficiat per tempus ut quadratur. quod non sufficiat per tempus ut causa corruptiois. quod non sufficiat per tempus ut causa corruptiois.

Quartus

corruptiois. secluso motu primi mobilis adhuc tempus esset causa corruptiois quod non est falsum. quoniam destruuntur per intertemporem. quod licet tam generatio et corruptio fiant in tempore. hoc non est ex premotu. sed ex prege generantis. et non opere quod sicut tempus est causa corruptiois quod se. quod ita sit causa generatiois. quoniam tempus est mensura motus quod motus facit rem distare a suo principio. Secundum non est. quod aliquid per dupliciter aliqui suenire. uno per se primo. sicut passio prius subiecto suo primo et imediata. sicut risibile homo. Alio modo per se secundo sicut passio consensu inferioribus suis subiecti. et sicut suum subiectum in suis inferioribus respondit. ut risibile inest locutus. et hoc modo tempus est. quod sedicit illud quod suenit aliqui per alterum. et hoc modo tempus est. quod est causa corruptiois. est per alterum. sicut motus et non per se primo. et sic tempus non est causa corruptiois. ita quod faciat aliquid ad corruptioem. sed propter hoc quod per se accidit illi secundum motum. non licet forma genitrix sit per se causa genitrix. quod non tempus non accidit sibi per se licet accidit motui. sed hunc extrinsecus ad ipsum. ideo non est per se causa generatiois. sed solus est accessus. Nec tempus est causa corruptiois quoniam efficiat sed solus secundum. quod est mensura motus quo formaliter res tendit ad corruptioem. Oclusio sequitur ex premis. talia ei sunt quod tempore excedunt. sed motus celum et celestia corpora sunt temporia dicuntur hinc veluterna aut sempiterna. Non secundum accipit secundum suu entitatem et secundum suu esse quod forma mouet sic mensuratur extero. sed acceptum secundum suu esse quod forma mouet sic mensuratur tempore et suus motus toto tempore. et sempiternitate. Secundum dicitur de beatus Augustinus. quod deus mouet spirituales subas per nos non per locum. ita non solus generabilitas et corruptibilitas tempore mensurantur. Ad hoc dominus est. quod spirituales subas non mensurantur tempore nostro sive secundum de quod in progressu est sensu. sed tempore mensurantur. Maior sedis discursus

Tempus est numerus et mensura cuiuslibet motus attamen est solus primi motus passio in quo est ut in subiecto. Minor Primus motus simplex et regularis. est mensura cuiuslibet alterius. Oclusio Igitur est subiecto solus tempus numerum. quod tamē est numerus et mensura omnium motuum.

Maior quod ad primam eius est probatur. quod qualiter motus est prius et posterior quod est libet mensurari per numerum prius. Utrum non est. quod mutationis simplicis tempus prius non est mensura secundum tempus. quoniam sicut nunc tempus aliquis accipit ut terminus indubius tempus. sic mutationis quod est comitatus aliquem motum. prius dicitur habere prius et posterior mensuratur nunc tempus quod est terminus tempus mensuratus motu quod est permutatio. Ex quo patet. quod si sit aliqua mutationis non est comitatus aliquem motum prius dicitur illa non mensurabilis tempus nunc tempus nostri. Et hoc ultimum alterationis prius mensuratur esse disponit ad generationem mensuratur sit cum generatione et corruptio nunc tempus. quemadmodum alteratio procedens mensuratur tempore. Secunda pars maioris pars. quoniam primus motus cum sit simplicissimus inter motus hanc et prius et posterior tempus tanquam mensura primi sibi adiacet. ita quod ex priori et posteriori illi motus tempore causatur. sicut igitur numerus et mensura propria est in suo mensurato. sic tempus est in primi motu. non datur respicit primi motus et alios motus. Nam primi motus respicit sicut suum subiectum.

habet motus non in tempore. sed in primo motu et in aliis. non deinde a qualitate. non coenantes. non curvantur. non patitur eius generatio. pater per se non. rursum in tempore. et in aliis. sicut tempus non in tempore. et in aliis. non deinde a qualitate. non coenantes. non curvantur. non patitur eius generatio. pater per se non.

Ad obiectum

Ad primum obiectum. licet motus non in tempore. sed in primo motu et in aliis. non deinde a qualitate. non coenantes. non curvantur. non patitur eius generatio. pater per se non.

Incidentia

res primi est. quod non est mensura et non est generatio deinde. non est in tempore. sed in primo motu et in aliis. non deinde a qualitate. non coenantes. non curvantur. non patitur eius generatio. pater per se non.

Physicorum

Hacten suum primum mensuratum quod non excedit nec ab eo excedit. alios autem motus celi respicit sicut mensurata non adequata a quibus non excedit nec ea excedit. sed motus coenientes his quantitatibus et corruptibilibus respicit si eum mensurata inadegua cu illa excedat. Minus quo ad primam eius premis per ipsum octauum huius. Secunda pars patet per eundem duodecimum metaphysice dicente. Primum in unoquoque genere est metrum et mensura omni posteriori. Oculatio per ipsum proprietas numerarunt ad numero sitatem sue subiecti. tempus autem est proprietas primi motus. igitur tempus una numero est sicut primus motus. Et quis tempus extrinsecus mensuratur alios motus a primo. non tamen est in eis sicut accidens in subiecto. sed solus ipsis extrinsecus per modum extrinsecus mensuratur applicatur. unde sicut locum est subiectum in corpore locante. et extrinsecus applicatur corpori locatis tangens eius extrinsecus mensura. sic tempus intrinsecus mensuratur motum primi mobilis in quo est subiectum. et per medium illius motus mensuratur omnes alios motus in secundum enim est mensura mensure est etiam mensura mensuratur.

Ad obiecta in oppositum

Ad primum dicitur. quod licet tempus sit mensura cuiuslibet motus. non tamen est prima mensura cuiuslibet motus. sed tamen primi motus. et ideo non oportet ipsum multiplicari ad multiplicandum mobilium et motuum. Ad secundum dicitur. est. quod tempus per aliqui applicari duobus modis. uno modo primo et sic applicatur primo motui. et sic est forma accidentalis illius cui applicatur. Alio modo secundario et sic applicatur aliis motibus. Et quis quilibet motus habeat binum proprium tempus per extrinsecas applicationes. non tamen haec quilibet motus sibi proprium tempus. Et ideo magis aperte dicitur. quod quilibet motus haec sibi proprium quoniam non sibi proprium tempus. sed sibi appropriate. Ad tertium dicitur. est. per intermissionem proprieatis. quoniam licet sit idem tempus omni seorsum acceptus. non tamen est omni applicable equaliter et hoc est propter inegalitatem rerum contingentium.

Incidunt dubia quatuor

Primum est. An omnis mutatione habeat esse in tempore. Et videtur quod non. quoniam generatio est mutatione. et tamen non sit in tempore. Nam in hoc differt ab aliis motibus. Secundo illudetur medius diaphonus est quodam mutatione. et tamen sit in instanti. Secundum quod sic. quod non habens velocitatem et tarditatem mensuratur tempore. omnis mutatione haec velocitatem et tarditatem. igitur omnis mutatione sit in tempore. Ad obiecta in oppositum. Ad primum dicitur. est. quod duobus modis accipitur generatio. uno modo per coniunctam alterationem precie. et hoc modo generatio non sit in instanti sed in tempore. et sic in ea est dare prius et posterius. Alio modo accipitur generatio per timido mutationem in qua a chrysostoma substantialis. et hoc modo generatio de magis finis mutationis. quam mutatione. quoniam sicut terminus determinatus est aliud quid determinat sicut terminus mutationis non est proprius mutationis. et hoc modo generatio sit in instanti et non in tempore. Tertium per hoc intelligi de mutatione successiva et non de mutatione instantanea. Ad secundum dicitur. est. quod illudetur medius fiat subito et non in tempore. sequitur tamen mutationem factam in tempore. et se haec sicut terminus illius mutationis. sicut illuminatio aeris per solem sequitur motum solis super horum emisperium.

Aristotelis**Secundum dubium est**

An mensura et mensuratum debeant esse hominem hoc est eiusdem nature. Solo et mensura et mensuratum duobus modis capi possunt. uno modo sibi proprias eorum naturas. et sic non oportet ea esse hominem sive viuenum. quod mensura per eum alterius nature est mensuratum. sicut per ipsum de vina et panno. Alio modo accipiuntur sibi rationes mensure et mensurati. et sic debet esse viuus generis hoc est vivus rationis sive proportionis quoniam ipsum mensuratum debet esse proportionatum mensura et ecce ratio.

Tertium dubium est.

Ponatur per impossibile quod sit alijs motus simplicior primo motu. An tunc tempus sit in illo subiectum. Secundum quod sic et ita inposito quodammodo est sibi proprium quod tempus est subiectum in octauo spherae motus. quod a ptholomeo et a multis alijs astronomis inventum est. quod supra octauam sunt due aliae spherae quae rursum prima inter illas duas sunt nona mouentur duobus modis et decima uno motu tamen. id simpliciter. et sibi veritas tempus includit quod tempus est subiectum in motu decimi spherae. In hoc tamen est omnis physis secundaria quod tempus est subiectum in motu primi mobilis cum ipso sit simplicissimus.

Quartum dubium est.

Si etsi alijs motus qui non dependenter a primo motu celi. an talis mensuratur etiam tempore. Secundum alijs quod non. ut videatur dicere doctor sanctus et sui sequaces. Sed tamen dominus Albertus et sui sequaces probabiliter dicitur. quod non obstat illo. quod ad hunc talis motus mensuratur tempore quod quis caliter non dependeret a motu primi mobilis. unde quod omnium euentorum est unius est unius eiustem non sit dependens ab alio causaliter. et hoc ex eo. quod unius est altero simplicius.

Quintum dubium est.

An tempus habeat esse ab aia existente. Et videatur primo quod sic. quoniam tempus est numerus motus sibi prius et posterius in motu. prius autem et posterius non sunt aia non existentes. igitur si non sicut aia tempus non haec est. Minus per tempus quod prius et posterius non sunt aia. respectu ad posterius. talis autem relatio non est non existente aia quod patet prius ad posterius. Secundum si impossibile est numerare esse. impossibile est numerabile esse. nihil autem numerare per aiam intellectuam. quod si non sicut aia intellectuam non erit aliud numerabile neque alijs numeri et per prius non erit tempus cuius non numerus motus. Tertio. si tempus est non existente aia rationali hoc maxime esset eo quod est subiectum in motu primi mobilis sed hoc non. quod cum motus per primi mobilis sit expansus per totum ipsum mobile. optinet tempus habere esse expandum in ipso mobile. et sic essent plures tempores tempis sibi.

Quarto si esset subiectum in illo motu tunc nullus perciperet tempus nisi perciperet illud motum. non est falsum. quoniam ex his sub terra non perciperet motum primi mobilis. et tamen perciperet tempus. igitur tempus non est in motu primi mobilis ut passio eius. et sic non habebit esse aia non existente.

Solo ista quoniam per duplum intelligi. uno modo de aia nobilitate quod est motrix celi et ab illa aia effectu dependet tempus. Est etiam cum tempis iuxta illam regulam commentatoris octauo physis. Diversa formam dat etiam formam. cum igit tempis secundum motum naturaliter. non sicut aia nobilitate est cum motu ita etiam est cum tempis. Hoc

Liber

istā intētōe; nō mouet aresto. istā questionē. s̄z ista que
stio mouet in textu. An tps dependeat ab aia nostra
Dixerūt em̄ aliq tps nō esse aliqd p̄ter opatōnem aie
eo q̄ tps ē numerus mot⁹ fm̄ p̄t̄s & posteri⁹. numer⁹
at simili⁹ p̄t̄s & posterius non sunt aia nō existente. Igit̄
fm̄ ipos. tps nō h̄z esse aia nō exīte et hec ē opinio auer-
roys quē imitac doctor: sanctus dicens. q̄ tps depēdeat
at in esse suo quātitatiuo & actuall ab ipa aia intellectiā
imaginant em̄ illā positoem sustinetes. q̄ tps h̄z duplex
esse. sc̄z potentiale et actuale. Dicunt ergo q̄ tps quā-
tum ad eius esse essentiale qd̄ h̄z a nunc nullo mō depē-
det ab aia. Necq̄ erā quātum ad eius ēē quātitatiuum et
potentiale. sed solū quātū ad ēē quātitatiuum actuale. S̄z
hec opinio ē imperfecta. Et iō fm̄ auicennā & dñm alber-
tūm dñm est. q̄ tps nō habeat ēē ab aia exīte nec quā-
tum ad ēē eius actuale. nec quātum ad ēē ei⁹ quātitatiū
potentiale. qz sic tps eēt p̄t̄m ens reale et p̄t̄m ens rōis
qm̄ ad cōplementū sue nature ēēt ens ratōnis & q̄tum
ad eius ēēt potentiale ēēt ens reale. istud at̄ est incōueni-
niens. qz ex diuersis entibz realibz nō fit aliqd mō vnum
pprie. igit̄ nec ex ente reali & rōis q̄ plus dr̄nt q̄ duo en-
tia realia p̄ fieri vnu hoc mō. Preterea nō plus temp⁹
dependet ab aia q̄ mot⁹ vero nullo mō depē-
det ab aia. igit̄ nec tps. Māioz p̄z. qm̄ si tps plus depē-
deret ab aia q̄ mot⁹ hoc esset ex eo. qz tps numerus ē
aut ex eo q̄ tps h̄z p̄t̄s successiuas. neutr̄ illoz dñm ē
Nō p̄mū. qz tunc ois numerus dependeret ab aia qd̄
falsum est. aia em̄ l̄z sit p̄ncipū numeratois nō tñ ē p̄n-
cipium numeri neq̄ facit effectiue numer⁹ sed solū diui-
dens p̄tinū. Nō successiuū qm̄ tūc nō minus mot⁹
dependeret ab aia q̄ tps. eo q̄ p̄t̄s mot⁹ nō sunt plus
p̄manētes q̄ p̄t̄s tps. Preterea dt̄ dñs albert⁹ si tps
ab aia dependeret. seqr̄t̄ vna deriso. sc̄z q̄ essent plura
tpa. uel q̄ est s̄l tps & nō ēēt. neutr̄ illoz est zueniens.
p̄mū nō est zueniens. qz ad multitudinē numerantiū
multiplicare tpa. Sc̄dm nō est incōueniens. nō tps
exit vno numerāte. et alio nō numerante tps nō erit. et
s̄l erit et nō erit. At̄ est notandū. q̄ ad numerandū
tria regr̄nt. sc̄z illa q̄ numerant̄ q̄ sunt res numerate. &
illud qd̄ numerat qd̄ est ipa aia intellectiua cui solū cō-
uenit numerare. qz brutis hoc nō zuenit. & illud q̄ nu-
merat̄ res qd̄ est numerus formalis de genere quāti-
tis. talis aut̄ numerus est in rebz numeratis subiectiue
et aia numerans reperit ipm̄ in t̄pis rebz et nō singit in
sua numeratōe. et etiā talis numer⁹ distinguit ab ipis
rebz realiter. & sic seclusa opatōne aie repit̄t̄ materiale
numerii in t̄pis rebz et etiā formale q̄ est quātās disre-
ta inherens ipis rebz. Exquo p̄z. q̄ seclusa opatōne aie
numerus h̄z esse acru in rebz. l̄z tñ actuall non numeret
res ipas aia nō exīte sed solū aptitudine. Unde ad l̄z
q̄ sit actu numerus nō regr̄t̄ & actuall numerer̄ res. s̄z
sufficit q̄ actuall res numerari possint p̄ talē numer⁹. si
cur ad hoc q̄ sit mensura vni nō regr̄t̄ & actuall men-
surer̄ vnu. l̄z sufficit q̄ aptitudinaliter mensuret. Sed
Diceres numerus est multitudo ex unitatibz aggregata-
tales aut̄ nō sunt aggregate nisi p̄ aiam. igit̄. Ad hoc
dñm est. q̄ ille unitates sunt aggregate aptitudine et nō
actu nō exīte aia. & l̄z sufficit q̄ aggregata in definitiō
numerii dt̄ aptitudinē. Ad obiecta in oppositū. Ad
p̄mū dñm est. q̄ seclusa aia p̄t̄s et posterius in tpe sunt
actu numerabilia. qz actu h̄z aptitudiū dñm vt possint ac-
cipi inesse discretō. At̄ ad improbatōnem dñm est. q̄

Quartus

ad rōnēm pōris et posterioris nō rectis actualis cōg-
tio q̄ solū fit p̄ aīam. sed sufficit cōpabilitas quā h̄z non
exīte aīa. iō s̄t̄ acru p̄us et posterius p̄ter aie op̄at̄es
Ad scđm dōm est. q̄ si nūq̄ esset aīa numerans ad
huc deē canes essent numerabiles p̄ deē vñtates. et iō
neganda est maior. q̄ si nō esset numerans impossible
esset numerabile esse. et illā p̄dōem p̄hs ponit arguendo
ad vñ p̄c questionis nō m̄ asserēdo ēā. Et tertius
dōm est. q̄ tps nō est subiectivum in motu. q̄ h̄z exē-
pansum in ip̄o mobili quēadmodū et mot⁹. sed est in eo
subiectivum in quantū in ip̄o est p̄us et posterius finitum
ratōem. q̄m tps mensurat motū fin extensionē duratō
nis quā h̄z et nō rōne extensiōnis quā h̄z in suo mobili
aut rōne suē magnitudinis sup̄a quā fit mot⁹. Ad
quartū negat minor. Et ad eius p̄batōem dōm est. q̄
exīs sub terra l̄z nō p̄cipiter motū p̄m̄ mobilis fin se-
v̄t̄q̄s tñ p̄cipiter ip̄m̄ in suis effectib⁹ sc̄z gr̄a aliquic⁹ mo-
tus localis aut alteratōnis et sic de alijs. q̄ oēs illi mo-
tus causantur a primo motu.

Sextum dubium est.

Quot modis accipit eternitas. Sola tribus modis.
primo modo prie et sic est spaciū principio et fine carentes no
hns in se pūs et posterius. nec aliqd successionis. qd
mensurat id qd fit vel mutat sed poti⁹ qd star. vno mo
nibil amittere in prēterito nec a chrenis aliqd in futuro. et
sic loquendū est in pōlo de eternitate. Sed mō ad
cipit min⁹ prie et sic est spaciū rei incomutabilis in eoz
spem mutataꝝ l3 habeat principiū in eoz hoc mō nec
saria dicunt esse eterna et impossibilia simpliter. erit nec
ssaria et impossibilia p se nullo mō hñt esse in tpe. qd in
pterito et futuro eodem mō se hñt sicut dyametꝝ et afflī
merꝝ et dyametꝝ esse sumerꝝ vnu em̄ hoꝝ sp̄ fuit est et
erit vez. alterꝝ vero sp̄ fuit est et erit falsum. Nō aut sic
est de necessarijs et impossibilib⁹ gacn̄ qd fm̄ esse rei
pūnt variādēm et illa de cā cadunt sub tpe et in h⁹ sens
su pīpatetici mentōem vident facere de eternitate. et sic
nō distinguitztra euternitate. Tercio mō accipit eterni
tas impropriissime et spaciū variatiū. qd nob̄ hñt pnci
piūm neqz fine. sub qd mō adhuc minus p̄prie dī eterni
tas spaciū hñt principiū et non fine et utrōqz illoꝝ modis
rum mund⁹ a phis qbusdā dī eternus. cu th absqz du
bio t̄paliſ sit. qm̄ corpora q̄ sunt in ipo mouent et mutant
q̄ mutatio hñ pūs et posterius. et lō si q̄ impossible pos
nere nō habere principiū et fine. adhuc t̄paliſ est cū mō
tus ei⁹ mēsuref tpe et mobilia sua numerenꝝ nūc epis

Septimum dubium est

Quid est eternitas proprie accepta. Solus est mora sive
spacium primum non intersecuti, quod totum suum esse simile et per se
est. **Dicitur** quidem vocat eternitatem gilberus porretanus.
spacium autem ysaac et strahelita phys. **Cum** autem dicitur mora non est
intelligendum quod sit mora temporis, vel aliquid curius momenti
temporis, sed vocatur mora permanenter eius indeficiens quod eadem
mora spatium vocatur secundum quod ambit rotum est indeficiens. **Et**
de primis spaciis, non quod habet pres sicut quantitas primaria, sed
quod numerus defuit nec deest nec debet in quantum stans in se incommuni
mutabilitate in seipso. **Intersecutum** enim de primis habet pres virtus
et abeatis sicut tempus cuius poterit non est, et quod posterius futura
expectat non est. **Id** autem quod de ipso est acci-
pere quietum indubius est quod in statu leditio non

2 - 3

Physicorum.

est de eternitate. sed potius nihil amittit in toto preterito eo q̄ ipsa est mensura rei oēm modū inēmutabilis et nihil acquirit in futuro. q̄ est mensura eius qd nullo mō est in potestate. et tota ipsa est stans p̄sentia liter. ppter qd Boetius. q̄ nūc stans et nō mouēs se eternitatē facit. Et ergo dī Augustin⁹ q̄ vera eternitas nō est nisi vera inēmutabilitas. Et dī eternitas suā esse simul habere perfecte. ppter quādā subcas que in hoc q̄ sunt simul esse suum habent. n̄ in hoc q̄ aliquid p̄nit vel volūt vel intelligūt nō habent simul. qm̄ nō oia sunt p̄sentia intellectus. intelligētiā ad que extendi p̄ intellectus intelligentia. sed port⁹ p̄tinue illuminat̄ ab intelligētiā p̄ma. et ideo vices qdādam h̄nt fm posse et fm suū intelligere euentū licet fm q̄ est simul sic. ppter qd etiā nō pfecte possidet suum esse si mul sicut eternū qd totū est p̄ns. eo q̄ oia sua sibi sunt p̄ sentia quo ad esse et viuere. et intelligere et vele. et nulla p̄ obvīa. et ideo apud ipm nec est transmutatio in esse nec vicissitudō obvīatione in viuere et in intelligere et in vele. quin potius ea que sparsa sunt in toto tpe que fluit ab ipso eterno simul p̄sentia sunt sibi. ppter qd etiā om̄ia p̄uidet et p̄scit anteq̄stant et uno mō sunt in ipso p̄sentia liter. les que fuerūt et que sunt et q̄futura sunt. Hanc aut posse s̄lētionē p̄fectā sui esse simul sic stantis nō h̄z nisi eternū p̄mū. et est sibi hoc est deo p̄pria. Propter qd eternitatis in eterno p̄siderans boeti⁹ definit dicens. q̄ est interminabilis vite possesso tota simul et p̄fecta. et vocat vitā totā sis mul. que fm omnē modū ipsius esse stat in totalitate sua que nō est dicta tota eo q̄ p̄tes habeat. sed qm̄ nihil sui est extra ipsam. sed oia sub ipsa p̄tinentur. et dī simul. q̄ non h̄z p̄us nec posterius nec aliquā successionem. Et dī p̄fecta. q̄ sibi nihil deest. Perfectū aut̄ vt exponit Boetius attributū ad modū perfectionis que est in esse posse et viuere. intelligere et vele simul. et nihil horū extensum extra alterū et extra p̄ns nūc. Interminabile em̄ dī in cuius duracione nō est finis ante vel post. hoc est carens p̄n cipio et fine. sicut nō nulli dixerunt de mūdi duracione qui s̄interminabilem haberet duracionem. nō tñ est eternus eo q̄ esse suū vitam suā nō simul possideret. sed potius p̄ partes amittit eam et acquirit. Preteritū em̄ amittit et futurū acquirit. Quare aut p̄nit in definitione eternitatis eo q̄ in eterno fm optimā sui perfectiōem p̄siderat. et hoc est ad nutū habere vitam. que vita est fm intellectus et contemplatiōis delectatiōem. que nō habet eternū. que etiam dum temporales homines affici non p̄cipere temp⁹ facit. et quēdam gustare statum eternitatis. ppter tñ magis eternitas refertur ad esse stans simul modo p̄dicto. sicut et ipm nomē eternitatis demōstrat. q̄ eternitas dieſt esse interminatiū om̄i modo. quod etiā ppter sui simplicitati et p̄positatē definit p̄ negatiōem. cu dī interminabile ee

Octauū dubium est

Antres mensure duratiōis sint ab inuicem distincte. Et arguit p̄mo q̄ nō. q̄ eternitas ellī mensura. tūc ellī mensura ipsius p̄mū. hoc aut̄ nō est dōm. q̄ infiniti ut fm mō nulla est mensura. sed p̄mū ens est infinitū. iḡl̄ non habet mensurā. Secūdo sic. om̄is mensura realiter distinguit a mensurato. sed eternitas nō est distincta realiter ab eterno. ergo eternitas nō est mensura eterni. Confirmat. om̄is mensura certificat aliquā p̄titatem. si ergo eternitas est mensura certificabit aliquā quātitatem eius. qd p̄mo et p̄ncipaliter et p̄essentia eternū est. sed hoc est fallūm. q̄

Arestotelis

deus sive substantia divina que p̄ma et essentia liter eterna est quātitatem nō habet. Tercio sic. nullū indiuisibile mensurata nisi p̄ reiteratiōem eius. sed vritas nō mensurata numerabilia. nisi per p̄tinuā reiteratiōes ipsius. nūc aut̄ eternitatis reiterari nō potest. quoniam ibi esset p̄us et posterius. et eternitas nō esset tota simul. cu iḡl̄ id est nunc sit indiuisibile. sequitur q̄ non potest mensurare. et sic eternitas nō est mensura distincta p̄tra tempus. Quarto sic impossibile est plures mensuras duratiois simul esse. s̄z tē p̄us eternitas et eternitas sunt simul. ergo non sunt dī v̄erse mensure. Confirmatur. euūm est totum simul sicut eternū. ergo nō differt ab eternitate.

Solutio q̄ sic. q̄ diuersa mensurata diuersas requirunt diuersas. sed diuersa sunt mensurata. ergo requirunt diuersas mensuras. Minor part⁹. q̄ triplicia sunt entia que mensurant. Nam quoddā est mensurabile qd est totus si mul fm substantia et operationem. vt ipsum eternū et mensura ipsius est eternitas. Alia sunt mensurabilia que habent rotum esse simul. vt sunt intelligentia create et celus. q̄ nō incepérūt per generatiōem. sed per creatōrem. sed non h̄nt posse et agere simul. sed per quādam successionem. et mensura istoz est eternitas. Pro quo aduertēdū est q̄ eterna fm substantia eoz mensurant eternitate. et tñ quo ad operatiōes eoz mensurant tempore. fm q̄ de in de causis. q̄ aliquae sunt substantia quarū esse est in momento eternitatis. et operatio in tpe. hoc tamē est diuer simode. q̄ operatiōes eternop̄ tempore mensurant. quoniam operatio intelligentia que est velle intelligere mensurant quodā tempore discreto et nō p̄tinuo p̄posito ex in diuisibili. fm q̄ ille operatiōes sunt vicissitudinaliter. q̄ ralia indiuisibilita nō p̄tinuāt inter se. sed celum fm operationem eius. que est motus mensuratur tpe p̄tinuo. sicut alia temporalia. Nec hoc est p̄tra p̄us dicta. q̄ licet p̄us dicitur sicut nulla p̄petua mensurant tempore. hoc intelligit de tempore qd est p̄titas p̄tinua et mensura tem̄ poraliū. et nō de tempore discreto. qd est p̄titas discreta. et alterius rōnis a tempore. qd mensurat motū. Alia sunt mensurabilia que nō sunt simul. nec fm esse. posse. et operari. vt sunt generabilia que acquirūt esse p̄ generationem quoniam esse semper est in p̄tinua transmutatiōne et in quāda tpe successione. et mensura eoz est tempus. Et a quibusdam aliis signatur alia dr̄na per hoc q̄ eternitas caret p̄ncipio et fine. sed tempus habet p̄ncipiū et finez. et eternitas habet p̄ncipiū sed nō finem. que tñ differentia nō est om̄is nō sufficiens. q̄ posito per impossibile q̄ mūdus nō habet p̄ncipiū neq̄ finem. adhuc nō mensuraretur eternitatis p̄pria. q̄ in ipso esset p̄us et posterius et successio in suis partiis qd non queat eternitati. Et quib⁹ infertur. q̄ sunt tres mensure ab inuicem distincte. qm̄ om̄is mensura mensurat esse aliquius res. aut iḡl̄ res que est tota simul fm esse posse et agere. et sic est eternitas. aut que est tota simul fm esse et nō fm posse. et sic est euentū. aut in omnib⁹ h̄z p̄us et posterius. et sic est tēpus. Et quis iste mensura sint distincte. habent tñ quādā p̄tentiam inter se. q̄ euū fluit ab eternitate et p̄tinet in ea tanq̄ in suo exēplari. et s̄līter ips fluit ab eterno et p̄tinet in ipsa euentūte. Qn̄ quecūq̄ mensurant tpe sub euū et p̄tinēt. nonsicut mensura p̄pria. sed sicut in mensura excedente q̄ em̄p̄tenter p̄tinet quicq̄ p̄tinet a mensura inferiori. et s̄līter quecūq̄ mensurant euū p̄tinens sub eternitate que om̄es alias p̄tinet et a qua om̄es alie. p̄cesserūt in esse.

Ad obiecta in oppositiū. Ad p̄mū dōm est. q̄ licet p̄mū

Liber

¶ Und mouere sit dicitur etiam p. p. finitum. Et tunc est totum finitum. Et sicut finitum est p. p. finitum. **¶** Und sic infinitum in duratio[n]e. quod caret principio et fine duratio[n]is. et in virtute. quoniam virtus eius non est limitata. et non se est finitissimum. quod si uero esse est simplicissimum. et per eternitatem certificat tale esse perfectissimum cui nihil deest. **¶** Ad secundum dicitur dicitur est. quod non op[er]t[ur] semper mensuram a realiter distingui a mensurato. quod melioramus aliquam rationem a certitudinem per gressus ipsius eius de certitudine. non enim tota certitudo est alia ab ea certitate que est prius simul sumptuarum. et ideo sufficit quod meliora a mensurato sunt rationem distinguantur. Nam distinctio rationis sufficit ad hoc quod aliquid accipiat ut notius et ignorabilis certificans et certificatum. **¶** Et ad confirmationes dicendur est. quod verum est quod suba diuina non habeat aliquas certitudines dimensiones quae est corporis certitas. habet tamen maximam sue virtutis certitudines. que sic legeremus ut non quod aliquid sui extra seipsum excedat vel excedat et hec indeficiencia sui stans infra seipsum mensuram habet que vocatur eternitas. **¶** Ad tertium dicitur. quod nullum indivisibile per mensurare multa inveniuntur hominibus nisi per queritatem. sed tamen bene per esse mensura adequata vniuersitas. quod est tamen vnu eterni similitudinis. et licet sub se continet omnia euincit et equalia. hoc est tamen inextremum genitium in hoc quod virtus fluit. et causatur ab ipso eterno. et sic pertinet ipsa fons et capiuntur per motum. **¶** Ad quartum dicitur est quod duplices sunt mensurae durationum. quædama sunt vniuersales generis sive rationes. Aliæ sunt mensurae diversorum generum sive diversarum rationum. Per hoc dicitur est ad argumentum quod licet impossibile sit mensuras vniuersalium generis sive rationis esse simul. non tamen impossibile est mensuras diversarum rationum esse simul. non licet est quod eternitas. euincit et equalitas. et ipsa sunt diversae mensurae. habentes enim subordinatem. **¶** Sed diceres omnium motuum est una mensura. igitur omnium habent inesse esse unam mensuram. **¶** Ad hoc dicitur quod interemptio per sequeuntur. quod esse omnium non sunt vniuersalium generis quoadmodum motus. omnes enim motus locales qui per se proprie[m]e mensurantur sunt vniuersalium generis. **¶** Sed ex genere distinguuntur. vnu enim est esse similitudinis increatus. alterum creatum indeficiens. et alterum generis. **¶** Et ad confirmationem dicitur est quod aliquid de ratione finitum dupl[er]. Quo modo finis esse tamen. quod non habet successionem in permanencia essendi. et sic est totum finitum sicut eternus. **¶** Altero modo aliquid est ratione finitum. quod non habet successionem nec in essendo nec in operando. et sic eternitas est tota simul. et non euina. quod in eterno succedit sibi operationes mutuo. quibus non sit successio inesse sicut in tripalibus.

Nomum dubium est

Decimum dubium est.

Quintus

An sit idem nūc eternitatis. euinternitatis. et tps. **S**ic videt qz sic. qz dī Boetius. sicut nūc fluens facit tps. ita nūc stans et permanens facit eternitatē. sed idē subiecto est nūc stans et fluens. g. **S**olo. qz nō. nam sicut illæ tres mensure ab inuicē sunt distinctæ. ita nūc ipsæ ab inuicē distinguitur. qz sicut le hūc tps ad tps et idem cuz co. sic nūc euinternitatis est idē cu ea. et nūc eternitatis idē cu ipsa eternitate. Sicut nūc fluens causat tps. sic nucleus per stans eodē modo se habens causat eternitatē. et nūc medio mō se habens euinternitatē. **U**nde sciendz qz liceat nūc eternitatis et eternitas idē sint fm rem. differunt p̄ rōnem. qz dī nūc incipit assūlit ipsi eterno. sicut nūc in tē pore ipsi mobilis. sed dī eternitas p̄ negatiōē terminū et p̄hus dictū est. **A**d obiectum in oppositiō dīm est. qz nūc eternitatis et nūc tps et nūc euinternitatis nō soli diff̄ ferūt. qz vñm est stans. et aliud est fluens. sed qz sunt p̄nālia mensurā diuersap̄ rōnū. et ideo si nūc stans et fluens p̄parent ad eandē mensurā. nō diff̄erūt realiter. sed bñl p̄parentur ad diuersas mensuras.

Undecimū dubium est

Quō p̄ba que p̄significat dr̄nas tēpōz dicantur de tpe euo et eternitate. **S**olo. qz dīne tēpōz que p̄ueniunt esse no et euinterno notāt̄ in deficiētiā duratois. vt cu dī deus fuit. nō est sensus qz aliquid p̄terit in ipso. sed cu duo sint in rōne p̄teriti. scz p̄terito et existentia. id p̄terito id qz nobilitatis est debet attribui deo. et id qz ignobilis debz remoueri fm p̄ba Damasceni dicentia. qz optimā quęqz deo imponēda sunt. **T**hi cu dī. deus fuit. notaqz existentia in deficiēns fm p̄teritu sine p̄terito. Sic etiā de p̄nālia dū est qz h̄z duo. scz subam ipsam nūc et fluxu fm quez illi numerabilitas in p̄teritu. et cu dī deo notat nūc p̄num. **S**iliter cu dī deus erit notans duo in futuro. scz p̄tentio esse ultra plēns nūc. et hoc est nobilitatis. vnde fm hoc dī deo. et p̄expectatio entis in potentia qd non est actu. et hoc est infirmitatis. et h̄z h̄z nō dī deo. et ille videſe ē ſenſus auguſtini dicentis qz nō notat t̄gales motus sed ſolam ſubtantiam.

¶ Finis quartus physicoꝝ

Hansmutaf au

tem transmutas omne Aliud q
dem fum accins. vt cu; dicim⁹
musicū ambulare. qm̄ cui accl
dit musicū esse. hoc qđem am
bulat. hoc autē in quo aliquid hmoi est muta
ri et simplr d̄r mutari. vt quecūq; dicuntur fm
ptes. sanatur em̄ corp⁹. qz oculus aut thorax.
hec aut̄ partes totius corporis sunt Estantia etiā
aliquid qđ neq; fm accins mouet. neq; i eo qz alt
quid ipsius. sed in eo qz ipm mouetur p̄m. Et
hoc est fm sciplum mobile. fm aut̄ aliū motu⁹
et aliū alterū est. vt alterabile et alterationisla
nabile. et calefactibile alterum

Cont' one transmuntare non transmutat²
Ex² p St/p others hunc p sit. Linea nigra
punctum movens & mobile quod non est transmutare
Est dicitur transmutare sic p his et hinc
transmutat² p omni rebus p his et hinc
repat² aliis p transmutatis et p his
pali et p transmutat²